This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Go 77.39
*

INSIGNIA ACADEMIAE HARVARDIANAE CANTAB: NOV: ANGLIAE
VE RI
TAS
The Gift of
Mary Bryant Brandegee
in Memory of
William Fletcher Weld
HARVARD COLLEGE LIBRARY

APHTHONII PROGYMNASMATA,

A

RODOLPHO AGRICOLA

partim,

partim à JOH. MARIA CATANÆO,

Latinitate donata,

Cum ſcholiis R. Lorichii, & acceſſione nova variationum, quibus fabulæ & Chreiæ tractandæ ſunt.

In Juventutis ſtudioſæ uſum, editione noviſſima, & emendatiſſima adornatum opus,

CUM TEXTU GRÆCO

& INDICE *locupletiſſimo.*

Cum Privilegio Sereniſs. Elect. Sax.

WRATISLAVIÆ,

Impenſis JOH. ADAMI KÆSTNERI, Bibliop.

Literis JO. RUD. LEONIS. AN. 1689.

Ga 77.39
Harvard College Library
Bowie Collection
Gift of
Mrs. E. D. Brandegee
Nov. 9, 1908.

APHTHONII DECLAMATORIS Præexercitamenta.

ΑΦΘΟΝΙΟΥ

Σοφιστοῦ προγυμνάσματα.

ΠΕΡΙ ΜΥΘΟΥ.

Ὁ Μῦθος ποιητῶν μὲν προῆλθεν, γεγένηται δὲ καὶ ῥητόρων κοινὸς ἐκ παραινέσεως. ἔστι δὲ μῦθος λόγος ψευδὴς, εἰκονίζων ἀλήθειαν. καλεῖται δὲ συβαριτικὸς, καὶ κίλιξ καὶ κύπριος, πρὸς τοὺς εὑρόντας μεταθεὶς τὰ ὀνόματα. νικᾷ δὲ μᾶλλον αἰσώπειος λέγεσθαι, τῷ τὸν αἴσωπον ἄριστα πάντων συγγράψαι τοὺς μύθους. τοῦ δὲ μύθου τὸ μὲν ἐστι λογικὸν, τὸ δὲ ἠθικὸν, τὸ δὲ μικτόν· καὶ λογικὸν μὲν, ἐν ᾧ τι ποιῶν ἄνθρωπος πέπλασται. ἠθικὸν δὲ τὸ, τῶν ἀλόγων ἦθος ἀπομιμούμενον· μικτὸν δὲ, τὸ ἐξ ἀμφοτέρων ἀλόγου καὶ λογικοῦ. τὴν δὲ παραίνεσιν δι' ἣν ὁ μῦθος τέτακται προτάττων μὲν, ὀνομάσεις προμύθιον. ἐπιμύθιον δὲ, τελευταῖον ἐπινεγκών.

FABULA, QUÆ GRÆCE ΜΥΘΟΣ.

Fabula origo. *Abula traxit à Poëtis originem, qua Rhetores etiam communiter utuntur, quod admonitionibus ſit idonea, & erudiendis imperitioribus apta.* *Quid ſit.* *Eſt autem Fabula, ſermo falſus, veritatem effingens.*

Ejus nomina. *Varias ſortitur appellationes. Nam modo Sybaritica, modo Cilix, modo Cypria dicitur, receptis pro Inventorumque varietate, nominibus. Obtinuit tamen, ac evicit, ut poti[us] Æſopica vocaretur, quod Æſopus omnium optimè fabulas conſcripſerit.*

Sunt autem fabularum aliæ rationale[s,] aliæ morales, aliæ mixtæ. Rationales ſun[t] quibus fingimus hominem aliquid facere. Morales, quæ ratione carentium morem imitantur. Mixtæ, in quibus utrumque, rationale & irrationale, junguntur. Quodſi admonitionem, cujus cauſa fabula inventa eſt, præp[o]ſueris, προμύθιον, id eſt, ut ita dixerim. Præfabulationem: Si vero poſtpoſueris, ἐπιμύθι[ον], hoc eſt. Adfabulationem appellabis.

ΜΥΘΟΣ Ο ΤΩΝ ΜΥΡΜΗΚΩ[Ν] καὶ τῶν τεττίγων, προτρέπων τοὺς νέους εἰς πόνους.

Θέρους ἦν ἀκμή, καὶ οἱ μὲν τέττιγες, μ[ου]σικὴν ἀνεβάλλοντο σύντονον, τοῖς μύρμη[ξι] δὲ πονεῖν ἐπῄει, καὶ συλλέγειν κα[ρ]πούς, ἐξ ὧν ἔμελλον τοῦ χειμῶνος τραφή[σεσ]-

θ

θαι. χειμῶνος δ' ἐπιγεγονότος, μύρμηκες μὲν οἷς ἐπόνουν ἐτρέφοντο· τοῖς δὲ ἡ τέρψις ἐτελεύτα πρὸς ἔνδειαν. οὕτω νεότης πονεῖν οὐκ ἐθέλουσα, παρὰ τὸ γῆρας κακοπραγεῖ.

EXEMPLUM FABULÆ Formicarum & Cicadarum juniores ad laborem adhortantis.

FLagrans æſtatis erat fervor, cum Cicadæ continuis indulgebant cantilenis, lætoque inter arbuſta ſtrepebant carmine; At formicæ laboribus intentæ, victum quærebant, colligebantque fructus, quibus hyberno tempore veſcerentur. Ingruente igitur hyeme, partis formicæ nutriebantur: Sed inertibus cicadis oblectans illa voluptas ceſſit in inopiam atq; famem. Sic, qui laborem in juventa ſubterfugiunt, in ſenecta tabeſcunt egeſtate.

SCHOLIA.

Quintilianus, optimus eloquentiæ magiſter, præcipit, adoleſcentes in minoribus dicendi facultatis operibus antè exercendos eſſe, quàm ad magnum illud Declamationum opus perducantur. Sunt autem opera minora quatuordecim:

Fabula, Narratio, Chreia, Sententia, Confutatio, Confirmatio, Locus communis, Laudatio. Vituperatio, Comparatio, Ethopœia, Deſcriptio. Theſis, Legislatio.

Quæ ut pueri memoriâ faciliùs tenere poſſint, verſiculis hiſce tribus ſum complexus:

Fabula Narratur Chreia, Sententia, Futat,
Confirmat, Locus haud primus, Laus, Crimina,
Confert,

Fictio, Deſcriptum, Theſis, ac Inductio legum. Quorum illa ſunt generis.

Deliberativi, Fabula, Narratio, Chreia, Sententia, Theſis.

Judicialis, Confirmatio, Confutatio, Locus communis.

Demonſtrativi, Laus, Vituperatio, Imitatio, Comparatio.

Fabulæ autem, ſecundùm Marcum Varronem, à verbo Fari nomen habent. Has primas tradere pueris ſolent Oratores, quia animos eorum adhuc molles ad meliores facilè vias inſtituunt vitæ: ut ait Priſcianus. Delectant autem vehementius, & efficacius perſuadent. Delectant, quia morum facetâ quadam imitatione capiunt imperitorum animos. Fidem faciunt, quia verum veluti ponunt ante oculos: ut Eraſmus inquit in Copia. Non ſolùm autem conducunt ad oblectandum, ſed etiam vim maximam habent ad promovendum, atque perſuadendum. Hinc Ariſtoteles 2. Rhetoricorum eas ponit inter probationes Rhetoricas.

Qui fabulis nutricularum proximè ſuccedunt, inquit Quintil.

A Poëtis &c. Heſiodus (auctore Suida) primus omnium fabulas conſcripſit. Qui annis centum atque tribus ſuperior Æſopo fuit. Quintilianus, *lib. 5. cap. 11.* Fabularum (inquit) primus auctor Heſiodus videtur: atqui Poëtæ figmentis quidem utuntur; ſed iiſdem altiſſimam continent Philoſophiam. Exemplo ſit Homerus, cujus Ilias oſtendit, quantum calamitatis afferat libido: Odyſſea virtutis exemplar expreſſit. Vide Horatium I. *Epiſtolarum* 2.

Ilias.

Qua Rhetores etiam, &c. Ut Menenius Agrippa, qui plebem cum patribus in gratiam traditur reduxiſſe, nota illa de membris humanis adverſus ventrem diſcordantibus fabula.

Livius dec. 2.

Item, Themiſtocles, qui admoniturus Athenienſes, ne magiſtratus innovarent, fabulam de vulpe muſcis obſita denarravit.

Item

Item, Demoſthenes adverſus Philippum, ab Athenienſibus decem Oratores poſtulantem: Lupi, inquit, ſuaſerunt paſtoribus, ut in amicitiam convenirent. Cumque hoc paſtoribus placuiſſet, petierunt lupi, ut primâ ſibi vice ſecuritatis canes traderent, in quibus videbatur occaſio jurgiorum conſiſtere. Quo facto, lupi, omni ademtâ formidine, omnem gregem non ſolùm pro ſatietate, ſed etiam pro libidine laceraverunt. Sic, inquit, ſublatis Oratoribus, in populo Athenienſium facturus eſt Philippus: qui populi Oratores poſtulavit, ut faciliùs ſpoliatam cuſtodibus urbem poſſit opprimere. *Demoſthenis fabula.*

Item, Herodes Atticus contra Stoicorum ἀπάθειαν: Thracius, inquit, homo, ex ultima Barbaria ruris colendi inſolens, cùm in terras cultiores, humanioris vitæ cupidine, commigraſſet, fundum mercatus eſt, oleâ atque vite conſitum; qui, quia nihil admodum ſuper vite atque arbore colenda ſciret, videt fortè vicinum rubos latè atque altè obortos excidentem, fraxinos ad ſummum propè verticem deputantem, ſoboles vitium è radicibus caudicum ſuper terram fuſas revellentem, ſtolones in pomis, aut oleis proceros, atque decerptos amputantem. Acceditque propè; & cur tantam ligni atque frondium cædem faceret, percontatus eſt. Ei vicinus ita reſpondit; Ut ager, inquit, mundus puruſque fiat, ejusque arbor atque vitis fecundior. Diſcedit ille à vicino, gratias agens & lætus, tanquam adeptus rei ruſticæ diſciplinam. Tum falcem ibi atq; ſecurim capit, atq; ibi homo miſer & imperitus vites ſuas ſibi omnes, & oleas, detruncat; comaſque arborum latiſſimas, uberrimoſque vitium palmites, decidit, & fruteta, atque virgulta ſimul omnia, pomis frugibuſque gignendis felicia, cum ſentibus & rubis, purificandi agri gratiâ, convellit, mala mercede doctus audaciam, fiduciam- *Apathia Stoicorum Fabula Attici.*

ciamque peccandi imitatione falſa eruditus. Sic (inquit) iſti apathiæ ſectatores, qui videri ſe eſſe tranquillos, & intrepidos, & immobiles, volunt, dum nihil cupiunt, nihil dolent, nihil iraſcuntur, nihil gaudent, omnibus vehementioribus animi affectibus amputatis, in corpore ignavæ, & quaſi enervatæ vitæ, conſeneſcunt. Hæc Gellius, *lib.* 19. *cap.* 12.

Nec Oratores tantùm fabulis utuntur, ſed etiam Philoſophi: à quorum ſacrario tamen in cunas nutricum eliminantur, quæ ſolas aurium delicias profitentur. Admittuntur autem, quæ legentis intellectum adhortantur ad virtutes. Vide Macrob. de Somn. *l.* 1. *cap* 2. Ejuſmodi fabulæ exemplum habetur apud Platonem, *lib.* 2. de Repub. & Ciceronem, *Offic.* 3. de Gygis annulo.

Sermo falſus, &c. Quamvis fabuloſa ſint argumenta, & nullam veritatis vim continere videantur; tamen rationem habent, ut juxta eam veritas poſſit manifeſtari, fictâ quidem narratione, ſed veraci ſignificatione.

Sybaritica, &c. Sybaris oppidum fuit vicinum Crotoni, ut teſtis eſt Herodotus *lib.* 5. Stephanus in Italia conſtituit, atque poſtea Theurion appellatum. Unde Sybaritæ dicti, gens in voluptatum architectura operoſiſſima. Nam, Suida teſte, luxu deliciiſque adeò notabilis fuit, ut quicquid effœminatum, quicquid molle, quicquid accuratâ, atque ambitioſâ luxuria paratum eſſet, id vulgo Sybariticum diceretur. Hinc Sybariticæ fabulæ, quales ferme apud Æſopum, ac aniles, & parum pudicæ vocantur à Suida, propter nimium luxum, ac libidinem Sybaritarum, apud quos nugæ ac voluptates in precio, frugalitas odio fuit. Hos ex Aphricano Politianus Miſcellaneorum decimoquinto narrat eò deliciarum veniſſe, ut equos in convivia introducerent, ita inſtitutos, ut, audito tibiæ cantu, ſtatim ſe tollerent

Sybaris. *Sybarita.* *Fabula Sybaritica.*

lerent

ferent arrectos, & pedibus ipſis prioribus vice manuum geſtus quosdam chironomiæ motusque dderent ad numeros ſaltatorios. At enim tibicen, inquit, ibi quiſpiam contumeliâ affectus transfugit ad Crotoniatas hoſtes, paullo antè prælio ſuperatos à Sybaritis: &, quod è Republ. foret illorum, pollicetur, (ſi fidem modò habeant;) ſuâ operâ Sybaritarum cunctorum equites in ipſorum venturos poteſtatem. Credita res, & belli dux creatus à Crotoniatis tibicen, convocat omneis, quotquot ejusdem forent in urbe artis, artificium modulamentumque eis indicat, atque, ut viſum tempus, procedere in hoſtem jubet. Sed enim Sybaritæ faſtu præturgidi, quod equitatu ſuperabant, eunt contra, prælium conſerunt. Hic autem, repente dato ſigno, tibicines univerſi conſpirant. Ecce tibi igitur, confeſtim, modulamine agnito, cantuqve illo vernaculo, tollunt, erigúntq; ſemet in pedes eqvi Sybaritarum, ſeſſoribus excuſſis, & qvod tripudium domi didicerant, etiam in acie exhibent. Ita capti omnes eqvites, ſed humi jacentes; omnes equi, ſed tripudia repræſentantes. De Sybaritis plura apud Eraſmum in Chiliadibus. Idem Apophthegmatum ſexto refert ex Athenæi *lib.* 12. tantam Sybaritarum fuiſſe mollitiem, ut nullum opificium in civitatem admitterent, quod cum ſtrepitu exerceretur, quod genus ſunt fabrorum ferrariorum, & lignariorum. Atque adeo ne gallum quidem gallinaceum in civitate fas erat alere; ne quid eſſet, quod illis ſomnum interrumperet.

Sybaritas mollities perdidit.

Tripudium eqvorum.

Modo Cilix, &c. Cilix, à Cilicia, minoris Aſiæ regione, Syriæ proxima, ut meminit Plinius *lib.* 5. *cap.* 27. Cilicum autem vanitas & mores olim fuerunt notati. Hinc proverbium: Κίλιξ ὐ ῥᾳδίως ἀληθεύει. Cilix haud facilè verum dicit. Item: Tria Kappa peſſima, quo notatæ gentes Capadoces, Cretenſes, Cilices. Priſcianus in præ-

Cilices.

præexercitamentis ſuis fabulas ponit Libycas; à Libya, quæ ut variarum ferarum ac monſtrorum eſt ferax, ita gentis ingenia fuerunt ad fabulas propenſa. Ex proverbio, Libycam feram appellabant hominem vaſrum, callidum, verſipellem, variis moribus, ancipitique ingenio, ut ait Eraſmus. Et Libycorum Apologorum meminit Ariſtoteles in Rhetoricis.

Cypros. *Modo Cypria, &c.* Dicta à Cypro; quæ inter Syriam & Ciliciam inſula, in mari Carpathio, famoſa luxu. In qua ſunt Cypros, Cythera. Paphos, Veneri conſecratæ. Unde Venus Κύπρις, Cytherea, & Paphia dicitur. Fuerunt & fabulæ dictæ *Mileſiæ*, à Mileſiis Joniæ populis, qui luxu diffluebant, ex eoq; proverbium Græcè fertur: Οἴκοι τὰ Μιλήσια, μὴ γὰρ ἐνθάδε, hoc eſt, Domi, non hic, Mileſia. Recenſet Politianus Miſcellaneorum *c.17.* Vide Eraſmum in proverbio: *Mileſii.* Domi Mileſia. Apulejus in principio Metamorphoſeos totius. At ego, inquit, tibi ſermone iſto Mileſio varias fabulas conſeram, hoc eſt, juxta Beroaldi interpretationem, fabuloſo, lepido, jocoſo, delicato, ludicro, à Mileſiis, qui deliciis & (ut dixi) luxu fuere notabiles. Quorum eſt illud memoratiſſimum: Nemo noſtrum frugi eſto, alioqui cum aliis ejiciatur. Simile Epheſiorum dictum: Qui cum Principem Hermodorum civitate expellerent, ita locuti ſunt: Nemo de nobis unus excellat; ſed ſi quis exſtiterit; alio in loco, & apud alios ſit. *Cic. Tuſcul. 5.* *Epheſii.*

Æſopi fabula. *Æſopica, &c.* Apollonius Tyanæus apud Philoſtratum *lib.* 5. ait: Ego verò fabulas Æſopi ad ſapientiam accommodatiores, qvàm cæterorum, eſſe cenſeo. Qvas à Mercurio docet acceptas, Æſopumqve in numero ſapientum habitum. Unde ejus fabulæ in tanto fuerunt uſu, ut qvi eas non legiſſet, indoctior reputaretur. Vide Eraſmum in proverbio; Ne Æſopum qvidem triviſti. Qvintilianus

tilianus loco ſupra citato; Fabulæ, qvæ etiamſi ab Æſopo originem non acceperunt, (nam videtur earum primus autor Heſiodus) nomine tamen Æſopi maximè celebrantur, ducere animos ſolent, præcipuè ruſticorum, & imperitorum, qvi & ſimplicius qvæ ficta ſunt, audiunt, & capti voluptate, facilè his, qvibus delectantur, conſentiunt. Cujus meminit Lancilotus *lib. 6 c. 14.* *Lib. 5. capi 11.*

Sunt autem Apologi maximè compoſiti ad popularitatem; atqve vim perſvaſionis. Cujus generis ille, qvi fertur ab Æſopo compoſitus in ea oratione, in qva Sami primarium qvendam capitis poſtulatum, judicio defendebat. Vulpes (inqvit) fluvium tranſitura, in foveam cedidit: inde cùm egredi non poſſet, longo tempore afflictata eſt, atqve hirudinibus obſeſſa. Errabat illac fortè fortuna herinaceus; deſpexit, miſertus eſt; tum interrogat, nunqvid ſe vellet; opem atqve operam ſuam pollicetur peſſimis animalibus evellendis. Negante illa, ſciſcitatus eſt cauſam. Qvia, inqvit, hirudines hæ, qvæ me habent, jam expletæ ſunt ſanguine atque depaſtæ, parumqve ampliùs hauriunt: qvodſi abegeris, inanes aliæ & famelicæ irruent, qvæ reliqvum mihi ſangvinem ebibent. Idem vobis, viri Samii, cenſeo, cogitandum eſſe. Hic, qvem vos morte mulctandum putatis, nihil vobis officit ampliùs, jam locupletatus eſt, jam ſatur eſt. Qvodſi è medio illum ſuſtuleritis, invadent alii pauperes, qvi rem veſtram publicam depopulabuntur. Cujus meminit Ariſtoteles 2 *Rhetor.* 38. *Apologus Æſopi.*

Rationales, &c. Qvibus homines finguntur aliqvid operari. Cujus generis illa: Medicus ægrotum curabat, ægro mortuo, ille efferentibus dicebat: Homo hic ſi vino abſtinuiſſet, & clyſteribus fuiſſet uſus, non interiiſſet. Ad ea reſpondit qvidam: Non oportet hæc te nunc dicere, cum nulla eſt utilitas; ſed tunc admonere decebat.

bat, cùm ægrotus his uti poterat. Fabula ſignificat; oportere amicos tempore neceſſitatis ſuccurrere, & auxilia præbere.

Apologus de Fure. Item: Puer è ludo litterario condiſcipuli librum furatus, domum tulit. Mater non corripuit filium, ſed exoſculata laudavit. Puer ætate provectus, majora cœpit furari. Furto deprehenſus, recta ducebatur ad mortem. At ſeqvente ac lugente matre, carnificem orabat ille, ut in aurem matri qviddam narraret. Cum mater ori filii ſe admoviſſet, ille aurem dentibus demorſam abſcidit. Matre & aliis accuſantibus, qvòd non ſolùm fur, ſed etiam impius haberetur; reſpondit ille: Mater mea causa perditionis eſt. Nam ſi, cùm olim furatus eram librum, me corripuiſſet; non ad hæc flagitioſa crimina veniſſem. Qvæ ſignificat; ea, qvæ in principio non puniuntur, in majus augeri malum.

Fabula de Leone. *Morales &c.* Cujus generis illa. Leo ſenio confectus, cùm vires non ſuppeterent ad victum parandum, callidum cœpit conſilium. Itaqve in antro, qvaſi periculoſo morbo correptus, decumbens: qvod ad ipſum viſendum paſſim animantes reliqvæ advenirent, prehenſas illas devorabat. Atqve ita magnâ beſtiarum multitudine à Leone abſumtâ, accedit tandem & vulpecula ad antrum, & ante illud ſubſiſtit hæſitabunda & circumſpectans. Tum Leo; qvid eſſet, cur non adeat ad ſe? rogat. At illa id, qvod in Epiſtolis Horatius retulit, reſpondiſſe fertur:

---- Qvia me veſtigia terrent,
Omnia te adverſum ſpectantia; nulla retrorſum

Fabula docet, Prudentes ante pericula cavere ſibi, & ea ſigna, qvibus mala portendantur, notare, & hæc effugere.

Agricola & Ciconia fabula. *Mixta, &c.* Qvalia illa de Agricola & Ciconia.

Inter

Inter grues cepit Agricola & Ciconiam. Hæc deprecata ab illo vitam; non ſolùm innocentem, ſed etiam piam ſe, & hominibus prodeſſe, commemorat. Nam & noſtrum genus, inqvit, venenatas beſtias venatur, ac deglutit: & effœtos ſenectâ parentes geſtat, atqve ſublevat. Huic reſpondit Agricola: Credere ſe vera eſſe omnia, qvæ recenſuerit; ſed inter nocentes captam, eandem oportere pœnam ſufferre, qvam illi. Fabula ſignificat: Similem qvemqve haberi iis, cum qvibus conſociatus, & inter qvos deprehenſus fuerit.

Ἐπιμύθιον, &c. Cæterum, qvod *Ἐπιμύθιον*, id eſt, Apologi interpretationem appellant, non admodum refert, initio ponas, an in fine. Qvamqvam & hinc incipere licebit, & in hanc deſinere, modo ſermonis accedat varietas. Sunt, qvi velint, ejuſmodi fabularum expoſitiones in fine ponendas ab iis, qvi fuerint earundem inventores. Ab aliis in principio, vel in fine.

DE TRACTATIONE *Fabularum.*

Breviùs fabulæ tractantur, ſi narratione ſimplici proferantur: fuſius autem, ſi perſonis inductis ſermo fingatur: qvemadmodum Priſcianus ait. Exempli cauſa: Simiæ convenerunt, & conſilium habuerunt de urbe condenda: & qvia placuit illis, paratæ erant incipere ædificationem. Sed vetus inter eas prohibuit ab incepto, eas docens, qvòd facilè capiantur, ſi intra muros concludantur. Fuſiùs autem ſic: Simiæ convenerunt, & conſultabant de urbe condenda; quarum una in medium veniens concionata eſt: qvia oportet ipſas qvoqve civitatem habere. Videtis enim (ajebat) qvod civitates habendo homines habent etiam domos ſinguli, & concionem univerſi, & in theatrum aſcendentes delectant animos ſpectationibus

ctionibus, & auditionibus variis. Et ſic proferes orationem, dicens, qvod & plebiſcitum ſcriptum eſt. Et finges etiam orationem veteris Simiæ.

ALIUD EXEMPLUM
Fabula, breviter tractata.

Voluptatem, ajunt, atqve dolorem qvodam tempore coram Jove ſe mutuo accuſaviſſe. Cumqve ille nihil non tentaret, atqve experiretur, quod in gratiam litigantes redigeret, fruſtra omnia conatum, ipſos tandem adamantinâ qvâdam catenâ inter ſeſe copulaſſe atqve devinxiſſe: itaqve durante nihilominus diſſidio & contraria voluntate, neceſſariò conjuncti & ſociati manſerunt.

Jam qvi latiùs hanc fabulam tractare volet; ab initio procemion excogitabit, qvod rei laudem continet, ut, qvod non vanum ſit anicularum deliramentum, ſed nobile Philoſophorum, non modo futurum oblectamento, ſed etiam uſui magno documentum. Deinde voluptatis orationem, qva dolorem accuſat; & è contrario doloris, qva criminatur voluptatem, effinget: atqve utriusq; rationes aliis vel fabulis, vel exemplis illuſtrabit: Dicet dolorem maximum malum: Qvod ſit res triſtis, aſpera, amara, & inimica naturæ, qvemadmodum ait Cicero 2. *Tuſculan. qvæſtionum*. Contra voluptatem eſcam malorum, peſtemqve capitalem: qvod Circes, atqve Sirenum fabulæ confirment. Huc ea referri poterunt, qvæ ſunt apud Silium Italicum, libro contra voluptatem. Poſtremò, Jovis explicabit judicium, qvo voluit, inhoneſtæ voluptatis inſeparabilem eſſe comitem dolorem, atqve pœnitentiam, ac mœrorem æternum. At doloris & honeſti laboris gloriam. Etenim ex paululo incommodi, atqve moleſtiæ, ſummum maximumq; bonum colligi. Vide proverbium: Exiguum malum, ingens bonum.

Porrò

Porrò, qvi in hoc ſcribendi genere volunt ſty-
um exercere, duo potiſſimum vitabunt. Primò,
ıe orationem faciant omnino aridam, ſed tempo-
um, locorum, aliarumqve circumſtantiarum, vel
ıt ſucco plenam reddant. Deinde, ne, dum hoc
itant vitium, in contrarium incurrant; & immo-
ico deſcriptionum ambitu faſtidium ingerant; ut
iit Petrus Moſellanus. Principio autem dilata-
unt præfatione commendationis. Commen-
labunt autem, juxta Eraſmi ſententiam, cum au-
ctorem ipſum tum Apologorum genus; Deinde
n deſcribendis animantium, aut rerum formis ac
ıaturis, qvæ inducent, longiùs immorabuntur;
Qvandoqvidem hoc jam ipſum, & cum voluptate
ıccipitur, & ad eruditionem liberalem pertinet:
Veluti, ſi ſcarabæi formam, deinde qvemadmo-
lum è ſtercoribus naſcatur, & qvo pacto poſterio-
ibus pedibus erectis ſtercora protrudat, atqve id
enus alia, deſcribent. Ad eundem modum:
qvilam regnum in avium genus obtinere; armi-
eram eſſe Jovis: non offendi fulmine, non con-
uvere ad ardentiſſimos Solis radios, perniciſſimo
olatu ultra nubes ferri. Deniqve qvæcunqve
el ad ſcarabæorum humilitatem exaggerandam,
el aqvilæ generoſitatem attollendam, perti-
ent. Atqve hac in re non prætermittendum,
iqvid animanti cuipiam fabulis Poëtarum eſt at-
ibutum. Qvod genus è Lycaone natos lupos:
x adoleſcente perdicem: Cygnum Apollini ſa-
rum eſſe, ſub fatalem horam ſuaviſſimè canere?
Corvum ejusdem fuiſſe nuncium, & ob ceſſatio-
em ex albo nigrum factum. Aut ſi qvid prodi-
um eſt hiſtoriis inſigniter ab his factum. Velut
e aqvila, qvæ virginem adamavit; apud Plinium,
l. 20. *c.* 5. De delphino apud Gellium. *l.* 7. *c.* 8.
pud Plinium, *Epiſt.* 9. De Bucephalo Alexan-
ri Magni eqvo, apud Gellium, *lib.* 4. *c.* 2. Atqve
um de cæteris. Deinde, cùm ad ipſum Apolo-

gum fuerit ventum, fuſiùs ac latiùs enarrare licebit. Id fiet citra tædium, ſi facetâ qvadam imitatione, qvod eſt in hominum vita, ad fabulæ mores accommodabunt. Præterea, ſi ad eandem rationem ſermones, ſententias, dictaqve adfingamus. Exemplum aptiſſimum eſt dilatati Apologi, apud Apulejum, de corvo & vulpe.

EXEMPLUM APOLOGI
Breviter expoſiti

Mus ruſticus urbanum hoſpitio excepit, & amicum, qvibus potuit, cibis exqviſitis refecit. Urbanus agreſtia faſtidiens opſonia, ruſticum in urbem ſecum duxit. Ineunt, qvod opiparè fuit inſtructum convivium. Inter epulandum auditur ſtrepitus in ſera, & latratus canum. Ambo trepidare, & fugitare: ruſticus maximè, qvi viarum ignarus ægrè ſe tueri; ſed ad ſeſe reverſus, ait: Malo cum ſecuritate meam inopiam, qvàm iſtam cum tali anxietate copiam.

EXEMPLUM EJUSDEM
dilatati apud Horatium.

Ruſticus urbanum murem mus paupere fertur
Accepiſſe cavo, veterem vetus hoſpes amicum,
Aſper, & attentus qvæſitis, ut tamen arctum
Solveret hoſpitiis animum: qvid multa? neqve ille
Sepoſiti ciceris, nec longæ invidit avenæ:
Aridum & ore ferens acinum, ſemeſaqve lardi
Fruſta dedit cupiens variâ faſtidia cœna
Vincere tangentis malè ſingula dente ſuperbo.
Cum pater ipſe domûs paleâ porrectus in hornâ
Eſſet ador, loliumqve, dapis meliora relinqvens.
Tandem urbanus ad hunc: Qvid te juvat (inqvit) amice,
Prærupti nemoris patientem vivere dorſo?

Vis tu homines, urbemqve feris præponere ſylvis?
Carpe viam (mihi crede) comes, terreſtria qvando
Mortales animas vivunt ſortita, neqve ulla eſt.
Aut magno aut parvo lethi fuga, qvo, bone circa
Dum licet, in rebus jucundis vive beatus.
Vive memor, qvàm ſis ævi brevis! Hæc ubi dicta,
Agreſtem pepulere domo. Levis exſilit inde!
Ambo propoſitum peragunt iter urbis aventes
Mœnia nocturni ſubrepere; jamqve tenebat
Nox medium cœli ſpatium, cum ponit uterqve
In locuplete domo veſtigia rubro ubi cocco
Tincta ſuper lectos canderet veſtis eburnos:
Multaqve de magnâ ſupereſſent fercula cœnâ,
Qvæ procul exſtructis inerant heſterna caniſtris.
Ergo, ubi purpureâ porrectum in veſte locavit
Agreſtem, veluti ſuccinctus curſitat hoſpes,
Continuatqve dapes nec non vernaliter ipſis
Fungitur officiis prælambens omne qvod affert,
Ille cubans gaudet mutatâ ſorte bonisqve
Rebus agit lætum convivam, cum ſubito ingens
Valvarum ſtrepitus lectis excuſſit utrumqve.
Currere per totum pavidi conclave, magisqve
Exanimes trepidare, ſimul domus alta moloſſis
Perſonuit canibus: tum ruſticus, haud mihi vitâ
Eſt opus hac, ait; & valeas! me ſylva cavuſq;
Tutus ab inſidiis tenui ſolabitur ervo.

ALIUD DILATATÆ FABULÆ
exemplum è Gellii lib. 2. cap. 29.

Æſopus ille è Phrygia fabulator haud immeri-o ſapiens exiſtimatus eſt: cùm qvæ utilia moni-n ſuaſuqve erant, non ſeverè, non imperiosè æcepit, & cenſuit, ut Philoſophis mos eſt: ſed ſtivos delectabilesqve apologos commentus, s ſalubriter, ac proſpicienter animadverſas, in entes animosqve hominum, cum audiendi qva-

 dam

dam illecebra induxit: vel, ut hæc ejus fabula de aviculæ nidulo lepidè atqve jucundè præmonet, ſpem fiduciamqve rerum, qvas efficere qvis poſſit, haud unqvam in aliis, ſed in ſemet ipſo habendam. Avicula, inqvit, eſt parva, nomen eſt caſſita: habitat, nidulaturqve, in ſegetibus, id ferme temporis, ut appetit meſſis, pullis jamjam plumantibus. Ea caſſita in ſementes fortè conceſſerat tempeſtiviores, propterea frumentis flaveſcentibus, pulli etiam tunc involucres erant. Cùm igitur ipſa iret cibum pullis qvæſitum, monet eos, ut ſi qvid ibi novæ rei fieret diceretur ve, animadverterent, idqve ſibi, ubi rediſſet, renunciarent. Dominus poſtea ſegetum illarum filium adoleſcentem vocans, Videsne, inqvit, hæc ematuruiſſe, & manus jam poſtulare? Idcirco die craſtino ubi primum diluculabit, fac amicos adeas, & roges, veniant operamqve mutuam dent, & meſſem nobis hanc adjuvent. Atqve ubi rediit caſſita, pulli trepiduli circumſtrepere, orareqve matrem, ut ſtatim jam properet, atqve alium in locum ſeſe aſportet. Nam dominus, inqviunt, miſit, qvi amicos rogaret, uti luce oriente veniant, & metant. Mater jubet eos à metu otioſos eſſe. Si enim dominus inqvit, meſſem ad amicos rejicit, craſtino seges non metetur: neqve neceſſe eſt, hodie uti vos auferam. Die igitur poſtero mater in pabulum volat; dominus, qvos rogaverat, opperitur, ſol fervet, & fit nihil; & amici nulli erant. Tum ille rurſum ad filium: Amici iſti, inqvit, magnam in partem ceſſatores ſunt; qvin potiùs imus, & cognatos affinesqve noſtros oramus, ut adſint craſtino temporiad metendum. Itidem hoc pulli pavefacti matri nunciant. Mater hortatur, ut tum qvoqve ſine metu, ac ſine cura ſint. Cognatos affinesqve nullos fermè tam obſeqvibiles eſſe, ut ad laborem capeſſendum nihil cunctentur, & ſtatim dicto obediant. Vos modo, inqvit, adverti-

De caſſita Fabul.

Obſeqvibiles.

iſte, ſi modò qvid denuò dicetur. Aliâ luce ortâ, avis in paſtum profecta eſt: cognati & affines operam, qvam dare rogati ſunt, ſuperſederunt. Ad poſtremum igitur dominus filio, Valeant, inqvit, amici cum propinqvis! Adferes primâ luce falces duas: unam egomet mihi, & tu capies alteram; & frumentum noſmet ipſi manibus noſtris cras metemus. Id ubi ex pullis dixiſſe dominum mater audivit: Tempus, inqvit, eſt cedendi, & abeundi: fiet nunc dubio procul qvod futurum dixit. In ipſo enim jam vertitur, cuja res eſt; non in alio, unde petitur. Atqve ita caſſita nidum migravit, & ſeges à domino demeſſa eſt.

Hæc qvidem Æſopi fabula, de amicorum & propinqvorum levi plerumqve & inani fiducia. Sed qvid aliud ſanctiores libri Philoſophorum monent, qvam ut in nobis tantum ipſis nitamur. Alia autem omnia, qvæ extra nos, extraqve noſtrum animum ſunt, neqve pro noſtris, neqve pro nobis ducamus. Hunc Æſopi Apologum Q. Ennius, ſcitè admodum, & venuſtè, verſibus qvadratis compoſuit. Qvorum duo poſtremi iſti ſunt, qvos habere cordi & memoriæ operæ pretium eſſe, herclè puto. Hoc erit tibi argumentum ſemper in promtu ſitum.

Ne qvid exſpectes per amicos,
Qvod tu per te agere poſſis.

FABULA DE FORMICIS
atqve Cicadis breviter narrata.

Appetente hyeme, frumentum in arculam ad Solem trahebat formica. Videns id cicada, accurrit, rogitat granum. At formica, cur non, (inqvit) & tu meo exemplo æſtate trahis qvodcunqve potes, atqve addis acervo? Reſpondit illa: ſibi id temporis cantando transactum fuiſſe. Ridens formica: Si, ait, æſtate cantitare ſoles, meritò nunc eſuris.

Monet Fabula; ut, dum adhuc robur corporis adeſt, qværamus ea, qvibus imbecilla ſuſtentetur ſenectus. Per hyemem ſenectutem intellige; per æſtatem adoleſcentiam & florem illum ætatis.

EADEM PAULO FUSIUS *tractata.*

Qvotusqvisqve Philoſophorum, ratione ſua quantumvis argutâ, bonarum ad literarum ſtudia juventutem potentius adhortatur qvàm Æſopus hoc lepidiſſimo de formicis atqve cicadis figmento? Etenim nullo tam efficaci, ad labores honeſtos capeſcendos, pellici poſſet, qvàm argumento formicarum. Qvæ laboris exemplo trahunt ore quodcunqve poſſunt, atqve addunt acervo, qvem ſtruunt, haud ignaræ, ac non incautæ futuri. Qvæ ſimul inverſum contriſtat Aqvarius annum, non prorepunt, & illis utuntur ante qvæſitis potientes. Nec, mirum cùm homines olim fuerint agrorum cultores, & in formicas transformati, nihil præter corporis figuram amiſerint. Antiqvos enim mores obtinent, veterem naturam ſervant. Reipublicæ rationem habent atqve curam, rura freqventant, prata pererrant, arbores conſcendunt, frumenta colligunt atqve recondunt. Nam in eis (ut dixi) mens præſaga futuri. Unde olim Midæ, cujus imperio Phrygia fuit ſubjecta, puero dormienti in os grana tritici congeſſiſſe leguntur: ut apes Platonis dormientis in cunis parvuli labellis mel inſeruiſſe, atqve ita magnæ felicitatis indices extitiſſe non futiles. Hyemis igitur venturæ memores, adeò pertinaciter laborant, ut earum itinere ſilices attritos videamus, & in opere ſemitam factam: ne qvis dubitet, qvalibet in re qvid poſſit qvantulacunqve ſedulitas. Ad eas igitur, tanqvam vitæ magiſtras, Rex Solomon jubet abire pigrum, earumqve

mores

mores contemplari, ut ſapientior fiat. Illæ, tametſi nec præfectum, nec ducem habent, tamen æſtate cibum pro veteri conſuetudine parant, & in meſſe colligunt alimenta. At diſſimilem naturam ignavæ referunt cicadæ, qvas Socrates apud Platonem dicit procreatas ex hominibus. Qvi natis ab initio Muſis, cantuqve monſtrato, usqve adeo deliniti fuerunt voluptate cantûs, ut canentes cibum potumqve negligerent. Et adhuc hodierno die meſſis tempore cantillantes, hyeme tabeſcunt egeſtate. Harum ſtulti ſunt imitatores, qvi juvenes à labore proclives ad libidinem, in ætate floridâ veterno torpent, in ſenecta premuntur rerum penuriâ. At prudentes collaudantur, qvi formicarum exempla ſecuti laboribus honeſtis qværunt viatica, miſeris cicadis ante oculos aſſiduo ponentes, ignaviæ comitem eſſe paupertatem, ut voluptatis dolorem: Atqve deſidioſos non ſolùm ab hominibus habitos odio, ſed etiam à Diis immortalibus; *qvi induſtrios adjuvant, ac ſpectant magnos viros colluctantes cum aliqva calamitate. Unde rectè Demetrius ille dixit: Nihil infelicius eo, cui nihil unqvam aliqvid evenit adverſi. Cujus rei meminit Seneca in libro de Divina providentia. Hinc eſt, qvod Saturnus olim foliis ſtillantia mella decuſſerit, ignem removerit, & paſſim rivis currentia vina repreſſerit.

Paupertas ignaviæ Comes.

Non torpere gravi paſſus ſua regna veterno.

Et Lycurgos pueros non in forum, atqve delicias affluentia loca, ſed in agrum duci juſſit, ut primos annos non in voluptatibus, more cicadarum, ſed in omni opere & labore agerent, formicas imitati. Qvippe negotia ſunt horrida nomine, ſed Reipublicæ mores in ſtatu proſpero continent. Contrà, blandæ appellationis qvies pluribus vitiis & periculis reſpergit. Exemplo ſit Roma, cujus præpotens imperium agitatio rerum

Ex Xenophonte.

excitabat ad virtutem capeſſendam, nimia qvies i[n] deſidiam reſolvit ac interitum. Hinc Appius il[-] le Claudius crebrò ſolitus fuit dicere: Negotiu[m] populo Romano melius committi, qvàm otium. Blanda quidem & facilis initu voluptatis eſt via; Virtutis autem, qvam formicae videntur ingredi, nimis laborioſa & aſpera. Sed ut hujus ultima meta jucunda ſimul ac beata eſt; ſic illius miſera[-] bilis & infauſtus exitus.

Nam qvi deſidiam, luxumqve ſeqvetur iner[-]
tem,
Dum fugit oppoſitos incauta mente labores,
Turpis inopsqve ſimul miſerabile tranſiget æ[-]
vum:
At qviſqvis duros caſus virtutis amore
Vicerit, ille ſibi laudemqve decusqve parabi[t].

Res qvidem blanda nimis eſt, mellitus cando[r] atqve voluptatis illecebræ, ſed qvos præſtigi[is] ſuis ceperunt, diſperdunt.* *Ovid.* 3. de arte:

Monſtra maris Sirenes erant, qvæ voce canor[a]
Qvaslibet admiſſas detinuêre rates.

Harum ima Porthenope, humanâ voce; Ali[a] cui Leucoſia nomen, tibiis; Tertia, Ligia, can[e-] bat lyrâ: atqve tantâ carminis dulcedine tran[s-] euntes nautas ſic afficiebant, ut alto ſomno pr[e-] merentur: & cum ſopitos perſentiſcerent, ſu[b-] mergebant atqve devorabant. Qvare cum jux[ta] illas tranſiturus eſſet prudens Ulyſſes, cerâ ſoci[o-] rum aures obturavit, & ipſe ſe ad navis malum al[-] ligari juſſit, ut eâ ratione ſalvus evaderet. Und[e] Martialis *l.* 3.

Præclarè Circes fabulam explicatam habes apud Xenophontem in memorabilibus.

Sirenas hilarem navigantium pœnam,
Blandosqve mores gaudiumqve crudele,
Qvas nemo qvondam deſerebat auditas,
Fallax Ulyſſes dicitur reliqviſſe,

E[t]

Et Horatius:

Sirenum voces, & Circes pocula noſti,
Quæ ſi cum ſociis ſtultus, cupiduſqve bibiſſet,
Sub domina meretrice fuiſſet turpis & excors.

Qvid aliud ſapientiſſimi viri per amœnas Sire[illegible] voces intelligi voluerunt qvàm blandæ vo[illegible]ptatis præſtigia? qvibus ineſcati homines ſub[illegible]ergi ſoleant, atq; funditus interire? Et qvid aliud Æſopus per molles cicadarũ cantus ſignificare vo[illegible]it, qvàm popinonum turpitudinem, miſeriam, [illegible]felicitatem, & breviter, corporum atqve anima[illegible] interitum, qvæ peſtifera ſecum trahit volu[illegible]? Proinde ſtudioſa juventus utile propoſi[illegible] virtutis exemplar Ulyſſem imitabitur, ut tanta [illegible]ricula declinet, atqve fugiat perniciosam volu[illegible]tem, qvod ipſiſſimum melle litum eſt venenum, [illegible] nihil damnoſius; cum virtutes atterat, ani[illegible]qve pariter & corporis vires expugnet; ut lu[illegible]ria Campana, qvæ invictum Annibalem illece[illegible] ſuis complexa, vincendum militi Romano [illegible]buit. Vide Livium de bello Punico: Vale[illegible]um *lib.* 9. *cap.* 1. Imitabitur item Publium [illegible]pionem;

Qui juvenis plenus monitu ingentia corde
Molitus, viſa caluit virtutis amore,
Sprevit (voluptatem) *Achamenium ſpirantem*
vertice odorem:
Ambroſias diffuſa comas;

Ut Silius Italicus inqvit,

Non imitabitur illum cum cicadis otia ſectan-tem juvenem, qvem dormientem in medios ſem-per dies objurgabant ſui; & qvidnam faceret in lecto tam diu, qværebant. Qvidnam igitur cen-ſetis? Ille (inqvit) dicere juſſus: Qvoties, in-qvit, manè evigilo, adſunt ad lectulum meum puellæ duæ. Qvarum altera ad ſurgendum, & operis aliqvid faciendum me hortatur; & oſten- *Junonis deſidioſus.*

dit, qvàm turpe ſit juveni, optimam diei partem in lectulo conterere; atqve interdum Græcum verſiculum accinit ſemiſomni, cujus (ut opinor) ſententia eſt: Auroram tertiam operis partem perficere. Ibi tum altera, nugari hanc, ait, & turbatricem eſſe qvietis, qva nihil ſit neqve melius neqve dulcius, & qvâ vita hominum carere neqveat. Bonum ſi adipiſcendum ſit, qvovis tempore rectè ſurgi; Malum ſi impendeat, nimis citò ſurrexeris, inqvit, qvamvis ſerò reliqveris lectum. Hæc ego, inqvit adoleſcens, inter convitia mutua & altercationes graviſſimas diſceptantes has audiens, cùm dubitem utri aſſentiar, diutius ſoleo in lectulo immorari. Nec imitabitur illum, qvi ſacris in proverbiis ita loquitur: Paululùm modò dormiam, paululum modo dormitabo, paulùm modò ſomno vacabo, paululum modò manus conſeram, & componam me ad recumbendum. Neqve illos, qvi in libro Sapientiæ ſic proclamant: Venite, fruamur bonis qvæ ſunt, & utamur creaturâ tanqvam in juventute celeriter; vino pretioſo, & ungventis nos impleamus, & non prætereat nos flos temporis. Coronemus nos roſis, anteqvam marceſcant; nullum pratum ſit, qvo non pertranſeat luxuria noſtra; ubiqve relinqvamus ſigna lætitiæ noſtræ. Non, inqvam, imitabitur, ne interea, ceu viator, veniat inopia, atqve obruat eum paupertas ac miſeria. Qvicunq; ergo ad veras opes, & æternam, qvæ virtutem non aliter atqve corpus umbra comitari ſolet, gloriam adſpirant, formicas magis Æſopicas ſtudebunt imitari, qvàm cicadas; hoc eſt, virtutem potius, qvàm voluptatem, conabuntur amplecti.

Virtutem, tanqvam umbra corpus, gloria ſeqvitur.

FABULA HESIODI DE ACCIPITRE
& Luſciniâ breviter prolata.

Accipiter Luſciniam vario cantu argutam in ſublimi nubium ſummitate captam ferebat. Hæc ungvi-

ungvibus transfixa miſerè plorabat: ad hanc raptor horrendâ voce ſic inqvit: Qvid exclamas miſera, à multo, qvàm tu ſis, fortiore detenta? Huc adſis,, qvo ego te pertraham. Svave licet uſqve canas, cœna tamen mihi futura es, ubi voluero. Deſipit, qvi potentioribus repugnat.

EADEM DILATATA
ab Auctoris laude.

Tantâ ſapientiâ, & præclaris animi dotibus excelluit Antiqviſſimus Poëtarum Heſiodus, ut etiam vitâ defunctum honore ſummo proſecuti ſint viri ſapientes, ac veluti Numen aliqvod certum venerati. Qvemadmodum enim Homeri nativitatem urbes permultæ ſibi vendicabant: ita ſepulchrum Heſiodi divinum aſſerebant ſibi Nemei ſimul & Orchomenii. Digniſſimus autem honore tanto tantus Poëta, qvi precioſa divini ingenii multa ad omnium hominum utilitatem ſpectantia reliqvit monumenta, in qvibus ut gemma nobiliſſima relucet, qvam de accipitre, atqve luſcinia protulit, fabula.

Qva ſapienter docuit, eos ſtultè facere, qvi potentioribus reluctentur, certantqve cum iis, qvos tyrannos neqveant vincere. Qvod ipſum eſt contra torrentem niti, contra ſtimulos calcitrare, & juxta proverbium Θεομαχεῖν, id eſt, cum Diis pugnare. Non injuriâ ſcripſit Ovidius: *A præfabulari.*

Odimus accipitrem; qvia ſemper vivit in armis.

Etenim Harpyiis omnibus rapacior, adunco roſtro, & ungvibus incurvis ad vim inferendam natus. Cui tanta eſt inſita atqve à parentibus ingenita rapiendi ac dilaniandi fames, ut nulli avium generi parcat, nec ab ullis etiam cognatis ſanguinolentos abſtineat ungves. Qvi alitum ſæviſſimus, aviculas inſontes aut humi volantes, aut circa arbores in ſublimi ſedentes perſeqvi, *A naturâ accipitris.*

rapere

rapere, & diſcerpere ſolet. Nec in minores ſolum crudelis ac injurioſus, ſed etiam populator impius bellum internecinum cum Aqvila, cunctarum avium Rege, non expaveſcit gerere, ut cohærentes ſæpe deprehendantur.

Qvo genuinæ rabiei propulſus inſtinctu crudeliſſimus hoſtis, ſangvine, qvem aſſiduo ſitit, ſe ſatiaturus, innoxiam adoritur luſciniam, atqve comprehendit. Capta imbellis & inſons avicula victorem dulci, qva plurimum pollet, voce rogare cœpit, & obſecrare, ut innocenti parceret, inqviens; Fer manſuerè fortunam. Noli extinctam extingvere. Parce mihi per ea, qvæ tibi dulciſſima ſunt in vita; miſerere infelicis: Reſpice innocentiam meam: Neminem unqvam violavi, nunqvam rapto vixi, ut jam pari debeat referri. Qvod ſi nulla mei te miſericordia commoverit, eximia, qva nobilitor, permoveat virtus mea, noli perfectum Muſices organum diſperdere. Te permolliat, flectatqve vox tam dulcis atqve magna, tam parvo in corpuſculo meo regnans, & tam pertinax ſpiritus iram tuam frangat in tam abſoluta Muſicæ ſcientia modulatus ſonus, qvem ſæpius audiſti continuo ſpiritu trahi, nunc variè inflexo, nunc diſtingvi conciſo, copulari intorto, promitti, revocari, inſuſcari ex inopinato: Interdum plenum, gravem, acutum, crebrum, extentum, ſummum, medium, imum. Breviter, omnia tam parvulis in faucibus, qvæ tot exqviſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitavit: Qvorum ex interitu majorem tibi & invidiam & infamiam conflaveris, qvàm utilitatem perceperis. At ille, qvin tu, inqvit, auribus meis opplorare deſinis? Qvid tu rere clamoris tui gratiâ te omiſſum iri? Nihil gemitus, nihil lachrymas tuas moror aut curo. Qviritatio tua, niſi forſitan animo placuerit, te meis de ungvibus nunqvam eripiet, ac conſervabit. Exple meas inimicitias, & iracundiam

A Sermocinatione per Proſopopœjam.

cundiam ſangvine tuo ſatura. Et ſtatim eo dicto miſeram diſcerpſit.

Qvid hoc facto potuit immanius eſſe? Captivis aliis tempus relinqvitur, qvo crimen objectum diluere, aut aliqvam cauſam in excuſationem qveant adducere. Sed huic infelici omnis excluſa fuit miſericordia, omnisqve negata purgandi facultas. Et qvis Tyrannorum tam fuit impius, ut aliqvem occiderit niſi vel levi aliqvâ ratione permotus. Sed aliâ nullâ cauſâ propulſus accipiter tantum facinus deſignavit, nocendi libidine. Animalium ferociſſimus leo traducitur, huic tamen ex feris tanta eſt in ſupplices clementia, ut in proſtratos non ſæviat; eſt enim nobilioris animi. *A collatione.*

Parcere ſubjectis, & debellare ſuperbos.

At Tyranni verſo pollice, vulgi qvēlibet occidunt populariter: omnibus ſanguinolentas manus injiciunt, nihil homines, nihil Deos ipſos curando. *A contrario.*

Qvemadmodum igitur præda inſolenti victori viſa gloriola fuit, ac ſuavis, ſic ærumna miſerrimæ calamitatis acerbiſſima, ut pœna, qvæ venerat indignè, magis eſſe dolenda videatur.

Qva crudelitas accipitris oſtendit, ipſam innocentiam apud maleficos Tyrannorum greges nunqvam fore tutam. Nobis igitur ante omnia curandum, ne in Melampygos (juxta proverbium) incidamus: & impendente malo, patienter feramus, qvod non poterimus mutare vel effugere. *Concluſio.*

ΟΡΟΣ ΔΙΗΓΗΜΑΤΟΣ.

Διήγημά ἐστιν, ἔκθεσις πράγματος γεγονότος, ἢ ὡς γεγονότος. Διενήνοχε δὲ διηγήσεως, ὡς ποιήσεως ποίημα. ποίησις μὲν γὰρ πᾶσα ἡ ἰλιάς, ποίημα δὲ ἡ τῶν ἀχιλλέως ὅπλων κατασκευή. ἓξ δὲ διηγήματος, τὸ μὲν

ἐστὶ

cruor, de ſe roſam coloravit. Sic roſa, quæ prius candida, rubrum in colorem, qui nunc cernitur, eſt converſa.

SCHOLIA.

Primo Rhetoricorum libro Trapezuntius tria ponit Narrationem genera: Civile, Digreſſorium, Remotum. Hoc pueris utiliſſimum ita vocatur, qvod à cauſa civili remotum ſit, in qvo conveniat juventutem exerceri, qvo commodius illas ſuperiores narrationes in veris cauſſis poſſint aliqvando tractare. Ejus duo ſunt, juxta Ciceronem, genera. Alterum eſt poſitum in negotiis, qvod habet partes.

tres:
- *Fabulam*, qvæ neqve veras, neqve veriſimiles continet res; ut ea qvæ Tragœdiis tradita ſunt.
- *Hiſtoriam*, qvæ eſt res geſta, ſed ab ætatis noſtræ memoria remota.
- *Argumentum*, qvæ eſt res ficta, qvæ tamen fieri potuit; veluti argumenta Comœdiarum.

Alterum in perſonis, qvod habere debet ſermonis feſtivitatem, animorum diſſimilitudinem, levitatem, ſpem, metum, ſuſpicionem, deſiderium, diſſimulationem, miſericordiam, rerum varietates, fortunæ commutationem, inſperatum incommodum, ſubitam lætitiam, jucundum exitum rerum, ut in Comœdiis videre licet.

Dividitur in Poëticam, &c. Qvintilianus *lib. 2. cap. 4.* Narrationes Poëticas Grammaticis attribuit, Rhetoribus Hiſtoricas. Erant autem (auctore Fabio Victorino) Rhetores, qvi literas docebant, atqve artes tradebant eloqventiæ. Qvemadmodum Sophiſtæ, apud qvos dicendi diſcebatur exercitium. Et Oratores, qvi in cauſis

privatis

privatis & publicis plenâ & perfectâ utebantur eloqventiâ. Porrò narrationis Poëticæ faciunt tria genera. Aut enim activum eſt, vel imitativum, qvod Græci δραματικὸν vel μιμητικὸν appellant: Aut enarrativum, vel enunciativum, qvod Græci ἐξηγητικὸν vel ἀπολογητικόν: Aut commune vel mixtum, qvod Græci κοινὸν, vel μικτόν.

Hiſtoricam &c. Quæ rei geſtæ continet expoſitionem. Eſt autem hiſtoria res geſta ab ætatis noſtræ memoria remota: qvam earum propriè rerum eſſe volunt, qvibus rebus gerendis interfuerit is, qvi ſcribit, auctore Gellio, *lib.* 5. *c.* 18. Hiſtoriam Cicero de Oratore ſecundo eleganter vocat teſtem temporum, lucem veritatis, vitam memoriæ, magiſtram vitæ, & vetuſtatis nunciam.

Civilem, &c. Qvæ ab Oratoribus in exponendis ſumitur cauſis; ut ait Priſcianus; Qvi fabularum adiit narrationem, ad fabulas ſupra dictas pertinentem.

Narrationi accidunt ſex, &c. Narratio continitur circumſtantiis, qvæ hoc verſiculo comprehenduntur.

Qvis, qvid, ubi, qvibus auxiliis, cur, qvomodo, qvando?

Fit enim copioſa, ſi circumſtantiis amplifices atqve dilates; & à qvo tempore, qvoqve loco, qvomodo, qvo inſtrumento, qva deniqve cauſa qvum aliqvid ſit, diligenter perſeqvaris.

Claritas, &c. Hujus virtutis narrationem alibi Cicero vocat lucidam; alibi apertam. Nec refert, an pro lucida perſpicuam; pro veriſimili probabilem, credibilemqve dixeris; ut ait Qvintilianus *lib.* 4. *cap.* 2. Eodem auctore aperta vel lucida erit narratio, ſi primùm fuerit expoſita verbis propriis & ſignificantibus, non ſordidis, &

ab uſu remotis; tum diſtincta rebus, perſonis, temporibus, locis, cauſis, Item ſi ut qvicqvam primum geſtum erit, ita fuerit primum expoſitum, non ab ultimo repetitum.

BreVitas &c. Narratio brevis erit, ſi nihil extra rem dixerimus; ſi reſciderimus omnia ſupervacanea; ſi non ab ultimo initio repetiverimus, nec ad extremum fuerimus proſecuti.

Probabilitas &c. Hanc Cicero veriſimilem narrationem; Qvintilianus appellat credibilem. Erit autem credibilis ante omnia, ſi prius conſuluerimus noſtrum animum, ne qvid naturæ dicamus adverſum. Si cauſas ac rationes factis, de qvibus qværitur, præpoſuerimus. Si perſonas convenientes his, qvæ facta credi volumus conſtituerimus, præterea loca, tempora, & ſimilia. Qvintilianus dicto *libro 4. capite 2.*

Electorum Verborum proprietas, &c. Hic conſiderandum erit, ne qvid contortè, ne qvid ambiguè, ne qvid novè dicamus, ſed utamur uſitatis verbis,& propriis. Uſitata ſunt ea,qvæ verſantur in ſermone, & in optimorum auctorum conſuetudine recepta, Propria ſunt, qvæ ejus rei verba ſunt, aut eſſe poſſunt, de qva loqvimur: ut ait Cicero.

QVi roſa, &c. Narrat, qvo pacto lacteus roſæ candor mutatus ſit in colorem purpureum.

Adonis Dea, &c. Adonis, auctore Tortellio, filius fuit Cynaræ Cypriorum Regis ex Myrrha ejus filia paſtor pulcherrimus. Virg. in Gallo:

Et formoſus oVes ad flumina paVit Adonis.

Hunc ardentiſſimè Venus amavit. Ovidius in Phœdra:

Sæpè ſub illicibus Venerem, Cinyrâqve creatum
Suſtinuit poſitos qValibet hora duos.

Plura apud Eraſmum in proverbio, Adonidis horti, qvi Veneri ſacri propter Adonidem ejus amaſium.

Mari

Mars ipſum, *&c.* Martis ac Veneris amores, Metamorphoſeos 4. refert Ovidius. Idem ſecundo de arte:

Mars pater inſano Veneris turbatus amore,
De duce terribili factus amator erat.

Ferit Adonin Mars, *&c.* Ovidius Metamorph. ſcribit, Adonin ab apro interfectum, ejusqve ſanguinem mutatum in florem. Idem aſſerit Macrob. *Saturn.* 1. *c.* 21. Adonin, inqvit, Solem eſſe non dubitatur. Ab apro autem tradunt interemtum, hyemis imaginem in hoc animali fingentes, qvod aper hiſpidus & aſper gaudeat locis humidis & lutoſis, pruinâqve contectis, proprieq; hyemali fructu paſcitur glande. Ergo hyemis veluti vulnus eſt Solis, qvæ & lucem ejus nobis minuit, & calorem.

Plantam pedis perſtrinxit, *&c.* Unde Claudianus *lib.* 2. de raptu Proſerpinæ ſcribit de Venere, inqviens, ſic facta doloris carpit ſigna ſui, id eſt roſas purpureas, Veneris amore tinctas. Hujus meminit Politianus *Miſcel.* LI.

EXEMPLUM NARRATIONIS

Poetica copioſius apud Ovidium Metam. 4. tractatum.

Docet autem ea fabula, nimis infelicem exitum habituros, qvi, parentibus immorigeri, fœdis amoribus ſeſe contaminarint.

Pyramus & Thisbe, juvenum pulcherrimus alter,
Altera, qvas oriens habuit prælata puellis,
Contiguas habuere domos, ubi dicitur altam
Coctilibus muris cinxiſſe Semiramis urbem.
Notitiam primosqve gradus vicinia fecit:
Tempore crevit amor: tædæ qvoqve jure coiſſent,

C 2 Sed

Sed vetuere patres, quod non potuere vetare;
Ex aquo captis ardebant mentibus ambo.
Conſcius omnis abeſt, nutu ſignisque loquuntur.
Quoque magis tegitur, tanto magis aſtuat ignis.
Fiſſus erat tenui rimâ, quam duxerat olim,
Cum fieret paries, domus & communis utriq;.
Id vitium nulli per ſecula longa notatum.
Quid non ſentit amor? primi vidiſtis amantes,
Et vocis feciſtis iter, tutaeque per illud
Murmure blanditia minimo tranſire ſolebant;
Sepè ubi conſtiterant, hinc Thisbe, Pyramus illinc,
Inque vices fuerat captatus anhelitus oris:
Invide, dicebant, paries, quid amantibus obſtas?
Quantum erat, ut ſine te toto nos corpore jungi;
Aut hoc ſi nimium eſt, vel ad oſcula danda pateres?
Nec ſumus ingrati: tibi nos debere fatemur
Quod datus eſt verbis ad amicas tranſitus aures:
Talia diverſâ nequicquam ſede locuti,
Sub noctem dixere Vale, partique dedere
Oſcula quisque ſua, non pervenientia contra.
Poſtera nocturnos aurora removerat ignes,
Solque pruinoſas radiis ſiccaverat herbas:
Ad ſolitum rediere locum: tum murmure parvo
Multa prius queſti, ſtatuunt ſub nocte ſilenti
Fallere cuſtodes, foribusque excedere tentant;
Cumque domo exierint, urbis quoque tecta relinquant;
Neve ſit errandum lato ſpatiantibus arvo.
Conveniunt ad buſta Nini, lateantque ſub umbra
Arboris, arbor ubi niveis uberrima pomis
Ardua morus erat, gelido contermina fonti.

Pa[illegible]

Pacta placent, & lux tardè diſcedere viſa.
Præcipitatur aqvis, & aqvis nox exit ab iſdem.
Callida, per tenebras verſato cardine Thisbe
Egreditur, fallitqve ſuos, adopertaqve vultum
Pervenit ad tumulum, dictaqve ſub arbore ſedet.
Audacem faciebat amor, venit ecce recenti
Cæde leæna boum ſpumantes oblita rictus,
Depoſitura ſitim vicini fontis in unda.
Qvam procul ad Lunæ radios Babylonia Thisbe
Vidit; & obſcurum timido pede fugit in antrum,
Dumqve fugit, tergo velamina lapſa reliqvit.
Vt leo ſæva ſitim multa compeſcuit undâ,
Dum redit in ſylvas, inventos fortè ſine ipſa
Ore cruentato tenues laniavit amictus.
Seriùs egreſſus veſtigia vidit in alto
Pulvere certa feræ, totoqve expalluit ore
Pyramus: ut vero veſtem qvoqve ſangvine tinctam
Repperit; Vna duos, inqvit, nox perdet amantes,
E qvibus illa fuit longa digniſſima vita,
Noſtra nocens anima eſt, ego te miſeranda peremi,
In loca plena metus qvi juſſi nocte venires:
Nec prior huc veni: noſtrum divellite corpus,
Et ſcelerata fero conſumite viſcera morſu,
O qvicunqve ſub hac habitatis rupe leones!
Sed timidi eſt optare necem: velamina Thisbes
Tollit, & ad pactæ ſe confert arboris umbram.
Vtqve dedit notæ lachrymas, dedit oſcula veſti:
Accipe nunc, inqvit, noſtri qvoqve ſangvinis hauſtus;
Qvoqve erat accinctus, dimiſit in ilia ferrum.

Nec mora, ferventi moriens è vulnere traxit
Et jacuit reſupinus humo, cruor emicat altè!
Non aliter quàm cum vitiato fiſtula plumbo
Scinditur, & tenui ſtridente foramine, long
Ejaculatur aquas, atque ictibus aëra rumpit
Arborei fœtus adſpergine cædis in atram
Vertuntur faciem, madefactaque ſanguin
radix
Purpureo tingit pendentia mora colore.
Ecce metu nondum poſito, ne fallat amantem
Illa redit, juvenemque oculis animoque re
quirit,
Quantaque vitàrit, narrare pericula geſtit.
Atque locum, & viſam cognoſcit in arbo
formam:
Sic facit incertam pomi color, hæret an h
ſit:
Dum dubitat, tremebunda videt pulſare cr
entum
Membra ſolum, retroq; pedem tulit, oraq
buxo
Pallidiora gerens, exhorruit æquoris inſtar
Quod fremit, exigua cùm ſummum ſtringit
aurâ.
Sed poſtquam remorata ſuos cognovit amor
Percutit indignos claro plangore lacertos:
Et laniata comas, amplexaq; corpus amatu
Vulnera ſupplevit lacbrymis fletumq; cruor
Miſcuit: & gelidis in vultibus oſcula fige
Pyrame, clamavit, quis te mihi caſus ademi
Pyrame, reſponde, tua te cariſſima Thisbe
Nominat; exaudi, vultusq; attolle jacentes.
Ad nomen Thisbes oculos in morte gravat
Pyramus erexit, viſâque recondidit illâ.
Quæ poſtquam veſtemq; ſuam cognovit, & en
Vidit ebur vacuum; Tua te manus, inqu
amorque
Perdidit infelix: eſt & mihi fortis in unu

H

Hac manus, eſt & amor; dabit hic in vulnera vires.
Perſeqvar extinctum, lethiqve miſerrima dicar
Cauſa comesqve tui; qvique à me morte revelli
Heu ſola poteras, poteris nec morte revelli.
His tamen amborum verbis eſtote rogati,
O multum miſeriqve mei, illiusqve parentes,
Ut qvos certus amor, qvos hora noviſſima junxit,
Componi tumulo non invideatis eodem.
At tu, qvæ ramis arbor miſerabile corpus
Nunc tegis unius, mox es tectura duorum.
Signa tene cædis, pullosqve & luctibus aptos
Semper habe fœtus, gemini monumenta cruoris,
Dixit: & aptato pectus mucrone ſub imum
Incubuit ferro, qvod adhuc à cæde tepebat.
Vota tamen tetigêre Deos, tetigêre parentes:
Nam color in pomo eſt, ubi permaturuit, ater.
Qvodq; rogis ſupereſt, unâ reqviescit in urnâ.

EXEMPLUM NARRATIONIS

Hiſtorica ex Oroſ. lib. 2. c. 8.

Cyrus Perſarum Rex Scythis bellum intulit, qvem Tomyris Regina, qvæ tunc genti præerat, cùm prohibere tranſitum Araxis fluminis poſſet, tranſire permiſit, primùm propter fiduciam ſui, dehinc propter opportunitatem ex objectu fluminis hoſtis incluſi. Cyrus itaqve Scythiam ingreſſus, procul à transmiſſo flumine caſtra metatus, inſuper aſtu eadem, inſtructa vino epulisqve, deſeruit, qvaſi territus refugiſſet. Hoc comperto Regina tertiam partem copiarum, & filium adoleſcentulum, ad perſeqvendum Cyrum mittit. Barbari veluti ad epulas invitati, primùm ebrie-

tate vincuntur, mox revertente Cyro univerſi cum adoleſcente obtruncantur, Tomyris exercitu ac filio amiſſo, vel matris, vel Reginæ dolorem ſangvine hoſtium diluere promptius, qvam ſuis lachrymis, parat. Simulat diffidentiam deſperatione cladis illatæ, paulatimqve edendo, ſuperbum hoſtem in inſidias vocat. Ibi qvoqve compoſitis inter montes inſidiis, CCM. Perſarum, cum ipſo Rege delevit, adjectâ ſuper omnia illius rei admiratione, qvod nec nuncius qvidem tantæ cladis ſuperfuit, Regina caput Cyri amputati, atq; in utrem humano ſangvine oppletum conjici jubet, non muliebriter increpitans: Satia te ſangvine, qvem ſitiſti; cujus per annos triginta inſatiabilis perſeveraſti.

Cyri mors.

EXEMPLUM NARRATIONIS
Civilis ex Miloniana.

P. Clodii hiſtoria.

P. Clodius, cùm ſtatuiſſet omni ſcelere in Prætura vexare Remp. videretqve ita tractata eſſe comitia anno ſuperiore, ut non multos menſes Præturam gerere poſſet; qvi non honoris gradum ſpectaret, ut cæteri; ſed & L. Paullum collegam effugere vellet, ſingulari virtute civem, & annum integrum ad dilacerandam Remp. qværeret: ſubitò reliqvit annum ſuum, ſeqve in annum proximum tranſtulit, non religione aliqva, ſed ut haberet, qvod ipſe dicebat, ad Præturam gerendam, hoc eſt, ad evertendam Rempl. plenum annũ atqve integrum. Occurrebat, mancam ac debilem præturam ſuam futuram, Conſule Milone! eum porro ſumo conſenſu populi Romani Conſulem fieri videbat: contulit ſe ad ejus competitores, ſed ita, totam ut petitionem ipſe ſolus etiam invitis illis gubernaret, tota ut comitia, ſuis, ut dictabat, humeris ſuſtineret; convocabat Tribus; ſe interponebat, coloniam novam, delectum perditiſſimorum

morum ſcribebat civium; qvantò ille plura miſcebat; tantò hic magis indies convaleſcebat. Ubi videt, homo ad omne facinus paratiſſimus, certiſſimum conſulem, idqve intelligit non ſolùm ſermonibus, ſed etiam ſuffragiis populi Rom. ſæpè eſſe declaratum, palàm agere cœpit, & apertè dicere, occidendum Milonem, ſervos agreſtes ac barbaros, qvibus ſylvas publicas depopulatus erat, Hetruriamqve vexarat, ex Appennino deduxerat, qvos videbatis. Res erat minimè obſcura; etenim palàm dictitabat, Conſulatum Miloni eripi non poſſe, vitam poſſe. Significavit hoc ſæpe in Senatu; dixit in concione. Qvin etiam Favonio fortiſſimo viro qværenti ex eo, qva ſpe fureret; Milone vivo, reſpondit, triduo illum, ad ſummum qvatriduo, periturum; qvam vocem ejus ad hunc M. Catonem ſtatim Favonius detulit. Interim cum ſciret Clodius, (neqve etiam erat difficile ſcire) iter ſolemne, legitimum, neceſſarium, ante diem 13. Kalend. Febr. Miloni eſſe Lanuvium ad Flaminem prodendum, qvod erat dictator Lanuvii Milo: Romam ſubitò ipſe profectus eſt, ut concionem turbulentam, in qva ejus furor deſideratus eſt, qvæ in illo ipſo die habita eſt, relinqveret, qvam niſi obire facinoris locum tempusqve voluiſſet, nunqvam reliqviſſet: Milo autem, cùm in Senatu fuiſſet eo die, qvoad Senatus dimiſſus eſt, domum venit, calceos & veſtimenta mutavit, pauliſper, dum ſe uxor, ut fit, comparat, commoratus eſt: inde profectus eſt id temporis, cum jam Clodius (ſiqvidem eo die Romam venturus erat) redire potuiſſet: obviam fit ei Clodius expeditus in eqvo, nullâ rhedâ, nullis impedimentis, nullis Græcis comitibus, (ut ſolebat) ſine uxore, ut nunqvam fere cum hic inſidiator, qvi iter illud ad cædem faciendam apparaſſet, cum uxore veheretur in rheda penulatus, vulgiqve magno impedimento, ac muliebri, & delicato ancillarum pue-

rorumqve comitatu; fit obviam Clodio an fundum ejus; hora ferè undecima aut non mu ſecùs; ſtatim complures cum telis in hunc facin de loco ſuperiore impetum, adverſi rhedarium o cidunt. Cùm autem hic de rheda rejecta penu deſiliiſſet, ſeqve acri animo defenderet, illi, q erant cum Clodio, gladiis eductis partim recu rere ad rhedam, ut à tergo Milonem adorirentu partim, qvod hunc jam interfectum putarant, cæ dere incipiunt ejus ſervos, qvi pòſt erant: ex qv bus qvi animo fideli in dominum erant & præ ſentes fuerant, partim occiſi ſunt, partim, cùm a rhedam pugnari viderent, & domino ſuccurre prohiberentur, Milonem occiſum eſſe, etiam e ipſo Clodio audirent, fecerunt id ſervi Miloni (dicam enim, non derivandi criminis causâ, ſed u factum eſt) neqve imperante, neqve ſciente, neq præſente domino, qvod ſuos qvoqve ſervos in ta li re facere voluiſſet.

ALIUD EXEMPLUM NARRATIO nis brevis, dilucidæ & veriſimilis, ex oratione Ciceronis Pompejana.

Atqve ut inde mea proficiſcatur oratio, und hæc omnis cauſa ducitur; bellum grave, & peri culoſum veſtris vectigalibus, atqve ſociis, à duo bus potentiſſimis Regibus infertur, Mithridate & Tigrane: qvorum alter relictus, alter laceſſitus occaſionem ſibi ad occupandam Aſiam oblatam eſſe arbitratur. Eqvitibus Romanis honeſtiſſi mis viris afferuntur ex Aſiâ qvotidie literæ, qvo rum magnæ res aguntur, in veſtris vectigalibus exercendis occupatæ. Qvi ad me pro neceſſitu dine, qvæ mihi eſt cum illo ordine, cauſam Reip. periculaqve rerum ſuarum detulerunt: Bithyniæ, qvæ nunc veſtra provincia eſt, vicos exuſtos eſſe complures: regnum Ariobarzanis, qvod finiti mum

num eſt veſtris vectigalibus, totum eſſe in hoſtium poteſtate: Lucullum magnis rebus geſtis ab eo bello diſcedere: huic qvi ſuccurrerit non ſatis eſſe paratum ad tantum bellum adminiſtrandum. Unum ab omnibus ſociis, Repub. & civibus, ad id bellum Imperatorem depoſci, atqve expeti, eundem hunc unum ab hoſtibus metui, præterea neminem.

DE CHREIA.

CAP. III.

ΟΡΟΣ ΧΡΕΙΑΣ.

Χρεία ἐστὶν ἀπομνημόνευμα σύντομον εὐστόχως ἐπί τι πρόσωπον ἀναφέρουσα. χρειώδης δὲ οὖσα, προσαγορεύεται χρεία. τῆς δὲ χρείας, τὸ μέν ἐστι λογικόν, τὸ δὲ πρακτικόν, τὸ δὲ μικτόν· καὶ λογικὸν μὲν, τὸ τῷ λόγῳ δηλοῦν τὴν ὠφέλειαν, οἷον Πλάτων τοὺς τῆς ἀρετῆς κλῶνας ἱδρῶτι καὶ πόνοις ἔλεγε φύεσθαι. πρακτικὸν δὲ τὴν πρᾶξιν σημαῖνον, οἷον Πυθαγόρας ἐρωτηθεὶς, πόσος ἂν εἴη τῶν ἀνθρώπων ὁ βίος, βραχύ τι φανεὶς, ἀπεκρύψατο, μέτρον τοῦ βίου τὴν θέαν ποιούμενος. μικτὸν δὲ τὸ ἐξ ἀμφοτέρων, λόγου, καὶ πράξεως οἷον. Διογένης μειράκιον ἑωρακὼς ἀτακτοῦν, τὸν παιδαγωγὸν ἔπαισεν, ἐπειπὼν τί γὰρ τοιαῦτα παιδεύεις, ἡ μὲν οὖν διαίρεσις αὕτη τῆς χρείας, ἐργάσαιο δὲ αὐτὴν, τοῖς δὲ τοῖς κεφαλαίοις· ἐγκωμιαστικῷ, παραφραστικῷ, τῷ τῆς αἰτίας, ἐκ τοῦ ἐναντίου, παραβολῇ, παραδείγματι, μαρτυρίᾳ παλαιῶν, ἐπιλόγῳ βραχεῖ.

Chreia eſt commemoratio brevis, alicujus perſonæ factum vel dictum aptè refe-

rens.

rens. Dicta autem eſt, quòd ſit utilis. Chreiarum aliæ Verbales ſunt, aliae Activae, aliæ Mixtæ. *Verbales, quæ utilitatem oratione demonſtrant. Ut Plato dixit: Virtutis ramos è laboribus atque ſudoribus produci. Activa ſunt, quæ actionem aut factum ſolum recenſent: ut; Pythagoras interrogatus, quantanam eſſet hominum vita? cum per temporis brevius ſpatium ſe conſpiciendum exhibuiſſet, latebras petiit, humanæ vitæ menſuram ex momentaneo conſpectu deſignans. Mixtæ, quæ ex utraque conflatæ ſunt, oratione & actione: ut; Diogenes, cum vidiſſet adoleſcentulum laſcivientem ac indecorè ſe gerentem, pædagogum illius baculo percuſſit: ſuperaddens, quid talia doces aut ſic inſtruis? Chreiam verò conficies hiſce capitibus atque tractabis à*

Laudativo,	*Parabola.*
Paraphraſtico.	*Exemplo.*
Cauſa,	*Teſtimonio veterum.*
Contrario.	*Brevi epilogo.*

ΧΡΕΙΑ ΛΟΓΙΚΗ.

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ τῆς παιδείας τὴν ῥίζαν πικρὰν ἔφη, γλυκεῖς δὲ τοὺς καρπούς.

ΕΓΚΩΜΙΑΣΤΙΚΟΝ. Θαυμάσαι δίκαιον Σοκράτην τῆς τέχνης, ὃς ὄνομα αὐτῷ κατεφάνη λαμπρότατον. καὶ ὅση τις ἦν ἀσκῶν ἐπεδείξατο, καὶ κηρύττει τὴν τέχνην, οὐκ αὐτὸς

αὐτὸς ἐκ ταύτης κεκήρυκται. ὅσα μὲν τοίνυν ἢ βασιλεῦσι νομοθετῶν, ἢ παραινῶν, τοῖς καθ' ἕκαστον, τὸν τῶν ἀνθρώπων δὲ πεποίηκε βίον. μακρὸν ἂν ἦν διεξελθεῖν. ἀλλ' ὅσα περὶ τῆς παιδείας ἐφιλοσόφησεν.

ΠΑΡΑΦΡΑΣΤΙΚΟΝ. Ὁ παιδείας ἐρῶν, πόνων μὲν ἄρχεται, πόνων δὲ ὅμως τελευτώντων εἰς ὄνησιν. καὶ ἃ μὲν ἐφιλοσόφησεν, ταῦτα· τοῖς δὲ ἐφεξῆς θαυμασόμεθα.

ΤΟ ΤΗΣ ΑΙΤΙΑΣ. Οἱ γὰρ παιδείας ἐρῶντες, τοῖς τῆς παιδείας ἡγεμόσι συνεξετάζονται, παρ' οἷς καὶ τὸ προσελθεῖν φοβερὸν, καὶ τὸ ἀπολιπεῖν ἀμαθέστατον, φόβος ἀεὶ τοῖς παισὶ περιγίνεται καὶ παροῦσι καὶ μέλλουσι. διδασκάλους παιδαγωγοὶ διαδέχονται, φοβεροὶ μὲν ἰδεῖν, αἰκιζόμενοι δὲ φοβερώτεροι. φθάνει τὴν πεῖραν τὸ δέος, καὶ διαδέχεται τὸ δέος ἡ κόλασις, καὶ τὰ μὲν ἁμαρτήματα τῶν παίδων μετέρχονται, οἰκεῖα δὲ τὰ κατορθώματα κρίνουσιν τῶν παιδαγωγῶν οἱ πατέρες εἰσὶ χαλεπώτεροι, τὰς ὁδοὺς ἀνακρίνοντες, προελθεῖν ἀναγκάζοντες, καὶ τὴν ἀγορὰν ὑποπτεύοντες, κἂν δέῃ κολάζειν, ἀγνοοῦσι τὴν φύσιν: ἀλλ' ἐν τούτοις ὢν ὁ παῖς, εἰς ἄνδρας ἐλθὼν, ἀρετῇ περιστέφεται.

ΕΚ ΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΥ. Εἰ δέ τις ταῦτα φοβούμενος φύγοι μὲν τοὺς διδασκάλους, ἀποδράσαι δὲ τοὺς πατέρας. τοὺς δὲ παιδαγωγοὺς ἀποστραφείη παντελῶς τῶν λόγων ἐστέρηται. καὶ μετὰ τοῦ δέους καὶ τοὺς λόγους ἀφῄρηται. ταῦτα δὴ πάντα τὴν Ἰσοκράτους ἔπεισεν γνώμην, πικρὰν ὀνομάσαι τῆς παιδείας τὴν ῥίζαν.

ΠΑΡΑ-

ΠΑΡΑΒΟΛΗ. Ὥσπερ γὰρ οἱ τὴν γῆν ἐργαζόμενοι, πόνῳ μὲν τῇ γῇ τὰ σπέρματα καταβάλλουσι, τοὺς δὲ καρποὺς ἡδονῇ συγκομίζονται μείζονι, τὸν αὐτὸν οἱ παιδείας ἀντιποιούμενοι τρόπον, πόνῳ τὴν εἰς ἔπειτα δόξαν εἰλήφασιν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ. Τὸν δημοσθένους ὅρα μοι βίον, παντὸς μὲν ὄντα φιλοπονώτερον ῥήτορος, γεγονότα δὲ παντὸς εὐκλεέστερον, καὶ γὰρ τοσοῦτον αὐτῷ σπουδῆς περιῆν, ὡς καὶ τὸν κόσμον παραιρεῖσθαι τῆς κεφαλῆς, κόσμον ἄριστον τὸν ἐξ ἀρετῆς ἡγησάμενος, καὶ πόνοις ἀνάλωσεν ἃ πρὸς ἡδονὰς ἀναλίσκουσιν ἕτεροι.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΑΛΑΙΩΝ. Διὸ θαυμάσαι τὸν ἡσίοδον χρὴ, τραχεῖαν εἰπόντα τῆς ἀρετῆς τὴν ὁδὸν, τὴν δὲ ἄκραν, ῥᾳδίαν, τὴν αὐτὴν ἰσοκράτει γνώμην φιλοσοφήσαντα. ὃ γὰρ ἡσίοδος ὁδὸν ἀπεφήνατο, ἰσοκράτης ῥίζαν ἐκάλεσεν, ἐν διαφόροις ὀνόμασιν μίαν ἀμφότεροι δηλοῦντες διάνοιαν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ. Πρὸς ἃ δεῖ βλέποντας. ἰσοκράτην θαυμάζειν κάλλιστα περὶ τῆς παιδείας φιλοσοφήσαντα.

EXEMPLUM VERBALIS CHREIÆ,

qvo Iſocrates doctrinæ radicem amaram eſſe dicebat, fructus verò dulces. Orditur autem ab encomio, hoc modo:

Encomiaſticon. *MErito laudandus eſt Iſocrates, propter eximiam dicendi facultatem, qva ſibi nomen*

omen clariſſimum comparavit, & quanta is eloquentiæ eſſet, ipſam exercendo demonſtravit, eam illuſtrem fecit, non ipſe ab illa illuſtratus. Quibus autem vel Reges admonens, vel inſtituens privatos, benè de hominum vita meruit, longum eſſet recenſere. Verùm quod de eruditione protulit, haud abs re ierit commemorare.

Amator inquit, eruditionis à laboribus auſpicatur, ſed laboribus indeſinentibus in utilitatem: quod quam philoſophicè dictum ab ſit, hinc licet perſpicere.

Qui enim bonarum artium amore capiuntur, hi ſanè cum profeſſoribus ac ducibus ſtudiorum converſantur; ad quos accedere ut formidoloſum eſt, ita relinquere ſtultiſſimum. Et pueri quidem nunquam metu vacant, & cùm adſunt præceptores & cùm venturos expectant. Succedunt Præceptoribus pedagogi, viſu terribiles, ſed, cùm verberibus ſæviunt, formidabiliores. Qui etiam, priusquam verberent, timentur. Metum punitio ſubſequitur, dum omnia puerorum errata vindicantur, & rectè facta, opera virtutis, tanquam ad ea nati ſint, exactiſſimè requiruntur. Jam verò pedagogis ipſis ſunt moleſtiores aſperioresque patres, inde in ambulationes atque vias inquirentes, & vetantes in publicum egredi: forum ipſum habentes ſuſpectum. Quod ſi opus fuerit in filios animadvertere, ita excandeſcunt, ut naturæ obliviſcantur, nec ſe parentes eſſe meminerint: verum

A Paraphraſi ſeu expoſitione.

rum hujusmodi rebus exercitatus puer, cum in virum evaſerit, merita coronatur virtute.

A contrario. At, qvi veritus iſta, fugerit magiſtros, devitarit parentes, & pædagogos fuerit averſatus, prorſus eruditionis expers ſcientia privabitur. Nam metum declinans ſimul cum ipſo doctrinam relinqvet. Hæc igitur omnia Iſocratem ſentire perſuaſerunt: Eruditionis radicem amaram eſſe.

A ſimili. Nam qvemadmodum agricolæ ſummo cum labore terræ ſemina mandant; fructus verò majore cum voluptate colligunt: ita qvi ad ſtudia accinguntur, ſibi laboris multi comitem gloriam comparant.

Ab exemplo. Reſpice Demoſthenis vitam, qvi ut Oratorum omnium laborioſiſſimus, ita clariſſimus evaſit: qvi fuit adeo ſtudiis intentus, ut comam, nativum capitis ornamentum, exeundi poteſtatem ſibi præripiendo, detenderet, ratus id pulcherrimum decus, qvod à virtute proveniſſet. Qvæ igitur alii profundunt ad voluptates, ille continuis lucubrationibus impendit.

A teſtimonio veterum. Idcirco præclarè hoc, ut omnia Heſiodus; Aſperam eſſe ad virtutem viam, cacumen verò molle. Nam idem, qvod Iſocrates, protulit. Heſiodus enim viam; Iſocrates autem radicem appellavit, diverſis verbis eandem uterqve ſententiam demonſtrantes.

Ab epilogo brevi. Qvæ ſi rectè conſiderabimus, meritis laudibus

libus evehimus Iſocratem, ut qvi ſapienter de eruditione conſcripſerit optima.

SCHOLIA.

Chreia &c. Qvæ ab aliis utilitas, à Priſciano vocatur uſus; Et eſt, eodem autore, commemoratio orationis alicujus, vel facti vel utriuſqve; celerem habens demonſtrationem, qvæ utilitatis alicujus plerumqve cauſâ profertur.

Verbales, &c. Orationales eas appellat Priſcianus, qvibus oratio ſola ineſt, ut Plato dicebat: Muſas in animis eſſe ingenioſorum.

Item, Diogenes Cynicus ait: Nihil omninò in vita abſqve exercitatione perfici. Eam omnia exſuperare poſſe Laërtius *lib. 6.* ait.

Item, Seneca dixit; Nulli ſunt tàm feri, ſuiqve iuris affectus, ut non diſciplinâ perdomentur. Vide Eraſmum in proverbio: Exercitatio poteſt omnia.

Item Xenocrates: Dixiſſe me pœnituit aliqvando; tacuiſſe nunqvam. Valerius *lib. 7. cap 2.* Eſt ſilentii tutum præmium. Vide Eraſmi proverbium.

Item Anacharſis dixit: Leges aranearum telis ſimiles eſſe Valer. *lib 7. cap. 2.*

Idem protulit; Vitem uvas tres ferre: primam voluptatis, ſecundam ebrietatis, tertiam mœroris, ut ait Diogenes Laërt. *lib. 3.*

Virtutis ramos, &c. Hoc eſt, ad bonarum literarum atqve virtutis fructum eſſe viam arduam atqve aſperam. De qva re carmen exſtat elegans Virgilii de litera Pythagorica. Oſtendit, non ceſſantibus ac inertibus, ſed induſtriis paratam eſſe gloriam; cùm Dii, juxta proverbium, facientes adjuvent, atqve labore ſua munera vendant. Etenim, qvi vitat molam, vitat farinam. Neqve mel, neqve apes. Vide Chiliades Eraſmicas.

Activa, &c. Sunt, auctore Priſciano, in qvibus

bus actus ineſt ſolus. Ut, Cotys, Thraciæ Rex, ei, qvi dono miſerat πάρδαλιν, viciſſim dono miſit leonem, nihil addens. Sed malam beſtiam malâ penſando, prudenter oſtendit, par pari, juxta proverbium, referendum eſſe. Meminit Plutarchus in Apophtegmatis.

Item, Heraclitus, Philoſophus Σκοτεινὸς dictus, in ſeditione rogatus, ut apud Populum ſententiam diceret, qvô pactô civitas redigi poſſet in concordiam, conſcenſo ſuggeſtu, popoſcit calicem aqvæ frigidæ, & paululum farinæ inſperſit, mox de glechone admiſcuit, id eſt vel pulegii ſylveſtris, vel leguminis genus. Dein de epoto calice diſceſſit, nec verbum addidit. Hoc facto innuens, ita demum civitatem carituram ſeditionibus, ſi repudiatis deliciis, aſſueſcerent parvo contenti eſſe, Refert. Eraſm. 8. Apophtheg.

Item Lacones, ſi qvando ſtratagemate ſuperaſſent hoſtem, Marti bovem immolabant: ſin aperto prælio, gallum. Qvo facto innuebant præclarius eſſe, hoſtem ingenio, citra ſangvinem, dejicere, quàm pugna utrinqve plerumqve cruenta.

Item apud Gymnoſophiſtas olim magnæ fuerat unus æſtimationis. Huic Taxiteles perſvaſit uti ad Alexandrum ſe conferret, gentibus exteris jam bellum illaturum. Veniens proinde ad Regem, bubulam pellem aridam in medium conjicit, obambulanſqve ejus extrema pedibus premebat. Pellis cum ad unam tantum partem calcaretur, reliqvis in altum attollebatur. Eo facto media deinceps firmiùs inſtitit, atqve ita pellis undiqve immota conqvievit. Tali exemplo Alexandrum ille commonuit, ne in longinqvis locis tempus tereret, ſed imperii medium tueretur; ita enim in ejus finibus qvietura omnia; ut refert Diodorus Siculus in Alexandri vita.

It

Item exemplum eſt activæ Chreiæ, ſed tyrannicum, de Tarqvinio papaverum ſumma decutiente. Qvod deſcribit Livius lib. 1. Et carminibus hiſce Ovidius ſecundo Faſtorum:

Ultima Tarqvinius Romana gentis habebat
Regna, vir injuſtus, fortis ad arma tamen.
Ceperat hic alias, alias everterat urbes,
Et Gabios turpi fecerat arte ſuos.
Namqve trium minimus, proles manifeſta Superbi,
In medios hoſtes nocte ſilente venit.
Nudarunt gladios, Occidite, dixit, inermem.
Hoc cupiunt fratres, Tarqviniusqve pater.
Qvi mea crudeli laceravit verbere terga,
Dicere ut hoc poſſet, verbera paſſus erat.
Luna fuit, ſpectant juvenem, gladiosqve recondunt.
Tergaqve deducta veſte notata vident.
Flent qvoqve, & ut ſecum tueatur bella, precantur.
Callidus ignaris annuit ille viris.
Jamqve potens, miſſo genitorem appellat amico,
Perdendi Gabios qvod ſibi monſtret iter.
Hortus odoratis ſuberat cultiſſimus herbis,
Septus humum rivo lene ſonantis aqvæ:
Illic Tarqvinius mandata latentia nati
Accipit, & virga lilia ſumma metit.
Nuncius ut rediit, decuſſaqve lilia dixit,
Filius, agnoſco juſſa parentis, ait.
Nec mora, principibus cæſis ex urbe Sabina
Traduntur Ducibus mœnia nuda ſuis.

Ebrietas.

Exſtat amabilius exemplum, qvo pueris Lacones oſtendebant ſervos, qvi vino eſſent temulenti; qvo magis abominarentur ebrietatem, videntes qvam deforme ſpectaculum eſſet homo immodico madens vino, qvamqve dementi ſimilis. ò cogebant Helotas, hoc eſt, agreſtes homi-

nes, qvam plurimum bibere. Deinde ingurgitatos mero; ſaltationes ineptas ſaltare & carmina qvædam ridicula canere. Ita qvod alii prolixo ſermone vix perſvadent, ſobrietatem eſſe rem honeſtiſſimam, ebrietate nihil eſſe homine indignius, illi compendio ponebant ob oculos, ſed in mancipiis, ad qvorum mores degenerare ingenuis turpiſſimum eſt. Refertur à Plutarcho in Demetrii vita. Meminit item Eraſm. 2. Apophtegmatum.

Pythagoras interrogatus, &c. Pythagoram idcirco appellatum aſſerit Diogenes Laërtius lib. qvod veritatem perinde atqve Pythius ipſe loqveretur. Hic eſt, qvi vitam qvoqve humanam ſimilem eſſe dixit Panegyri, hoc eſt, ſolemni hominum conventui.

Idem fertur diſcipulos admonere ſolitus, ut iſti qvotidiè, cùm domum ingrederentur, dicerent:

Πῆ παρέβην, τί δ' ἔρεξα, τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;

Hoc eſt;

Qvo prætergreſſus, qvid geſtum in tempore, qvid non?

Vulgi perverſitas.

Mixta, &c. Ut; Diogenes die qvodam, cùm populus theatrum egrederetur, adverſus populum ingredi nitens, dixit: Hoc in omni vita facere ſtudeo. Sentiebat, Philoſophum à populo diſſidere, cum Philoſophus ratione, populus agatur cupiditatibus, rapiaturqve variis perſvaſionibus. Hinc ab Horatio vocatur.

Bellua multorum capitum.

Item: Rex Ageſilaus aliqvando arundine pro eqvo conſcenſa, unà cum filiolis colludens, ait amico intervenienti: Ne cui dicas, priusqvam ipſe qvoqve liberorum parens ſis factus, ſeſe ſubindicans, eum luſum non eſſe levitatis, ſed pietatis. Nec hoc, qvod agebat, videri poſſe ineptu

eptum ei, qvi modò expertus eſſet, qvàm inſons ſit affectus caritatis parentum erga filios. Auctor Plutarch. in vitis. Refert Eraſ. Apophth.

Item: Qvum aliqvando conſcendiſſet eqvum Plato, mox deſcendit, dicens, ſe vereri, μὴ ἱπποτυφίᾳ ληφθῇ, id eſt, ne eqveſtri faſtu corriperetur. Superbum animal eſt eqvus, & eqvitare qviddam habet magnificum, parumqve Philoſopho dignum. *Eqveſtris faſtus.*

Item: Lacedæmoniis ad publica convivia ingredientibus, qvi natu erat maximus, ſingulis oſtendebat fores, dicens; Per has nullus egredietur ſermo: admonens, nihil efficiendum, ſi qvid liberius dictum eſſet in convivio. Hunc morem inſtituit Lycurgus.

Item: Laconem hoſpes, qvem pridie declinaverat, poſtridie ſtragulis commodatò ſumtis ſplendidè excepit: at ille ſtragulis conculcatis, dixit; Propter has heri non ſtoriis qvidem indormire licuit. Lepidè riſit illorum morem, qvi cùm ſint tenues, tamen affectant videri divites, corrogatâ aut conductâ ſuppellectile. Qvod maximè ſolent in excipiendis hoſpitibus, in nuptiis, aut alioqvi ſolennibus epulis. Porrò cùm ineptum ſit, mas oſtentare divitias, qvanto magis, ſupellectilem alienam ab uſurariis ſumtam?

Alius Lacon qvidam, noctu præteriens monumentum, cùm ſibi viſus eſſet videre ſpectrum, accurrit lanceâ trajecturus, & in hoc nitens. Qvò me fugis, inqvit, anima bis moritura? O mentem verè liberam omni formidine, qvæ nec larvarum ac lemurum occurſu terreri potuerit.

Item: Cùm Dionyſius in convivio juſſiſſet, ut ſinguli in veſte purpurea ſaltarent: (Purpura verò tum Regum erat geſtamen; nunc ſutoribus etiam communis;) id Plato facere recuſavit his trimetris è fabula qvapiam:

Οὐκ ἂν δυναίμην θῆλυν ἐνδῦναι στολ
Ἄῤῥην πεφυκὼς· καὶ γένους ἐξ ἄῤῥενος.

Muliebri ego neqvaqvam indui qveam ſtolâ.
Vir natus ipſe, & ex virili germine.

Ariſtippus verò non recuſavit, ſed indutus pur
purâ ſaltaturus, hos verſos recitavit;

Καὶ γὰρ ἐν βακχεύμασιν ὁ νοῦς.
Σώφρων οὐ διαφθαρήσεται.

Nec in ſacris Liberi patris pudica mens unqvam
corrumpitur.

Refert Diogenes Laërtius, lib. 2. de vita Philo-ſophorum.

Diogenes ſordidus.

Item, Plato frugalis erat, ſed tamen amans munditiei. Contra Diogenes ſordidus. Itaqve calcans Platonis culcitram, præſentibus aliqvot Dionyſii amicis, qvos Plato invitarat ad convivium dixit: Calco faſtum Platonis. Calcas, inqvit Plato, ſed alio faſtu. Nam hoc ipſum faſtū erat, qvod jactabat munditiei contemptum. E

Faſtus.

qvi ſordibus gloriantur, non minùs ambitioſ ſunt, qvàm qvi ſplendidè veſtiuntur; ſed aliter Turpior eſt autem ambitio, ex fuco virtutis lau dem captans. Unde Socrates, animadvertens Antiſthenem ambitioſiùs oſtentare veſtem lace ram & detritam, facetè hominem increpavit Οὐ παύσῃ inqvit, ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖ id eſt, Non deſines te nobis comere? Significans ejusdem eſſe ambitionis, utilitatem oſtentare, & delicato cultu ſe vendicare, ut refert Eraſm. 3. & Apophth.

Scilurus.

Item; Scilurus Scytha liberos octoginta ma ſculos habens, cùm eſſet moriturus, faſciculum jaculorum ſingulis porrexit, juſſitqve rumpere Id cum ſinguli recuſaſſent, eò qvòd videretur im poſſibile; ipſe ſingula jacula exemit, atqve ita fa cil

cilè confregit omnia. Qvo facto filios admonens; Si concordes, inqvit, eritis, validi invictiqve manebitis: contra, ſi diſſidiis & ſeditione diſtrahemini, imbelles eritis, & expugnatu faciles. Recenſet Plutarchus in Apophth. *Concordia.*

Item; Cùm Diogenes Cynicus aliqvando vidiſſet puerum concavâ manu bibentem; Hic puer, inqvit, me frugalitate ſuperat, qvi ſupellectilem ſuperfluam mecum circumferam: & ductum è pera poculum ligneum abjecit, Neſciebam, inqviens, & in hoc nobis providiſſe naturam. Qvum alterum puerum vidiſſet, vaſculo fracto, cavo panis excipere lenticulam, abjecit & catinum ligneum, ut ſupervacaneum: ut ſcribit Diogenes Laërtius, lib. 6. de vitis Philoſophorum.

Baculo percuſſit, &c. Idem refert Priſcianus, & Eraſm. Apophth. 3. & Qvint. lib. 1. cap. 9. Idem, vel ſimile, Cratеti attribuit, ubi ſic ait: Chreiarum plura genera traduntur, Unum ſimile ſententiæ, qvod eſt poſitum in voce ſimplici, dixit ille, aut dicere ſolebat. Alterum, qvod eſt in reſpondendo; interrogatus ille, vel cum ei dictum eſſet, reſpondit. Tertium huic non diſſimile, cùm qvis non dixiſſet, ſed feciſſet, ut Crates, cùm indoctum puerum vidiſſet, pædagogum ejus percuſſit. Sentiens, primæ ætatis formatoribus potiſſimum imputandum eſſe, ſi adoleſcentes evadant malè morati, aut indocti. *Pædagogia.*

Idem Diogenes in foro qvodam ſtans clamabat, Adeſte homines! veluti concionaturus ad populum. Cumqve jam freqventer conveniſſent, nec ille deſineret clamare: Adeſte homines! qvidam indignati: En adſumus: dic aliqvid. Tum Diogenes baculo illos abigens: Homines, inqvit, adeſſe juſſi, non ſterqvilinia. Non putavit, hominis cognomen in eos competere, qvi non viverent juxta rationem, ſed brutorum in morem agerentur affectibus. *Homo.*

Idem adhibitâ interdiu lucernâ rogatus, qvidnam vellet, reſpondit: ἄνθρωπον ζητῶ, hoc eſt hominem qværo. Qvemadmodum teſtatur Diog. Laërtius.

Iſocrates, &c. Hunc Cicero, de Oratore ſecundo, vocat eloqventiæ patrem, & Rhetorum ferè omnium magiſtrum. Cujus è ludo, tanqvam ex eqvo Trojano, eloqventiæ principes exſtiterint innumeri.

Radicem, &c. Hanc ſententiam Diomedes lib. I. in exercitatione Chreiarum adſcribit Catoni, inqviens, Marcus Porcius Cato dixit: *Literarum* radices amaras eſſe, fructus jucundiores.

Reges admonens, &c. In qvorum numero fuit Nicocles, ad qvem de regno ſcripſit Iſocrates orationem admonitoriam. Similiter ad Demonicum λόγον παραινετικόν.

Punitio, &c. Apud Aphthonium habetur, κόλασις. Sunt autem tres puniendi cauſæ. Una eſt, qvæ νουθεσία, vel παραίνεσις, vel κόλασις, dicitur; id eſt animadverſio, cum pœna adhibetur, caſtigandi atqve emendandi gratiâ; ut is, qvi fortuitò deliqvit, attentior fiat correctus. Altera τιμωρία, cùm dignitas, auctoritasqve ejus, in qvem eſt peccatum, tuendum eſt, ne prætermiſſa pœna contemtum pariat. Tertia vindicandi ratio, παράδειγμα, cum punitio propter exemplum neceſſaria, ut reliqvi metu cognitæ pœnæ deterreantur à peccando. Hæc Gellius, libr. VI. cap. XIV.

Opera virtutis, &c. Aphthonius habet κατορθώματα. Qvemadmodum Græci rectam effectionem κατόρθωσιν appellant: ſi recta, aut rectè facta, κατορθώματα vocant, auctore Cicerone, de Finibus qvarto. Idem offic. I. Perfectum officium

[Off]icium, inqvit, rectum, opinor, vocamus, qvod [G]ræci κατόρθωμα appellant.

Demoſthenes vitam, &c. Qvi per maximos labores ad eloqventiæ culmen conſcendit.

Hic, ut Plutarchus ſcribit, ſubterraneum locum ſibi conſtruxit, in qvem per dies ſingulos deſcendens, corpus & ingenium exercitabat. Sæpe etiam duos vel tres menſes continuos domi incluſus non ceſſabat, abraſa parte capitis, ut exeundi facultatem ſibi ipſi præriperet. Hic idem vadoſis litoribus inſiſtens declamationes fluctuum fragoribus obluctantibus edebat, ut ad fremitus concitatarum concionum patientiâ, duratis auribus, in actionibus uteretur. Fertur qvoqve ori inſertis calculis multum ac diu loqvi ſolitus, qvo vacuum promtius eſſet, ac ſolutius, ut ait Valer. lib. 8. cap. 7.

Heſiodus, &c. Heſiodi locus exſtans primo Georgicôn, hic eſt:

Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
Ἀθάνατοι, μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτήν,
Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον. ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται,
Ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει, χαλεπή περ ἐοῦσα.

CHREIÆ ACTIVÆ EXEMPLUM

juxta prædictos locos tractatum ſtudio exercendi, cujus argumentum tale eſt:

Cùm patrem videret mortuum Joſeph, flens ruit ſuper faciem ejus, & deoſculatus eſt eum Gen. 50.

AB ENCOMIO FACIENTIS EXordium ducitur hoc modo.

Qvis non laudibus condignis evehere ſtudeat factum

factum hoc egregium viri ſanctiſſimi Joſephi, qvi præclarum eximiæ pietatis ſpecimen exhibuit, atqve virtutis exemplum, non ore tenus, ſed pleno caritatis opere defunctum parentem proſecutus eſt:

Ab expoſitione. Cùm benedixiſſet nepotibus ſuis Jacob ægrotus, ac impoſuiſſet finem mandatis, qvibus filios inſtruebat, collegit pedes ſuos ſuper lectulum, diemqve ſuum obiit. Qvod cernens Joſeph, corruit ſuper defuncti parentis chariſſimi vultum, ac mortuum deflevit. Qvo facto viri piiſſimus admonuit, nos ut nobis caros vitâ defunctos lugeamus: non tamen, ut Ethnici, nullam ſpem habentes.

A cauſa. Qvippe hanc vim non ſolùm hominibus, ſed etiam feris indidit ac ingenuit divina poteſtas, ut diſſolutionem naturæ perhorreſcant, ac ipsâ relinqvendâ luce moveantur, & diſceſſu â ſuis angantur. Qvis igitur tam ferreus, qvem non acerba chariſſimorum ſuorum funera provocent ad luctum?

A contrario. Qvodſi corda pravorum hominum tangit luctus, hoc eſt, ægritudo ex eorum, qvi cari fuerunt, interitu acerbo: qvis iniqvum duxerit, ſi boni viri, qvi, juxta proverbium, lacrymabiles ſunt, chariſſimorum ſuorum funera fleverint; & ſi populus olim in deſerto nimis luxit impios; qvod murmuraverant, & inſurrexerant contra Dominum Deum; cur fuerit â piis alienum, piorum funera lacrymis proſeqvi?

A ſimili. Qvemadmodùm corpora noſtra doloribus adficiuntur, ſi membrum aliqvod fuerit reſectum; ita non injuria mœrore conficiuntur atqve luctu, qvi dulciſſimam aliqvam familiæ ſuæ, atqve generis partem amiſerunt, hoc eſt, patrem, aut amicum, qvi fuerit alter ipſe, ab eadem, ut Pythagoras inqvit, animâ.

Qvi

Qvis Prophetæ Samueli vitio vertit, qvòd mortuum Saul Regem defleverit? Qvis Regem Davidem reprehendit, qvòd planxerit filium Ammon, & ejularit in morte filii Abſolon? Qvis denique univerſo Judaico & Iſraëlitico populo ſuccenſuit, qvòd in domo Joſiæ fuerit lamentatus? *Ab exemplo.*

Et divinarum literarum monumenta nos inſtituunt & adhortantur, ne deſimus plorantibus, ſed cum lugentibus lugeamus. Et docent, longe melius eſſe, in domum luctus ire, qvàm ad domum convivii, qvòd in illa finis cunctorum admoneat hominem, ut vivens cogitet, qvid futurum ſit. Unde cum Abner à Joab eſſet interemtus, dixit Rex David ad omnem populum: Scindite veſtimenta veſtra, accingimini ſaccis, & plangite ante exſeqvias Abner in Hebron. *A teſtimonio.*

Rectè igitur Joſeph, ſupra defuncti parentis faciem tuens, planxit eum: & qvod imitemur, nobis omnibus propoſuit egregium veræ pietatis exemplum. *A brevi Epilogo.*

CHREIÆ VERBALIS EXEMPLUM,

qvo eadem ſententia contrariis locis eſt variata, & cujus argumentum ejusmodi eſt.

Helias Eobanus Heſſus Poëta, Marpurgenſis Academiæ profeſſor, moriturus, hoc Ennii carmen protulit: *Eobanus Heſſus.*

Nemo me lacrymis decoret, neqve funera fletu
Faxit. Cur? Volito docta per ora virûm.

EXORDIUM AB ENCOMIO

præclara ſententia ducitur in hunc modum,

Digniſſima profectò memoratu, ac laudatu ſententia, qvam duo poëtæ, Q. Ennius, & Eobanus Heſſus celeberrimam reddiderunt: ille, qvia fuit

fuit auctor; hic, qvoniam ſemper uſurpavit: Uterqve maximus ingenio. Ille patriam Rudias nobilitavit, creditus habuiſſe tria corda, qvod Græcè, Oſcè & Latinè ſciret loqvi. Unde non immeritò carus fuit Scipioni Africano & Q. Nobiliori, viris clariſſimis. Hic eruditione ſuâ, variaqve rerum cognitione patriam ſuam Haſſiam, & inibi civitatem, ubi natus erat, Francobergam fecit illuſtrem, id ſtudio ſuo conſecutus, ut innumeros Heroas atqve Principes illuſtriſſimos ſibi pararit amicos, æternamqve nominis gloriam fuerit adeptus.

Ab oppoſitione. Cujus ut multa præclarè ſcripta ſunt: ita non pauca graviter dicta: cujus generis illud Ennianum, qvòd ſupremo tempore, veluti cantator cygnus funeris ipſe ſui, ſvaviter emiſit. Qvo vates eximiâ ſapientiâ præditus noluit defleri hominum doctorum atqve piorum mortem, qvam à malis abducentem vita beata conſecutura.

A cauſa. Sciebat; pias animas corporis vinculis, atqve omnibus humanis incommodis exutas, perpetuò victuras. Noverat, animos hominum eſſe divinos, iiſqve, cùm è corpore exceſſiſſent, reditum ad cœlum patere, optimoqve & juſtiſſimo cuiqve expeditiſſimum: ut ait Cicero de Amicitia. Videbat, res mundanas tot caſibus atqve periculis innumeris obnoxias. Animadvertebat, nullas domos eſſe, in qvibus non multi luctus olim fuerint hodieqve verſentur. Videbat, omnes urbes nihil aliud eſſe, qvàm miſeranda (ut Solon apud Valer. inqvit) cladium humanarum circumſepta; ut multi exſtiterint, qvi non naſci optimum cenſuerint, aut qvàm ociſſimè aboleri.

A contrario. Qvod ſi lacrymis indulgendum eſt, ii ſolùm flendi fuerint, qvibus mors terribilis eſt, hoc eſt iis, qvorum cum vita omnia exſtingvuntur: non autem deflendi, qvorum virtutis gloria nunqvam eſt interitura, ſed poſt mortem ſpecioſior futu-

futuræ. Hinc, ut ait Cicero, Sapientiſſimus qviſqve æqviſſimo animo moritur, ſtultiſſimus iniqviſſimò: Hic enim cui cæca mens, qvi nihil aliud conſiderat, qvàm externa mortis opera, luget miſerabiles ſibi viſos hominum caſus: at ille metu mortis non exhorreſcit, nec lamentatur, qvi ſecum revolvit, nobis ex hac vita diſcedendum, tanqvam ex hoſpitio, non domo, cum nobis natura diverſorium commorandi, non habitandi, dederit. Deinde perpendit internam mortis utilitatem, qvæ dicitur ultima linea rerum, malorum reqvies, & æternæ vitæ ſimul ac ſalutis origo. Sapienter Rex Eccleſiaſtes inqvit: Laudavi magis mortuos, qvàm viventes, & feliciorem utroqve judicavi, qvi non natus eſt, nec vidit mala, qvæ ſub ſole fiunt. In hoc ipſum qvi defixos oculos habet, alacrior audet dicere:

Cum volet illa dies, qvæ nil, niſi corporis hujus
Jus habet, incerti ſpatium mihi finiat ævi:
Parte tamen meliore mei ſuper alta perennis
Aſtra ferar.

Qvid enim habet vita commodi, qvid non potius laboris? O præclarum diem, cùm ad illud animorum concilium cœtumqve proficiſcar, & cùm ex hac turba & colluvione diſcedam? Prô Dii immortales, qvàm optabiliter iter illud ineundum; qvo confecto, nulla reliqva cura, nulla ſollicitudo futura. Hæc Cicero in Catone majore, & 1. Tuſc. qvæſt.

Qvemadmodum illorum vicem non dolemus, ſed læti gratulamur, qvi reduces è graviſſimis præliorum crudelium periculis, in patriam ad cariſſimos amicos cum triumpho revertuntur: ita bono jure debemus (ne meliorem fortunam invidere videamur) in illorum diſceſſu gaudere, qvi ex hac lacrymarum valle atqve vita, qvæ ſuper terram perpetua (ut S. Hiob ait) militia eſt, demigra-

migravit in cœleſtem patriam, ubi vera caritas, & pax æterna regnat.

Ab exemplo. Quæ jam omnia dicta, non ſolùm ſancti Patres, ſed etiam Ethnicorum Philoſophi, animis reputantes, confirmârunt, mortem, non modò flendam non eſſe, ſed voluptatis etiam loco ducendam, aut fortiter contemnendam. Exemplo ſunt tot hominum piorum millia, qvi per vincula, verbera, flammas atqve per atroces diverſorum generum cruciatus interempti, cum gaudio conceſſerunt ad cœlorum regna. Sed iis omiſſis, qvid *Socrates.* de Socrate loqvar? cui mera fuit hilaritas in morte. Qvi poſtſumtam cicutam, cùm frigerent membra; Debemus, inqvit, gallum Æſculapio perſolvere: jocans perinde, qvaſi ſumta potione medica convaluiſſet. Qvid de Cyrenæo illo Theodoro Phi- *Theodorus* loſopho? cui cum Lyſimachus Rex crudelia minaretur: Iſtis, qvæſo, inqvit, iſta horribilia minitare purpuratis tuis; Theodori qvidem nihil intereſt, humine, an ſublimè putreſcat. Qvo dicto genus omne mortis contemſit, poſt hanc vitam longè meliorem exſpectando.

A Veterum teſtimonio. Divinæ literæ non mœroris plenam, ſed potius pretioſam eſſe mortem Sanctorum in conſpectu Domini prædicant. Et eos, qvi docti fuerint, poſt hanc miſerabilē vitā futuros lucentes ut cœli firmamentū. Qvod licet non cognoſcerent Thraces; *Thraces.* tamen exſeqvias, & funera cum hilaritate celebrabāt. Qvi ſine ullis doctorū præceptis humanæ conditionis (ut Valerius inqvit) habitum prævider ent, nempe mortem homini optimam, & ut omnium malorum finem optandam eſſe, vitam autem deflendam, tot ærumnis refertam. Conſiderârunt, nihil in terris homine miſerabilius eſſe, qvem natura tantum nudum, & in nuda humo natali die abjicit ad vagitus ſtatum & ploratum, ſolumqve tot animalium ad lacrymas, & has protinus vitæ principio. Ab hoc lucis rudimento,

qvòd

qvòd ne feras qvidem inter nos genitas vincula excipiunt, & omnium membrorum nexu, atqve infeliciter natus, jacet manibus pedibusqve devinctis flens: Animal cæteris imperaturum, & à ſuppliciis vitam auſpicatur, unam tantum ob culpam, qvia natum eſt, ut ait Plinius.

Rectè igitur Eobanus Marpurgi jàm moriturus Ennii verſiculos proferendos cenſuit, ut nullius boni viri mortem, ita ſuam non eſſe deplorandam: qvæ tot à malis eripiat, ac miſerrimæ ſervitutis captivitate bonos aſſerens, in vitam æternam perducat. *Ab Epilogó brevi.*

ALIUD CHREIÆ VERBALIS EXEMPLUM,

cujus argumentum tale eſt: Eccleſiaſt. cap. 10. dixit: Pecuniæ obediunt omnia. Exordium ducitur à laude.

Rex Iſraël Eccleſiaſtes ex intimis divinæ ſapientiæ penetralibus deprompta multa dixit, ad rerum omnium optimarum cognitionem pertinentia; maximè veritatis; cujus eſt tanta vis, ut contrà hominum ingenia, fictasqve omnium inſidias, facilè ſe ipſam poſſit defendere. *Ab expoſitione.*

Opibus, inqvit, univerſa ſimul obediunt. Qvo dicto qvid verius eſſe poſſit, non video. Etenim pecuniam, qvæ genus & formam donare poterit, reginam facimus omnes. Huic ſervimus omnes; huic palmam tribuimus omnes; huic omnia expenſa, huic omnia feruntur accepta; & in ratione mortalium ſola utramqve paginam facit.

Nec immeritò. Nam qvicqvid eximium, qvicqvid ſplendidum, qvicqvid venuſtum, qvicqvid deniqve glorioſum hominibus contingit, id à ſolius pecuniæ beneficio proficiſcitur. Huic libenter omnes obtemperamus, victi lucro; non injuria, cùm qvicqvid rerum vel bonarum vel

mala

malarum geratur inter mortales, id pecuniarum fiat gratiâ. Qva ratione permotus apud Euripidem Bellerophon, inqvit;

Sine me vocari peſſimum, ut dives vocer.
Nemo an bonus; an dives, omnes qværimus.
Non qvare, & unde: qvid habeas, tantum rogant.
Ubiqve tanti qviſqve, qvantum habuit, fuit.
Qvid habere nobis turpe ſit, qværis? nihil.
Aut dives opto vivere, aut pauper mori.
Bene moritur, qviſqvis moritur dum lucrum facit.
Pecunia ingens generis humani bonum:
Cui non voluptas matris, aut blanda poteſt
Par eſſe prolis, non ſacer meritis parens.
Tam dulce, ſi qvid veneris, in vultu micat.
Merito illa mores cælitum, atqve hominum movet.

Reſpice pauperem inopis viri culinam; videbis omnia frigere. Contemplaberis pauciſſimos, eosdem pannoſos, ſordidos, ſqvalidos inibi deliteſcere miniſtros; neminem ibi regnandi palmam obtinere, qvàm famem ſtrigoſam, cum canibus muresinediâ conſumentem. Conſiderabis loca cuncta ſqvalentia ſitu, catilla carioſa, patellas ſcabroſas, cibaria rancida, ſupellectilia rubiginoſa, parietes fuligine atqve araneis oppletos, ſtragula pediculoſa; & breviter omni, aqvæ procul intuenti poterunt horrorem incutere, & ab acceſſu inauſpicato deterrere. At ubi fueris ingreſſus aulam pecuniæ, videbis omnia luculenta, omnia fervere opera, greges hominum innumeros in officio eſſe, nec eos ſordidos, ſed argento atqve auro coruſcos. Admiraberis apparatuum magnificentiam, gemmis pavimenta, tapetibus pretioſis muros, ſedilia cocco, purpureis angulos omneis, aulæis, opificio deniqve citreo lacunaria refulgentia,

tia. Præterea coqvinam genere ferinarum atqve lautiriarum omni renidentem, ubi ſupperat abundè jovis cerebrum, Attica bellaria; & breviter Deorum (ut proverbio dicitur) cibus. Etenim ubi regina pecunia regnat, ibi rerum omnium uberrima copia redundat, inopia protinus expellitur, qvemadmodum olim apud Græcos fames; qvàm virgis ex ædibus ſolebant ejicere, dicentes:

Ἔξω βούλιμον, ἔσω πλοῦτον, καὶ ὑγίειαν:

id eſt, foras famem; intrò divitias, atqve ſanitatem.

Qvemadmodum in magnas, opulentasqve beatorum Principum aulas recipi certatim homines adlaborant, ut dominorum gratiâ ad honores atq; divitias evehi poſſint: Sic qvo potentior pecunia, tanto ferventius adfectant omnes ſub ejus imperio eſſe, cujus beneficio non difficulter & opes & honores maximos poterunt conſeqvi. Porrò

Prima ferè vota, & cunctis notiſſima templis,
Divitiæ ut creſcant, ut opes, ut maxima toto
Noſtra ſit arca foro; ut juvenalis ait.

Qvem autem puduerit in pecuniæ caſtris militare, in qvibus non modò privatorum innumerabilis, ſed etiam magnorum Principum, atqve Cæſarum multitudo ſtipendia fecerit? Exemplo ſit, ut innumeros præteream, ille, cujus vox in proverbium abiit, Lucri bonus odor ex re qvalibet. *Ab exemplo.*

Verùm enim verò, non injuria ſerviunt omnes pecuniæ; cùm ea vis, atqve anima ſit mortalium, multosqve amicos vulgò conciliet. Unde Heſiodus: *A teſtimonio Veterum.*

Χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσι.

Et Menander:

Δύναμις πέφυκε τοῖς βροτοῖς τὰ χρήματα.

Qvæ perpendens Horatius, ex vulgi ſententia di-
xit.

O cives, cives, qværenda pecunia primum eſt;
Virtus poſt nummos: hæc Janus ſummus ab imo
Perdocet, hæc recinunt Juvenes dictata, ſenesq̃ve:

A concluſione. Ergo veriſſima eſt, qvam Eccleſiaſtes protulit ſententia, qvæ tam nationibus omnibus in ore, qvàm nunc etiam omnibus pecuniæ ſervis in uſu.

ALIUD CHREIÆ VERBALIS *exemplum, cujus argumentum ejuſmodi eſt.*

Plato. *Plato Philoſophus dixit*: Tum demum beatum terrarum orbem futurum, cum aut ſapientes regnare, aut reges ſapere cœpiſſent.

A Platonis laude ſumitur exordium hoc modo:

Valerius maximus prodidit memoriæ, formicas Platonis dormientis in cunis parvuli labellis mel inſeruiſſe; Qvâ re auditâ, prodigiorum interpretes ſingularem eloqvii ſvavitatem ore ejus emanaturam dixiſſe. Indices illæ neqvaqvam vanæ, nec conjectores hi futiles extiterunt. Nam tantas non ſolùm eloqventiæ, ſed etiam Philoſophiæ facultates aſſecutus Plato fuit, ut ejus ſermone Jovem, ſi Græcè loqvi velit, uſurum prædicarent, & Platonem alii Philoſophorum Homerum, alii Philoſophorum Deum appellarent. Scripſit autem omnium & elegantiſſimè & graviſſimè complura: Inter qvæ relucet, qvod de Reip. felicitate protulit.

Ab expoſitione. Ingenii ac doctrinæ princeps, tum demum fore beatas Reſpub. putavit, ſi aut docti aut ſapientes homines eas regere cœpiſſent: aut qvi regerent, omne ſtudium in doctrina & ſapientia collocâſſent

tent. Animadvertit, nulla fortunata regna fore, *A Cauſâ*
qvibus ſtulti fuerint prædominari, non eruditio-
ne, atqve virtutibus præcellentes viri.

Etenim feliciter omnia ſuccedent in Republica, qvam gubernant viri ſapientes, imbuti præceptis Philoſophiæ. Hæc eſt vitæ dux, virtutis indagatrix, vitiorum expultrix, ſine qva hominum vita nihil poterit eſſe. Illa peperit urbes; illa diſſipatos homines in ſocietatem vitæ convocavit; illa eos inter ſe primò domiciliis, deinde conjugiis, tum literarum & vocum communione junxit: illa inventrix legum: illa morum & diſciplinæ magiſtra: ut ait Cic. Tuſcul. 5.

Qvis igitur civitates non fortunatas prædicet, *A contrario.* qvæ ſapientum reguntur imperiis? Contrà, qvis non infelices arguat; qvas cæca ſtultorum temeritas adminiſtrat? cùm è doctrinis ſapientum plurima commoda proveniant, è ſtultorum autem ignorantia calamitates infinitæ. Etenim ſtulti ſtulta (juxta proverbium) loqvuntur ac faciunt. Sapientes autem ſapienter omnia. Et viribus melior ſapientia, & vir prudens qvàm fortis. Sapient. 5.

Qvemadmodum naves, qvæ à Naucleris ex- *A ſimili.* cellentibus reguntur, ſubortis tempeſtatibus extra pericula ſunt, ac fortunatè vehuntur: Sic ubi Reſpub. à viris eruditione ſimul ac ſapientiâ præſtantibus adminiſtrantur, beatæ florent vel pacis vel belli temporibus. Porrò, ut qvilibet nautarum vectorumqve tranqvillo mari gubernare poteſt; ubi ſæva ſuborta tempeſtas eſt, ac turbato mari rapitur vento navis, tum viro & gubernatore opus: Ita qvilibet in tranqvilla Repub. utcunqve poteſt negotiis præeſſe; ſed in perturbato rerum ſtatu ſummâ curâ providendum ac præcavendum eſt, qvis ad gubernacula ſedeat; ut ait Livius l. 4. ſecundi belli Punici.

Reſpice duos animorum diverſiſſimorum Im- *Ab Ex-*

emplo Fabii Max. peratores, Q. Fabium maximum, & C. Terentium Varronem; illum prudentem, hunc ſtolidum; illum ſapientiâ conſpicuum, cunctando res afflictas reſtituiſſe; hujus temeritatem perdidiſſe ad Cannas. Et Rempub. inauſpicata nobilitas Catilinaria contudiſſet, ſi non prudentiſſimus Conſul Cicero aſſeruiſſet in libertatem. Unde Juvenalis, Satyr. 8.

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Rectè Phocylides;

Ἀγρὸς καὶ πόλιας σοφίη καὶ νῆα κυβερνᾷ.

A teſtimonio Veterum. Hoc eſt, Sapientia gubernat agros, naves, atque civitates. Qvo præclaro dicto ſignificat, omnia feliciter adminiſtrari, qvæ ſapientiæ præſidio reguntur.

Dignis igitur laudibus evehenda Platonis eſt ſententia, qvæ reſpub. eas fortunatas prædicat, qvarum rectores philoſophiæ ſtudiis fuerint excultі.

ALIA CHREIARUM EXRMPLA, *ex Stephano Nigro.*

CHREIA PRIMA.

HEſiodus inter Poëtas eminentiſſimus, cujus in dicendo ἡδονὴν, hoc eſt, ſvavitatem, nullus eſt, candidiſſimi auditores, qvin vehementer admiretur: qvi plurima qvidem ad humanæ vitæ inſtitutionem ſpectantia, divino qvodam inſtinctu ceciniſſe videtur. Nam & agrorum cultum, ſub fratris titulo, humanum genus edocuit, & qvo pacto optimè, ac modeſtiſſimè ſit vivendum, oppidò qvàm prudenter admonuit.

Sed & illud in primis non magis deorum monitu, qvàm longo etiam rerum uſu ab eo prolatum contenderim. Qvo nobis ſignificare haud

qvi

qvæ qvam dubitavit, Deos ſcilicet virtutem propoſuiſſe ſudore parandam. Ait enim:

> Τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
> ἀθάνατοι. μακρὸς δὲ καὶ ὄρθιος οἶμος ἐπ' αὐτὴν,
> Καὶ τρηχὺς τὸ πρῶτον. ἐπὴν δ' εἰς ἄκρον ἵκηται.
> Ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλει χαλεπήπερ ἐοῦσα.

Qvibus meherclè verbis omnium prudentiſſimus Poeta innuere voluit, ſocordiam, ac ſegnitiem à nobis penitùs rejiciendam, nihilqve eſſe, à qvo immortales Dii magis abhorreant, qvàm cùm deſidiâ pariter ac negligentiâ torpeſcimus. Qvid enim ex ipſa deſidia præter ignorantiam conſeqvi poſſumus? Qvæ ſi fortè inani ſapientiæ opinione inflata, robur ac vires ſibi comparaverit; ingentium ac turpiſſimorum ſcelerum cauſam ſuggerit. At virtus, ex qva omnes honeſtæ voluntates, actiones, ſententiæqve proficiſcuntur, laborem reqvirit, diligentiam deſiderat, vigilantiam exigit. Somnus enim multus (ut Philoſophorum ſapientiſſimus Plato refert) nec corporibus humanis, nec animis, nec rebus agendis natura conducit. Nemo enim qvamdiu dormit, à defunctis differt. Hinc eſt, qvod Plinius ait: Profectò vita vigilia eſt. Qvod & illâ Græcorum ſententiâ, qvæ jam vulgò in omnium ore verſatur, optimè indicatum eſt:

Somnus nimius.

> Ὕπνος θανάτου προμελέτησις πέλει.

Unde illud originem traxiſſe jure videri poteſt:

> *Stulte, qvid eſt ſomnus, gelida niſi mortis imago?*

Cum Socrates apud Comicum Ariſtophanem, Strepſiadem ſenem ad Philoſophiam exhortare-

Socrates.

tur, qvæ ſummam diligentiam, curamqve deſide-
rat, hoc præcipuè ſenario uſus eſt.

Τ' ὕπνος ἀπέςω γλυκύθυμος ὀμμάτων.

Hoc eſt, oculis abeſto ſeniens animum ſopor.
Qvod ſi dormitando, ac deſidendo, virtutem
conſeqvi valeremus; nunqvam ipſa apud Deos
ac mortales, tanti fieret. Apollo cui cæteri Dii
divinationē conceſſere, propterea à Chærephonte
interrogatus, Socratem omnium ſapientiſſimum
reſpondit, qvod eum virtute præditum noverat.
Qvum Græci (ut Platoni placet) id circò ἀρετὴν
appellârunt: qvòd omnium fuit maximè diligen-
da. Nam generis nobilitas pulchrum qvidem
eſt ſed à majoribus per ſucceſſionem acceptum
bonum. Divitiæ in maximo ſemper fuêre pretio;
ſed fortunæ temeritati atqve inconſtantiæ ſubje-
ctæ. Gloria honeſtatis qvidem ſpeciem præ ſe
ferat, infirmam atqve inſtabilem Pulchritudo plu-
rimi facienda; verum haudqvaqvam diuturna.
Bona valetudo optabile qvid, ſed mutatur facilè.
Corporis robur magnum eſt qvid; ſed morbis ſe-
nioqve tandem conficitur. Virtus verò clara æ-
ternaqve habetur; utpote, qvæ divina ſit atqve
immortalis omneſqve fortunæ incurſus facilè
contemnat atqve deſpiciat. Stilpo Megarenſis
Philoſophus à Demetrio, qvi ejus patriam ſolo
æqvaverat, interrogatus; nunqvid amiſiſſet;
Nihil, ſtatim reſpondit.

Πόλεμος γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ ἀρετήν.

Qxæ utiqve verba ſignificant, animi bona nullo
bellorum impetu diripi unqvam poſſe, ſolamqve
in ipſa virtute conſiſtere felicitatem. Qvod ita
ſe habere Philoſophorum parens Socrates eviden-
tiſſimè indicavit. Rogatus enim à Leontino
Gorgia; qvid de magno Rege ſentiret, utrum
eum felicem exiſtimaret.

Ou

Οὐκ οἶδα, ἔφησε, πῶς ἀρετῆς καὶ παιδείας ἔχει. i. e. neſcio, inquit, quantum virtutis doctrinæq; habeat.

Qvo utiqve reſponſo prudentiſſimus Philoſophus innuere voluit, ſe de maximi atqve opulentiſſimi Regis felicitate eo ad amuſſim judicare haudqvaqvam voluiſſe, qvod ut erga virtutem ac diſciplinas affectus eſſet, penitus ignoraret; utpote qvi felicitatem ipſam non in fortunæ, ſed animi potiùs bonis poſitam eſſe exiſtimaret, unicam virtutem cæteris eſſe rebus præponendam arbitratus;

Ἅπας γὰρ ὁ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆν χρυσὸς οὐκ ἀντάξιος ἀρετῆς, κατὰ Πλάτωνα.

Solon præterea de divitibus locutus dicere conſueverat; *Ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον.* Nos virtutem divitiis illorum non commutabimus. Cujus virtutis robore, parta atqve amplificata imperia perqvam facilè retinentur. Hinc eſt, qvod Hiſtoricorum princeps Salluſtius ait; Qvodſi Regum, atqve Imperatorum animi virtus, in pace ita ut in bello valeret, æqvabilius atqve conſtantiùs ſeſe res humanæ haberent, neqve aliud aliò ferri, nec mutari, ac miſceri omnia cerneres. Itaqve minimè mirum eſt, ſi ad eam comparandam aſſiduo ac maximo opus eſt labore. *Χαλεπὰ γὰρ τὰ καλά.* Hoc eſt, Qvæ bona ſunt, non ſine maxima acqviri poſſunt difficultate. Qvod ſi mercatores, modò lucelli ſpes aliqva arrideat, ingentia, procellisqve exagitata, maximo cum vitæ diſcrimine, tranſeunt maria; ſi agricolæ fodiendis, ac proſcindendis arvis aſſiduè incumbunt, ut in breviſſimum tempus fructus, ni calamitatibus fuerint intercepti, tandem metant; cur non & nos omnem inertiam, deſidiam, ac dilationem propellamus, qvo virtutis perpetuos, nulliqve obnoxios calamitati, fructus conſeqvamur? Herculem, ferunt, cùm *Hercules.* adole-

Diis ipſis non præbentibus ſponte ſua ſumere po
ſet. Nam qvod vulgo dici ſolet, Deus und
cunqve adjuvat, ſi modò ſit propitius, qvid ſibi
liud vult, qvàm ut omni pietate, omnibus obſ
qviis, pura deniqve ac ſincerâ mente Deum nob
conciliemus? cujus natura non ejusmodi eſt,
muneribus perinde atqve improbus fœnerator c
piatur, ſed ſolâ vitæ integritate, pientiſſimisq
placetur precibus, nec ullo pacto iniqvorum
flagitioſorum muneribus corrumpatur. Hi
eſt qvod Porphyrius ait:

Θεοῖς δὲ ἀρίστη μὲν ἀπαρχὴ νοῦς καθαρ
καὶ ψυχὴ ἀπαθής.

Qvæ verba ſignificant, nullas Deo Optimo M
ximo gratiores offerri poſſe primitias qvàm p
ram mentem: & affectibus ac perturbationib
liberum animum. Nam qvod Ovidius ait:

Munera, crede mihi, placant homines qve
Deosqve
Placatur donis Jupiter ipſe datis.

& Euripides in Medea:

Πείθειν δῶρα καὶ θεοὺς λόγος.

id eſt, Donis vel ipſos dictitant flecti Deos: ad bo
norum virorum dona referendum eſſe videri po
teſt. Qvodſi qvis fieri poſſe nonnunqvam crede
ret, ut Deus ſceleſtorum hominum donis move
retur, is profectò canibus, pecudum cuſtodibus,
Deum ipſum aſſimilaret, qvibus lupi rapinæ par
ticulam concedunt, ut his muneribus placati atq
allecti, diripi greges patiantur. Sed longè ſecu
res habet: ſolos namqve bonos reſpicit Deus,
iisqve qvàm libentiſſimè opitulatur. Nec fieri
poteſt, ut viro bonitate prædito mali qvicqvam
accidat, nec dum vitam degit, nec poſt mortem,
ejus res à Deo optimo Maximo unqvam negli
guntur.

guntur. Æſopus interrogatus, Qvid Dii faciunt? Reſpondit;

Τὰ μὲν οἰκοδομεῖν, τὰ δὲ καταβάλλειν.

Qvod ſignificat, Deum ipſum alios qvidem extollere, ac celebrare, alios verò pro meritis obſcurare ac deprimere. Unde haud immerito Ariſtoteles de Magno Alexandro ad Antipatrum ſcribens ait; dicere ipſum, non propterea magis ſibi placere qvod multis imperaret, qvàm qvòd de Diis optimè ſentiret. Nam qvi bonam habent de Diis opinionem, illisqve qvàm libentiſſimè obſeqvuntur, pientisſimi ab omnibus exiſtimantur, & Numinum vice coluntur. Æneam qvòd in Deos pientiſſimus fuiſſet, inter numina recenſuit vetuſtas. Numa Pompilius cum omnium maximè, ac religioſiſſimè Deos coleret, ac veneraretur, tutiſſimam finitimorum pacem, divinumqve Egeriæ Nymphæ commercium meruit. At Deorum contemtor Mezentius in prælio iniqvè commiſſo, fœdiſſimè trucidatus eſt. Capaneus, Hipponi filius, cum Thebana mœnia, Diis etiam invitis, ſe conſcenſurum jactanter gloriatus eſſet, fulmine ictus, delapſus eſt. Qvare uni eſſe Deo omnium maximè parendum cenſemus: ſummisqve egregium hunc Poëtam laudibus afficiendum arbitramur, qvi divino afflatus ſpiritu, unico verſu nos, qvomodo Optimus Maximus ſit placandus Jupiter, admonuit.

Alexand. Magnus. *Numa Pompilius* *Mezentius.* *Capaneus.*

CHREIA III.

Magna eſt profectò Latinorum poëtarum cohors, candidiſſimi auditores, multiqve nominis: ſed longè major ac præſtantior haberetur, ni oblivionis ſitu, rerumqve edaci tempore, qvàm plurima veterum Poëtarum monumenta intercepta fuiſſent. Qvorum jacturam ne perpetuò lugeamus, eorumqve deſiderio maceremur, divinus poëta Virgilius cauſam præbet: qvippe qvi multorum

torum inſtar habeatur. Cujus eximia opera, l
cet innumeris ſint referta ſententiis, qvæ prove
biorum vice in omnium ore fungantur, hæc t
men in primis memoratu digna viſa eſt; Omn
vincit amor.

Amor. Qvæ usqve adeò omnium conſenſu jam prob
ta eſt, ut nullus ſit tam literarum ignarus, qvi
eam & memoria teneat, & qvàm ſæpiſſimè prædi
cet, cum præſertim non modò cuncti mortale
ſed & bruta ipſa immania, amoris violentiæ c
dant, ejusqve imperium etiam invita patiantu
cujus mehercule rei nullâ adduci admiratione d
bemus. Magnus eſt enim Dei Amor, nec mini
apud Deos, qvàm apud homines mirandus, cu
multis aliis de cauſis, tum vel maximè ob ejus ve
tuſtiſſimam originem: nam inter antiqviſſim
Deos recenſetur. Heſiodus Omnium (inqvit) pri
mum natus eſt chaos, inde terra, tartara, & Amo
Parmenides ante Deos omneis natum Amore
autumat. Acuſileus Heſiodo adſtipulatus. Euri
pides, Tragicorum præſtantiſſimus ſupremum eſ
Amorem his trimetris indicat:

Ἔρωτα δ' ὅστις μὴ θεὸν κρίνει μέγαν,
Καὶ τῶν ἁπάντων δαιμόνων ὑπέρτατον,
Ἢ σκαιός ἐστιν, ἢ καλῶν ἄπειρος ὢν,
Οὐκ οἶδε τὸν μέγιστον ἀνθρώποις θεόν.

Ovidius qvoqve, de amore locutus, addit;

Regnat, & in dominos jus habet ille Deus.

Qvid de Lacedæmoniis ac Cretenſibus dicam
Nonne ipſi, qvantam ineſſe amori vim arbitra
rentur, evidentiſſimè indicarunt? Qvorum alte
ri priùs qvàm cum hoſtibus manus confererent
Amori ante ſtructas acies ſacra faciebant, perind
atqve in inſtructarum cohortium amicitia ipſa e
ſet victoria collocata. Cretenſes verò, formoſi

ſimo

...imos in acie pueros exornantes, Amori per eos ...cra faciebant, ut Soſicrates ſcriptum reliqvit. Sa... ...ii (ut Erxias auctor eſt) Amori gymnaſium ...ſecrarunt, cujus Feſtum Eleutheria propterea ...gnominabant, qvòd per ipſum Deum Atheni...nſes libertatem conſecuti fuiſſent. Apud The...banos (ut Athenæus teſtatur) ὁ ἱερὸς λόγος appellatus, ex amatoribus atqve amatis conſtabat, ... τοῦ θεοῦ σεμνότητα ἐμφαίνων.

Alexis, Cupidinem ipſum, nec feminam, nec ...arem; non Deum, non hominem; ſed multas ...nam formas compactas ſpecies eſſe indicans, ...ósqve qvi amoris ſimulacrum effingere conan...ur, maximè arguens, de Amore in Phædro hæc ...ribit: Ἔστι γὰρ οὔτε θῆλυς οὔτ' ἄῤῥην, πάλιν οὔτε ...ός, οὔτ' ἄνθρωπος, οὔτ' ἀβέλτερος, οὔτ' αὖ... ἔμφρων ἀλλὰ συνενηνεγμένος πανταχό...θεν, ἑνὶ τύπῳ πόλλ' εἴδη φέρων ἡ τόλμα μὲν ...ἀνδρὸς, ἡ δειλία γυναικὸς, τὸ δ' ἄνοια μανίας, ... λόγος φρονοῦντος, ἡ σφοδρότης θηρός, ὁ ...πόνος ἀδάμαντος, ἡ φιλοτιμία δαίμονος. Plato igitur, omniũ Philoſophorũ præſtantiſſimus, maximam amoris vim ac ſapientiam cupiens indi...care, in convivio hæc dicit: Amor Poëta eſt adeò ſapiens, ut alios qvoqve Poëtas efficere poſſit. Qvilibet enim, licet ante rudis, in poëtam evadit egregium, cùm primum Amor afflaverit. Ex qvo perſpicuè conjectare licet, amorem peritum eſſe poëtam, omnesqve muſicos poëſis numeros continere. Idem de eodem: Sagittandi, me...dendi, divinandi peritiam duce amore invenit Apollo, qvi amoris eſt diſcipulus. Muſicen ſimili...ter Muſæ; fabricam ærariam Vulcanus; texendi artificium Minerva; Jupiter Deorum hominumqꝫ gubernationem. Qvare, cum Deorum vetu...ſtiſſimus ac maximus ſit Amor, non immeritò æ-

qvè

qvè in cæteros Deos, atqve in omnes homin
ſuum ſemper exercuit imperium. Nam Jove
ipſum modo in cygnum, modo in taurum trans
formavit, qvandoqve in aurum conflavit; Ne
ptunum eqvi; Mercurium hirci formam indue
coëgit. Apollinem, ut Admeti paſceret armen
ta, compulit. Venerem, ut ad Idæ montis ra
dices Anchiſen qværeret, qvàm ſæpiſſimè adegi
Qvantoperè autem miſeros ſit ludificatus mort
les, veterum ſcriptorum monumenta evidentiſ
mè indicant. Unde colligere licet, nunqvà
ferè humanum genus in extremas tam public
qvàm privatim incidiſſe calamitates, qvin Amo
ipſe cauſam ac materiam ſuggeſſerit, Nam ut
publicis, ac pernicioſis bellis exordiamur; Ili
cum incendium mutuus atqve inceſtus Alexand
& Helenes, amor excitavit. Græcorum exe
citum illa exitioſa peſtis propter Chryſeida grav
ter invaſit. Achilles ad iram plurimis Græco
rum pernitioſiſſimam Briſeidis deſiderio commo
tus eſt. Belli inter Thebanos ac Phocenſes p
decennium conflati, qvod ἱερὸν, hoc eſt ſacrum
appellatum eſt, Thebano Thebana mulier à Pho
cenſi qvodam amoris ſtimulis rapta cauſam præ
buit. Chryſaicum qvoqve bellum nuncupatum
qvod inter Cyrrheos, & Phocenſes, ut Calliſthe
nes ſcriptum reliqvit, decennium tenuit, propte
Magiſto, Belaguntis Phocenſis filiam â Cyrrhæi
Cambyſes. raptam, imprimis contractum perhibetur. Cam
byſes, Perſarum Rex, mulieris impulſu (ut Cte
ſias credit) in Ægyptum expeditionem fecit
Nam cùm Ægyptias mulieres in nocturnis con
greſſibus à cæteris mirum in modum differre in
tellexiſſet, Amaſidis Ægyptiorum regis gnatam
uxorem petiit. At Amaſis veritus, ne filia pro
pellice uteretur, ejus loco Hitetim Apriæ filiam
miſit, qvi à Cyrrhenſibus ſuperatus Ægyptiorum
regno exciderat, & ab Amaſide fuerat occiſus.
Qvà

qvâ re cognitâ Cambyſes, puellæ etiam exhortatione, qvæ patris ultionem expetebat, Ægyptiis bellum intulit. Qvid fuit in cauſa, ut Philippi Macedoniæ Regis domus everteretur? Nempe Cleopatræ importunæ nuptiæ. Ut Herculis familia diſſiparetur, Jole Euriti filia cauſam præbuit. Theſei domus propter Phædram ad nihilum redacta eſt. Athamantis propter Themiſto, Hypſeo genitam. Jaſonis, propter Glaucen, Creontis filiam. Agamemnon, poſt confectam apud Ilion victoriam, cùm in patriam ſoſpes reverſus eſſet, à Clytemneſtra uxore, qvod Caſſandram miſerè deperiret, interfectus eſt. Nonne noſtris qvoqve temporibus maxima hominum pars, qvotidiè amoris ſvaſu digladiatur, ac paſſim trucidatur? Qvare, cum multis jam periculis compertum ſit, Amorem ipſum tam apud Deos, qvàm inter homines plurimum valere, illi omninò, qvam commodiſſimè fieri poteſt, cedendum eſt: Virgilio, poëtarum principi, perqvàm aſſiduè ſtudendum, qvod hujuſmodi undeqvnqve ſcateat ſententiis.

CHREIA. IV.

QUanto ſæpius ac freqventius Mantuani Virgilii volumina repeto, tanto illum magis & ſuſpicio & admiror. Unus enim Virgilius, characterum diverſitate, ea complexus eſt, qvæ viri tres, Græcorum præſtantiſſimi, vix conſeqvi potuere. Nam Bucolico carmine Theocritum æqvavit, Georgico Heſiodum anteceſſit, Heroico divinum illum Homerum ad amuſſim expreſſit. Qvæ qvidem omnia, cunctis fuiſſe Græcis præſtantiorem Virgilium, eo indicant, qvod Græcorum nullus triplicem hanc aggredi materiam auſus adhuc fuerit, ſed unusqvisqve intra ſuum ſcribendi genus ſeſe continuerit. Eſt præterea Virgilio dicendi facilitas, & in rebus enarrandis

dis candor ut nemo ſit tam rudis, & à re literari alienus, qvin Virgilianâ lectione mirum in mo dum oblectetur; cum præſertim aureis ac divinis inter legendum qvàm ſæpiſſimè occurratur ſen tentiis, qvæ legentiũ animis uſq; adeò blandiun tur, ut vix dum perfecta memoriæ inhærent, ne unqvam amplius excidant; qvalis eſt, *non omnia poſſumus omnes.*

Qvæ verba ſignificant, mortalium neminem tanto eſſe ingenio præditum, ut ſolus omnia ſa piat atq; intelligat, nihilq; eum penitus lateat; cuncta enim ſcire, divinum eſſe potius qvàm hu manum, noverat poëta. Nam qvandoqve bo nus dormitat Hómerus. Hinc celebratum eſt a pud Græcos proverbium; Εἷς ἀνὴρ ὐδεὶς ἀνήρ. Hoc eſt, Unus vir, nullus vir. Qvaſi velit in nuere, nihil egregium ab uno homine præſtari poſſe, ſi aliorum auxilio fuerit deſtitutus. Qvod autem legitur apud Euripidem: Εἷς ἀνὴρ ὐ πάντ' ὁρᾷ, id eſt; Unus vir haud videt omnia; id ſane ſignificat, neminem, unum, ne maximo qvidem rerum uſu atqve experientiâ, tantam unqvam con ſeqvi poſſe peritiam ac ſolertiam, ut omnia per ſe diſpiciat, nec ulla in re hallucinetur atqve deci piatur. Socrates, qvi Appollinis oraculo ſuæ ætatis ſapientiſſimus judicatus eſt, ſe nihil omni nò præter exiguam qvandam amandi diſciplinam ſcire ingenuè fatebatur. Hercules Jove genitus, qvem Marathonii, ut refert Pauſanias, omnium primi in Deorum numerum propterea recenſuere, qvod non minùs animi qvàm corporis virtutibus excelleret, eodem tempore & adverſus Hydram ſophiſticam mulierem certare non valuit: cui, ut Plato refert, propter ſapientiam pro uno ſermo nis capite amputato multa repullulabant: & ad verſus Cancrum ſophiſtam qvendam ex mari ad ventantem, à qvo, cùm ad ſiniſtram urgeretur,

verbis

verbiſqve acriter morderetur, nepotis ſui Jolai auxilium imploravit; cujus ope vehementer adjutus, victoriam vix tandem conſecutus eſt. Qvare, cum ii qvoqve, qvibus ne cœlum qvidem negatum eſt, per ſe omnia non potuerint, poëtarum præſtantiſſimo procul dubio credendum eſt, Virgilianæqve lectioni eſt omnium maximè inſerviendum, unde hujuſmodi ſententias haurire nobis ſæpiſſimè licet.

CHREIA. V.

Nihil eſt profectò, qvod hominum qvispiam tam propenſo, ac libenti agat animo, qvin qvandoqve faſtidium pariat, ſi modò, nulla adhibita intermiſſione, diutiſſimè in eodem verſatus fuerit. Hinc factum eſt, ut Ariſtophanis illud jam diu apud vulgum proverbii vicem obtineat: ἁπάντων πλησμονή, hoc eſt, Omnium rerum ſatietas. Qvod ita eſſe, cùm ſæpè alias, tum vel maximè nudius tertius ſupra modum expertus ſum. Nam cum in prædio noſtro, qvod haud multùm ab Urbe diſtat, unà cum amicis Dianæ ſtudiis, qvæ à teneris ungviculis mihi ſemper plurimum placuere, toto animo incumberem, cæterarumqve rerum oblitus, uni venationi operam impenderé, tanta me venationum extemplò cepit ſatietas ac faſtidium, ut relaxandi animi cauſa ad Minervæ ſtudia me ſtatim contulerim, Virgiliumqve, qvem fortè mecum attuleram, aggreſſus ſim: in qvo qvidem lectitando, multæ mihi memoratu dignæ paſſim occurrerunt ſententiæ. Inter qvas vel maximè, & qvam ſæpiſſimè memoranda viſa eſt:

Uſqve adeone mori miſerum eſt?

qva poëtarum prudentiſſimus nos admonuit, mortem etiam ipſam minimè forti viro recuſandam;

dam; qvippe qvæ, modò honeſta ſit, vitam q
qve turpem qvandoqve ſoleat exornare; c
contra vita turpis, ne morti qvidem honeſtæ l
cum relinqvat.

Qvis niſi penitus mente captus, honeſtæ mo
turpem præferat vitam, cùm præſertim in tot
tantis humanæ vitæ procellis ac tempeſtatib
tutiſſimus nobis portus appellenda ſit? Hinc e
qvod Ajax ille Telamonius apud Sophoclem

Οὐκ ἂν πριαίμην οὐδενὸς λόγου βροτὸν,
ὅστις κεναῖσιν ἐλπίσιν θερμαίνεται.
Ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν, ἢ καλῶς τεθνηκέναι
τὸν εὐγενῆ χρή.

Qvid enim in morte eſt, qvod ſit jure formid
dum? qvam, ſi Euripidem, divinum poëtam, ſe
voluerimus, animi pariter ac corporis interit
exiſtimabimus. Cujus hæc verba ſunt:

Ἄκουσον ὡς τέρψιν ἐμβαλῶ φρενί,
Τὸ μὴ γενέσθαι τῷ θανεῖν ἴσον λέγω.

Qvod ſi fas eſt credere, non magis eſſet poſt m
tem metuendum, qvam, priusqvam naſceremu
unqvam timuimus. Sin autem in morte ipſa
interitus, ſed animi à corpore migratio eſt, c
non potius meliora, bonis præſertim viris, ſ
randa, qvàm deteriora verenda ſunt? Neqve e
fieri poteſt, ut viro bono mali qvicqvam acci
nec vivo nec mortuo; nec ejus res à Diis imm
talibus negliguntur. Plato in Socratis Apo
gia: Mortem (inqvit) timere nihil aliud eſt, q
ſapientem videri eum, qvi non ſit ſapiens: qvi
cum id ſit, ſcire videri, qvæ neſcias. Nemo enim ſ
utrum mors omnium bonorum ſummum hom
contingat: Metuunt autem perinde, ac ſi e
malorum eſſe maximum non ignorarent. Q
verò dubium eſſe debet, qvin hæc ipſa inſcitia
maxi

maximè vituperanda; per qvam aliqvis ſe putat ſcire, qvæ neſciat?

Stultum eſt igitur, id temerè formidare, qvod & qvale ſit omninò neſcias; & nullis precibus ac muneribus, nullisve maximis qvidem viribus declinari unqvam poteſt. Omnibus enim ex æqvo notiendum eſt, qvod Horatianum illud facilè indicat: Lib. I. od. 4.

Pallida mors æqvo pulſat pede pauperum tabernas,
Regumqve turres, ô beate Seſti.

Et Homerus hoc carmine non inficiatur:

Οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλῆος φύγε κῆρα.

id eſt:

Nec vis Herculea fatum evitavit acerbum.

Qvod autem horrida mors muneribus non capiatur, ſenarius hic iudicio eſt:

Μόνος θεῶν γὰρ θάνατος οὐ δώρων ἐρᾷ.

id eſt, *Mors ſola donis non evitatur.*

Atqve forti ac libenti eſt animo obeunda, & ut fatum acceleret, nec ultimam atqve imbecillem exſpectet ſenectutem, ſummis eſt precibus optandum:

Ὃν γὰρ φιλεῖ θεὸς, ἀποθνήσκει νέος,

id eſt, Qvem enim Deus diligit, in juvenili moritur ætate. Qvæ utiqve verba ſignificant, optimè atqve pulcherrimè cum illo actum eſſe, qvi huiusce miſeræ atq; infeliciſſimæ vitæ calamitatibus qvam celerrimè ereptus fuerit, & ad ſempiternam felicitatem, qva animi poſt mortem fruuntur, qvam primum migraverit. Qvod cygni, utpote qvi ab Apolline, cui dicati ſunt, divinationem accepere, planè providentes, tunc dulciſſimos ac ſvaviſſimos edunt cantus, cùm ſe citò ſciunt morituros. Codrus ille Athenienſium

Rex; & Macaria, Herculis ac Deianiræ filia, n
propterea tantùm voluntariæ ſe morti diver
bellis obtulere, ut civibus ſuis adverſus Laced
monios pugnantibus victoriam relinqverent, f
mamqve apud poſteros aſſeqverentur; ſed qv
in morte non modò nihil mali, verùm eti
ſummam eſſe mortalibus felicitatem arbitrare
tur. Qvod apud Romanos & M. Curtius, ju
nis bello egregius, qvi ſe armatum in altiſſim
illam voraginem immiſit: & duo illi Decii, qv
cùm Coſſ. eſſent, ſe pro legionibus Romanis d
voverunt, mihi procul dubio ſenſiſſe videntu
Neqve enim tam alacri animo ſe perinde ac vi
mas Reipublicæ præbuiſſent, ſi qvid mali p
mortem ſibi futurum ſperaſſent. Qvare & m
tem minimè miſeram eſſe credendum eſt, & V
gilius non modò aſſiduè in manibus habend
ſed & memoriæ theſauro commendandus; qvi
qvi ſui ſtudioſos tam bellè inſtituat.

DE SENTENTIA, qvæ Græcè Γνώμη dicitur.

CAPUT IV.

ΟΡΟΣ ΓΝΩΜΗΣ.

Γνώμη ἐστὶ λόγος ἐν ἀποφάνσεσι κεφ
λαιώδης, ἐπί τι προτρέπων, ἢ ἀποτρέπων
δὲ γνώμης, τὸ μέν ἐστι προτρεπτικὸν, τὸ δὲ ἀ
τρεπτικὸν, τὸ δὲ ἀποφαντικόν. καὶ τὸ μ
ἁπλοῦν, τὸ δὲ συνεζευγμένον, καὶ τὸ μὲν π
θανὸν, τὸ δὲ ἀληθὲς, τὸ δὲ ὑπερβολικὸν, κ
προτρεπτικὸν μὲν, ὡς τὸ, χρὴ ξεῖνον παρεόν
φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν. ἀποτρεπτικὸ
ὡς τὸ, οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἀ

δρ

ξα· ἀποφαντικὸν δέ, ὡς τό, δεῖ δὴ χρημάτων καὶ ἄνευ τούτων, οὐδὲν ἔστι γενέσθαι τῶν δεόντων· καὶ ἁπλοῦν μέν, ὡς τό, εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης. συνεζευγμένον δέ, ὡς τό· οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω. πιθανὸν δέ, ὡς τὸ τοιοῦτός ἐστιν ἕκαστος, οἷσπερ ἥδεται ξυνών. ἀληθὲς δέ, ὡς τό· οὐκ ἔστιν εὑρεῖν βίον ἄλυπον οὐδενί. ὑπερβολικὸν δέ ὡς τό οὐδὲν ἀκιδνότερον, γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο. ἡ μὲν οὖν διαίρεσις αὕτη τῆς γνώμης, ἐργάσαιο δὲ αὐτὴν τοῖς τῆς χρείας κεφαλαίοις. ἐγκωμιαστικῷ, παραφραστικῷ. τῷ τῆς αἰτίας, ἐκ τοῦ ἐναντίου, παραβολῇ, παραδείγματι, μαρτυρίᾳ παλαιῶν, ἐπιλόγῳ βραχεῖ. διενήνοχε δὲ ἡ χρεία τῆς γνώμης, τῷ τὴν μὲν χρείαν εἶναί ποτε καὶ πρακτικήν, τὴν δὲ γνώμην, ἀεὶ λογικήν. καὶ τῷ, τὴν χρείαν δεῖσθαι προσώπου, τὴν δὲ γνώμην, ἀπροσώπως ἐκφέρεσθαι.

Sententia eſt oratio, brevi complexu aliquid quod ad hortandum dehortandumve pertinet, explicans. Sententiarum verò alia exhortans, alia dehortans, alia enuncians. Eſt item alia ſimplex, alia compoſita: præterea alia probabilis eſt, alia vera, ſuperlata alia. Exhortans ſententia eſt, ut:

Sententia ex eo nomen accepit, quòd ſimilis ſit conſiliis, aut decretis, ſicuti ἡ γνώμη. Quintil. lib. 8. c. 6.

Oportet amicum præſentem amare, volentem abire verò amittere.

Dehortans, ut:

Turpe quiete Ducem totas deperdere noctes.

Enuncians ut:

Pecuniis opus eſt, ſine quibus nihil eorum quæ neceſſaria ſunt, rectè ſiet.

Simplex, ut:

Optimum id augurium eſt, patriam tarier armis.

Compoſita, ut:

Multos eſſe malum Reges: Rex unicus eſ

Probabilis, ut;

Quales amicos quisque habet, talem ſe

Vera, ut:

Expers malorum vita nulli contigit.

Superlata, ut.

Infirmius nihil homine.

Hoc ergò pacto ſententia dividitur. Tract bis verò ipſam eisdem capitibus, quæ in uſ explicatione diximus. Laudabis primùm deinde explicabis, tum confirmabis ex Cauſ Contrario, Similitudine, Exemplo, Teſtim nüs veterum. Demum brevi Epilogo co cludes: Differt autem ſententia ab uſu, quod uſus perſæpè activus eſt: Sententia ve ſemper in oratione conſiſtit. Deinde quod ſus ſemper habet additam perſonam: Sente tia ſine perſona effertur.

ΓΝΩΜΗ ΠΡΟΤΡΕΠΤΙΚΗ.

Χρὴ πενίην φεύγοντα, καὶ ἐς μεγακήτεα πόντον

Ῥιπτεῖν καὶ πετρῶν κύρνε κατ' ἠλιβάτ

Κατηγορεῖσθαι τὴν ποίησιν οὐκ ἀφῆκεν Θεόγνις, αντὶ μύθων ἀσκήσας παραίνε σιν. ὁρῶν γὰρ ποιητὰς, τὸ μυθολογεῖν σ πολλ

πολλοῦ πεπαιδευμένους, τοὺς μύθους ἀφεὶς, ὑποθή-
κας, ὡς χρὴ ζῆν ἐν τῷ μέτρῳ συνήγαγεν.
ἅμα τοῦ μέτρου τὴν χάριν. καὶ τῆς ὑποθήκης
προσφέρων τὸ κέρδος, καὶ πολλῶν μὲν ἂν
τις ἐπαινέσειε τὸν Θέογνιν, μάλιστα δὲ ὧν περὶ
τὴν πενίαν ἐφιλοσόφησε. καὶ τί φησι.

ΠΑΡΑΦΡΑΣΤΙΚΟΝ. Ὁ πενίᾳ συζῶν, ἀγα-
πάτω πεσεῖν, ὡς ἄμεινον τοῦ βίου προαπελθεῖν,
ἢ τὸν ἥλιον αἰσχύνης κτήσασθαι μάρτυρα. καὶ
ἃ μὲν ἐφιλοσόφησε, ταῦτα. πάρεστι δὲ ἰδεῖν
ὡς καλῶς.

ΤΟ ΤΗΣ ΑΙΤΙΑΣ. Ὁ γὰρ πενίᾳ συζῶν
πρῶτον ἐν παισὶν ὤν, ἀρετὴν οὐκ ἀσκεῖ.
προϊὼν δὲ εἰς ἄνδρας, πάντα πράξει τὰ χα-
λεπώτατα. πρεσβεύων μὲν γὰρ, τὴν πατρίδα
χρημάτων προήσεται, δημηγορῶν δὲ πρὸς
ἀργύριον φθέγξεται, καὶ δικάζειν λαχὼν
δωροδοκήσει ταῖς ψήφοις.

ΕΚ ΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΥ. Οὐ μὴν οἱ πενίας
ἀπηλλαγμένοι τοιοῦτοι, παῖδές τε γὰρ ὄντες
μανθάνουσι τὰ κάλλιστα, προϊόντες εἰς ἄνδρας,
πάντα δρῶσι περιφανῶς. χορηγοῦντες μὲν
παρὰ τὰς ἑορτὰς ἐν δὲ ταῖς μάχαις εἰσφέ-
ροντες.

ΠΑΡΑΒΟΛΗ. Ὥσπερ δὲ οἱ δεσμῷ κατει-
λημμένοι δεινῷ, τὸν δεσμὸν ἔχουσι τοῦ ποιεῖν
κώλυμα, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ οἱ πενίᾳ
συζῶντες, τὴν ἀπορίαν τῆς παρρησίας ἐμπό-
διον ἀπειλήφασιν.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ. Σκόπει τὸν Ἶρον, ὃς Ἰθα-
κησίων μὲν εἷς ἐγένετο, τὴν αὐτὴν δὲ τοῖς ἄλ-
λοις πολίταις οὐ μετελάμβανεν ἄδειαν, ἀλλά.

τοσοῦτον αὐτῷ τ̃ ἐντείας περὶ σῶν, ὡς μετ
θεῖναι τῇ πενία τὴν κλῆσιν. ἀρναῖος
τὴν ἀρχὴν περικληθεὶς Ἶρος μετονομάζε
τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ διακονεῖν κομιζόμενος
καὶ τί δεῖ τὸν Ἶρον εἰπεῖν; ἀλλ' ὀδυσσεὺς ὁ
ἰθάκης κρατῶν, ἐπειδὴ τ̃ αὐτοῦ γῆς ἐπιβὰς π
νίαν ἐσχηματίζετο, τῶν τ̃ πενίας κακῶν μ
τελάμβανεν οἴκοι βαλλόμενος, καὶ τῶν
ἐραπαινίδων παροινούμενος. οὕτω πενία
μέχρι τοῦ δοκεῖν ἐστι χαλεπή.

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΠΑΛΑΙΩΝ. Διὸ δὴ θαυμάσ
τὸν Εὐριπίδην μὲ δεῖ, κακὸν τ̃ μὴ ἔχειν
πόντα, τὴν δ' εὐγένειαν ἀδυνάτον εἶναι τὴ
πενίαν μεταβαλεῖν.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ. Ὥστε, πῶς ἔνεστι κατ' ἀξία
θαυμάσαι τὸν θέογνιν, τοιαῦτα περὶ τ̃ πε
ας φιλοσοφήσαντα;

EXEMPLUM SENTENTIÆ.
exhortativæ Theognidis.

In mare cetiferum, ne te premat aſpera egeſt
Deſili, & à celſis corrue, Cyrne, jugis.

A lauda-
bili.

INdignum Theognidi viſum eſt, Poëticã, vel
rem ineptam, accuſare. Itaque relictis fa
bularum commentis, ipſe ad formandos m
res, vitamque inſtituendam ipſam traduxi
Cum videret enim, poëtas compoſitis fabuli
veluti præclaro aliquo invento, gaudente
ipſe ſatis duxit, quomodo rectè vivatur, ca
mine complecti. Laudandus certè ob utrum
que: & quòd metri gratiam obſervavit, &
quò

Qvòd meliorum admonens, inſtitutionis attulit fructum. Sed hujus, ut alia omnia, ita hoc imprimis meritò qvis laudaverit, qvod de paupertate dixit. Qvidnam igitur dixit? Qvi vitam in miſeria ducit, mori potius amet. Multo enim melius à vita diſcedere, qvàm ſolem ſui dedecoris teſtem habere. Hæc ſunt, qvæ ex Philoſophorum dogmate protulit. Licet autem conſiderare, qva ratione motus, iſta tam prudenter ediderit. Degens enim in paupertate, cùm adhuc minor natu eſt, neqvit exerceri ad virtutem; ut verò ad virilem pervenerit ætatem, improbiſſima faciet. Legatus enim pro patria pecunia corrumpetur! concionaturus, qvò ſpes lucri duxerit, eo flectet orationem. Jus verò dicturus, pro largiente pronunciabit, ſuſcipietqve pro ſuffragiis dona.

Expoſitio. *A cauſa.*

Vacui autem paupertatis curis, & pueri ad ſpem protinus honeſtiſſimam virtutis attolluntur, & viri facti cuncta ſplendidi adminiſtrant, jam in pace ſumtum edendis publicè muneribus faciendisqve ludis præbentes, jam in bello impenſas in toleranda militiæ onera conferentes.

A contrario.

At verò qvemadmodum gravibus adſtricti vinculis, qvominus liberum ipſis ſit, qvod velint agere, vinculis prohibentur: ſic in paupertate degentibus obſtat, qvo minus exercere libertatem poſſint, ipſa paupertas, & inopia rerum.

A ſimili.

Irum vides qvi cum Ithacenſibus unus eſſet,

Ab exemplo.

 non plo.

non tamen id juris ſibi, quod reliquis civib
erat. Cui tam moleſta paupertas fuit, ut n
men quoque inopia permutaret. Arneus
nim primò vocatus eſt, poſtea Irus appellatu
Id ab adminiſtratione cognomentum aſſecutu
Et quid oportet Irum dicere? Ipſe qui Ithac
quoque patiebatur Ulyſſes, poſtquam domu
rediens paupertatem ſimulabat, (ipſum eni
ſenſit mala,) domi ſuæ à temulentis miniſtr
percuſſus, & injuriâ affectus: adeò paupert
meo judicio dura eſt.

A teſtimonio veterum. *Præclarè ergò, rectèque Euripides inquit,*
Malum eſſe, nihil habere, neque paupertate
nobilitate lavari poſſe.

Epilogus. *Quomodo ergo quis ſatis & pro dignitat*
laudabit Theognidem, talia tamque gravite
de paupertate monentem?

SCHOLIA.

Lib. 8. Cap. 5. Sententiam, auctore Quintiliano, veteres, quod animo ſenſiſſent, vocaverunt. Nos autem ho loco dicimus orationem, quæ ad mores & com munem hominum vitam pertinet, oſtenditq; qu aut fiat in ea plerumque, aut fieri oporteat, Ut:

Feras, non culpes, quod vitari non poteſt.
Comes facundus in via pro vehiculo eſt.
Furor fit læſa ſæpius patientia.
Nimium altercando veritas amittitur.

Harum Publii ſententiarum meminit Gellius, lib. 17. cap. 14. *Noct. Attic.*

Aliquando refertur ad rem. Cicero pro Ligario; Nihil eſt tam populare, quam bonitas. Aliquando ad perſonam, ut illa Afri Domitii;

Prin

Princeps, qvi vult omnia ſcire, neceſſe habet multa ignoſcere. Qvintilianus: lib. 8. cap. 5.

Oportet amicum, &c. Locus deſumtus eſt ex Homeri 15. Odyſſeæ: ubi Menelaus ad Telemachum ita loqvitur.

χρὴ ξεῖνον παρεόντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν.

Non ego te longius, inqvit, hic morabor redire cupientem,

Ægrè utrumqve feram, ſi me nimis hoſpes amabit,
Oderit aut nimis: ac medium ſervantia laudo,
Nam ſemel exceptum ut nolentem impellere, durum;
Sic retinere malum fuerit properare volentem.

Oportet igitur & hoſpitem præſentem amare, & volentem dimittere: ut interpretatur Raphaël Volaterranus. Admonet autem Menelaus, incivilem eum eſſe, qvi non ſit hoſpitalis. Incivilem item, qvi nimium hoſpitalis, abire contendenti penulam (ut ajunt) sciderit, atqve nolentem pertinacius retinuerit. Invitum ſervare nec eſt mentis puto ſanæ; ut ait Eraſmus in expoſitione nominis Jeſu. *Hoſpitalitas.*

Turpe qviete, &c. Locus habetur in Iliados lib. 2.

Οὐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα.

Id eſt, Haud dignum duce id eſt, noctem dormire per omnem, ut reddit Eraſm. in Proverbiis. Non decet principem ſolidam dormire noctem. Docet, vigilantiam ac ſolicitudinem maximè convenire Principibus; ut qvi tantam negotiorum ſarcinam ſuſtineant humeris. Sapienter ille judicii

dicii ſubtilis Rex, qvi traditum ſibi diadema prìusqvàm capiti imponeret, retentum, diu conſideravit, inqviens: O nobilem magis qvàm felicem pannum, qvem ſi qvis penitus cognoſcat, qvàm multis ſolicitudinibus & periculis, & miſeriis refertus, ne humi qvidem jacentem tollere vellet. Hæc Valerius, lib. 7. c. 2.

Pecuniis opus eſt, &c. Locus ex 1. Demoſth. Olynthiaca. Qvem in proverbio: Pecuniæ obediunt omnia, ſic vertit Eraſm. breviter: Opus eſt pecuniis, neqve citra has qvicqvam eorum, qvæ facienda ſunt, confici poteſt; Qvippe mortalibus nihil cariùs eſt pecunia. Hæc una inter mortales plurimum valet. Unde 1. Epiſt. Horatius:

pecunia.

Scilicet uxorem cum dote, fidemqve & amicos,
Et genus, & formam Regina pecunia donat.
At benè nummatum decorat, Svadela, Venusqve.

Bellerophon apud Euripidem inqvit, pecuniarum uſum contemplatus:

Sine me vocari peſſimum, ut dives vocer.
Nemo an bonus, an dives ſit omnes qværimus.
Non qvare & unde; qvid habeas, tantum rogant.
Ubiqve tanti qviſqve, qvantum habuit, fuit.
Qvod habere nobis turpe ſit, qværis? nihil.

Sine qvibus, &c. Fuerunt enim qvi dixerunt: Impoſſibile, pecuniis indigentem bene principatui, ſtudioqve vacare poſſe. Atqve ubi non honoratur virtus, ibi non eſt poſſibile, firmum optimorum eſſe in republ. ſtatum. Cujus rei meminit Ariſt. 2. Polit. 9. *Optimum id augurium*, &c.

Εἷς οἰωνὸς ἄριστος, ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης.

Sumtus eſt ex Homer. 12. Iliad. ubi Hector au-

guri

guria reliqva negligens loqvitur (Eraſmo interprete) ad hunc modum:

Aligeris avibus tu me parêre jubes nunc,
Qvarum nulla mihi cura aut reſpectus, utrumne
Ad dextram Eoi veniant mibi Solis ad ortum,
An lævam: ad Solem occiduum, noctisqve tenebras.
Verùm nos Jovis arbitrio parere neceſſum eſt,
Altitonantis. Hic imperium tenet unus in omnes,
Qvotqvot mortales, qvotqvot ſunt morte carentes.
Una avis optima, pro patria pugnare tuenda.

Et Q. Fabius Maximus cùm augur eſſet, dicere auſus eſt: Optimis auſpiciis ea geri, qvæ pro Reipublicæ ſalute fierent: qvæ contra Remp. ferrentur, contra auſpicia fieri, ut ait Cicero in Catone majore.

Cæterùm olim apud Gentes auguria vel auſpicia ſummis ſtudiis obſervabantur, ac major illis adhibita fides eſt propter miraculum Actii Navii. Qvo tantus honor acceſſit, ut nihil belli domiqve poſtea, niſi auſpicato gereretur, ut ait Livius lib. 1. Hinc damnatus fuit L. Junius, qvòd, auſpiciis neglectis, claſſem tempeſtate amiſit: Et P. Claudius qvòd, cùm auſpicia more majorum petenti pullarius non exire pullos caveâ nunciaſſet, eos in mare juſſerit abjici, dicens: Qvia eſſe nolunt, bibant, Valerius lib. 1. cap. 4.

Sunt autem ſententiæ ſimplices, qvæ ſimpliciter ſine rationis ſubjectione proferuntur. Ut: Liber eſt is æſtimandus, qvi nulli turpitudini ſervit.

Item, Egens æqvè is eſt, qvi non ſatis habet, & is, cui nihil ſatis poteſt eſſe.

Item, optima vivendi ratio eſt eligenda;

eam jucundam conſvetudo reddet. Qvæ ſententiæ non ſunt improbandæ, propterea qvòd habet brevis expoſitio, ſi rationis nullius indiget, magnam delectationem: Sed illud qvoqve probandum eſt genus ſententiæ, qvod confirmatur ſubjectione rationis, hoc modo: Omnes benè vivendi rationes in virtute ſunt collocandæ, propterea, qvòd ſola virtus in ſua poteſtate eſt, omnia præter eam ſubjecta ſunt fortunæ dominationi. Vide Ciceronem 4. ad Herennium, & Qvintil. 8. cap. 5.

Fortuna. *Compoſita, &c.* Sunt ſententiæ, qvæ dupliciter efferuntur, hoc modo: Sine ratione. Errant, qvi in proſperis rebus omnes impetus fortunæ ſe putant fugiſſe: Sapienter cogitant, qvi temporibus ſecundis caſus adverſos reformidant. Cum ratione, hoc pacto: Qvi adoleſcentium peccatis ignoſci putant oportere, falluntur, propterea qvod ætas illa non eſt impedimento bonis ſtudiis. At hi ſapienter faciunt, qvi adoleſcentes maximè caſtigant, ut qvibus virtutibus omnem vitam tueri poſſint, eas in ætate maturiſſima velint comparare.

Monarchia. *Multos eſſe, malum, &c.* Ulyſſes Iliad. 2. loqvitur ad Therſiten: Οὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη· εἷς κοίρανος ἔστω. Qvod Eraſmus (in proverbio: Imperatorum multitudo Cariam perdidit) ita vertit:

Multos imperitare malum eſt, Rex unicus eſto.

C. Cæſar Caligula, cum audiret fortè, Reges, qvi officii cauſa in urbem advenerant, concertantes apud ſe ſuper cœnam de nobilitate generis, exclamavit, Εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς, ut ait Sveton. Unus dominus ſit, unus Rex. Eſt autem triplex Reipubl ſtatus: Δημοκρατία, id eſt, principatus populi: μοναρχία, id eſt, unius principatus: & ὀλιγαρχία, id eſt, ſtatus

Reipu-

Reipublicæ à paucis adminiſtratæ. Atqve nihil eſt pejus licentiâ multitudinis, qva nulli paretur, ſed pro ſuâ qvisqve libidine remgerit. Hanc Græci vocant ἀναρχίαν, malum fermè tyrannide pejus. Par malum πολυαρχία.

Probabilis, &c. Priſcianus veriſimilem appellat. Ut, ſiqvis cum malis converſatur libenter, nunqvam de hoc bene interrogavi viro; ſciens, qvoniam talis eſt, qvales illi, cum qvibus converſatur.

Qvales amicos, &c. Unde Pſalm. 17. Cum ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, &, cum electo electus eris, & cum perverſo perverteris. Celebratur & hic ſenarius à Græcis: Κακοῖς ὁμιλῶν καὐτὸς ἐκβήσῃ κακός. id eſt, malus ipſe fies, ſi malis convixeris. Corrumpunt enim mores bonos colloqvia prava. Et ſi juxta claudum habites, ſubclaudicare diſces. Vide Eraſmi proverbia. Plutarchus in Commentario de ratione dignoſcendi verum amicum ab adulatore, ſcribit, tantam habere vim aſſiduam conſvetudinem, ut imprudentes etiam imitemur vitia eorum, qvibuscum vivimus. Sic Platonis familiares ejus gibbum imitabantur. *Conſvetudo contagioſa.*

Expers malorum, &c. Aplith ἄλυπον βίον habere, vitam, inqvit, ſine triſtitia nulli licet invenire. Rectè Heſiodus:

Ἄλλοτε μητρυιὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μήτηρ.

Ipſa dies qvandoqve parens, qvandoqve noverca eſt. Proinde Plinius ſe dubitare dicit, utrùm natura ſæpius noverca ſit, an mater; ut qvæ tot venena, tot item remedia progignat. Vide Chiliadas Eraſmi. Nemo eſt, qvi ſemper in tranqvillitatis portu naviget. Qvotusqvisqve eſt hominum, qvos non teneat aliud atqve aliud tanqvam in Panegyri malorum infortunium? Ut ſapienter

pienter Solon protulerit: Si in unum locu[m] cuncti mala ſua contuliſſent, futurum, ut prop[e] deportare domum, qvàm ex omni miſeriarum [a]cervo portionem ſuam ferre mallent; ut ait V[a]lerius, lib. 7. cap. 2.

Superlata, &c. Priſcianus ſuperlativas ſente[n]tias vocat; ut,

> *Fama malum, qvo non aliud velocius ullu[m]*
> *Mobilitate viget, &c.*

Infirmius nihil, &c. Verſus Homeri eſt;

> Οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώ-
> ποιο.

Homo bulla. Qvem Eraſmus in proverbio, *Homo bulla eſt*, ita tranſtulit; Nihil homine enutrit tellus in firmius alma; Catanæus:

> *Debilius nil terra facit mortalibus ipſis.*

Glaucus Iliad. 6. verè loqvitur in hanc ſente[n]tiam: Tale genus eſt hominum, qvale folioru[m] &c.

Indignum Theognidi, &c. Nomen eſt poë[tæ] Græci, cujus (ut Tertullianus ait) ſæpe memin[it] in legibus Plato. Et Eraſmus in proverbio, *O[p]timum, non naſci*; carmen hoc ejus citat.

> Ἀρχὴν μὲν μὴ φῦναι ἐπιχθονίοισιν ἄρι-
> στον.

Idem proverbiali figura dixit;

> Οὔτε γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, οὐδ' ὑά-
> κινθος.

Qvi vitam in miſeria, &c. Hoc argumentu[m] & ſtyli & ingenii exercendi cauſa tractari ſolet; non ut paupertati (qvæ, juxta proverbium, ſapien[-]tiam ſortita eſt) ſuſpendio ſit arbor deligenda; aut deſiliendum à qvinqve ſcopulis, vel rupibus in undam. Verius eſt. qvod S. Chryſoſt. in Epiſt. ad Hebræos ſcriptum reliqvit: Paupertas eſt ma[-]

nudu-

induſtrix in via, qvæ ducit ad cœlum. Sed hoc malum influxit humanis mentibus, ut honori ſit pecunia, & nemo, niſi dives, honore dignus habeatur, ut ait S. Ambroſius 2. Offic. c. 21.

Neqvit exerceri ad virtutem, &c. Etenim, ut Juvenal. Satyr. 3. inqvit:

Haut facilè emergunt, qvorum virtutibus
obſtat.
Res anguſta domi

Et Satyr. 7.

--- Neqve enim cantare ſub antro
Pierio, thyrſumve poteſt contingere ſana
Paupertas; atqve æris inops, qvo nocte dieqve Paupertas
Corpus eget.

Qvippe (ut Ariſtot. 1. Ethic. inqvit) fieri non poteſt; aut non facilè fit, ut is agat res præclaras, cui facultates deſunt. Multa namqve per amicos, per divitias, per civilem potentiam, tanqvam per inſtrumenta aguntur. Et in decimo ſcribit, ſapientem & juſtum rebus, his indigere, qvæ neceſſariæ ſunt ad vitam. Idem (ut Laërtius Diogenès ſcribit, libro de Vita Philoſophorum qvinto) dixit; Virtutem ad beatam vitam ſibi maximè ſufficere; qvippe corporis bonis, exterioribusqve indigere.

Improbiſſima faciet, &c. Unde Horat. in Odis, lib. 3. Oda 24.

Magnum pauperies opprobrium, jubet
Qvidvis & facere & pati;
Virtutisqve viam deſerit arduæ.

Mantuanus in Bucolicis:

Pauperies inimica bonis eſt moribus: omne
Labitur in vitium: culpa, ſcelerumqve, miniſtra eſt.

Pecunia corrumpetur, &c. Sed hæc ſunt exercitii gratia dicta, cum è contrario divitiæ malorum ſunt irritamenta, ſtimulos majores ſub-

dant, atqve feneſtram aperiant criminibus, ut pra
ſtiterit, honeſtâ paupertate laborare, qvam inju
ſtis divitiis affluere. Hinc Menander:

Καλῶς πένεσθαι μᾶλλον, ἢ πλουτεῖν κακῶς.

Id eſt, Honeſtius eſt, pauperem eſſe, qvàm inju
ſtè divitem.

Duo ſunt (ut inqvit in novis Rhetoricis Ci
cero) qvæ poſſunt ad turpe compendium per
movere: inopia, & avaritia. Unde fit: ut legi
ti, atqve cauſidici, pecuniis ſæpe corrupti, cauſam
deteriorem foveant, ac tueantur. Ergo lex erat
apud Corinthios, ne legatione fungentes acci
perent munera. Et lege Corneliâ cautum: Ne
qvis legatis exterarum nationum pecuniam ex
penſam ferret; ut ait Pomponius Lætus. Inter
cætera fuit objectum Æſchini, qvod munera lega
tus acceperit; ut ait Qvintilianus lib. 4. cap.
Et Demoſthenes ipſe, acceptâ pecuniâ, contra Mi
leſios loqvi noluit, anginam ſe pati dicens. Vid.
Gell. lib. 11. cap. 9. & Eraſm. in proverbiis. Poſt
nihil eſt tam ſanctum, qvod non violari: nil
tam munitum, qvod non expugnari pecuniâ po
ſit. Unde Philippus Macedonum Rex, an præ
dium tam eſſet difficile acceſſu, rogavit, ut aſinus
auro onuſtus accedere non poſſet?

Non tamen id juris, &c. In Repub. divites
plus & honoris & auctoritatis habent, qvàm pau
peres: dat enim cenſus honores; pauper ubiq;
jacet. Qvippe, qvemadmodum timiditatem atq;
contemtum paupertas adfert: ſic opulentia
παῤῥησίαν, hoc eſt loqvendi confidentiam addu
cit, & ornamentum populare. Vulgus divitum
dulci (ut ait Horatius) fortunâ ebrium, hoc putat
ſuis divitiis deberi, ut qvicqvid dixerint, id pro
tinus qvaſi Apollinis oraculum omnes ſuſpiciant
& approbent; ut ait Eraſm. in proverbio.

Ἀργύρεαι λόγχαι λαλοῦσιν:

Arma-

Arnæo, &c. Homer. Odyſſ. 12. loqvitur in
anc ſententiam : Prodiit pauper publicus, qvi
er urbem Ithacam mendicabat, cujus erat inſi-
ne, vacuum continuo ventrem cibo potuqve ex-
lere, vis alia ei nulla, ſeu virtus. Aſpectu fuit
rocerus, cui nomen Arnæo ex ipſa geneſi mater
ndidit. Juniores verò cuncti Irum vocabant;
qvoniam, ſi qvis vellet, nuncium ferebat more
idis. Ad id reſpiciens Ovid. in Ibin. inqvit:

Qualis erat nec non fortuna binominis Iri,

Paupertatis ſenſit mala, &c. Ulyſſes mendi-
us viſus multa patiebatur, contumeliis adfectus
Melanthio, qvi calce qvoqve eum percuſſit;
ntinous ſcabello petiit, Odyſſ. 17. Et cùm
roci cibis, vinoqve eſſent obruti, in Ulyſſem de-
acchati ſunt. Etenim Minerva, ut Ulyſſi ani-
um adhuc magis injuriis exerceret, procos ab
juria non permiſit abſtinere. Unde Creſippus,
dem bubulum è caniſtro corripiens, jecit in U-
ſſem; ut habetur Odyſſ. 20.

Paupertatem nobilitate, &c. Exſtat & Menan
i ſenarius:

Πενία δ' ἄτιμον καὶ τὸν εὐγενῆ ποιεῖ.

eſt, Paupertas autem inhonoratum & nobilem
it. Vel, clarum reddit paupertas inglorium,
eſt, claro loco natos, obſcuros atqve contem-
facit. Illuſtre genus ſine divitiis magis de-
mitur, qvàm exaltatur.

Paupertas nobilem alioqui reddit inglorium; unde illud Horat. Ser. lib. 2. Satyr. 5. Et genus & virtus, niſi cum re, vilior algâ eſt.

EXEMPLUM SENTENTIÆ
deſumtum ex Priſcian.

ARGUMENTUM.

*Non oportet per totam noctem dormire virum
lii conſulentem.*

Laudabis igitur eum qvi dixit, breviter. De-
inde, ſimplici expoſitione explicabis ſententiam
Ut: Non decet virum, in ſumma poteſtate mult
præſidentem, ab occaſu ſolis uſqve ad ortum o
primi ſomno, aut veterno torpeſcere.

A cauſa. Debet enim præſes ſemper vigilare, & ſubdito
rum ſuſcipere curam; qvam ſomnus aufert, & o
ficii reddit immemorem.

A contrario. Contrarium eſt enim Rex, & privatus; & ſ
mnus, & vigiliæ. Sicuti ergo moleſtum non e
ſi privatus homo per totam dormiat noctem: ſ
intolerabile, ſi Rex non vigilet, conſulatqve ſ
parentium ſaluti.

A comparatione. Qvemadmodum navium gubernatores, ſi cæt
ti dormiant, ſoli pro communi vigilant ſalut
ſic oportet Imperatores pro ſuis eſſe ſolicitos.

Ab exemplo. Hector noctu vigilans, & Reip. providens, ſp
culatorem ad naves Græcorum mittebat Dol
nem. Scipionis vigilantia Syphacis dorm
tantis caſtra expugnavit. Livius, lib. 10. be
Punici.

Qvod Salluſtius qvoqve comprobat, dice
Multi mortales, dediti ventri, atqve ſomno, i
docti, incultiqve, vitam ſicuti peregrinan
tranſigunt.

Concluſio. Hæc habet exhortationem plerumqve, ut: O
portet & nos, neceſſarias res ſuſcipientes, ſum
curâ, vigiliisqve, eis conſulere, qvibus præſe
ſumus.

ALIUD EXEMPLUM MEUM.

ARGUMENTUM.

Eſt melius, tumido mergatur ut æqvore C
nus.
Qvâm levium ſtudeo ſollicetur opum.

Exordium à laude. Qvæ ſapienter dicta mores expoliunt, & inge
formant, laudem ſuam merentur: qvale carm
illiu

llius, qvi longè melius eſſe confirmabat,fluctibus brüi, qvàm honeſtâ paupertate rejectâ, divitiis ongerendis jugiter inſudare.

Qvæ, ſibi qvid velint, conſideremus. Vitam auperis cum honeſtate conjunctam longè præſtantiorem innuit eſſe, qvàm qvæ perpetuâ contrahendarum opum libidine divexatur: imò longè conſultiùs, in mare præcipitem dari, qvàm erverſis opum coacervandarum ſtudiis diſtorqueri. *Ab expoſitione.*

Longè enim melius eſt, parum cum timore Domini, qvàm theſauri magni, & inſatiabiles. t qvid in ſe mali habet paupertas ſacra: qvid on potius boni? Hæc à Deo profectâ, manuctrix qvædam eſt in via, qvæ ducit ad cœlum, ctio athletica, exercitatio qvædam magna & mirabilis; portus tranqvillus. Et nihil opulentius eo, qvi paupertatem ſponte diligit, & acritate ſuſcipit: ut ait Joh Chryſoſt. Serm. 18. per Epiſt. ad Heb. Divitiis igitur paupertas ſteponenda, qvæ ſecuritatis aſylum eſt, vitiorum expultrix, & ingenii repertrix: ut Græci ctè dixerint, πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε, eſt, Paupertas ſapientiam adinvenit. Cicero Tuſcul. Dies me deficiet, ſi velim paupertatis pſam defendere. Aperta res eſt, & qvotidiè s ipſa natura admonet, qvàm paucis, qvàm pars rebus egeat, qvàm vilibus. Qvid igitur bdeſt divitiarum gloria fluxu & fragilis? Felis pauperes, ſi ſua bona nôrint! *A cauſa.*

Qvantum hominibus divitiæ incommodent, l cæco manifeſtum eſt. Plenæ ſunt curarum qve ſollicitudinum. *A contrario.*

Pauca licet portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium contumqve timebis,
Et mota ad Lunam trepidabis arundinis umbram:

Contabit vacuus coram latrone viator.

Et; --- *Nulla aconita bibuntur*
Fictilibus; tunc illa time, cùm pocula ſumer
Gemmata, & lato Setinum ardebit in auro

Præterea ſtultitiam patiuntur opes; tollit an eos opulentia. Satietas (ut proverbio dicun ferocitatem parit.

Divitiæ ſuperbos ac inſolentes reddunt, v inferunt, libidini fomenta ſubminiſtrant: lar tionibus jura ſubvertunt, tyrannidem augent eutantur, breviter; vitiis omnibus feneſtram periunt.

Nullum crimen abeſt, facinusque libidinis quo
Paupertas antiqua perit, hinc fluxit ad Iſt
Et Sybaris colles, hinc & Rhodos & Miletos
Atque coronatum petulans, madidumque T tentum.
Prima peregrinos obſcæna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt ſecula luxu
Divitiæ molles ut Juvenal. Satyr. 6.

Contra, paupertas eſt tuta, ſecuritatis ma omnis virtutis atque ſapientiæ productrix, om um civitatum conditrix, omnium artium rep trix, omnium peccatorum inops, omnis glo munifica; cunctis laudibus apud omnes natio perfuncta. Eadem enim apud Græcos in Ari de juſta; in Platone benigna; in Epaminon ſtrenua; in Socrate ſapiens; in Homero di Eademque paupertas populo Rom. imperiu primordio fundavit: proque eo Diis immolat bus ſimpulo & catino ſacrificabant: ut ait Apu jus Orat. 1. Auguſtinus ſuper Pſ. 76. Om philoſophiæ magiſtra nobis eſt inopia.

A ſimili. Quemadmodum vinum (ut proverbio dicit ſenem vel nolentem ſaltare compellit: ita ni tam ineptum, nihil tam à virtutibus omni

alienum eſt, ad qvod non incitet, atqve pelliciat divitiarum affluentia atqve luxus. Et qvemadmodum divitiarum frons hilares, multis intus amaritudinibus eſt referta ſic paupertatis horridior adſpectus, ſolidis & certis bonis abundat; ut ait Valerius Maximus. Et qvemadmodum Campana luxuria, invictum armis Annibalem illecebris ſuis complexa, vincendum Romano militi tribuit: ita Romanæ paupertatis frugalitas peperit victoriam. Archeſilaus paupertatem comparabat Ithacæ, patriæ Ulyſſis; qvod juxta Homerum aſpera qvidem eſſet, ſed bona κουροτρόφος, id eſt, juvenum altrix, dum eos conſvefacit frugaliter & continenter vivere, & ad omnem virtutis functionem exercet eos.

Reſpice divitem illum in Evangelio, qvi pretioſis qvotidie veſtibus induebatur, ſplendideqve vivens, genio indulgebat. Cui qvid aliud perniciem attulit, qvàm divitiæ? Et qvid aliud perdito illi filio peccandi præbuit occaſionem? Qvid Judæ Chriſtum prodendi, niſi vis pecuniæ, atqve iniqvitatis Mammona? *Ab exemplo.*

Hunc ille Eutrapelus, cuicumqve nocere volebat,
Veſtimenta dabat pretioſa: beatus enim jam
Cum pulchris tunicis ſumet nova conſilia, & ſpes;
Dormiet in lucem, ſcorto poſtponet honeſtum
Officium, ut ait Horat. 1. Epiſt.

Rectè Crates ille Thebanus, qvi cum ad philoſophandum Athenas proficiſceretur, magnum auri pondus in mare projecit, inqviens: Se non poſſe virtutes & divitias ſimul poſſidere. Hinc Moſes natu grandior noluit vocari filius filiæ Pharaonis, potiùs eligens paupertatem pati, & ſimul affici malis cum populo Dei, qvàm temporariis peccati commodis frui, majores arbitratus divitias probrum Chriſti, qvàm Ægyptiorum theſauros. Hebr. 11.

A teſtimonio. Sapienter in Epiſtola Seneca? Aude, inqvit, hoſpes, contemnere opes, & te qvoqve dignum finge Deo. Non alius Deo dignus eſt, qvàm qvi opes contemſerit. Et in Evangelio Chriſtus ipſe teſtatur, Camelum faciliùs tranſire per foramen acûs, qvàm divitem intrare in regnum cœlorum. Proinde S. Bernardus in Sermone de omnibus Sanctis: Vis (inqvit) obtinere cœlum? Paupertatis utilitatem complectere: Regnum cœlorum eſt pauperum. Beatus, qvi poſt illa non abiit, qvæ poſſeſſa onerant, amiſſa cruciant.

Epilogus. Qvapropter, cùm paupertas multorum cauſa ſit bonorum; divitiæ autem complurium fons & origio malorum; qvi aliud reſtabit, qvàm ut illam laudibus evehendo amplectamur; has autem elevando flocci faciamus?

ALIUD SENTENTIÆ EXEMPLUM.

ARGUMENTUM.

Κοιμώμενος οὐδεὶς οὐδενὸς ἄξιος.

Hoc eſt:

Nemo dormiens ullâ re dignus.

Exordium à laude. Divinis ingenii frugibus abundans Plato, eò usqve fuit in eloqventiâ progreſſus, ut ſi ipſe Jupiter cœlo deſcendiſſet, nec elegantiore, nec beatiore facundiâ fuiſſet uſurus. Tantam enim vim, tantamqve topiam undiqve collegerat, ut invicem per totum terrarum orbem diſpergi atqve dilatari poſſit, ut ait Valerius, lib. 8. Multa autem præclara protulit, è qvibus illud, qvod in Legibus ſcriptum reliqvit: *Nemo dormiens ullâ re dignus.*

Ab expoſitione. Qvo ſomnolentos reprehendebat; & ad virtutis fructum nunqvam perventuros adfirmabat eos, qvi non per ſtudia, atqve labores, dextrum

illum

illum virtutis arduum & difficilem callem ingreſſi fuiſſent, ſed in lato atqve molli voluptatis hærentes, vitam deſidioſam exegiſſent.

Etenim Φεύγων μύλλω, ἄλφιτα φεύγει.
Qvi fugit molam fugit farinam.

Qvi refugit induſtriam, non fruetur emolumentis. Nullus tibi continget honor, niſi tuam adjunxeris induſtriam. Bonarum literarum ſtudia ſeqvitur gloria; ignaviam autem contemtus & inopia. Cum igitur, qvæ pulchra ſunt, difficilia ſint; qvi nucleum (ut ajunt) eſſe vult, nucem frangat oportet. *A cauſa.*

Optimum, ajunt, opſonium ſenectuti laborem eſſe. Laborandum enim eſt in juventa, qvo ſenectuti ſuppetat commodiùs vivendi facultas. Porrò non iniqvè comparatum eſt, ut deſides & veternoſi juvenes in ſummam ignominiam atqve paupertatem incurrant; honeſtis autem ſtudiis intenti, & induſtrii, conſeqvantur auctoritatem, gloriam, atqve divitias. Hæc virtutis ſunt præmia; illa deteſtabilis ignaviæ ſtipendia. *A contrario.*

Qvemadmodum, qvi in certaminibus Olympicis non pugnaſſent fortiter, nullis afficiebantur honoribus; Et agricolæ otio torpentes, & arva relinqventes inculta, nihil præter zizania conſeqvuntur; ita deſides adoleſcentes ad gloriam nullam evicti, bonis omnibus deſtituuntur. Etenim ſi qvis apes qvod ſint aculeatæ, nolit perpeti, is nec melle qvidem qvod optat, fruetur. *A ſimili.*

Ariſtotelem conſidera, qvi, ſi torpuiſſet otio ad excelſum illud eruditionis & honoris culmen non fuiſſet evectus. *Ab exemplo.*

Contemplare Phanii filium Cleanthem, qvi ſummâ preſſus inopiâ, noctu hauſit in hortis aqvam, ut interdiu ſtudiis liberalibus operam impendere. Unde Φρεάντλης, appellatus, hoc eſt, puteos exhauriens, ſecundùm Diogenem *Cleanthes.*

Euclides. Laërtium, lib. 7. Item Euclidem reſpice: Qvi ſummo literarum amore flagrans, nullos ſubterfugiebat labores, imò grave periculum ſubibat, ut tempore nocturno Socratem audiret. Vide Gellium, lib. 6. cap. 10.

A teſtimonio. Sapienter Græci: Θεοὶ τ' ἀγαθὰ πόνοις πωλοῦνται. id eſt, Dii ſua munera laboribus vendunt; qvo docent ſudore perveniendum eſſe ad gloriam.

Qvisqvis enim duros caſus, virtutis amore,
Hauſerit; ille ſibi laudemqve decusqve parabit:
At qvi deſidiam, luxumqve ſeqvetur inertem,
Dum fugit oppoſitos incautâ mente labores,
Turpis, inopsqve ſimul, miſerabile tranſiget ævum.

Epilogus. Rectè igitur Plato cenſuit: Nulla munera deſidioſis deberi; gloriam autem atqve virtutis præmia ſtudioſis eſſe parata.

ALIUD SENTENTIÆ

Exemplum.

ARGUMENTUM.

Boni Paſtoris eſt, tondere pecus, non deglubere.

Exordium à laude. Tiberius Cæſar meritâ laude celebrandus eſſet, ſi, qvam bene cœpit, vitam bené tranſegiſſet. Qvi, Diogene Grammatico ac Theodoro Gadareo Rhetore praeceptoribus uſus, in doctum virum evaſit. Unde Principatûs ſui initio miram prudentiam præ ſe ferebat. Et procul dubio feliciter regnâſſet, ſi non eum videndi licentia, ne (qvae hominum teterrima peſtis eſt) voluptas transverſum egiſſet. Ad qvem ſcopulum priusqvam feciſſet naufragium, Principe digniſſimam protulit ſententiam.

Q

Qvi monuit, pecunias à ſubditis ita exigendas eſſe, ut relinqvatur ſors, unde res poſſit creſcere. Damnat δημοβόρους, qvi purpurati omnia convertunt in fiſcum ſuum; & qvocunqve ſe conferunt, abradunt ita, atqve ſpoliant, ut cum carne pellem detractam dicas. *Ab expoſitione & à cauſa.*

Etenim boni paſtores ita tondent, ut lana detonſa poſſit renaſci. At qvi deglubunt, nihil reliqvi faciunt. Qvos expilatores crudeliſſimos non injuria homicidas vocare poſſis juxta illud Eccleſ. 36. Panis egentium, vita pauperis eſt: qvi defraudat illum, homo ſangvinis eſt. Qvi aufert in ſudore panem, qvaſi qvi occidit proximum ſuum. *Expilator homicida eſt. Necare is dicitur, qvi alimenta aufert.*

Pauperibus omnes facultates eripere, facinus eſt omnium deterrimum; at ſubditorum fortunas augere, praeclariſſimum. Unde Artaxerxes, Xerxis filius, ſolitus fuit dicere; Regalius eſſe addere, qvàm adimere. Sentiens, Principe dignius? honorem & opes eorum, qvibus imperat, exaugere, qvàm minuere. Et Ptolemæus Lagi filius, regalius eſſe dicebat ditare, qvàm divitem eſſe. *Boni enim Principis intereſt, qvam locupletiſſimos habere ſubditos.*

Ut arbores frugiferæ, qvarum radices evulſerunt agricolæ, nullos poterunt ampliùs producere fructus: ſic creſcere non poſſunt populi, qvi divitum paſcua vocantur, qvorum oppreſſorum facultates Tyranni funditus exhauſerunt, atqve abſtulerunt. *A ſimili. A contrario.*

Exemplo ſunt miſerabiles Chriſtianorum populi, qvos in ſuam poteſtatem redegit Turca, qvos expilat, & funeſtat ita, ut omnis recuperandarum vitium ſpes ſit ablata. Et Locrenſium, opes ſic attriverat olim Q. Plemminius, ut de omnibus eorum facultatibus penè actum fuiſſet, niſi immaniter adflictis Romana ſuccurriſſet juſtitia. *Ab exemplo.*

Eandem Tiberii ſententiam aliis verbis Alexander *A teſtimonio.*

xander ille Macedonum rex, cognomento Magas, proferens metrum:

Κεχόλωμαι μάλα, ὃ ἐκ ῥιζῶν ἐκτέμνοντα τὰ λάχανα.

hoc eſt,

Olitorem odi, qui radicitus excidit herbas ac arbores ab ima ſtirpe revellit. Qua tyrannidis arguit eos, qui longe plus vectigalium, quàm ſubditorum fortunæ queat ferre, ſolent a civitatibus inclementer extorqvere: qvam impiam rapiendi cupiditatem Diogenes appellat *omnium malorum arcem.*

Epilogus. Meritis igitur laudibus dignam principe Tiberii ſententiam celebrandam eſſe confirmabunt, qvi perpenderint, iniqviſſimas exactiones eſſe, qvibus ita plebis vires exhauriuntur, ut ad ſe redire non poſſint.

ALIUD SENTENTIÆ
tractatæ exemplum.

ARGUMENTUM.

E ſqvilla non naſcitur roſa, nec hyacinthus.

Ab auctoris laude. Tanta ſemper fuit Theognidis & doctrina & auctoritas, ut ejus ſcripta velut oraculi vicem obtinuerint apud omnes, cum nihil protulerit, niſi qvod ſplendidiſſimum ac veriſſimum eſſet.

Ab explicatione. Ejus in primis ſententia præclara circumfertur, qva prudenter edocuit, è ſqvilla roſam non enaſci; è tribulis ficum, è ſentibus uvam; ab ancillis filios liberos, ex improbis parentibus probos filios; è præceptoribus indoctis eruditos diſcipulos, non productum iri.

A cauſa. Etenim, qvod in ſe nihil prorſum habet niſi ſordidum ac ignominioſum, nihil dignitatis vel honeſtatis proferre poteſt. Qvippe κακοῦ κόρακος κακὸν ᾠόν. *Mali Corvi malum ovum.*

Con-

Conſtat, ab herbis ſalubribus ſalubria gramina; arboribus bonis bonos fructus exſpectari. Item virtute præditis majoribus honeſtam ſobolem: nunqvam ex arboribus malis bonos fructus; & nunqvam ex malo patre (juxta proverbium) bonum filium procreari. *A contrario.*

Ut aqvam ex pumice fruſtra poſtulaveris; & ficus è zizaniis; ita probos à vitioſis parentibus liberos incaſſum exſpectaveris: qvippe ut nihil aridius pumice; nihilqve ad fructus meliores producendos ineptius zizaniis; ita malitioſi parentes minus idonei ſunt ad conferendam liberis virtutem, qvâ carent ipſi. *A ſimili.*

—— Serpente ciconia pullos
Nutrit, & inventâ per devia rura lacertâ;
Illi eadem ſumtis qværunt alimnta pennis.

ut ait Juvenalis.

Reſpice Lucium Tarqvinium Lucumonem, qvi urbe Tarqviniis profugus, Romam petiit, ubi pecuniis dignitatem, & induſtriâ ſceleratâ Regis Anci familiaritatem conſecutus erat; à qvo tutor liberis relictus, regnum iniqvis rationibus intercepit, omnes finitimas miſeris modis afflixit, & potentes XII. Tuſciæ populos innumeris cladibus attrivit. Cujus peſſimi Regis peſſimus filius extitit, ut moribus Superbi cognomen meruerit; qvi Servium Tullium ſocerum ſuum in Curia propeſtantem gradibus dejicit, ac domum refugientem interfecit; mox regnum, patris exemplum imitatus, ſceleſtè occupavit. Hujus item filius, Sextus Tarqvinius, ut corpore patrem iniqvum, ita pectore vitiis omnibus corruptiſſimo retulit; qvi Gabios prodidit, & jure propinqvitatis in Collatini domum receptus, in cubiculum Lucretiæ irrupit, ac pudicitiam expugnavit. Breviter, Tarqviniorũ progenies per malitiam à majoribꝰ, velut per manus traditam, eò proceſſit, ut profli- *Ab exemplo Tarqvinii. Livius decat. 1. l. 1.*

gata

gara fuerit, & velut aurum (qvod ajunt) Toloſanum funditus interierit. De qva re vide Aug. lib. 3. de Civi. cap. 10. Qvibus rationibus commotus Euripides, ait;

A teſtimonio.

> Φεῦ, φεῦ παλαιὸς αἶνος ὡς καλῶς ἔχει,
> Οὐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακοῦ πατρός.

Id eſt,

> *Heu, heu, ut illud dictitant rectè, probum*
> *Patre improbo non poſſe naſci filium!*

Et Horatius 4. Odarum 4.

> *Fortes creantur fortibus, & bonis,*
> *Eſt in Juvencis, eſt in eqvis patrum*
> *Virtus, nec imbellem feroces*
> *Progenerant aqvilæ columbam.*

Epilogus. Bono igitur jure laudandus eſt Theognis, qvi protulit eam ſententiam, qvâ ut nihil elegantius, ita nihil verius qveat inveniri.

Cap. V.

ΟΡΟΣ ΑΝΑΣΚΕΥΗΣ.

Ἀνασκευή ἐστιν ἀνατροπὴ προκειμένου τινὸς πράγματος. ἀνασκευαστέον δὲ τὰ μήτε λίαν σαφῆ, μήτε ἀδύνατα παντελῶς, ἀλλὰ ὅσα μέσην ἔχει τάξιν. δεῖ δὲ ἀνασκευάζοντας πρῶτον μὲν εἰπεῖν τὴν τῶν φησάντων διαβολήν, εἶτα ἐπιθεῖναι τὴν τοῦ πράγματος ἔκθεσιν, καὶ κεφαλαίοις χρήσασθαι τοῖσδε· πρῶτον μὲν ἀσαφεῖ, καὶ ἀπιθάνῳ, πρὸς τούτῳ, καὶ ἀδυνάτῳ, καὶ ἀνακολούθῳ, καὶ ἀπρεπεῖ. τελευταῖον ἐπενεγκεῖν τὸ ἀσύμφορον. τὸ δὲ προγύμνασμα τοῦτο πᾶσαν ἐν ἑαυτῷ περιέχει τὴν τῆς τέχνης ἰσχύν.

ΑΝΑΣΚΕΥΗ, ὅτι οὐκ εἰκότα τὰ κατὰ Δάφνην, ἐκ τῆς τῶν φησάντων διαβολῆς.

Ποιη-

Ποιηταῖς μὲν ἀντειπεῖν ἄλογον, αὐτοὶ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἀντιλέγειν ἐπαίρουσιν, εἰς θεοὺς πρότεροι λογοποιοῦντες τοιαῦτα· πῶς οὖν οὐκ ἄλογον, θεῶν μὲν αὐτοὺς μηδένα ποιήσασθαι λόγον, ἡμᾶς δὲ λόγον ἔχειν τῶν ποιητῶν, πάντων μὲν οὖν ἤλγουν ἐγὼ περιπλακιζομένων θεῶν, Ἀπόλλωνος δὲ μᾶλλον, ὃν ἡγεμόνα τῆς οἰκείας αὐτοὶ πεποίηνται τέχνης. οἷα γὰρ περὶ τῆς Ἀπόλλωνος μεμυθολογήκασι Δάφνης.

ΕΚΘΕΣΙΣ. Δάφνη φησὶ γῆς προῆλθε καὶ Λάδωνος, καὶ τὴν ὄψιν τῶν πολλῶν διαφέρουσα, ἐραστὴν ἐποιεῖτο τὸν Πύθιον. ὁ δὲ ἐρῶν μὲν ἐδίωκεν, διώκων δὲ οὐκ ᾕρει. ἀλλ' ἡ γῆ τὴν παῖδα δεξαμένη, ἄνθος ὁμώνυμον τῆς κόρης ἀνέδωκε, καὶ μεταβεβλημένην ἐστεφανοῦτο, καὶ τὸ φυτὸν στέφανος εἰς τρίποδα τὸν πύθιον διὰ πόθον τὸν ἐπὶ κόρῃ θνητῇ προτιθέμενος, καὶ τὸ βλάστημα γνώρισμα ποιεῖται τῆς τέχνης. καὶ ἃ μὲν μεμυθολογήκασι, τάδε. πάρεστι δὲ ἐλέγχους λαβεῖν ἐκ τῶν ἐφεξῆς.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΣΑΦΟΥΣ. Δάφνη, Λάδωνος προῆλθε καὶ γῆς. τίνα τοῦ γένους ἔχουσα πίστιν; ἡ μὲν γὰρ ἄνθρωπος, ὁ δὲ φύσιν ἄλλην παρὰ ταύτην ἐκτήσατο, πῶς δὲ ὁ Λάδων συνάπτεται τῇ γῇ ἐπικλύζων τοῖς ὕδασιν; οὐκ οὖν ἴσαιτες οἱ ποταμοὶ, γῆς ἄνδρες ἐπονομάζονται), πάντες γὰρ αὐτὴν ἐπικλύζουσιν, εἰ δὲ ποταμοῦ προελήλυθεν ἄνθρωπος, ἄρα καὶ ποταμόν ἐστιν ἐξ ἀνθρώπων προελθεῖν διαδοχαὶ γὰρ δηλοῦσι τοὺς φύσαντας. τὶ δὲ γάμον

ποτα-

ποταμοῦ τε καὶ γῆς ὀνομάζουσι; τῶν αἰθ
νομένων, ὑμέναιος, ἡ δὲ γῆ τῶν αἰθαομένω
οὐ πέφυκεν. ἢ τοίνυν τὴν δάφνην λογισ
ἐν ῥεύμασιν, ἢ τὸν λάδωνα θετέον εἰς ἄ
θρωπον.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΔΥΝΑΤΟΥ. Ἀλλ' ἤτω, συγκ
χωρήσθω τοῖς ποιηταῖς, γενέσθαι τὴν δάφνη
γῆς τε καὶ λάδωνος, ἡ παῖς τεχθεῖσα παρ
τίσιν ἐτρέφετο; κἂν γὰρ συγχωρήσω τὴν γ
νεσιν, ἡ τροφὴ περιῆλθεν ἀδύνατος. ποῦ
ἡ παῖς εἶχε τὴν δίαιταν; νὴ δία παρὰ τ
φύσαντι, καὶ τίς ἀνθρώπων ἐν ποταμῷ φέ
τὴν δίαιταν; ἐλάνθανεν ὁ πατὴρ ἀποπνίγ
τοῖς νάμασιν, ἢ τρέφων τοῖς ῥεύμασιν, ἀλ
ὑπὸ γῆν ἡ παῖς διῃτᾶτο παρὰ τὴν φυσ
σαν; οὐκοῦν ἐλάνθανεν καὶ θεατὴν οὐκ ἐ
λανθάνουσα. ἧς δὲ τὸ κάλλος ἐκρύπτετο,
θος γένεσιν οὐκ ἐδέχετο.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΠΡΕΠΟΥΣ. Εἰ βούλει καὶ τοῦ
συγχωροῦμεν τοῖς ποιηταῖς. πῶς ἱερὰ θεοῖ
καὶ πόθῳ τὴν φύσιν ἐψεύδετο; ἔρως τῶν ὄ
των τὸ χαλεπώτατον, καὶ θεοῖς ἐπιμαρτ
ρεῖν ἀσεβὲς τὰ δεινότατα. εἰ μὲν γὰρ πάντ
νοσοῦσιν θεοὶ, τί θνητῶν ἔτι διοίσουσιν, εἰ δὲ
δεινότατον, ἔρωτα φέρουσι, τί τῶν πολλῶν ἠλ
λοτρίωνται, τὸ χαλεπώτατον φέροντες; ἀλ
οὔτε τὸ πάθος οἶδεν ἡ φύσις, οὔτε ὁ πύθιος
ἐραστὴς κατεφαίνετο.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΝΑΚΟΛΟΥΘΟΥ. Πῶς δὲ διώ
κων τὴν κόρην ὁ πύθιος, θνητῆς ἐγένετ
δεύτερος; ἄνδρες γυναικῶν ὑπερέχουσι, κα
γυναῖκες θεῶν μεῖζον εἰλήφασι; τὸ θνη

ἐλατ-

λατλέμενον, πῶς καὶ θεοὺς ὑπερέβαλε; τί ἡ μήτηρ τὴν κόρην ἐδέχετο φεύγουσαν ἐ τῶν φαύλων ὁ γάμος; καὶ πῶς αὐτὴ μή-τηρ ἐγένετο. ἀλλὰ τῶν ἀγαθῶν, καὶ τί τὴν παῖδα τῶν καλῶν ἀπεστέρησεν; ἢ τοίνυν πατὴρ οὐ γέγονεν, ἢ γινομένη φαύλη νομίζεται.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΣΥΜΦΟΡΟΥ. Τί γὰρ τοῖς οἰκείοις ἔργοις ἡ γῆ διεμάχετο; ἐλύπει τὸν πύθιον σώζουσα, καὶ τὸν αὐτὸν πάλιν, ἐψυχαγώγει φεύγουσα. ψυχαγωγεῖν οὐκ ἔχειν εἰ λυπεῖν ἐβούλετο. τί γὰρ ὁ θεὸς ἐστεφανοῦτο. τόδε τὸ δένδρον παρὰ τοὺς τρίποδας· ἡδονῆς τὸ φάσμα γέγονε σύμβολον, ἀρετῆς γὰρ μαντεία τεκμήριον δείκνυται. πῶς οὖν συνῆψεν ὁ πόθος ἃ μὴ πέφυκε μίγνυσθαι. τί δὲ θνητὴ μὲν ἡ πρόφασις, τὸ δὲ πάθος ἀθανάτου; πέρας ἔσω τῶν ποιητῶν μὴ κατὰ ποιητὰς ἔξω φθέγγεσθαι.

DE DESTRUCTIONE, ſive ſubverſione, quæ ἀνασκευή.

DEſtructio vel Subverſio, eſt propoſitæ alicujus rei reprehenſio. Subvertenda verò neque manifeſta valde, neque prorſus incredibilia; ſed ea, quæ velut mediæ ſunt conditionis.

Deſtructio Subverſio enim non tantum in fabuloſis, & carmine traditis, fieri poteſt; verum etiam in ipſis au-

Oportet autem, cùm ſubvertere aliquid voles, primùm eos reprehendere, qui dixerunt: deinde ſubjicere rei expoſitionem: poſtea, ipſum ſubvertere, capitibus hiſce

nalium monu- mentis. Quint. l. 2. c. 4.

Obſcuro,
Incredibili,
Impoſſibili,
Inconſeqventi,
Indecore,
Inutili.

Exordium à repre- henſione.

Hoc autem præexercitamentum omnem propemodum artis vim in ſe complectitur. Exempli argumentum erit: Non eſſe veriſi- milia, quæ de Daphne dicuntur à Poëtis.

Poëtarum coarguere ineptiam, abſurdum mihi videtur, cum vel ipſi fidem ſibi detrahant, his maximò, præter alia, quæ de Diis impru- denter fabulantur. Prorſus enim superva- cuum videtur, Poëtarum ullam nos habere rationem, qui Deorum, qvorum curâ omni- a gubernantur, nullam ipſi habeant curam. Et grave qvidem videretur, qviſqvis ab ipſi- s Deorum in fabulam miſſus eſſet: Appollinem verò, qvem artis ſuæ ducem videri volunt, im- pudentiæ materiam eſſe, qvis erit, qui æqu- o animo perpeti poſſit? Libet ergo audire, qua- lia de Apolline & Daphne confingant.

Ab expoſi- tione.

Daphne (inqviunt) ex Terra Ladaneq- ue fluvio procreata eſt. Hanc ob egregiam ſpe- ciem, eximiamqve oris decorem, Phoebus ad- amavit, cupienſqve Deus reſtinguere deſide- rium ſuum, aſpernantem fugientemqve ſecu- tus eſt, ſed comprehendere neqvit. Verum Terra mater: aſſumtâ filiâ, florem eo, qui puella, nomine pro ipſa exhibuit; ipſam ve-

in arbuſtum vertit; cujus rami propter de-
crium puellæ in coronam Pythio tripodi di-
caſunt: flos verò in mercedem ceſſit divina-
nis. Hujusmodi quidem ſunt, quæ illi fa-
lantur, quæ quàm ſit in promptu confutare,
ac facilè liquebit.

Daphne ex Ladone & Terra procreata eſt. *Ab obſcuro & non probabili.*
Quis, oro, tam demens, ut ex his quemquam
naſci poſſe credat? Ipſa homo fuit, illi autem
verſam, & ſuam uterque habebant natu-
ram. Quomodo verò Ladon Terræ conjun-
ctus eſt? an quod aquis ipſam inundat? Quin
omnes ergò fluvii terræ mariti dicantur, cùm
illius ipſam non aquis ſuis irriget. Quod ſi
ex fluvio homo nata eſt; quidni ex homine flu-
vium quoque naſci poſſe credimus? Qui mi-
nus enim tales ex filiis poterunt gigni, quàm
ex qualibus ipſi prodierunt? Jam quo pactò
nuptias fluvii, Terræque nominant? Sentien-
tium enim conjugium eſt, Terra autem, flu-
viusque, ſenſus ſunt prorſus expertes. Ipſa
verò Daphne, utrùm paternum ſequuta ge-
nus, inter fluvios numeranda eſt, an pater fi-
liæ homo putandus?

Verum eſto! concedatur Poëtis, natam Da-
phnem ex Terra & Ladone. Nata ergo puel-
la apud utrum educata eſt? Ut demus enim,
naſci ita potuiſſe, ut educaretur, fieri tamen
non potuit. Ubi enim verſata eſt puella? Hercu-
le apud eum qui genuit; ecquis ergò hominum
vitam in fluvio ducit? Obliviſcetur enim na-

A difficili.

turæ ſua pater, citiuſque ſubmerget fluctib
quàm alet. Verùm ſub terra apud matr
habitavit. Latebat ergò, nulliuſque aſpe
in occulto poſita patebat, cujus autem l
bat decor, nullius animum movere deſi
potuit.

Ab indecoro. Amor res peſſima.

Vis, & hoc aſſentiamur Poëtis? Quem
tandem amavit Deus, & impotentiæ adſ
à natura ſua degeneravit? Amor omniu
rum, quæ humanas ſolicitant mentes, eſt
ſima. Impium autem videtur, graviſſ
natura noſtra Diis quoque attribuere. N
ſi omni ex parte noſtris teneantur incom
dis, qua in re mortalibus præſtabunt? N
autem malorum eſſe, quod non experian
certius erit, ſi amore, (quod omnium p
mum eſt,) torqueantur: Sed neque divina
tura hanc ægritudinem capit, neque cre
eſt, Phoebum adamâſſe.

Ab inutili. Ab inconſeqventi.

Inſeqvens verò puellam Phoebus, quom
ab ea victus eſt curſu? Deus ab homine? h
enim mulieribus præſtant, & Deum fem
ſuperavit? Et, quæ reliqvis hominibus
eſſe non poteſt, ei Deus ceſſiſſe creditur? Qu
obrem autem fugientem puellam mater ex
pit? An quia malas nuptias putavit? Q
modo ergò ipſa facta eſt mater? An verò,
nas credidit; Cur ergò id bonum filiæ invid
aut ergò mater non fuit, aut malam f
matrem, conſtabit.

Ab inutili.

Quid ita verò Terra ſecum filiis ipſa op

diſſenſit, offenditque Phoebum, filiam au-
ntus, rurſumque reddita, ejuſdem nomi-
rbore ipſum oblectans? Non debebat gra-
ari illi, ſi offendere ipſum volebat. Qua-
mnam arbore illa tripodes coronavit? Ar-
enim voluptatis fuit merces, divinatio
virtutis eſt indicium. Quomodo ergò
conjunxit ea, quæ natura repugnant?
mortalis quidem amica, immortalis ua-
mator?

d finis ſit, neque enim plura de Poëtis di- *Peroratio.*
, ne ipſorum ineptiam longius inſectando,
andem, quam in illis reprehendenda va-
tem videar incidiſſe.

SCHOLIA.

Deſtructio &c. Quam alii nuncupant impro-
ionem, alii confutationem. Quintil. lib. 2.
4. vocat opus deſtruendi. Idem lib. 5. cap. 12.
tationem. Graeci ἀνασκευὴν quibus σκε-
 eſt condere componere, ſtruere, ἀνασκευ-
 , deſtruere, labefactare,

ſubvertenda verò, &. Hoc eſt, oportet refu-
ones de illis rebus fieri, quæ ancipitem adhi-
 opinionem; ut ait Priſcianus. Non enim,
 planiſſimè falſa ſunt vel vera, refutanda ſunt.
ales ſunt Æſopicæ fabulæ, vel hiſtoriæ indubi-
iles. Ut ſi volueris refutare, bruta animalia
re beſtias more hominum aliquando fuiſſe lo-
s. Vel anno præterito flammis abſumtam
damariam.

Media conditionis, &c. Hoc eſt, quæ medium
ant ordinem, de quibus in utramque partem

oratio poterit inſtitui. Ut ſi confutes, An[…] das eſſe; Arionem Delphino vectum: Ann[…] lis exercitum humanas carnes ediſſe.

Obſcuro, &c. Ab incerto Priſcianus [...] Ut; Incertum eſt tempus qvo vixerit Na[…] ſus. Non manifeſtum eſt: qvot annulos [...] cladem Canenſem Annibal Carthaginem m[…] rit. Non conſtat ubi cervi abjiciant cornua.

Incredibili, &c. Ut; Incredibile eſt, A[…] nem malis adfectum voluiſſe canere. Supra [...] eſt, Daphnen à flumine Ladone procreatam; Nioben in ſaxa converſam.

Impoſſibile, &c. Ut, Impoſſibile erat, A[…] nem à delphino ſervari, impoſſibile erat, S[…] tora qvinqvaginta alios ſermone æqvaſſe, [...] nituqve.

Non cohærente, &c. Ab inconſeqvente, [...] cundum Priſcianum. Qvod & contrarium [...] pellant. Ut; Contrarium erat, noluiſſe perd[…] libertatem eum, qvi eam ſervaſſet.

Indecoro, &c. Hoc eſt; ab indecente. Ut: [...] decens erat, Apollinem, cum ſit Deus, libidi[…] ſum voluiſſe virgini vim inferre. Non decu[…] Imperatoriam Scipionis dignitatem, pulch[…] mis (qvas expugnatâ novâ Carthagine cepit) [...] ginibus ſtuprum inferre: honeſtius erat in[…] muliebri obnoxias intactas cuſtodire.

Inutili, &c. Hunc locum Priſcianus ab [...] commodo vocat, cum dicimus, rem inepiſſim[…] eſſe, qvæ nulli vel uſui, vel honori, futura ſit. Otia ſunt abroganda, unde nulla commoditas, [...] laus vera promanat.

Artis Vero, &c. Etenim inſtrumentis om[…] bus Rhetoricis opus habet, cùm tota ſpes vinc[…] di, ratioqve perſvadendi poſita ſit in confirma[…] ne atqve confutatione. Nam ſi adjumenta [...] ſtra expoſuerimus, contraria autem diſſolv[…] mus, abſolutè nimirum munus oratorium c[…] ſerimus; ut ait Cicero.

Co[…]

Coarguere ineptiam, &c. Duplicem hujus declamationis formulam nobis proponit. Prioris ſententia: Abſurdum eſſet ineptias poëtarum reprehendere, aut vatibus contradicere, niſi ipſi cauſa eſſent, falſaqve confingendo nos adverſum ſe concitarent. Alterius: Stultum eſſet, poëtis parcere; cùm ipſi Diis immortalibus non parcant, ſed in Deos omnes maximeqve artis ſuæ poëticæ præſidem Apollinem, debacchentur.

Apollinem, &c. Hic muſarum princeps, & dux eſt. Unde μȣσηγέτον appellant, autore Macrobio, libro primo, de Somnio Scipionis, cap. 3. Idem 1. Saturn. cap. 17. vocarum ait ἀπὸ τȣ̃ πάλλειν τὰς ἀκτῖνας, id eſt, à jactu radiorum. Eundem Phœbum, ἀπὸ τȣ̃ φοιτᾶν βίᾳ, qvod vi feratur Fortellius derivat à lumine vel nitore, ἀπὸ τȣ̃ φωτός.

Daphne, &c. Hanc Aphthonius ait filiam eſſe Ladonis, qvi fluvius lauris circumſeptus eſt in Arcadia. Ovid. autem 1. Metamorph. tradit, filiam Penei. Unde Peneiam, ac Peneida vocat: eſt autem Peneus Theſſaliæ fluvius, inter Oſſam & Olympum decurrens, apud qvem eſt locus amœniſſimus, qvi Tempe dicitur. Unde Virgil. ait 4. Georgic. Fugiens Peneïa Tempe: Ovid. 1. Metamorphoſ. Eſt nemus Æmoniæ, prærupta qvod undiqve claudit Sylva: vocant Tempe; per qvæ Peneus, &c. Fertur autem duas habuiſſe filias. Cyrenen & Daphnen. Vide Bocatium, lib. 7. cap. 19. Porrò poëtæ finxerunt, Daphnen è Ladone procreatam; qvod lauri, & arbores proveniant naſcunturqve de fluvialibus undis.

Item auctore Fulgentio, laurum Apollini dicarunt; qvoniam ſi eam dormientibus ad caput poſueris vera ſomnia videbunt.

Pythio, &c. Python, vel Phyron, horrendæ magnitudinis è terra caleſcente poſt Deucalionis

diluvium procreatus ſerpens, qvem Phœbus i[n-]
teremit; unde Pythius eſt appellatus. E[t in]
honorem ejus ludi inſtituti, Pythia dicti Ovi[d.]
Metamorph.

Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia, perdomitæ ſerpentis nomine dictos.

Sunt, qvi ſic dictum aſſerant ἀπὸ τ̃ πυ[ν-]
θάνεσθαι. At Macrob. 1. Satur. cap. 17. à πύ[θω,]
hoc eſt, σήπω, trahit, qvod nunqvam ſine vi [...]
qva caloris efficitur putredo.

Tripods, &c. Tripodes, à tribus pedibus d[icti]
fuerunt, auctore Servio ſuper 4. Æneid menſæ [in]
Apollinis Delphici templo: qvibus ſuperpoſ[itæ]
Phœbades vaticinabantur, vel ex qvibus reſpo[n-]
ſa dabantur. Dicebantur etiam *Cortina* Virg[.]
6. Neqve te Phœbi Cortina fefellit, Fuerunt [...]
tem duo ſummæ fidei oracula, Delphica & Pyt[hia.]
Vide Eraſmum, in proverbio: *Ex tripode.*

Jam qvo pacto, &c. Non probabile eſt, inq[uit,]
nuptias factas eſſe inter res inanimatas, cùm h[y-]
menæus eorum ſit, qvi ſenſus habeant. Præte[rea]
cùm in dubio ſit, an inter fluvios filia Daphne, [...]
Ladon pater inter homines recenſendus.

Amor res peſſima, &c. Unde Euripide[s:]
Βροτοῖς ἔρωτες ὡς κακὸν μέγα! Mortalib[us]
amores qvàm magnum malum! Qvi bonis hom[i-]
nibus non conveniunt, nedum Apollini D[eo.]
Rectè apud Diogen. Laërt. Zeno: Amor eſt, [in-]
qvit, concupiſcentia qvædam, in præſtandi ing[e-]
nio viros non cadens.

Viri mulieribus præſtant, &c. Ὑπερέχου[σι,]
viri ſuperant, vincunt feminas. Etenim femi[næ]
debiliores ſunt maribus, qvia frigidioris natur[æ,]
ut de animalibus ait Ariſtoteles.

REFU[TATIO]

REFUTATIONIS EXEMPLUM.

ARGUMENTUM.

Falſum eſſe, qvod Herodotus lib. 1. ſcripſit ſuper Arione fidicine. De qvo vide Gell. lib. 16 cap. 12. Ovid. 2. Faſt.

Arion vectus à Delphino.

Exordium à reprehenſione. Eſt enim lumen veritatis hiſtoria.

Primam hiſtoriæ legem Cicero tradit eſſe, ut vera ſit, nec admiſceat aliqvid falſi: qvam Græcè non ſervando, ſed creditu indigna turpiter confingendo, fecerunt, ut fidem amiſerint, & Græcia mendax credatur, & Hetodoti ſcripta, vana, atqve mendaciis conſuta, maximè ea, qvæ ſuper Arione prodita circumferuntur.

Ab expoſitione.

Arion, inqvit, citharœdus grandi pecuniâ & re bonâ multâ copioſus, Corinthum ex Sicilia & Italiâ conſtituit redire. Nautas igitur Corinthius delegit, qvi prædæ pecuniæqve cupidi ceperunt conſilium de necando Arione. Hic pernicie intellectà, pecuniam inſidiatores haberent, vitam darent, oravit. Atqvi nautæ imperarunt, ut jam ſtatim coram deſiliret præceps in mare. Homo ibi territus, ſpe omni vitæ perditâ, id unum rogavit, ut priusqvam mortem oppeteret, induere permitterent ſua ſibi veſtimenta, & fides capere, & canere carmen caſus illius ſibi conſolabile. Qvod oraverat, impetrat, atqve ibi mox de more cinctus, amictus, ornatus, ſtansqve in ſummæ puppis foro carmen, qvod ὄρθιον dicunt, voce ſublatiſſimâ cantavit. Ad qvod delphinum inter undas adnaviſſe, & dorſo ſuper fluctus edito Arionem vectaviſſe incolumiqve eum corpore, cum cithara atqve veſtimentis illæſis. Tænarum in terram Laconicam devexiſſe, confirmat Herodotus.

Ab obſcuro.

Ecqvis aſſerat, conſpicuum atqve planum eſſe, Arionem in mare præcipitatum fidibus ceciniſſe, ipſum fluctibus non obrutum, nec citharam hu-

qvem ſociorum Ulyſſis unum fuiſſe perhibent, & à veneſca Circe. Solis ac Perſæ filiâ, mutatum in porcum, atqve ex homine per pocula beſtiam qvadrupedem factum: juxta illud Juvenal. Satyr. 14. Cùm remigibus grunniſſe Elpenora porcis *Circes*, inqvit Horatius, *pocula noſti:*

Circes fabulam explicat apud Xenophontem. primo memorab. Socrates.

Qvæ ſi (*Ulyſſes*) *cum ſociis ſtultus, cupidusqve*
biberet.
Sub dominâ meretrice fuiſſet turpis & excors,
Vixiſſet canis immundus, vel amica luto ſus.

Ab expoſitione.

Ab obſcuro.

Qvod figmentum nemo, præditus etiam Attica eloqventiâ, perſpicuum, aut planum fecerit homini rationis compoti. Obſcurior enim res, qvam ut ullâ dicendi facultate qveat illuſtrari, & intellectu tam difficilis, ut ne Apollo qvidem (ut proverbio dicunt) intelligat.

Ab incredibili.

Qvis tanto crudelitatis vitio laboraverit, cui verum eſſe videatur, hominem in porcum transformari potuiſſe? idqve per feminam, qvæ ut viris infirmior eſt, ac ineptior, ita minùs idonea ad capeſſendas atqve ſibi vendicandas divinæ virtutis artes: qvibus tanta miraculorum ſpectacula ſolent exhiberi, & virgula (ut ajunt) divina ſuppeditari?

Ab impoſſibili.

Ecqvâ ratione vel efficaciâ fieri potuit, ut humana facies in ſetoſum porci caput transformaretur, manus cum digitis in pedes biſulcos tranſirent, & breviter in animal deforme, terram ſemper ſpectans ac fodiens, converteretur homo?

Ab indecenti.

Cui Deus os ſublime dedit, cœlumqve videre
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Non decuiſſet Circen id attentare; vel ſibi potenter arrogare, qvod ſolius divinæ virtutis eſt opificium. Ad hæc indecens admodum fuiſſet, humani corporis figuram, ad Dei ſimilitudinem factam, in porcina membra convertere, naturamqve,

qve, ratione divina præditam, ſordidiſſimâ peco-ris carne dehoneſtare.

Veneficiis potens Circe fuerit: Eſto! Sed qvo- *Ab inco-* modo à trivenefica porrectum, qvod hauſtum in *hærenti.* ſtomachum trajici, deinde in viſceribus abſumi, atqve confici ſolet poculum, potuit totum Elpenoris corpus immutare? Qvis unqvam audivit, ſumpta pocula ſecuras fuiſſe corporum tranſeuntium in alia transformationes, & non potiùs, priſtinâ membrorum figurâ permanente, ſanitatem, vel adverſam valetudinem, concomitatam?

Qvæ malè feriatorum hominum deliramenta, *Ab inutili* cùm nihil bonæ frugis adferant, miror, qvid Herodotum juverit iſta confingere, qvid item vates impulerit ſcriptis ſuis rata facere atqve committere: ut verum perduret proverbium:

Πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί.
Multa mentiuntur poëtæ: qvibus
Qvidlibet audendi ſemper fuit æqva poteſtas;

ut Horatins ait.

Deſinam plura de rebus vaniſſimis verba facere; *Concluſio.* ne diutius in iis immorato mihi aliqva vaniloqventiæ nota poſſit inuri.

ALIUD REFUTATIONIS EXEMPLUM.

ARGUMENTUM.

Qvòd vana ſint, qvæ jactant Barbari de Hieronymo, ob libros Ethnicorum, in primis Ciceronis, lectos, flagris cæſo.

Politiorum literarum hoſtes Ceritæ (qvod ajunt) cerâ digni ſunt; qvod lapidem moveant omnem, ut ſtudioſos à bonis literis retrahant. Etenim multa comminiſcuntur, ut bonos in erroris tenebras ſecum abducant. Sed videamus, qvænam

nam inter cætera, qvorum infinitus eſt numerus, phantaſmata confingant.

Ac immenſa cavi ſpirent mendacia folles.

Ab expoſitione. Divus Hieronymus, inqviunt, cum ſingulari diſciplinarum ſtudio flagrans. Ethnicos ſcriptores, in primis Ciceronem, lectitaret, nec profani ſtudii finem faceret, per ſomnium ad Dei tribunal raptus eſt; ubi accuſatus, ad flagra damnatus fuit; ut documento eſſet, libros Ethnicorum non eſſe legendos.

Ab obſcuro. Qvod hominum à Muſis alienorum figmentum à veritate remotiſſimum, Commeriisqve (ut ajunt) tenebris obvolutum eſt. Etenim, cui poterit apertum atqve clarum videri, hominem mortalem, non modò ſomno, ſed etiam carne & oſſibus gravatum, in cœlos rapi, in conſpectum Dei produci, atqve ibi ad majeſtatis ſummæ tribunal virgis cædi, propter lectos cum judicio libros Ethnicorum? A qvorum ſtudiis nemo bonus unqvam, nemoqve pius, abhorrere ſolitus, ſed potius omnia probare, qvodqve bonum eſt, tenere. Qvomodo manifeſtum ergo fuerit, virum ſanctum vapulâſſe, qvod velut è luto gemmas, hoc eſt, qvod in Ethnicorum libris optimum erat collegerit, ac inde libris ſuis plurimum conciliarit lepôris, atqve dignitatis!

Ab incredibili. Ultra fidem eſt, ſingulari ſanctimoniâ virum conſpicuum, è lectulo ſuo raptum in cœlos, ut flagris cæderetur: deinde virgis percuſſum, in terras relatum fuiſſe. Qvod ſi verè contigiſſet, procul dubio ſemper à Poëtarum lectionibus, poſt datam tergo pœnam abſtinuiſſet. At id ipſum minimè feciſſe, ejus ſcripta teſtantur. Sed per ſomnium fuit accuſatus, per ſomnium damnatus, atqve cæſus. Per ſomnium igitur res debet credi, qvæ meræ verborum umbræ ſunt.

Ab impoſſibili. Qvomodo carnalis homo ſuper æthera ferri, qvomodo imbecillitas humana præfulgidos cœleſtis

ctis ſplendoris atqve flammarum radios perpeti, fulgurantesqve terribilis judicis vultus ſuſtinere potuit? Sed eſto, potuerit id tolerare! Qvomodo autem dormiens, nihilq; ſentiens, verbera potuit ſentire? Qvomodo ſe tantâ formidine perculſum, & in pericula conjectum fuiſſe recordans, ad Ethnicorum libros redire?

Omnium peſſimi ſunt homines, qvi nobis fingunt, Deum illorum tortorem eſſe, qvos è libris Ethnicorum, qvod habetur inibi ſalutare, non piget excerpere, & in utilitatem piorum memoriæ prodere; illis interim parcentem, qvi ſegnes & ignavi bonas omnes diſciplinas, qvæ Dei Opt. Max. ſunt munera, contemnunt, pravâqve ſuâ vivendi conſvetudine, & docendi ratione bonos offendunt, atqve ſecum trahunt in perniciem. viro ſancto parùm convenerat, auctorum profanorum ſcripta legere, ſi cognoverat, ea ſacris literis incommodare, aut legentibus nihil utilitatis ſuppeditare. Eſto! ſint in iis nonnulla prava dogmata: decuerit mala præterire, & aures obturare, qvàm omnia ex æqvo damnare. *Ab indecoro.*

Scripſit qvidem D. Hieronymus, ob lectos Ciceronis libros ſe flagra paſſum, ſed puellæ teneri, qvàm â nimio Poëtices ſtudio volebat retrahere, ſcripſit, per ſomnium accidiſſe. Qvis inde, precor, colligendum juraverit, eloqventiſſimos Ethnicorum libros non eſſe legendos? Qvod per ſomnium, qvo rem actam intelligunt, pii creditturi ſunt, vel ut Græci dicunt, ὃδ᾽ ὄναρ. Qvo antiqvo proverbio ſignificarunt, id qvod nullâ ratione, nullo tempore audeas ſperare. *A repugnanti.*

Sed qvæ ſuis hisce mendaciis turpiſſimis comoda nobis adferũt bonarũ literarũ hoſtes? comoda non videmus, experimur autem incomoda, Etenim dum omnes ſui ſimiles, hoc eſt, indoctiſſimos cupiunt habere, talibus terriculis juventutem à literis ſinglerioribus avocant; ut ſimiles habeant labra lactucas.

ſtucas. Ita grandiores hi facti, nulli vel reb
privatis, vel publicis, uſui poterunt eſſe.

Faceſſant igitur elegantiorum literarum oſo
res, ac deſinant per vaniſſimas de D. Hierony
confictas nugas juventutem ab Ethnicorum uti
liſſimis, & mores, & ingenia formantibus, ſcripti
deterrere.

PETRUS MOSELLANUS
*copioſius & elegantius tractavit; cujus ver-
ba non piguit adſcribere.*

ARGUMENTUM.

Si unqvam hoc dubium fuit, hoc vitii mort
lium mentibus naturâ inſitum eſſe, ut qvantu
qvisqve vel ipſe jam ſit aſſeqvutus, vel poſt ſe
ſeqvi poſſe ſperet, tantum probet, & nihil n
qvod ipſe facit, rectum putet: nunc certè du
um eſſe deſinet, poſteaqvam exſiſtunt, qvi qvo
am ipſi optimos qvosqve ſcriptores aut non l
gunt, aut, ſi legunt, non intelligunt, alios qv
qve ab eorum lectione deterrent: & qvi error
ſuum veris rationibus perſvadere neqveunt, m
liercularum more, effictas, ſuperſtitioſorum e
emplorum minas confingunt. Nam qvis de
dioſiſſimis iſtis deſidiæ patronis credet, propter
D. Hieronymum, ut divinarum ita humanaru
literarum peritiſſimum, qvod Ethnicorum ſcrip
legerit, cœleſtis judicii ſententiam condemn
tum, de tergo ſatisfeciſſe? Operæ pretium a
tem eſt, qvibus verbis bellam hanc ſuam (ſcilice
hiſtoriam narrent, exponere. Nam ſi veri qv
haberet res, longè aliam faciem narratio ipſa h
beret. Nam qvi benè natos adoleſcentes h
fabula ab honeſtiſſimarum rerum ſtudiis abduce
conantur, qvanqvam mendaci veritatis tector
abducere ſe poſſe profitentur (ſophiſtæ enim
ſunt

it, & appellantur) tamen infelici adeò ſunt in-
gio, ut cautè mentiri, & fictionem celare non
ſint. Sic enim ajunt: S. Hieronymus, cùm
gulari qvodam liberalium diſciplinarum omni-
ſtudio flagraret, non ſatis habuit Philoſophiam
Theologiam didiciſſe: inſuper curioſitate,
adam provectus, Ethnicos ſcriptores, & in pri-
Ciceronem, ſubinde legit. Placebant enim
ulchra verba, qvibus Paganus ille in ſuis li-
s freqventer eſt uſus. Connivebat ad hæc ali-
andiu Deus; ſed, cùm finem non faceret inu-
is ſtudii, per ſomnium ad Dei tribunal accerſi-
, de Ciceroniana lectione accuſatur. Qvid
ltis? Damnatus eſt ad flagra. Qvibus mul-
diuqve cæſus, ſatis docuit, non eſſe legen-
libros Ethnicorum, præcipuè Ciceronis. Hæc
lla terrifica hiſtoria, qvam ubiqve adverſum
arum literarum ſtudioſos decantant. Nam
doctí medici uno collyrio omnium oculos
nt: ita miſeri iſti unum hoc habent, qvo in-
e ſuæ patrocinantur. Sed nunc qvantum
iant, videamus, S. Hieronymus (inqviunt)
ulari qvodam liberalium artium ſtudio fla-
it. Qvid ego audio? Sanctus erat Hiero-
us, & tamen liberalium artium ſtudio flagra-
Sancti ſanctè omnia & faciunt, & dicunt
s verò hoc nomine in jus vocatum jactatis,
d liberales diſciplinas avidiùs legendo ſit ſe-
us. Aut ergo ſanctus non erit Hieronymus;
diſciplinæ liberales erunt fugiendæ; aut, ſi
ctus eſt Hieronymus, ſanctum erit & liberales
s tractare. At qvis eſt tam impudens, ut
onymo ſanctitatis gloriam detrahat? Niſi
taſſe dicitis, tum eum ſanctum non fuiſſe, cùm
fanos auctores legeret. Dicite ergo mihi
um tempus, qvo à profanis literis in totum ab-
ruerit. An eſt aliqvis liber, aliqva epiſtola,
vis commentarius ejus ſcriptoris, in qvo non

I profa-

profana ſacris adjunxerit? Qvod ſi in ſcriben
ad profanos auctores ſæpè reſpexit, qvanto ma
in legendo idem hoc feciſſe eum putabimus?
ergo ſanctitatis opinionem, qvam ille ſibi ſum
eruditione, ſummâqve pietate comparavit, ei
trahetis, aut ſi hoc non audetis, mendacium
ſtrum ipſi prodetis. Deinde ſi artes ab Ethni
potiſſimùm & inventæ, & nobis traditæ, liber
ſunt, flagitium erit eas didiciſſe? Vix me co
neo, qvin hic ſophiſtis iſtis inſultem. Hoc
veſter vos docuit Ariſtoteles, liberale qvod
hoc idem & flagitium eſſe poſſe? Non virtus
liberalitas? O novum acumen! Nam cùm, q
liberale appellant, hoc idem vitioſum eſſe
cant; nonne ex virtute faciunt vitium? Ut
vitium omne ſit fugiendum, idem ſit iſtis & li
rale & illiberale fugiendum pariter, & expet
dum. Vide qvàm bellè cohæreant, qvam
formalis ſit (ut Gothi iſti loqvuntur) hæc
ratio: Sed Philoſophia ac Theologia conte
eſſe debebat, ſicut doctor ſanctus & doctor ſu
lis, qvi non curaverunt iſtas novitates. Q
tu hic Philoſophiam mihi ſomnias, egregie
loſophiæ magiſter: Neqve enim credibile eſt,
gilare eos, qvi ullam artem liberalem à Philo
phia ſeparant. Miſeri homines non didic
Philoſophiam non eſſe dictata qvædam nupe
neſcio qvibus, qvæ poſtea & in ſcholis, aliis ve
per manus tradidêre, de inventionibus, de for
litatibus, de obligationibus, & ſimilibus nu
ſed latiùs patere auguſtiſſimæ hujus diſcipli
fructum, Nam cùm totum Philoſophiæ cor
ex tribus velut primariis membris conſtet:
monis facultate, naturalium rerum cognitio
& vitæ inſtituendæ ratione; ſingula hæc de
ceps plurimas in ſe complectuntur partes.
enim in ſermone deſideramus, vel ut cum rectè
qventium exemplo conſentiat, id qvod polli

S. Thomas Aqvinas: Subtilis, Johannes Scotus.

Philoſophia omnis ex qvibus conſtet.

Grammatica : vel ut naturam cujusqve rei
plicet ; nunc, qvæ obſcura ſunt, definiendo ;
nc, qvæ multa & confuſa ſunt, dividendo ;
nc, qvid cuiqve vel conſeqvens vel repugnans
, colligendo : qvam vim Dialecticen vocant,
, ut propriè, diſtinctè, ornatè de qvavis re pro-
ſtâ cum qvadam audientium admiratione di-
mus: qvæ facultas propriè eſt Oratorum. Sed
uræ cognitio latiùs etiam fines ſuos porrigit,
n cœlum, pariter elementa, atqve adeò qvæ in
mentis ſunt omnia, ambitu ſuos circumſcri-
t. Vitæ verò humanæ moderatio non in hoc
tota, ut qvis ſuos ipſius mores ad virtutis præ-
ptum formet : ſed majus etiam qviddam præ-
, nimirum ut primum nos ipſi, vitamqve no-
m : deinde domûs, familiæqve curam : poſtre-
civitatis ac reipub. adminiſtrationem recta ra-
ne inſtituamus. Et cùm ex uno Philoſophiæ
ut fonte innumerabiles diſciplinarum huma-
um rivi promanarint : & nullus ſcriptor,
ncunqvis Ethnicus, tam ſit inanis, ut non
ptione ſua in aliqvam Philoſophiæ partem
urrat, qvæ (malum !) inſania eſt, eum qvi
eronem in omni Philoſophiæ parte ſummâ
n laude verſatum, diligenter legat, perinde
minari, ac ſi Philoſophiæ terminos ſit egreſſus?
od ſi Philoſophiæ pars eſt Cicero; & qvi Philo-
hiæ ſtudent, vel veſtro judicio non ſolùm non
ra, ſed præmia merentur : qva, qvæſo, fron-
ngitis nobis Hieronymum, cui præmium
ebatur, cæſum flagris? Neqve verò libet hic
cqvam exprobrare vel Thomæ Aqvinati, vel
nni Scoto, qvos tantopere venerari cuiqvè
me ſanè licet : illud tantùm dico, me nec ſan-
atem detrahere Thomæ, nec Scoto ſubtilita-
invidere : ſed qvod additis, non curæ fuiſſe iis
itates, videlicet per novitates Ciceronis le-
nem intelligentes : agnoſco Atticam iſtam

*A conſu-
latu enim
Cicero ad
Chriſti
natalem
anni 61.
intereſſe-
re.*

veſtram eloqventiam, & acumen miror, qv
qvæ annis ſupra mille ſexcentis in eruditor
manibus fuerunt, ea præ nugis veſtris nuper n
exiſtimetis nova. Atqve utinam vobis, qvi
tantum diſplicent nova, nunqvam novus con
gat cucullus, nunqvam novæ crepidæ; ſed ſe
per pannis annisqve obſitis, putridi piſces, & a
qvata ova ſint cibus! At ſvavius etiam eſt,
qvo probabilius eſſet mendacium, cauſam
Ciceronis adjungunt; qvia (inqviunt) place
ei pulchra verba. Ecce verò alterum ſerm
ſophiſtici florem. Qvid autem peccatum eſt, n
le pulchra, qvam ſpurca? Video, qvorſum te
tis. Hieronymum veſtri ſimilem optatis,
eſt, infantem. Deinde ullumne verbum p
eſt pulchrum: an potius, ut qvodqve rei pul
vel turpi inditum eſt; ita vel pulchrum vel
pe habetur? Qvod ſi pulchra ſint verba, qvæ
chras res velut veſtiunt & ornant; nonne in c
trarium res vobis exit, ut qvod pro vobis a
xiſtis, hoc maximè vos oppugnet? Jam, u
mus, cauſam hanc aliqvid valere; illud qvo
conſiſtet, qvod, qvæ in aliis laudat Hierony
eorum culpâ ipſe plectatur; Annon idem in
ſtola ad Magnum oratorem & fatetur, ſe pr
legere, ſacrisqve intertexere, & qvi hoc an
fecerant, ſuove etiamnum tempore facerent,
rum exempla non modò non reprehendit, ve
etiam imitanda proponit. Nonne Lactan
hoc nomine miratur, qvod ad Ciceronis elo
tiam cæteris propiùs adſpiraverit? Non Baſi
ſummus meâ ſententiâ Theologus, nepotibus
adoleſcentibus, qvos ad divinæ ſapientiæ p
ctionem erudiebat, omne genus profanorum
ptorum prudenter legendum ſvaſit? Imo, au
Auguſtinus in futuro Theologo omnium
humanarum literarum cognitionem deſide
Nonne idem, Ciceronis Hortenſio (ſic enim
ſcrip

riptus eſt liber) velut duce, ad ſapientiæ Deo
gnæ ſtudium primùm ſe perveniſſe, palàm teſta-
r? Et Hieronymum lecti Ciceronis pœnas
res adeò dediſſe, credi vobis adhuc poſtulatis. I
laudibus attollunt induſtriam eorum, qvi ad
rnæ ſapientiæ templum ornandum, populi
aelitici exemplo, peregrinas conferunt opes:
bis non ſatis eſt, vos ipſos velut fucos qvos-
m in alvearium nihil importare; inſuper aliis
hoc genere laborantibus obſtrepitis, & ficti
mpli horrorem opponitis. Sed qvid ego
um exempla commemoro? Ipſe adeo Pau-
, qvi Chriſti ſuo ore loqventis periculum mi-
r, Ethnicorum poëtarum verſibus in Evan-
lii gloriam abuſus eſt. Qvid autem, ſi oſten-
, qvod vos impudenter adeò aſſeveratis, hoc
fieri qvidem potuiſſe? Qvid ſi hoc ex veſtris
rum verbis convincam? Qvid ſi hoc veſtrum
mentum ab ipſo adeo Hieronymo palàm ri-
ſi alicubi comprobem; deinceps ne tale aliqvid
ſis hominibus obgannire audebitis? Per
ium vobis Hieronymus accuſatur; per ſo-
um damnabatur, per ſomnium cæditur. O
um judicium! In Areopago olim judicia no-
habebantur, ſed vigilantibus reis; hic reus
altum adeò dormiat, ut etiam ſomniet, ad
unal protrahitur, accuſatur, damnatur, cædi-
; & qvî fieri poteſt, ut dormiens cauſam di-
t, ut, omni ſentiendi facultate deſtitutus, fla-
rum ictus ſentiat? Nonne ipſa ſomnii vox to-
hoc, qvod jactatis, ſomnium, aut ſi qvid
nnio vanius eſt, eſſe oſtendit? At qvi venit in
ntem, pro potiſſimùm nitantur fabulæ illius
ntatores. Hieronymus, inqviunt, ipſe
ibit, tale qvid ſibi accidiſſe. Fateor; ſed
pſit juvenis; calentibus adhuc in eo Rhe-
um ſtudiis, qvorum profeſſio eſt, fictis etiam
rrationibus ad ſuum negotium abuti. Scri-

ſit puellæ; cujus ingenium parum firmum, t
bus terriculis ab immodico Ethnicæ lecti
ſtudio abſterrere, prudentis erat. Scripſit a
verbis, aptis figuris, eâ præfatione ſomnii p
ter & febriculæ, ut cauto firmoq; lectori comm
tum ne poſſet qvidem imponere. Scripſit in
miliari privatâqve epiſtolâ, ſtylo ad puella
infirmitatem accommodatâ. Alioqvi ter p
turum facietis Hieronymum. Primum,
poſt judicium illud veſtrum, qvo lectionem E
nicorum adjuravit, ad libros profanos toti
dierit, Deinde, qvi aliis ejꝰ generis libros non
dò legendos permittat, verùm etiã ſvadeat.
ſtremò, qvi in defenſione ſua multis annis, po
qvam ad Euſtochiũ de ſomnio hoc ſcripſerat,
ctis, Rufino lectionem Ethnicorũ pro crimine
cienti reſponderit, ſomnium eſſe qvod Euſto
ſcripſerit: ſomniis autem ſcripturarum auctori
fidem non habendam. Qvid exſpectatis ampli
ipſe Hieronymus, jam non minus eruditione
tæqve ſanctimoniâ, qvàm ætate provectus,
juveni, ubi ad Euſtochium ſcribenti excid
merum fuiſſe ſomnium confitetur. Sed ve
planè, ne ſint, qvibus prolixa hæc de ſomnio
ſputatio qvendam tædii ſomnum adduxerit:
tum abeſt, ut ne cui fabulam hanc perſvade
metuam.

ELEGANTISSIMA M. PORC

Catonis Conſulis ad populum oratio: qva ſe dum Bacchanalium ritum reprehendit. Ex T. Livio.

Bacchanalia hac Sp. Poſthumio Albino & Q. Martio Philippo Coſſ. ſurgerunt.

Nulli unqvam concioni, Qvirites, tam non ſolùm apta, ſed etiam neceſſaria hæc ſolennis c precatio Deorum fuit, qvæ vos admoneret, eſſe Deos, qvos colere, venerari precariqve m res veſtri inſtituiſſent, non illos, qvi pravis & ter

[...]nis religionibus captas mentes, velut furiali[...]is ſtimulis, ad omne ſcelus & ad omnem libidi[...]em agerent. Eqvidem nec qvid taceam, nec qva[...]nus proloqvar invenio: ſi aliqvid ignorabitis, [...] locum negligentiæ dem; ſi omnia nudavero, [...] nimium terroris offundam vobis, vereor. Qvid[...]vid dixero, minus qvàm pro atrocitate & magni[...]udine rei dictum ſcitote eſſe. Ut ad cavendum [...]atis ſit, dabitur opera à nobis Bacchanalia tota [...]am pridem Italia, & nunc per urbem, etiam mul[...]is locis eſſe, non fama modò accepiſſe vos, ſed [...]repitibus etiam, ululatibusqve nocturnis, qvi [...]erſonant totâ urbe, certum habeo. Cæterum, [...]væ ea res ſit, ignorare: alios Deorum aliqvem [...]ultum, alios conceſſum ludum & laſciviam cre[...]ere eſſe, & qvalecunqve ſit, ad paucos pertinere. [...]vod ad multitudinem eorum attinet: ſi dixero, [...]ulta millia hominum eſſe, illicò neceſſe eſt ex[...]treamini, niſi adjunxero, qvi qvaleſqve ſint. [...]rimùm igitur mulierum magna pars eſt, & is [...]ons mali hujusce fuit, deinde ſimillimi feminis [...]ares ſtuprati, & conſtupratores, fanatici vigi[...]s, vino, ſtrepitibus, clamoribuſqve nocturnis [...]ttoniti. Nullas adhuc vires conjuratio, cæte[...]um incrementum ingens virium habet, qvod in [...]ies plures ſunt. Majores veſtri, ne vos qvidem, [...]iſi cum aut vexillo in arce poſito comitiorum [...]auſâ exercitus edictus eſſet, aut plebi conſilium [...]ribuni edixiſſent, aut aliqvis ex magiſtratibus [...]ad concionem vocâſſet fortè, temerè coire volue[...]runt: & ubicunqve multitudo eſſet, ibi & legiti[...]mum rectorem multitudinis cenſebant debere eſ[...]ſe. Qvales primùm nocturnos cœtus, deinde [...]promiſcuos mulierum, ac virorum eſſe creditis? [...]Si, qvibus ætatibus initientur mares, ſciatis non [...]miſerat vos eorum ſolùm, ſed etiam pudeat. Hoc [...]ſacramento initiatos juvenes, milites faciendos [...]cenſetis. Qvirites? iis ex obſcœno ſacrario edu-

ctis arma committenda? hi cooperti ſtupris ſuis alieniſqve, pro pudicitia conjugum ac liberorum veſtrorum ferro decernerent? minus tamen eſſet, ſi flagitiis tantùm effeminati forent, (ipſorum id magnâ ex parte dedecus erat) à facinoribus manus, mentem à fraudibus abſtinuiſſent. Nunqvam tantum malum in Republ. fuit, nec ad plures, nec ad plura pertinens. Qvidqvid his annis libidine, qvidqvid fraude, qvidqvid ſcelere peccatum eſt, ex uno illo ſacrario ſcitote ortum eſſe. Nec omnia in qvæ conjuraverũt edita facinora habent, adhuc privatis noxiis, qvia nondum ad Rempub. opprimendam ſatis virium eſt, conjuratio ſeſe impia tenet. Creſcit, & ſerpit, qvotidiè malum; jam majus eſt, qvàm capere id privata fortuna poſſit: ad ſummum Reipub. ſpectat, niſi præcaveritis, Qvirites. Jam huic diurnæ legitimæ abs conſule vocatæ par nocturna concio eſſe poterit. Nunc illi vos ſinguli univerſos concionantes timent; jam ubi vos dilapſi domos, & in rura veſtra eritis, illi coierint; conſultabunt de ſua ſalute ſimul ac veſtra pernicie: tum ſingulis vobis univerſi timendi erunt. Optare igitur unuſqviſqve veſtrùm debet, ut bona mens ſuis omnibus fuerit: ſi qvem libido, ſi furor in illum gurgitem abripuit; Illorum eum cum qvibus in omne flagitium & facinus conjuravit, non ſuum, judicet eſſe. Ne qvis etiam errore labatur veſtrûm qvidem, non ſum ſecurus. Nihil enim in ſpeciem fallacius eſt, qvàm prava religio. Ubi Deorum numen prætenditur, celeriùs ſubit animum timor, ne fraudibus humanis vindicandis divini juris aliqvid mixtum violemus. Hæc vos religione innumerabilia decreta Pontificum, Senatus conſulta, aruſpicum deniqve reſponſa liberant. Qvoties hoc patrum, avorumqve ætate negotium eſt magiſtratibus datum, ut ſacra externa fieri vetarent ſacrificulos, vateſqve foro, circo, urbe prohiberent?

rent? vaticineos libros conqvirerent, comburerentq; ? omnem diſciplinam ſacrificandi, præterqvam more Romano, abolerent? Judicabant enim prudentiſſimi viri, omnis divini humaniqve juris, nihil æqvè diſſolvendæ religioni eſſe, qvàm ubi non patrio, ſed externo ritu ſacrificaretur. Hæc vobis prædicenda ratus ſum, ne qva ſuperſtitio agitaret animos veſtros, qvum demolientes nos bacchanalia diſcutienteſqve nefarios cætus cerneretis. Omnia Diis propitiis, volentibusqve ea faciemus, qvi qvia ſuum numen ſceleribus libidinibuſqve contaminari indignè ferebant, ex occultis ea tenebris in lucem extraxerunt: nec patefieri, ut impunita eſſent, ſed ut vindicarentur & opprimerentur, voluerunt. Senatus qvæſtionem extra ordinem de ea re mihi collegæqve meo mandavit: nos ipſi, qvæ nobis agenda ſunt, impigrè exſeqvemur: vigiliarum nocturnarum curam per urbem minoribus magiſtratibus mandavimus. Vos qvoqve æqvum eſt, qvæ veſtra munia ſunt, qvo qvis loco poſitus erit, qvod imperabitur, impigrè præſtare, & dare operam, ne qvid fraude noxiorum periculi, aut tumultûs, oriatur.

CAP. VI.

ΟΡΟΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΗΣ.

Κατασκευή ἐστι, προκειμένου τινὸς βεβαίωσις πράγματος. κατασκευαστέον δὲ τὰ μήτε λίαν σαφῆ, μήτε ἀδύνατα παντελῶς, ἀλλ' ὅσα μέσην τὴν τάξιν. δεῖ δὲ κατασκευάζοντας, τοῖς ἐναντίοις χρῆσθαι τῆς ἀνασκευῆς, καὶ πρῶτον μὲν εἰπεῖν δυσφημίαν τοῦ φήσαντος, εἶτα ἐν μέρει θεῖναι τὴν ἔκθεσιν, καὶ τοῖς

ἐναντίοις χρήσονται κεφαλαίοις· ἀντὶ μὲν
ἀσαφοῦς, τῷ σαφεῖ· ἀντὶ δὲ ἀπιθάνου τῷ πι-
θανῷ: καὶ δυνατῷ ἀντὶ ἀδυνάτου. καὶ ἀκο-
λούθῳ, ἀντὶ ἀνακολούθου, τῷ τε πρέποντι ἀντὶ
τοῦ ἀπρεποῦς· καὶ συμφέροντι ἀντὶ τοῦ ἀσυμ-
φόρου ἡ γυμνασία δὲ αὕτη πᾶσαν περιέχει τὴν
τῆς τέχνης ἰσχύν.

DE CONFIRMATIONE, ſive Adſeveratione, qvæ Græcis dicitur Κατασκευή.

Confirmatio, vel Aſſeveratio, eſt propoſitæ rei comparatio. Confirmanda verò ſunt: quæ neque prorsùs manifeſta ſunt, neque omnino fidem, ut fieri poſſint, habent: ſed quæ medium ordinem ſervant. Qui autem confirmare intendunt, omnibus capitibus confutationi contrariis utentur. Primum enim laudent eum, qvi dixit, qvod confirmandum eſt: Deinde rem exponant: Poſtea contrariis eorum, quæ diximus, comprobent ipſum.

pro	*Obſcuro*	*qvidem*	*Manifeſto,*
	Incredibili		*Probabili,*
	Impoſſibili		*Poſſibili,*
	Repugnante		*Cohærente,*
	Indecoro		*Decente,*
	Inutili		*Conferente.*

Exordium à laude dicentium *Sanè hæc qvoqve Confirmationis exercitatio omnem vim artis intra ſe complexa eſt.*

ΚΑΤΑ-

ΚΑΤΑΣΚΕΥΗ ὅτι εἰκότα κατὰ Δάφνην, ἐκ τῆς τῶν φησάντων εὐφημίας.

Ὁ ποιηταῖς ἀντιρεῶν, αὐταῖς ἀντιρεῖν δοκεῖ μοι ταῖς μούσαις. εἰ γὰρ ὅσα ποιηταὶ φθέγγονται, ταῦτα τῇ τῶν μουσῶν διεξέρχονται γνώμῃ, πῶς οὐκ ἂν ἀντιλέγοι αὐταῖς ταῖς μούσαις, ὁ τὰ τῶν ποιητῶν κακίσαι ζητῶν; πάντων μὲν οὖν ἐγὼ τὴν γνώμην ἀποδέχομαι τῶν ποιητῶν, πάντων δὲ μάλιστα τὸν τὴν δάφνην ἐρωμένην εἶναι τοῦ πυθίου φιλοσοφήσαντος. οἷα γὰρ εἰπόντος, τίνες ἀπιστοῦσι; δάφνη φησί, γῆς προῆλθε καὶ λάδωνος, καὶ τὰ λοιπά.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΣΑΦΟΥΣ. Τί τοῦτο, πρὸς θεῶν, ἄπιστον; οὐκ βίου τὰ στοιχεῖα ὕδωρ καὶ γῆ; οὐ σπέρμα τοῦ βίου τὰ στοιχεῖα παρέχεται, εἰ δὲ γῆς τε καὶ ὕδατος ἅπαν ὅ γίνεται, πρόεισι. βεβαιοῖ δάφνη τὴν κοινὴν ἁπάντων γονὴν, γῆς προελθοῦσα καὶ λάδωνος γεγονυῖα δὲ ὅθεν ἅπαντα γίνεται, τὴν ὄψιν προεῖχε τῶν ἄλλων· καὶ μάλα εἰκότως, ἃ γὰρ πρῶτα γῆς ἀναδίδοται, μετὰ τὸ τῆς φύσεως προέρχεται κάλλους· πολλαὶ μὲν γὰρ σωμάτων μεταβολαὶ καθεστήκασι, παρ' οἷς ὁρᾶται τὸ κάλλος, τὸ δὲ πρῶτον φανὲν, τῶν πάντων ἐστὶν ὡραιότατον, εἰκότως οὖν δάφνη τὴν ἰδέαν προήνεγκε, πρώτη τῶν ἄλλων γενομένη τῆς γῆς.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΙΘΑΝΟΥ. Διαφερούσης δὲ δάφνης τὴν ὄψιν, ἠράσθη τοῦ παιδὸς ὁ πύθιος, καὶ μάλα εἰκότως, πᾶν γὰρ ἔπι καλὸν ἐν γῇ

πολυ-

πολίζεται, προῆλθε θεῶν, εἰ δὲ τῶν ἐπὶ γῆς ἀγαθῶν τὸ κάλλος εὐδαιμονέστερον, οἷς τὸ κάλλος δωρεὰ τῶν θεῶν. ἐραστὴν εἶχε τὸ κάλλος θεόν. ἃ γὰρ οἱ θεοὶ δωροῦνται, στέργουσιν ἅπαντες.

ΕΚ ΤΟΥ ΔΥΝΑΤΟΥ. Ἐρῶν δὲ ὁ θεὸς, προῃρεῖτο τὸ πάθος ἰάσασθαι. τοιαῦται γὰρ αἱ ἀρεταὶ, πρὸς βίαν ἔχουσι κτώμεναι, καὶ πόνων χωρὶς ἀρετὴν οὐχ ὑπάρχει λαβεῖν, ὅθεν ἐπόνει ποθῶν, καὶ ποθῶν, οὐ κατείληφε, πέρας γὰρ οὐκ ἔστιν ἀρετῆς καταδεῖν, ὅθεν ἐρῶντα τὸν πύθιον λέγουσιν, οὐ γῆν, οὐ τὴν φύσιν τῶν θεῶν ἐξελέγχοντες ἀλλὰ τῆς ἀρετῆς τὴν φύσιν δηλοῦντες ὑπαίτιον, καὶ χαρακτηρίζει τὸ διῶκον τὸ διωκόμενον.

ΕΚ ΤΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥ. Φθεγγούσης δὲ τῆς παιδὸς ἡ μήτηρ ἐδέχετο. τὰ γὰρ θνητὰ πάντα οἷά τε γέγονε φύσεως, ἀφ' ὧν προῆλθον, ἐπὶ ταῦτα ἐπείγονται. διὸ χωρεῖ δάφνη πρὸς γῆν, τῆς γῆς προελθοῦσα.

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΕΠΟΝΤΟΣ. Καὶ δεξαμένη τὴν κόρην ἡ γῆ, φυτὸν ἀνέδωκεν. ἄμφω γὰρ ἔργα καθέστηκε γῆς, καὶ παρὰ ταύτην οἱ ἄνθρωποι πίπτοντες, καὶ δένδρα παρ' ἐκείνης φυόμενα.

ΕΚ ΤΟΥ ΣΥΜΦΕΡΟΝΤΟΣ. Καὶ φανὲν τὸ φυτὸν, ἀπόλλωνι τιμῆς γέγονεν αἴτιον. θεοὶ γὰρ ἔξωθεν τῆς ἑαυτῶν προνοίας, οὐδὲ τὰ φυτὰ καταλείπουσιν. ἀλλὰ καὶ στεφανοῦνται γινόμενα ἀπαρχαὶ γὰρ γῆς θεοῖς ἀνατίθενται, καὶ μαντικῆς γέγονε σύμβολον. προσῆκον οἶμαι καὶ τοῦτο, τήν τε γὰρ κόρην σωφρόνην ὀνομάζουσι, καὶ τὸ χρησμωδεῖν σωφρόνης προέρχεται.

ται. οἷς τοίνυν ἠγνόησεν ἡ παῖς ἡδονὴν, δεσ-ταῖς ἀνατίθεται· οὐ γὰρ ἦν ἰδεῖν τὸ μέλλον ἀπρασίαν νοήσαντα· ἐπὶ τούτοις θαυμάζω τοὺς ποιητὰς, καὶ διὰ τοῦτο μέτρον ἡμῶν.

Cujus exemplum Veriſimilia eſſe quæ de Daphne referuntur continens, tale erit.

Poëtas quisquis vituperat, ipſas mihi vituperare Muſas videtur. Si enim quæcunque canunt Poëtæ, Muſis inſtincti profundunt, quidni planè Muſis bellum indicit, qui Poëtarum reprehendere conatur inventa? Ego quidem omnium Poëtarum ſententiam comprobo, illius autem maximè, qui Daphnen ab Apolline eſſe amatam ſapienter protulit. Sed quænam ſunt, quibus fidem non adhibent? Daphne, inquiunt, è Terra nata eſt, & Ladone.

Cur hoc apud Deos incredibile? Nonne rebus omnibus aqua & terra ſunt origo? Nonne ſemina rerum omnium elementa præbent? Si verò, quicquid gignitur, procedit ex terra & aqua, nimirum Daphne eisdem orta eſt, quibus omnia principiis Ladone & Terra genita, ſcilicet inde, unde cuncta procreantur. Superabat autem Daphne facilè reliquas omnes: rectè quidem. Quæcunque enim primò è Terra emittuntur, cum naturæ pulchritudine producuntur, & primo velut nativo, proprioque conſpicua decore pulcherrima videntur. Multæ autem mutationes corporibus ſpecioſiſſimis

Expoſitio res à Manifeſto.

ſimis tempore accidunt: quæ verò recens nata primùm apparuerunt, ea formoſiſſima, veluti quæ nullum adhuc decoris ſui damnum paſſa ſunt, blandiſſimè oculos noſtros morantur. Rectè igitur Daphne formâ præſtabat, primum ex Terra procreata.

A probabili. Ob cujus admirandam pulchritudinem Pythius amore captus eſt: non injuriâ. Quicquid enim in terris eſt, quo res ullæ ſunt conſpicuæ, atque admirandæ, id omne à Diis ipſis tributum eſt. Si verò bonorum omnium amabilis inprimis eſt pulchritudo, quid mirum, ſi jucundiſſimum Deorum munus, Deum quoque habuit amatorem? Quæ enim Dii donant, ea omnes amore proſequuntur.

A poſsibili. Conabatur autem amans Deus ſuo deſiderio mederi; ſic enim res habet: Virtutes non ſine labore comparantur; & opus eſt ſudore, quiſquis eas aſſequi velit. Hinc ergò laborabat amator, nec tamen deſiderans amicam comprehendit. Ingens enim eſt virtus, nec ad extremam ipſius metam quiſquam poteſt pervenire. Ajunt igitur, amare Phœbum, non terram ſcilicet, nec Deorum majeſtatem vanis commentis dehoneſtantes, ſed virtutis, oſtendentes naturam: ut Apollo ſit, qui virtutem quærit; ipſa verò virtus, Daphne.

A cohærente. Fugientem puellam mater excepit. Cuncta enim quæcunque ſunt, mortalem ſortita naturam, ad ea, unde orta ſunt, feſtinant reverti. Idcirco in Terram occidit Daphne, ex Terra prognata.

Acci-

Accipiens autem puellam mater, pro ipſa reddidit arbuſtam. Utrumque opus Terræ proprium, ut in hanc homines cadant, & arbores ab ea naſcantur. *A detenti.*

Procreatum autem arbuſtum Appollinis honori dicatum eſt. Dii enim extra providentiæ ſuæ complexum ne arbuſta qvidem reliquerunt: ſed coronantur è natis; & primitiæ prodeuntium è terris, ipſis ſacrantur. Sed & arbor divinationis facta eſt merces atqve ſymbolum. Hoc autem conveniens puto. Daphnen enim Poëtarum multi σώφρονα, id eſt, temperatam appellant, & oracula dare à temperantia provenit. *A conferentis.*

Itaque, quoniam puella voluptatum expers fuit, virtutibus conſecratur. Neqve enim poſſet futurorum eſſe capax, qui laborat intemperantiâ, contaminatum habens fœdâ libidine pectus: quas ob res Poetas admiror, & laudo, ipſumque veneror carmen. *Conclusio.*

SCHOLIA.

Confirmationem Græci vocant κατασκευὴν à verbo κατασκευάζειν, qvod eſt, parare, fabricari: qvo utitur Apoſtolus ad Hebr. 9. Σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη ἐν ᾗ τε λυχνία, &c. id eſt, tabernaculum factum fuit primum, in qvo lucernæ. Eſt & probare, & confirmare. Unde κατασκευὴ, probatio, adſtructio, demonſtratio, item ſtructura, vocatur ab Halicarnaſſæo, hoc eſt, opificium Rhetoricum, & artifex compoſitio.

Qui-

Quisquis vituperat, &c. In Aphthonio habetur: Ποιη ταῖς αὐτεῶν αὐταῖς ἀντερεῖν δοκεῖ τα[illegible] μούσαις. Unde locum hunc ſic alii vertunt: Quisqvis vatibus contradicit, ipſis Muſis videtur contradicere.

Muſis inſtincti, &c. Socrates apud Platonem de recta nominum ratione dicit, Muſarum & Muſicæ nomen deductum ἀπὸ τοῦ μῶσθαι, id eſt, inqvirere, ſiqvis enim vult muſis familiaris eſſe, ei opus eſt indagine, & ſtudio ſapientiæ. Et enim qvi ad Muſas adſpirant, opus habent non parvâ inqviſitione atqve labore. Unde Propertius *lib.* 3.

Non datur ad Muſas currere lata via.

Muſis autem inſtinctos, ait, hoc eſt, divino furore concitatos, & impulſos, Divinum enim Poëtarum genus eſt, atqve Diis agitur; ut ait Plato de Legibus 3. Idem de furore Poëtico: Non arte, inqviunt, ſed divino afflatu mente capti, omnia præclara Poëmata canunt. Qvem furorem ἐνθουσιασμὸν appellant, numinis adflationem, qvam Budæus de Aſſe primo interpretatur vim dicendi, & ſcribendi divinitus infervefactam. Hanc *lib.* 1. de Rap. Proſerpin. Claudianus intelligens, inqvit:

Raptoris thalamos audaci promere cantu
Mens congeſta jubet: greſſus removete, profani.
Jam furor humanos noſtro de pectore ſenſus
Expulit, & totum ſpirant præcordia Phœbum.

Huc item Ovid. 6. Faſt. reſpiciens, ait:

Eſt Deus in nobis, agitante caleſcimus illo;
Impetus hic ſacra ſemina mentis habet.

Idem libro de Arte I.

Eſt Deus in nobis ſunt & commercia cœli:
Sedibus æthereis Spiritus ille venit.

Cur

Tum hæc apud Deos, &c. Græciſmus eſt. πρὸς τῶν θεῶν, πρὸς τοῦ Διός. Hoc eſt, per Deos, per Jovem.

Superabat facie, &c. Qvoniam Daphne omnium pulcherrima fuit, non dubium eſt, qvin Apollinem potuerit in amorem ſui ſollicitare. Certè pulchritudinem Ariſtoteles dicebat qvâvis epiſtolâ efficaciorem ad commendandum. Theophraſtus ſilentem fraudem appellabat. Plato prærogativam naturæ, qvæ paucis ſoleat contingere. Carneades dicebat αὐτοδορυφόρητον βασιλείαν. id eſt, regnum abſqve ſatellitio. Meminit Eraſmus Apophthegmat. 6. Sunt, qvi pulchritudinem in tria diſtingvunt; aliam referunt laudabilem eſſe; ut formoſam faciem; aliam uſui deſervire, ut inſtrumentum & domum, qvæ præterqvam qvod ſpecioſa ſunt, uſibus noſtris commoda etiam ſunt. Tertiam legibus ſtudiiſqve conſtare, eamqve humanæ vitæ commodis maximè conſulere. Cujus meminit Diogenes Laërtius, *lib.* 3. de vitis Philoſophorum. Hæc in æternum perdurans omnium eſt pretioſiſſima. Unde Ovidius 3. Triſtium eleganter ait:

Nempe dat, & qvodcunqve libet fortuna, rapitqve:
Irus & eſt ſubito, qvi modo Crœſus erat.
Singula qvid referam? nil non mortale tenemus,
Pectoris exceptis, ingeniiſque, bonis.

Multas mutationes, &c. Hoc eſt pulchritudo recens producta peramabilis eſt, temporis autem curſu vitiatur. Hinc pulcherrimè Ovidius de *arte amandi* 2. ait:

Forma bonum fragile eſt; qvantumqve accedit ad annos.
Fit minor, & ſpatio carpitur illa ſuo.

K Nec

Nec ſemper viola, nec ſemper lilia, florent,
Et riget amiſſâ ſpina relicta roſâ.
Et tibi jam venient cani, formoſe, capilli,
Jam venient rugæ, qvæ tibi corpus arent.
Jam molire animum, qvi duret, & adſtrue formam;
Solus ad extremos permanet ille rogos.

Idem 3. Triſtium ad filiam Perhillam:

Iſta decent; facies longis vitiabitur annis,
Rugaqve in antiqvâ fronte ſenilis erit.
Injicietqve manum formæ damnoſa ſenectus,
Qvæ ſtrepitum paſſu non faciente venit.

Notabis obiter, Aphthonium juxta ſuas præceptiones non ea confirmare, qvæ omnino fidem ut fieri poſſint, non habent. Et Qvintilian. *cap. 6.* Illud freqvens eſt, inqvit, ut ea, qvibus minus confidimus, omittamus. Hinc ſilentio præterit, ac tranſit, Daphnen in undis educari, aut in mediis Terræ matris viſceribus vitam exigere potuiſſe. Tractari tamen exercitationis gratia poſſunt, cùm confirmatio atqve refutatio ſint veluti qvædam imagines rerum illarum, qvæ in veras & juſtas cauſas incidunt; hic ſeorſim qvaſi per luſum, tractatæ, ut in his juventus exercitata poſſit ad veras ac graves cauſas agendas accommodatior reddi.

Qvæ Dii donant, &c. Sic argumentatur:

Qvi amat pulchritudinem, non hominum, ſed Deorum munus amplectitur.

Pythius amat pulchritudinem.

Ergo non hominum, ſed Deorum munus amplectitur.

Virtutes labore comparantur, &c. Tranſit ad eam fabulæ partem confirmandam, qvæ Poetæ dicunt, Daphnem ab inſeqvente Phœbo, teneramqve puellam è Deo non fuiſſe comprehenſam. Qvod difficile confirmatu viſum reliqvit, & ad

ad allegoriam tranſit. Per Daphnen (inqvit) irtutem intelliges; per Apollinem virtutis ſecta-prem. Qvemadmodum is, qvi virtutem ſeqvi-r, non facilè comprehendit eam: ita Daphne ptu difficilis erat Apollini. Etenim difficilia, æ pulchra.

Et via virtutis dextrum petit ardua callem;
Difficilemqve aditum primo ſpectantibus of-
ferti:
Hic reqviem præbet feſſis in vertice ſummo.

Mater excepit, &c. Etenim Terræ propter ērita indiderunt venerationem materni nomi-s. Naſcentes enim excipit; ſuſtinet: po-emò complectitur gremio; ut Plinius ait 2. *cap.* 65. *Terra omnium communis mater.*

Apollinis honori, &c. Triplicem (inqvit) po-mum utilitatem affert Daphne in laurum verſa, honorem & decus Apollini. Diis reli-coronas; qvibus exornantur: & divinandi indicium inſigne.

Primitia, &c. Novæ fruges. Qvas olim vete-non deguſtabant; niſi prius τὰς ἀπαρχὰς Sacerdotes immolaſſent. Vide Eraſmum in verbiis, Μηδ' ἀπὸ χυτροπόδων ἀνεπιῤῥέκτων ἐσθίειν μηδὲ τι λούεσθαι. *Nec ab ollis fra-redemptam comedere; neqve lavari*; id eſt: on eſt à ſervilibus negotiis commedendum honorem Deorum; niſi te ipſum prius pur-is.

CONFIRMATIONIS EXEMPLUM
paulo copioſius à Petro Moſellano tractatum.

ARGUMENTUM.

Qvid verum ſit; qvod Virgilius ſcriptum reli-

liqverit, Didonem amoris impatientiâ mortem sibi conſciſſe. Confirmationis exemplum.

Qvanta fuerit priſcorum hominum induſtria in comparandis ſapientiæ monumentis qvæ poſteris ſuis relinqverent, cum aliis rebus multis conſtat, tum vel maximè per hoc indicatur, qvòd qvæ eximiæ cujusdam Philoſophiæ documenta exiſtimabant, ea non temerè literis mandabant, ſed Muſicâ numerorum ſvavitate condita, poſteris legenda tradebant. Cujus laudis, ab Hebræis ad Græcos derivatæ, ut Latini qvoqve homines participes fierent, ſi qvisqvam alius Virgilius certè effecit. Nam is cùm humanarum rerum imaginem in Ænea ſuo mortalibus proponere, ac per hunc, qvod cuiqve vel ſeqvendum vel fugiendum eſſet, docere ſtatuiſſet, non ſatis habuit fictis interim perſonis veros affectus repræſentare, id qvod alioqvi Poëtæ ſpectare ſolent: verum enim vera pleraqve admiſcuit, inter qvæ veriſſima eſſe cenſenda ſunt qvæ ut ab inſano amore adoleſcentes deterreat, de Didone Carthaginenſium Regina, amoris impatientiâ mortem ſibi conſciſcente, commemorat: graviusne an jucundius, nec dum ſtatuo. Narrat enim, Æneam; parte claſſis naufragio amiſſa, Carthaginem in Africam delatum: ubi cum hoſpitio Didonis uteretur, Reginam pulcherrimi viri primùm admiratione, deinde & amore captam. Poſtremò amorem conſvetudine mutua adeò confirmatum; ut cùm Æneam alio vocantibus rebus perſeqvi non liceret, amoris impatientia furere inciperet, ſeqve ipſa interimeret, Qvid, obſecro, apertius probabiliusqve narrari poſſet? Qvid omninò eſt in toto hoc narrationis contextu tale, qvale in fictis argumentis eſſe ſolet? Cohærent omnia, uſitata ſunt omnia, & jam multis conſimilibus exemplis probabilia

Nec

Nec ullum eſt verbum, qvod mendacii ſuſpicionem facere poſſit. Conſtat enim, Troja capta, Æneæ una cum ſociis domo profugi claſſem mari ſurſum ac deorſum jactatam. Conſtat, Didonem fratris iram fugientem in Africam veniſſe, Carthaginem condidiſſe, regnum novum inſtituiſſe. Et qvid novi, ſi regina ſimilibus caſibus jactata profugum Æneam hoſpitio excepit. Si tanti Herois virtutes, tum ex ipſius formæ dignitate, tum verborum gravitate, mirata eſt? Si qvem admirabatur, ejus etiam amore paullatim ardere cœpit? Primùm mulier annis pariter & corpore virens? Deinde regalis luxus ſtrepitu laſciva, & cui, qvod libuit, etiam licuit? Poſtremo guſtatæ qvondam genialis dulcedinis deſiderio, jam dudum æſtuans, ac maritum ſibi deſtinans? Ipſe muliebris ſexus per ſe infirmus, natura ſua lubricus eſt, & cùm aliis affectibus, tum verò maximè amoribus eſt obnoxius. Nam ii, qvamqvam triſtem fere exitum habent, tamen cùm ad ſe homines incautos invitant, prima ſpecie mirum qvantum ſvavitatis, qvantum deliciarum, qvantum mellis pollicentur. Et qvid attinet hic exempla commemorare multorum, qvæ non, ut Dido, ignoſcendo, ſed liberali planè, & pudendo amore ſuperatæ ſunt? Qvis neſcit, Paſiphaen, Cretenſis Regis filiam, Tauri amore correptam inſaniviſſe? Qvis ignorat, Clytæmneſtram Ægiſthi adulteri amore pollui, qvàm Agamemnonis mariti laudatiſſimi principis triumphalem reditum exſpectare maluiſſe? Et credibile non erit, Didonem, ab omni parentum ac maritali jure liberam, Reginam luxu barbarico diffluentem, Æneæ regii hoſpitis amore tactam fuiſſe? Sed datis, Æneam Carthaginem appuliſſe, hoſpitio Didonis uſum, Didonem hoſpitis amore inflammatam. At flammæ ejus tantam vim non fuiſſe, ut cum Ænea ſuo potiri illa amplius non poſſet, tum vim ipſa

ſibi attulerit; hoc verò incredibile vobis videtur? Qvaſi verò non ſit tantus amoris furor, ut ad moriendum viros etiam compellat; nedum fœminas. Annon audiſtis, Herculem ipſum, fortiſſimum Heroëm, qvo nomine in Deorum numerum à ſuperſtitioſa antiqvitate poſitus eſt, amoris impatientia incendium ſibi ipſi ſtruxiſſe? Et qvi affectus fortiſſimum viri pectus expugnavit, fœminam ad ſuam ipſius necem adigere non poterit? Vanum autem ſit hoc exemplum, niſi minores etiam affectus hoc à viris ſapientiæ opinione clariſſimis impetrarunt. Qvis inter Philoſophos laudatior Ariſtotele? At is cùm, qvamobrem toties ſe reciprocaret Euripus, invenire deſperaſſet, ipſo deſperationis mœrore ſcribitur extinctus. Qvot autem nobiles Romani gloriæ ſtudio mortem voluntariam ſuſceperet? Non Cato Uticenſis ſuperatorũ partium ignominia ad ſuam ipſius cædem impulſus eſt? non Lucretia, ereptæ pudicitiæ dolore, ferrum in ſe ipſa defixit? Qvid autem qvòd & leviſſimi affectus, nempe gaudii immoderatus ſenſus, matronas aliqvot Romanas extinxit? Credendum eſt enim incorruptis Titi Livii graviſſimi rerum humanarum ſcriptoris monumentis. Qvod ergò viris & fortitudinis, & ſapientiæ gloria ſpectatiſſimis leviores animorum motus extorſerunt, hoc vehementiſſimus omnium affectuum amor non efficiet? Qvis ita deſipiet, ut hoc credat? Qvis non audit vulgò jactari proverbium, amanti nihil eſſe difficile? Qvis non videt, hac cauſa cæcum pingi Cupidinem, qvòd qvi hujus ſagittis ſunt ſaucii, ſine ſenſu vel mortis vivant nihil revereantur, neqve parentes neqve amicos, nihil exhorreant, neqve infamiæ probra, neqve vitæ pericula, ſed cæcorum more ipſi ſe præcipitent? Sed enim poëta fuit Virgilius, & vulgare eſt, poëtas fingere omnia. Ridiculum verò, non qvid, ſed à qvo qvid dicatur, attendere

Amoris furor.

Cupido cur cæcus pingatur.

ſere; perinde ac ſi dictorum factorumqve veritas à dicentium ſcribentiumve perſona pendeat. Poëtam eſſe Virgilium, non negamus; ſed nihil veri ab eo ſcriptum eſſe, huc verò contendere, magna eſt impudentia. Qvid enim eorum, qvæ in Æneæ ſui clypeo de Romanis expreſſit, vanum eſt? Neqve ſi aliqvoties fictis imaginibus veritatem adumbrant poëtæ, propterea & qvicqvid verſu ſcribitur, pro ficto habendum eſt. Alioqvi ſi verſuum menſura non niſi mendaciis adhibetur, qvid faciemus Empedocli, qvid Lucretio, qvi rerum naturas verſibus ſunt proſecuti? Qvid Lucano belli civilis hiſtoriam Hexametris numeris canenti? Imò qvid Davidi, & qvibusdam aliis, qvi divino ſpiritu afflati, divinæ ſapientiæ arcana vario carminum genere contexuêre? Errant ergo qvi veri fidem poëtis detrahunt, in primis Virgilio, ut qvem cùm alia multa, tum qvæ de Didonis amore commemorat, veriſſimè tradidiſſe, poſthac non niſi impudentiſſimus negare poſſit qvisqvam.

ALIUD CONFIRMATIONIS EXEMPLUM.

ARGUMENTUM.

Verum eſſe, qvod Herodotus ſcripſit; Arionem, fidicinem, à delphino Tænarum devectum. *Arion.*

Iniqvus rerum æſtimator, & ad faciendam injuriam natus videri poteſt, qvi mendacii coarguere audeat Herodotum. Cujus hiſtoriæ magna ſemper cum voluptate atqve commodo ſunt lectæ. Qvem dulcem & candidum acerrimi vir Judicii Qvintilianus prædicat Hujus vel unius cenſuram longè pluris, qvàm iniqvia multorum Zoilorum judicia facere meritò debent omnes ſtudioſi, & credere, omnia, qvæ memoriæ prodiderit Herodotus, *Exordium ab autoris laude.* *Lib. 10. cap. 1.*

rodotus. ut candidiſſima, ſic veriſſima eſſe, maximè qvæ ſuper Arione conſcripſerit

Ab expoſitione. Citharœdum Arionem multas arte muſica divitias contraxiſſe memorat, eumqve ab inhiantibus prædæ nautis Corinthis in mare deſilire compulſum, ceciniſſe. Præcipitem autem datum, à delphino exceptum, & cum pretioſis veſtimentis, atqve cithara, ſalvum in terram Laconicam devectum.

A manifeſto. Satis admirari non qveo, tam obtuſi qvempiam ingenii eſſe, cui ſubobſcurum videatur, Citharœdum ditari; maximè eum, qvi in ſummo precio habitus, ob ſingularem artis Muſicæ cognitionem, oculos omnium in ſe converterit; qvi non deliciis diffluens, nec prodigus, ſed virtutis ſtudioſus fuerit, amans patriæ & amicorum, ad qvos redire, ut copia ſua illorum inopiam ſublevaret, decreverat. Et electro pellucentius eſt, nautis hominum ejusmodi ſentinam eſſe, qvi lucri gratia omnium facinorum genera patrare non exhorreſcant.

Nautæ naturâ ſceleratiſſimi. Dalphinos autem placidiſſimos hominum amore capi, atqve geſtatores peramico vehendi ſtudio patienter hominem adſcenſarem ferre, non eſt novum, nec obſcurum. Nam & Athenæus refert, dilectum à delphino puerum, qvi, ubi cum aliis ex palæſtra ad mare proceſſiſſet, natabat: natanti autem ex pelago delphinus occurrebat, & dorſo ſusceptum in altum ferebat, deinde continenti reſtituebat. Et Pauſanias lib. 1. memorat; Melicertam, in mare cadentem, ſuſceptum à delphino, & vectum usqve ad Corinthiacum Iſthmum. Hæc ſi cui nondum aperta ſatis videbuntur, paulò pòſt adjiciam qvibus intelliget longè planiora facta.

A credibili. Atqvi non veriſimile eſt, (inqviunt) hominem in ſupremo capitis periculo, ſummoqve luctu canere potuiſſe. Sed ignorant ſtolidi virum (qvalis ſine controverſia fuit Arion) ſapientem, nullis

adverſis

adverſis caſibus ſuccumbere, nec animum deſpondere, ſed omnia fortunæ truculentioris ludibria, veluti jocos meros, ac ludos, æſtimare ſolitum; ut non immeritò Horatius dixerit;

Ad ſummum ſapiens, uno minor eſt Jove, dives,
Liber, honoratus, pulcher, Rex deniqve regum,
Qvem neqve pauperies, neqve mors, neqve vincula terrent,
Fortis, & in ſeipſo totus teres, atqve rotundus.

Cur igitur à fide alienum videatur, adverſitatis tempore talem Arionem apparuiſſe, qvalis fuerit proſpero? Cur non veriſimile ſit, in mortis contemtu ſe, velut ad nuptiales epulas iturum, veſtimento exornaſſe, ceciniſſe item voce læta, qvo viri fortioris intrepidum animum declararet? Imbutus philoſophico ſtudio, didicit, mortem non fore timendam, nec malam putandam, qvam bona vita præceſſiſſet. Arridebat exemplum Socratis, qvi moriens etiam jocatus eſt. Nam cùm frigerent ei præcordia. Debemus, inqvit, ô Crito, gallum Æſculapio, perinde qvaſi ſumpta potione medica convaluiſſet.

Sed qvo pacto fieri potuit (inqviunt) ut à bellua & eadem velociſſima, potuerit per fluctuum procellas deportari? Memorabilium cunctarum rerum expertes viri nimis ignorant, dorſum delphini repandum eſſe, qvo veluti receptaculo Arionem à procellarum impetu atqve impulſu tutum conſediſſe. Ignorant, delphinum, non tantùm hominis amicum animal, verùm & Muſica arte mulceri ſymphoniæ cantu, & præcipuè hydrauli ſono capi. Hominem non expaveſcit ut alienum, pro voce gemitus humano ſimilis, obviam navigiis venit, alludit exſultans, certat etiam & *A poſſibili.*

A conſequenti. Jam, qvæ commoditas ex præclaro iſto Poët[arum] ſum figmento promanet, audi; Elpenor in pe[cudem] transformatus monet omnes bonarum li[t]terarum atqve virtutis ſtudioſos, ut pocula Circes, hoc eſt, voluptatis illecebras, tanqvam no[cen]tiſſimam peſtem fugiant, ac ipſum Elpenora, non ſecus atqve Helotarum Spartiatarum unum, deteſtantes, turpiſſima libidinis & ebrietatis crimina devitent, illud Virgilii ſemper fixum in pectoribus habentes:

Compedibus Venerem, vinculis conſtring[e] Lyæum:
Ne te muneribus perdat uterqve ſuis.

Epilogus. Meritò igitur honore proſeqvi debemus, [ut] alia, ſic præſentia de Elpenore ſcripta Poëtarum, qvos non injuria ſacros, & Divûm curam, Ovidius appellavit.

Exempla variis ex auctoribus multa conſimili[a] & ingenii & ſtyli exercendi gratia poteris colli[gere], atqve juxta præſcriptos ab Aphthonio locos tractare. Ut, Verum eſſe, qvod Horatius Cocles, armorum pondere gravatus, Tyberim tranaverit. Cujus meminit Livius, lib. 2. ab urbe C. Valerius, lib. 3. cap. 2. Item, Verum eſſe, qvod M. Valerius Corvinus pugnæ victoriam auxilio corvi obtinuerit. De qvo Livius ab urbe C. ſeptimo, Valerius, lib. 8. cap. 16. Gellius, lib. 9. cap. 11. vel etiam, falſum eſſe, ex Qvintiliano, lib. 2. cap. 4.

CAP. VII.

ὍΡΟΣ ΚΟΙΝΟΥ͂ ΤΌΠΟΥ.

Κοινός ἐστι τόπος, λόγος αὐξητικὸς τῶν προσόντων τινὶ καλῶν ἢ κακῶν· εἴρηται δὲ οὕτως ἀπὸ τοῦ κοινῇ πᾶσιν ἁρμόττειν, τοῖς μετασχοῦσι τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ὁ γὰρ κατὰ προδότου λόγος

ος κοινῇ πᾶσιν ἁρμόσει τοῖς κοινωνοῦσι τ
πράξεως. δευτερολογίᾳ δὲ ἔοικε καὶ ἐπιλό-
γῳ· διὸ προοίμιον μὲν ὁ κοινὸς τόπος οὐκ
ἔχει. προοίμια δὲ πλαττόμεθα τοῦτον, γυμνα-
σίας ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς νέους. μεθ' ἃ θήσεις
κεφάλαια, πρῶτον ἐκ τοῦ ἐναντίου. εἶτα ἐκθή-
σεις τὴν ἔκθεσιν. οὐχ ὡς διδάσκων, ἔγνωσται
γὰρ, ἀλλ' ὡς παροξύνων τὸν ἀκροώμενον. μετὰ
ταῦτα ἐπιστεῖς τὴν σύγκρισιν, ἐκ παραθέσεως
συνάγων τῷ κατηγορουμένῳ τὸ μεῖζον. εἶτα
γνώμην, κεφάλαιον οὕτω καλούμενον, διαβάλ-
λων τὴν τοῦ πράξαντος διάνοιαν. εἶτα
παρέκβασιν, στοχαστικῶς κακίζων τὸν φθάσαντα
βίον, ἔπειτα ἔλεγχ ἐκβολὴν, καὶ τελευ-
ταῖα τοῦ προγυμνάσματος τὰ τελικὰ κε-
φάλαια. νόμιμον, δίκαιον, συμφέρον, δυνα-
τὸν, ἔνδοξον, ἐκβησόμενον.

DE LOCO COMMUNI

QVI Κοινὸς τόπος.

Locus communis, eſt oratio bona, aut mala, quæ alicui inſunt, augmentans. Dictus autem eſt communis; quod omnibus, qui ejus rei, de qua agitur, participes ſunt communiter conveniat, atque congruat. Oratio enim in proditorem omnibus in communi proditione obnoxius aptatur. Deuterologiæ, id eſt, argumentationi jam peractæ, & epilogo, ſimilis eſt. Quare locus communis non habet proœmium, attamen, juniorum exercendorum cauſa, quandam proœmii formam

lice-

licebit fingere; cui ſubdere capita, prim… ex contrario; hinc rei expoſitionem, … tanquam docens, (res enim nota eſt) ſed … auditorem incites, aut exaſperes: poſt h… afferes comparationem, qua ex collatione … de quo agitur, in majus extollas. Poſtmod… collocabis ſententiam, vel mentem, caput … vocatum exprobrans, aut calumnians ag… tis intentionem. Deinde conjecturali digr… ſione vitam præteritam in criminum ſuſ… cionem devocabis; deinde miſericordia … cluſionem. In fine autem hujus præexe… tationis pones capita finalia:

Legitimum,
Juſtum,
Utile,
Poſſibile,
Honeſtum,
Eventurum.

ΚΟΙΝΟΣ ΤΟΠΟΣ ΚΑΤΑ ΤΥΡΑΝΝΟ…

προοίμιον. α.

ΩΣ ἑστήκασι νόμοι καὶ δικαστήρια παρ᾽ … μῖν πολιτεύεται, νόμοις ὑπεχέτω τ… κόλασιν, ὁ μηκέτ᾽ εἶναι τοὺς νόμους ποι… εἰ μὲν γὰρ ἔμελλε τὴν παροῦσαν δίκην … φυγὼν δημοτικώτερος ἔσεσθαι, τυχὸν … αὐτὸν ἀφῆκε τῆς δίκης, ἐπειδὴ δὲ τὸ παρ… ἐκφυγὼν, βιαιότερος ἔσται, τοῦ δίκαιον τυ… ραννίδος ἀρχὴν, τὴν τοῦ παρόντος καθ… στῆναι συγγνώμην.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ. ϛ. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες
οἷς τὸ δικάζειν εἰλήχασιν, οὐδὲν ἡ βλάβος
ἐκ τῆς τῶν κρινομένων ἀφέσεως κέκτηνται,
τυραννίδος δὲ ἄφεσις ἐπὶ τοὺς δικάζοντας
φέρει τὴν βλάβην. οὐδὲ γὰρ τὸ δικάζειν ἔτι
καταλιμπάνεται, τυράννου κρατήσαντος.

ΕΚ ΤΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΥ. Δοκεῖτε δέ μοι μᾶλ-
λον περὶ τῆς τοῦ πικροτέρου διανοίας σκοπεῖν
πρεσβύτερον, εἰ τὰς τῶν προγόνων λογίσασθαι
γνώμας. ἡμῖν, ὥσπερ καλῶς ποιοῦντες οἱ πρό-
γονοι πολιτείας εὗρον δυναστείας ἀπηλλαγ-
μένην. καὶ μάλα δικαίως. ἐπειδὴ γὰρ ἄλλοτε
ἄλλαι τοῖς ἀνθρώποις τύχαι προσπίπτουσι, καὶ
μεταποιοῦσι τὰς τῶν ἀνθρώπων γνώμας. ἐπαν-
ορθούμενοι τὸ τῆς τύχης ἀνώμαλον τῇ τῶν νόμων
ἰσότητι, νόμους ἐξέθεσαν, μίαν πᾶσιν ἐξ αὐτῶν
ἐργαζόμενοι γνώμην. καὶ τοῦτο ταῖς πόλεσι
γίνεται νόμος, ἐπανόρθωμα κακῶν, ὧν αἱ
τύχαι ποιοῦσιν.

ΕΚΘΕΣΙΣ. Ὢν οὖν ἐγὼ οὐδὲν ἐνθυμούμενος
βουλεύεται ἡ βούλευμα κάκιστον, τὸ τῆς πο-
λιτείας μεταθεῖναι θεσμόν. καὶ τοιαῦτα πρὸς
ἑαυτὸν διελέγετο, τί ταῦτα θεοί; παρὰ τοὺς
πολλοὺς ὀφθεὶς ἴσον καθάπαξ τοῖς ἄλλοις
ἔχων, ἀνέξομαι; καὶ μάτην ἐῶ τὴν τύχην
φιλοτιμεῖσθαι τὸ πλεῖστον, εἰ ταῦτα τοῖς πολ-
λοῖς ὑποστήσομαι, καὶ συνιόντες κρινοῦσι πένη-
τες, καὶ τὸ δοκοῦν τοῖς πολλοῖς, νόμος προσῆλ-
θεν ἐμοί. τίς οὖν ἔσται τούτων ἀπαλλαγή; κα-
ταλήψομαι τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τοὺς κά-
κιστα ἀπολουμένους ἐκ πολλῶν καταστήσομαι
ὑμᾶς. καὶ οὕτω νόμος ἔσομαι τοῖς πολλοῖς, οὐχ

οἱ πλείους ἐμοί. ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν διεξήρχετο, οὐκ ἐπιθεὶς τὸ πέρας. θεῶν γὰρ κατεκώλυσεν εὔνοια. μὴ οὖν δι' ὧν χάριν τοῖς θεοῖς ἐποφειλόμεθα, ταῦτα τοῦτον διασώσειε τήμερον.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ. Δεινὸς ὁ φονεύς, ἀλλ' ὁ τύραννος μεῖζον καθίσταται, ὁ μὲν γὰρ εἰς ἕνα τὸν παρατυχόντα μιαιφονεῖ, ὁ δὲ ὅλας μεταβάλλει τὰς τῆς πόλεως τύχας. ὅσῳ τοίνυν τὸ λυπεῖν ἐν βραχεῖ τοῦ πάντας μιαιφονεῖν ὑπάρχει καταδεέστερον, τοσούτῳ ἀνδροφόνου τύραννος φαυλότερον.

ΓΝΩΜΗ ἕπεται τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀνθρώποις, κἂν τὰ δεινότατα πράξωσι. τὴν γνώμην γοῦν ἐξελέσθαι τῆς πράξεως, μόνος δὲ ὁ τύραννος εἰπεῖν οὐκ ἔχει τὴν τόλμαν ἀκούσιον, εἰ μὲν γὰρ ἄκων ἐνεχείρει τῷ τυραννεῖν, τυχὸν ἄν τις αὐτὸν ἀφῆκε τῆς γνώμης, ἐπεὶ δὲ βεβουλευμένως ἔδρασε. πῶς δίκαιον ὑπεξελεῖν τὸν πρὸ τῶν ἔργων τῇ γνώμῃ γενόμενον.

ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ. Οἱ μὲν οὖν ἄλλοι πάντες ἄνθρωποι παρ' ἡμῖν οἱ κρινόμενοι, τὸ παρὸν μόνον ὑπεύθυνον ἔχουσι. διὰ δὲ τὸ φθάσαι, πολλάκις ἀφίενται. μόνος δὲ ὁ παρὼν ἐπ' ἀμφοτέρῳ κρίνεται βίῳ. τότε γὰρ φθάσαι ἐπὶ μετρίοις οὐκ ἤγαγε, καὶ τὸ παρὸν τῶν γεγενημένων ἐστὶ χαλεπώτερον, ὥστε ἀμφοτέρων ὑπεχέτω τὴν δίκην, ὧν τε πρότερόν τε καὶ ὧν μετ' ἐκεῖνα λελύπηκεν.

ΕΛΕΟΤΕΚΒΟΛΗ. Τίνες οὖν αὐτὸν ἐξαιτούμενοι λύσονται; νὴ δία παῖδες. ἀλλ'

οὐκ

κότ' ἂν ὀδύρωνται. τότε παρεσταίναι τοὺς νόμους νομισάστε. αἷς πολλῷ δήπου δικαιότερον, ἢ ταῖς τούτου παισὶ τὴν ψῆφον ἐπενεγκεῖν, διὰ μὲν γὰρ τοὺς τούτου παῖδας ἡ τυραννὶς βεβαιωθήσεται, διὰ δὲ τοὺς νόμους, τὸ δικάζειν ὑμεῖς παρειλήφατε, ὥστε δι' οὓς ὑμεῖς δικασταὶ καθεστήκατε, τούτοις ἐστὶ δικαιότερον τὴν ψῆφον ἐπενεγκεῖν.

NOMIMON. Καί τοι εἰ μόμος τοὺς ἐλευθεροῦντας τὴν πατρίδα τιμᾶν, τοὺς καταδουλωμένους κολάζεσθαι λείπεται.

ΔΙΚΑΙΟΝ. Δίκαιον δὲ τοσαύτην ἐν ἡμῖν ὑποστῆναι τὴν δίκην, ὁπόσην αὐτὸς κατειργάσατο.

ΣΥΜΦΕΡΟΝ. Λυσιτελήσει δὲ πεσὼν τύραννος. ἑστάναι γὰρ παρασκευάσει τοὺς νόμους.

ΔΥΝΑΤΟΝ. ῥᾷον δὲ τὸν τοῦ παρόντος ἐργάσασθαι κόλασιν. οὐ γὰρ ὥσπερ αὐτῷ δορυφόρων ἐδέησεν εἰς τὴν τυραννίδος ἐπίθεσιν. οὕτω καὶ ἡμῖν δεήσει συμμάχων εἰς τὴν τοῦ τυράννου κατάλυσιν, ἀλλὰ δικαστῶν ἀρκέσει χεὶρ ἄλλην ἀνελεῖν τυραννίδος τὴν δύναμιν.

EXEMPLUM LOCI COMMUNIS

contra tyrannidis affectatorem, cujus procœmium primium tale eſt.

Quemadmodum legibus conſtitutum eſt, ipsâque apud nos judicia conſueverunt; legibus pœnas; luat is, cujus ſcelere leges nullæ fuerant amplius permanſuræ. Quod ſi præſenti liberatus ſupplicio foret, æquabiliorem ſeſe præbiturus, vitam popularem du-

ſturus illi forſitan aliquis pœnam remitt
poſſet: cum verò elapſus in præſentia ſit l
gè violentior evaſurus, injuſtum certè fuer
inſecuturæ tyrannidis initium præſenti del
cto condonari.

SECUNDI PROŒMII FORMA

Ex aliorum abſolutione reorum non m
gnum fortaſſe judicibus periculum fu
emerſurum: Verùm ſi Tyrannus abierit i
punitus, certum eſt, ad ipſos Judices pr
puum diſcrimen devolutum iri, quos c
ipſis legibus è medio tollent potientes rer
Tyranni.

A contradio. Videmini autem mihi, Judices, in ejus f
lum, quod in præſentia eſt, contemplati
mentem habere defixam, virtutis, ſeverita
tisque majorum noſtrorum obliti: quoru
juſtius erat reputare, animoque propon
ſententiam, qui nobis velut maximum, i
comparabileque munus, Remp. omni damn
tione vacuam, ſolutamque reliquerunt. O
ptimè quidem illi atque rectiſſimè. Quan
enim fortuna ipſa varietate ſuâ inconſtan
tem ſe, diverſamque hominibus præbet? pr
inde mentes quoque hominum ad rectè ſecu
agendum multiplici flexu trahuntur. Hui
inæqualitati fortunæ legum æqualitatem op
poſuerunt, inſtituerantque Rempubl. velut
unam civium omnium ſententiam facientes, ut
fortunam, nunc prementem res cujusque,
nunc extollentem, legum conſtantia æquarit,
eſſetque

etque incivitatibus lex correctio malorum, fortuna patraſſet.

Cujus ipſe aut immemor, aut contemtor itius, ſceleſtiſſimo ſecum conſilio inſtituit, ut mpublicam deleret, taliaque ſecum diſſere: Quorſum hos ergo, per Deos immorta? Supra omnes poſitus omnibus me patiar ari? Fruſtraque permitia cumulare dias mihi fortunam, ſi eadem quæ vulgus iam? eadem feram? & quod collecti pautes judicant, quodque multis videtur, mihi tamquam lex obſervandum erit? ouſque ergo hæc? Quis modus erit, aut am qua liberatio? Occupabo arcem, & ſſimè perituras longè abigam leges, eroque liqui, ego lex potiùs, quàm reliqui mihi. ac ipſe ſecum revolvebat, nondum verò torum ſuorum finem aſſecutus: obſtitit em benevolentia Deorum. Quid ergo? non iquiſſimum eſt, ſi propter ea, quæ fruſtra atus eſt, ſummam Diis gratiam debemus, opter eadem hæc hunc hodie conſervari? — *Ab expoſitione.*

Sceleratus eſt homicida; ſceleratior tamen multo Tyrannus. Ille enim unum, quiſquis is fuerit, perimit: hic verò totas conmlis civitatis fortunas. Quanto ergo minus eſt parum offendere aut unum necare, quam omneis occidere: tanto minus eſt homicida malum, quam atrox Tyranni crimen. — *A comparatione.*

In aliis autem reis evenit plerumque, ut — *A ſententia.*

tametſi graviſſima admiſerunt, mentem eximant delicto, animoque defendantur. Solus autem Tyrannus fiduciam non habet, ut invitum ſe dicere queat, tantum ſcelus ſuſcepiſſe. Itaque ſi invitus tyrannidem fuiſſet aggreſſus, eſſet fortaſſe ratio aliqua hujus ipſum conatus abſolvendi. Verùm cum ante rem attentatam ipſe multum ſecum diuque deliberavit, quomodo juſtum cuiquam videtur, culpa carere ipſum, qui ante opera, mente quoque factus eſt Tyrannus?

A digreſſione in conjecturalem cauſam. *Alii ergo, quicunque in jus vocantur rei, præſentis ſolum criminis rationem repoſcuntur, & propter prioris vitæ rectè facta ſæpius abſolvuntur, & præſentibusque delictis ignoſcitur. Solus vel Tyrannus utriusque temporis judicium ſubeat oportet. Liquet enim quàm immoderatè vitam præteritam & quàm crudeliter præſentem exegerit ipſe. Itaque utrorumque det pœnas & eorum quæ ante, & eorum quæ præſentis ſceleris conatu deliquit.*

Ab excluſione miſericordiæ. *Libet autem videre, cujus preces præſenti ipſum diſcrimini ſint exemturæ. Liberi nempe. Verùm cùm ſupplicantes vobis, flentesque illos videbitis, putate, vobis aſſiſtere leges, quarum vos reſpectu moveri multo rectius eſt, quàm liberorum ipſius. His enim ſperatæ dominationis fuerat relicturus hæredes: leges verò, quod judicandi, decernendique de ipſo poteſtatem habent, præſtant.*

Itaque

Itaque per quas, quòd judices eſtis vobis datur, pro eis juſtius fuerit vos ſententiam ferre.

Si enim rectè leges jubent, eos, qui patriam in libertatem aſſerunt, honoribus afficiendos eſſe; neceſſario relinquitur, eos, qui in ſervitutem redigere conantur, eſſe puniendos. *A legitimo.*

Juſtum autem eſt, ut tantum vobis det pœnarum, quantum ipſe ſcelera admiſit. *A juſto.*

Quod ſi Tyrannus occubuerit, id magno vobis uſui futurum eſt. Quoniam firma præſtructio confirmandi leges erit. *Ab utili.*

Facile autem & expeditum erit, de ipſo ſumere ſupplicium: Neque enim, quemadmodum ipſe ad aſſerendum tyrannidem ſatellitibus; ita vos ad opprimendum ipſum, auxiliis opus habetis. Sed ſufficiat (judices) ſola veſtra ſententia: cujus cùm à Republica jus poteſtatemque acceperitis, pulcherrimum quoque erit, pro Reipublica ſalute ipſam experiri. *A facili & poſſibili.*

Qua facili cognitione totam hanc præſentem tyrannidis poteſtatem auferetis. *Concluſio. Ab eventure.*

SCHOLIA.

Locus communis, &c. Principio loci communes ſunt; quas rerum formas appellant, quæ fere in uſum rerum humanarum & literarum cadunt: ut, fortuna, opes, honores, vita, mors, virtus, prudentia, juſtitia, liberalitas, temperantia, & his contraria, ut ait Melanchton, 1. Rhetoricorum. De quorum uſu optimè deſcripſerunt, Rodolphus

dolphus Agricola, in epiſtola de ratione ſtudii, & Eraſmus, ſecundò Copiæ.

Sunt item alia, qvæ in cauſis à defenſoribus, alia ab accuſatoribus communiter tractantur. Horum locus communis, Augere peccati atrocitatem; & dicere, malorum non oportere miſereri: Illorum miſericordiam captare, & illata crimina extenuare.

Item: communes loci cùm accuſatorum, tum defenſorum: A teſtibus contra teſtes; à qvæſtionibus contra qvæſtiones; ab argumentis, à rumoribus; & contrà de qvibus Cicero ad Herenn. 3. Georgius Trapezuntius Rhet. 2.

Item: communes loci (de qvibus potiſſimùm Aphthonius loqvitur) ſunt, qvibus citra perſonas in ipſa vitia moris erat perorare; ut in adulterum, âleatorem, peculatorem; ut ait Qvintilianus lib. 2. cap. 4.

Communes autem dicti ſunt ideo, qvia qvamvis contra hunc aut illum dici videantur, tamen ad univerſos criminis reos efferantur neceſſe eſt; ut ait Trapezuntius.

Augmentans, *&c.* Hoc eſt, per locum communem amplificamus vel augemus virtutes, qvæ bonis; vel crimina, qvæ ſceleratis inſunt illis per conqveſtionem miſericordia curatur, his peccatorum atrocitas exaugetur qvod qvibus rationibus fieri debeat, oſtendit Cicero in fine libri 2. ad Herennium.

Deuterologia, *&c.* Agricola ſecundum orationem reddit. Qvoniam locus communis poſt accuſatorum argumentationes, qvibus primò noxii manifeſtantur, & convicti ſuppliciis digni reliqvuntur, ſolet tractari. Unde Qvintilianus ait, ex mediis judiciis eſſe. Et Priſcianus ita definit: Locus communis exaggerationem habet manifeſtæ rei, qvaſi ex argumentationibus jam peractis. Non enim qværimus in hoc, an

Lib. 2. c. 4.

iſte

tie ſacrilegus, vel vir fortis ſit? ſed rei convictæ, & manifeſtæ exaggerationem facimus, cui tamen legibus ſupplicium ſit definitum, vel præmium. Rodolphus Agricola lib. 2. cap. 14. Loci communis, inqvit, ut Rhetores vocant, non ſunt aliud, qvàm majores ratiocinationum propoſitiones, ut qvæ in proditorem, in veneficium, adulterum, ſicarium dicuntur. Cùm volumus enim probare, Cœlium damnandum; oſtendimus, veneficum eſſe; qvod ubi explicatum eſt, qvid reſtat aliud, qvod ratiocinationi deſit, niſi major? veneficus eſt damnandus.

Epilogo ſimili, &c. In Concluſione præter Enumerationem ſunt Amplificatio & Commiſeratio. Illa per locos præſcriptos à Cicerone communes, inſtigationis auditorum, augendiqve criminis cauſa, ſumitur: Hac item per locos ſuos commovetur miſericordiâ animus auditoris. Ergo concluſioni ſimilis eſt locus communis, qvem item bonorum & malorum, qvæ alicui inſunt, nos amplificativum ſermonem appellamus, λόγον αὐξητικὸν Græci.

Res enim nota eſt, &c. Hoc eſt, poſtqvàm forma qvædam prooemii fuerit poſita, & à contrario locus, tum, ſubjunges ἔκθεσιν. id eſt, expoſitionem, ut auditorem in odium maleficii rapias: ac inſtiges, non probes, nec doceas rei declaratum antea crimen.

In Majus extollas, &c. Hoc eſt flagitium, in qvod fuerit invectus, oſtendens, longè gravius eſſe, atqve atrocius illo cum qvo contuleris, ut ſacrilegium peculatore deteriorem.

Sententiam, vel mentem, &c. Sententiam veteres, qvod animo ſenſiſſent, ut ſupra dictum eſt, vocaverunt, Græci γνώμην appellant. Qvod conſilium mente conceptum atqve voluntatem qvoqve ſignificat. Vult igitur Aphthonius, ut aperiamus, qvo animo, vel rationis

impulſu, & qvibus conſiliis reus ad maleficium acceſſerit.

Conjecturali, &c. Conjecturam à conjectu, id eſt, directione qvadam rationis ad veritatem, appellatam, ait Qvintilianus lib. 3. cap. 7. Hinc *Conjecturalis* cauſa, cujus Cicero ponit ſex partes. Et primam vocat argumentationem probabilem, dividitqve in cauſam, & in vitam; illa ratiocinationem, hæc ex ante factis ſuſpiciones adminiſtrat.

Conjecturalis.

Conjecturalis cauſa.

Miſericordia excluſionem, &c. Ἐλέȣ ἐκβολήν. Amovendam ait miſericordiam eſſe, & neminem juſtum oportere malorum miſereri.

Leges nulla, &c. Tyranni periphraſis eſt, in qvem præſens hic locus communis eſt inſtitutus. Verùm Tyrannus olim dicebatur fortis, & dominus bonus, plenam in ſubditos poteſtatem habens. Unde Virgilius in 7. Æneam ſuum (qvem pium ſemper eſſe voluit) Tyrannum dixit, inqviens:

Pars mihi pacis erit, dextram tetigiſſe Tyranni.

Poſtea viribus imperii per ſuperbiam cœperunt abuti. Unde *tyranni* nomen ad eos reſtrictum eſt, qvi per inſolentiam abutuntur imperiis, & Rempub. opprimunt, rediguntqve in ſervitutem. Cum his, inqvit Cicero Offic. 3. nulla nobis eſt ſocietas: ſed potius ſumma diſtractio. Omne hoc genus peſtiferum atqve impium ex hominum communitate exterminandum eſt, &c. Idem 11. Philippic. Satis eſt viris fortibus, didiciſſe qvàm ſit pulchrum, beneficio gratum, famâ glorioſum, tyrannum occidere. Idem pro Milone: Græci homines Deorum honores tribuunt iis viris, qvi Tyrannos necaverunt, qvæ ego vidi Athenis, qvæ aliis in urbibus Græciæ, qvas res divinas talibus inſtitutas viris? qvos cantus? qvæ carmina? Propè ad immortalitatem, & religionem, & memoriam conſe-

Conſecrantur &c. Præterea lex olim erat: Tyrannicidæ imago in gymnaſio ponatur. Cujus meminit Qvintil. lib. 7 cap. 8.

Videmus, &c. Aphthonius: Δοκεῖτε δέ μοι μᾶλλον περὶ τ τῦ παρόντος διανοίας ἀκριβέστερον κρίνειν, εἰ τὰς τ προγόνων λογιεῖσθε γνώμας.

Longè (inqvit) diligentiùs, & exactiùs (mea ſententia) judicaretis in re præſenti, ſi majorum noſtrorum judicia ante oculos veſtros ponere velletis. Judices nimium indulgentes ac remiſſos arguit. Majores autem è contrario diligentiores aſſerit enituiſſe. Illos pati Rempub. opprimi, hos in libertatem adſeruiſſe, & legum juſtitiam oppoſuiſſe injuſtis fortunæ impulſibus ad maleficia. Eſt enim locus à contrario.

Fortunam varietate ſua, &c. Fortuna potens, ac variabilis appellatur à Virgilio: qvam Deam veteres arbitrati, in tota ratione mortalium ſolam utramqve paginam facere credebant; & omnes caſus humanos adſignabant illi, ut hominum mentes imppellenti, nunc ad maleficia, nunc virtutum ſtudia. Unde Q. Cur. lib. 3. de rebus Alexandri, inqvit, Etiam naturam plerumqve fortuna corrumpit, & lib. 8. Qvis negat, eximiam qvoqve rumpit. Et lib. 8. Qvis negat, eximiam qvoqve gloriam ſæpius fortunæ, qvàm virtutis eſſe beneficium? Hinc Aphthonus ait, prudenter à majoribus inſtitutum, ut leges decernerent malis pœnas, bonis autem præmia virtutis.

Fortuna. Hinc illud Horat. l. 3. carm. od. 29. Fortuna ſævo læta negotio. Ludum inſolentem ludere pertinax, Transmutat incertos honores, &c.

Attentatam rem, &c. Id eſt Miſericordiam, Tyrannus mereretur, ſi peccâſſet imprudenter & inconſultè: ſed cum factus ſit ſtudioſè, atqve dedita opera tyrannus; erit puniendus: voluntario enim crimini nulla debet eſſe veniæ ſpes, nec ignoſcendi facultas parata.

Invitum se dicere, &c. Hoc eſt, crimini ſui nihil poterit prætexere, non dicere, qvod invitus, vel per imprudentiam ſcelus ſuſceperit. In Teſtamento veteri legimus, iis urbem profugii paratam fuiſſe, qvi neſcientes aliqvem percuſſiſſent: ut ſi ferrum in ſylva manum ſuccidentis ligna fugerit, & occiderit hominem. Deut. 19.

Liberorum ipſius, &c. Hoc eſt; filiorum atqve filiarum. Vide Gellium, lib. 2. cap. 13.

Qvorum reſpectu moveri, &c. τὴν ψῆφον ἐπενεγκεῖν, id eſt, ſuffragia ferre. Multò juſtius, (inqvit) pro legibus ſuffragia ferre, easqve defendere, qvàm tyrannorum liberos favore proſeqvi. Illarum enim beneficio juſtitia floret, & Judices liberè ſententiam pronunciant; ſed horum maleficio cum Judicibus eqvitas è medio tollitur.

LOCUS COMMUNIS
in Villarum ac urbium incenſores.

EXORDIUM.

Hominum impiorum nulli gravioribus ſuppliciis afficiendi ſunt, qvàm ii, qvorum maleficio contingit, ut funditus per incendia pereat, qvod à juſtitia ſuum unicuiqve fuit attributum.

A contrario. Qvorſum attineret, Deorum clementiâ datas eſſe facultates; ſi liceret impunè maleficis eas per crudeliſſima ſcelera tollere, vel omninò flammis abolere?

Ab expoſitione. Qvid in rerum natura poterit atrociùs eſſe, qvàm omnia loca miſerabilibus lamentis, cunctasqve domos ejulationibus qverulis complere, urbes incenſionibus, internecione cives, vaſtitate regiones, ruina crudeliſſima Reſpublicas perdere; & breviter, omnia, qvibus humana vita carere non poteſt, flammis abſumere?

A comparatione. Qvibus longè mitiores ſunt fures, aut ſicarii.

qui unius atqve alterius bona diripiunt, aut rerum inopia protruſi, unum aliqvem occidunt: at Respub. omnes evertunt, & univerſa tollunt è medio.

Facinori voluntario nulla debet eſſe parata excuſatio; imprudentiæ juſta eſt deprecatio. Nulla igitur venia digni ſunt iſti, qvi conſultò maleficia ſuſceperunt, ac ſua ſponte omnia immaniter exuſſerunt ſola nocendi libidine, & perverſitate mentis impulſi. *A ſententia.*

Cùm vitam præteritam adeò turpiter exegerint, ut nulla ſpes melioris ſit inſeqventis; Judices, injuſtè facietis, ſi eos dimiſeritis. Qvippe viz unqvàm ad bonam frugem perventuri ſunt, qvos ad omnia flagitiorum genera rapuit aſſidua peccandi conſvetudo. *A conjecturali digreſſione.*

Qvis poterit iſtorum miſereri, qvos non publicus luctus ad miſericordiam traxit; non tot matronarum ac puerorum ejulatus flexêre, non tot virorum ſingultus atqve calamitates maximæ permovere, nedum à teterrimo crimine, potuerunt deterrere. *Ab excluſione miſericordiæ.*

Eas & jura ſinunt, voluntqve, ut iis pœnas ſe dignas, exſolvant, qvi juſtitiæ leges violando crudeliter univerſam Remp. aflixerunt, fortunasqve omnium irreptabili damno fundidus perdiderunt. *A legitimo*

Qvis tam perverſi judicii poterit eſſe, cui videatur iniqvum, eos tantis incommodis atqve pœnis adficere, qvanta bonis innocentibus intulerunt, tantisqve ſuppliciis excruciare, qvanta meruerunt eorum maleficia? *A juſto.*

Sumto de ſceleratiſſimis hominibus ſupplicio, fiet, ut Respub. liberata poſſit reſpicere: item boni cives, qvibuscunq; rationibus valuerint, ſua tecta reſtaurare, & in meliorem: aut ſaltem priſtinam conditionem, atqve dignitatem reſtituere. *Ab utili.*

Tanta vobis, Judices, eſt divinitus conceſſa poteſtas *A poſſibili & honeſto*

Hoc enim eſt proprium ejus officium, qvo ad Reipub. adminiſtrationem accedit. poteſtas, ut citra magnum negotium maleficos tollere, tanta item facultas, ut pro jure veſtro Rempubl. afflictam ſuffulcire poſſitis, & libertatem aſſerere.

Nihil magis poterit Judices æqviſſimos decere, qvàm Rerumpublicarum hoſtes opprimere: nihil magis glorioſum æſtimari, qvàm proſpicere, ne qvid damni boni cives capiant.

Ab eventu. Poſtqvam pœnas de reis hisce dignas ſumpſeritis, feneſtram criminibus reliqvis clauſuri eſtis. Nam eorum exemplis multi deterriti ceſſabunt à peccando, qvi alias ad nocendum promtiores ſunt futuri. Reſipiſcent multi, ubi cognoverint mala conſilia conſultoribus peſſima cecidiſſe.

ALIUD LOCI COMMUNIS *exemplum, in ebrium.*

EXORDIUM.

Ebrietas. In Republ. veſtra, Judices, prudenter inſtituta, non ferre ſoletis ulla etiam levia crimina: qvanto minùs vobis toleranda eſt ebrietas, omnium ſcelerum teterrima: unde, vel ut alto gurgite profluunt omnia vitiorum genera, promanatqve corporum & animarum pernicies certa.

A contrario. In homine rem præſtantiſſimam novimus eſſe rationem, bonamqve valetudinem: utrumqve obnubilat, imò disperdit fœda temulentia, utrumqve conſervat divina ſobrietatis virtus; qvæ omnium bonorum eſt origo; ſicut illa malorum.

A expoſitione. Tolerabilior rei præſentis eſſet cauſa, ſi vino rariùs ſeſe ingurgitaret; ſed nullam meretur veniam, cum beſtia qvotidie cothoniſſans ſeſe poculis obruat. Qvi toties ab amicis admonitus non deſinit, ab adfinibus objurgatus non ceſſat ebrietatem ſectari, & (juxta proverbium canis ad vomitum reverti, & ſus ad volutabrum cœni. Noctes atqve dies in ganeis, in luſtris pergræcatur, clamat, rixatur, pugnat.

Qvem-

Qvemadmodum amor turpis nihil boni procreare poteſt: ſic item ebrietas, ingeniorum teterrima pernicies. Et reliqvi morbi partem aliqvam corporis ſolent corripere, non divinam in homine particulam adoriri: peſtilentiſſimus omnium eſt ebrietas, hoc eſt, rationis privatio, qvæ *temulentia* dicta, qvod animi vigorem debilitet. Veteres enim *temetum* appellavêre vinum, ex eo, qvod tentet, atqve labefactet mentem. *A comparatione.*

Alios imprudentiæ, caſus, atqve fata ad peccandum trahunt: ebrioſi ſponte ſua rapiuntur ad malefaciendum. Unde Seneca ebrietatem nihil aliud ait eſſe, qvàm voluntariam inſaniam; Epiſt. 12. *A ſententia.*

Non potuit vitam præſentem honeſtè tranſigere; qvi præteritam turpiſſimè traducendo, ſe puteo (qvod ajunt) argenteo non deſiit ingurgitare. Documento ſunt libidines portentoſæ, pallor, genæ pendulæ, oculorum ulcera, tremulæ manus; qvas aliqvando vidiſtis effundere plena vaſa. Hæc omnia præmia ſunt ebrietatis, & vitæ turpiter exactæ evidentia ſigna. Vide Plinium; lib. 14. capite ultimo. *Antecedente. Incontinentia incommoda vide ex Socrate apud Xenoph. Memor. 1.*

Nulla ratione parcendum eſt illi, qvi conſulto facinus patrat, & ſua ſponte ſe convertit in beſtiam: qvod facit ebrioſus homo, cujus turpiſſima flagitia ſine ullâ miſericordiâ reprimere debetis, & exemplis in nocentem editis reliqvos à peccando deterrere. *A miſericordiæ excluſione.*

Cùm, juxta Ciceronis ſententiam, Lex ſit recti præceptio, praviqve depulſio; rectiſſimè feceritis, ſi (qvod leges veſtræ volunt) teterrimum hoc ebrietatis crimen è medio ſuſtuleritis: qvo facto, vitiis omnibus repurgatam Rempub. eſtis habituri. *A legitimo.*

Vos ideò magiſtratu fungimini, & gladios geritis, ut ſontes puniatis, & innocentes tueamini. Nihil igitur juſtius, nihil honeſtius facere poteritis, *A juſto, honeſto, utili, poſſibili.*

Gladius curgerant magiſtratus.

teritis, qvàm ſi fortiter officio veſtro functi, beſtiam hanc ebrioſam graviter animadverteri[tis.] Nec erit, qvod ab illa vobis metuere debea[tis,] cum neminem ſui criminis defenſorem habeat, [cum] ejus omni vigore corpus exhauſtum, vinoq[ue] debilitatus ſit animus. Noxium igitur di[gnis] modis tractate: qvod non ſolum Reipub. veſtr[æ] futurum eſt utile exemplum atqve ſalutare; ſe[d] etiam gratum Deo, qvi maximo odio proſeqvit[ur] ebrietatem. Unde apud Eſaiam inqvit: Væ qv[i] conſurgitis manè ad ebrietatem ſectandam, [&] potandum usq; ad veſperam, ut vino æſtuetis, &c.

Epilogus. Sed non opus ratione longa vobis, qvib[us] perſvaſum eſſe ſcio, ebrietatem crimen eſſe [tae]terrimum, nec levi ſupplicio tollendum.

PETRUS MOSELLANUS VENUSTIUS

ut copioſius tractatur

ARGUMENTUM.

Vereor plurimum, ne, qvi ſobrii ſunt, operam hanc meam in ebrios dicendi, ſeu ſupervacanea[m] rideant: dicent enim, ſobriis caſtigatione hac nihil opus eſſe: ebrios autem ſic vino ſepultos, ut nullius vocem exaudiant, nullius admonitionem intelligant, nullius objurgationis aſperitatem ſentiant. Nimirum qvod, ut corpus mortu[um] nullis punctis; ſic ebrii animus nullis monitis excitari poſſe videatur. Qvanqvam autem optabile eſſet, non ſæpè operam ludi in corrigendis iis, qvi in vitiis ſuis ſic obduruêre, ut omnem medicinæ ſpem excludant: tamen, qvia ſunt, qvi certis intervallis ex tanti mali ſopore expergefacti, ad ſe redeunt, ſeqve ſanabiles per hoc, qvo morbum ſubinde agnoſcant, præbent; vel horum gratiâ, qvanta ſit in hoc vitio pernicies, paucis oſtendam. Nam pulchrius nihil eſt homine ſobrio, & ad qvidvis qvovis tempore, qvovis in loco, parato: ita nullum monſtrum fœdius ebrio,

cujus,

jus, ut Terentianus Chremes ait, neqve pes, eqve manus ſatis ſuum officium facit. Principio irari ſuccurrit Græcorum prudentiam, qvi ſuæ tiam lingvæ proprietate, qvanta virtus, qvamqve igens bonum ſit ſobrietas, ſatis declarant. Si-videm, ut oſtenderent mentem humanam in ſua ignitate conſiſtere ſine ſobrietate non poſſe, vir-tem hanc inſigni vocabulo σωφροσύνη nomi-avere.

Σωφροσύνη.

Qvid enim aliud ſonat σωφροσύνη, qvàm entis conſervationem: ut qvantum homo ani-nalia rationis expertia mentis dignitate antecel-it, tantum qvoqve hæc virtus cæteris omnibus t ſublimior cenſenda. Qvanqvam autem Stoi-orum diſputatio eſt, qvi unam virtutem habeat, i cæteras non deeſſe: tamen in uſu vitæ humanæ æpè compertum eſt, fortitudinem habuiſſe eum, vi amicitiæ jura non præſtiterit. At ſine ſo-rietatis fundamento nullus unqvam virtutum omicilium in animo ſuo conſtruxit. Nam ut ea culorum acies ſola colorum diſcrimina diſcernit, vi nullo vitioſi humoris fluxu lippiant; ita, qvid vaqve in re vel fugiendum, vel ſeqvendum ſit, a tantum mens cernit, qvàm cibi ac potûs mode-atio ab omni onere ſemper ſervarit expeditam. Iæc prudentibus conſiliorum omnium mater; hæc ectè conſulta maturè exſeqvitur, cum hac flo-ent Reſpub. hac diſcedente ſenſim optima qvæ-ve dilabuntur: ut vel hinc appareat, qvanta ſit eſtis in Rep. civis ebrius, qvi neqve virtuti ulli ocum apud ſe relinqvat, nec ullum in rebus du-iis conſilium, aut invenire ipſe, aut ab aliis in-entum rectâ ratione exſeqvi poſſit: qvi nec præ-erita recordare, nec præſentia moderari, nec fu-ura prævidere rectè qveat: qvi deniq; nihil aliud it, qvàm qvod de otiis ait poëta, *Telluris inutile ondus*. Pinge autem tibi cogitationis penicillo alis hominis vitam. A veſpera ad multam no-

ſtem clamatur, bibitur, luditur, cantatur, ſ
latur, pugnatur, franguntur ſcyphi: menſa
mitu conſpuantur: ſuccedit ſomnus alii gra
adeò ut morti pluſquam ſimilis appareat, alii
mniorum terrificis ſpectris irreqvietus. Tum
qviſſimum ebrietatis ſupplicium, vehemens c
tis dolor ac membrorum omnium debilita
Manè dolor & nondum edormitum vinum ſu
re vetat, & in medium usqve diem in ſtratis
tinet. Qvodſi qvid operis urgeat nimis, ſ
& vel ſemimortui, ad illud accedimus.
autem cum laude in negotio aliqvo gravi ve
tur, ad qvod invitus, fractus, ac totus langu
ingreditur? Qvid expediet impeditus ipſe?
fortiter faciet langvidus? Qvem laborem
heſterno mero non ſolùm fatigatus, verùm
fractus? Attrectandum eſt aliqvid? tremunt
nus eundum aliqvo? genua labant.
poſcit eloqventiam? lingua hæret, vocis me
eſt impeditus. Qvid multis? inter tot morbo
genera, qvot humanæ naturæ miſeria eſt ob
xia, vix ullum eſt, qvod ſemel adeò totum
minem ſibi eripuit, & animum pariter atqve
pus proſternat. Bona morborum pars, cùm
corporis aliqvam partem affligat, tamen imm
talem hominis partem, nempe animam, impe
non audet. Sunt qvi ſoporem, ſunt qvi
porem, ſunt qvi frigus, ſunt qvi æſtum im
tant, ſalvâ tamen interim rationis dignit
Atqve illud ipſum, qvod commune habe
cum Diis immortalibus, qvo ſolo homines ſu
mus, & rectè appellamur, qvo à brutis differim
hoc verò labefactare ebrietas & poteſt, & ſo
Atrox ſanè, & horrenda peſtis eſt ἐπιληψία,
correpti pleriqve aliqvoties vim ſibi ipſi a
runt; dum ſua ipſorum membra pulſant; dum
pillos ſibi vellunt, dum ſe in luto volvunt ipſi.
nullis verbis conſeqvi qveas, qvanto ſœdior

Animum cum Diis communem habemus, eoqve ſolo à brutis differimus.

qvam

...oque immaniori malo laboret ebrius. Quem ...ia corripit, hunc paulo momento deſerit, ...e ei mentis uſum reddit: ebrius autem, cùm ...multumqve, per ebrietatem jactatus fuerit, ...e indigna multa tum fecerit, tùm paſſus ...it, (ſi non, qvod ſæpe numero accidit, in to... ...extingvatur) totùmqve penè triduum ſe... ...o ſimilis jacuerit; vix tandem ad utrumqvè ... Illi mali ſenſum lenit; qvod nulla ſua ..., ſed morbi vehementia pœnitenda multa ...dicit, tum facit: verò malum conduplicatur, ...ndo, qvò mali culpam à ſe transferat, non ha... ...: & minùs præmere ſolent, qvæ nihil com... ...ctis gravia accidunt. Jam inter animi vitia ...um eſt tam noxium, nullum; ex qvo tanta ...orum aliorum ſeges pullulet. Qvid enim ... eſt horrendum, qvod non ebrii audeant? ...e & taciturnitate in rebus humanis nihil ſan...us eſſe debet. Ebrio nihil rectè credideris, ...urit omnia; neqve qvicqvam tam religiosè ar...um eſt, qvod celare is poſſit, qvi ad cujusvis ...potoris ſtultitiam invitatus, mentis ſuæ di...itatem ipſe prodit. Qvid enim non proderet ... qvi illud, qvod cariſſimum habet, ad alienum ...ectum, eumqve ſtultum, amittere vel cum avi...ate paratus eſt? Cui autem ignotum eſt, rixa...m, vulnerum, ſtuprorum, adulteriorum, homi...idiorum uberrimum fontem eſſe ebrietatem: Qvis enim neſcit, pugnam Lapitharum factam ...ut Horatius ait) ſuper mero? Qvis neſcit, Tar...inios mero calentes primum ad ſtuprum neſan...um proceſſiſſe, mox & regno Ampliſſimo exci...iſſe? Qvis ignorat, Alexandrum Macedonem, ...etera qvidem Regem laudatiſſimum, compotan...i ſtudio eo pro lapſum ut iis, qvibus familiariſſi...mè utebatur, interfectis, & per hoc procerum ſuo...um omnium animis à ſe alienatis, veneno tan...dem extingveretur? Sed ne ego ineptus, qvi, qvod

In vino veritas. hinc Horat. Ser. 1. Sat. 4. & 16. Condita cùm verax aperit præcordia Liber. Vide Curt. l. 10. & Plut. in vita Alex.

vitium finem nullum nocendi habet, hoc ...
nis meæ anguſtiis complecti ſtudeo.

ALIUD EXEMPLUM LO...

communis in ſacrilegum, juxta præſcript...
Aphthonio locos, cujus bona pars ex Pri...
ſciano deprompta eſt.

EXORDIUM.

In omnes maleficos oportet animadve... maximè in eos, qvi contra Deos aliqvid au... ſacra violando.

ALIA EXORDII FORMULA.

Qvod ſi vultis committere, Judices, ut c... qvoqve homines veſtra indulgentia peſſimi ... ſacrilegum impunitum relinqvite ſin hoc ... placet, ſuppliciis afficite.

ALIA PRINCIPII FORMA.

Qvi in conſpectum veſtrum adductus eſt ... videtur ſolus in periculum veniſſe: ſed vosq... in diſcrimen præcipitamini. Juris enim c... temtio, & religionis violatio, impunita reli... Deorum iram in homines excitat.

A contrario. Ut Dii placarentur, majores noſtri ceremo... inſtituerunt, aras condiderunt, templa Diis i... mortalibus voverunt, hoſtiis donariisqve ex... narunt, ac feſtis diebus redeuntibus celebraru... iſte autem ut Deos exacerbatos in capita no... inſtigaret, aras ſpoliavit, templa profanavit, ... omnia donaria crudeliter abſtulit.

Ab expoſitione. Et qvid aliud animo revolvit, qvid aliud ma... natur ſacrilegus, qvàm Deos irritando unive... civitati malum accerſere, publicisqve ac priva... rebus incommodare? Etenim ex ſacrilegio ... Deorum contemtu, ſolet agrorum ſterilitas p... venire, omniumqve rerum penuria: item ſe...

tione...

[illegible], prælia, regionum devaſtationes, urbium [illegible], atqve peſtes

[illegible] reliqvorum maleficiis tolerabilius malum [illegible] enaſci. Latrocinium ac furtum in pau- [illegible] committuntur: ſtupratorum adulterorumq; [illegible] iis ſolùm qvi faciunt, moleſta & acerba [illegible], & eos maximè, qvorum intereſt, excruciant? [illegible] autem omnibus ex æqvo plurimum in- [illegible], qui Tyrannis eſt ſimillimus; ſed ta- [illegible] illis non omnibus, ſed peſſimis omnium. [illegible] enim facinus eſt ſæviſſimum, qvo Deo- [illegible] immortalium donaria ſpoliant, ſacrasqve di- [illegible] auferunt. Iniqviſſimum igitur eſſet, [illegible] vel injurioſum adfici ſupplicio, ſacrilegum [illegible] abſolvi.

A comparatione.

[illegible] qvid, ſuis ut prætendat flagitiis, habere [illegible]? invitus ad ſcelera non acceſſit, ſed cùm [illegible] ſemper in eo mens, malus animus fuerit, [illegible] ſine multis, ſed impiis conſiliis atqve cona- [illegible] fores templorum effregit. Jam qvali præ- [illegible] animo cenſeatis eum, qvi Deos Immorta- [illegible], qvos omnes creaturæ venerantur, ac ado- [illegible], contemſerit, imò divina ſacraria profanan- [illegible] exacerbaverit? Qvid deſignare ſolent, qvi Bo- [illegible] lochorum peſſimi, nunqvam laboribus hone- [illegible], ut victum acqvirerent, operam impende- [illegible], ſed per impias artes atqve ſacrilegia malue- [illegible] ad divitias pervenire.

A ſententia.

Bo mala. bi

[illegible] Homines alii qvi peccant, maleficii præſentis [illegible] vitæ prioris melius exactæ ſanctimonia vel [illegible] cuſare, vel expugnare poſſunt: at qvi tam [illegible] enda crimina committunt in Deos [illegible] atis o- [illegible] dunt, ſeſe habere pectora, qvæ ab ineunte æ- [illegible] te nulli pietati adſveverunt, ſed aſſiduo crimi- [illegible] m uſu tam contaminata ſint, ut ad meliorem [illegible] gem, ſi cupiant etiam, neqveant reduci. Li- [illegible] m enim tortum haud unqvam fiet rectum.

A digreſſione conjecturali. Imò naturá potentiorem conſvetudinem aſſerere Q. Curt. lib. 5.

 Et

Et difficile eſt reſiſtere conſvetudini; qvia ſ
latur naturæ:

Qvam licet expellas furca, tamen uſqve
curret.

Qvare nihil jam aliud reſtare conſtat, qvam
gnum meritis ſupplicium, ut ſic arbor mala ſ
excidatur, ne malos fructus producere pergi

A miſericordia exclusione. Unde ſi cum maximo ejulatu ad pedes ve
ſeſe abjecerit, nihil opploratione ejus comm
amini oportet, ne crimen impunitum aliis
ter peccandi feneſtram aperiat, & inconſul
ſericordia veſtra Deorum iram in publicæ di
dia calamitatis exacuat.

A logiſmo, Qvod ſi leges volunt, ut qvi ſtatu
minum inqvietant, pacemqve publicam
perturbant, puniantur: qvanto magis a
vertendum erit in eos, qvi nobis immo
Deos iniqvos & hoſtes faciunt, ut eorum
tiâ ſpoliati, funditus intereamus?

A juſto. Et qvid magis æqvum eſſe poterit, qvàm
placare, religionem tueri: ædiumqve ſac
expilatores damnare, ac meritis ſupplicii
ficere?

Ab utili. Qvod ſi feceritis, Deos placatos habebi
Reip. ſtatum longè tranqvilliorem atqve pro
ſiorem. Etenim in iis imperiis feliciter o
ſolent ſuccedere, in qvibus religio vera con
ta, ſcelera punita, & ante omnia regnum De
rit qvæſitum.

A poſſibili. Nec erit, qvod vindictæ veſtræ juſtiſſimæ
dimento eſſe poſſit: neminem enim iſte h
cujus patrocinio nitatur; nec credo fore ali
qvi tam ſit Divum contemtor, iſtum è ma
veſtris ut cupiat eripere, ſed potiùs omnes i
bunt, & vigebunt, ut reus, omnium ſuffr
morti deſtinatus, meritas pœnas exſolvat,

Epilogus. eo conſervato κακῶν πανηγυρις impr
Qvid igitur moramini, qvid ceſſatis in
coll

Merendo, qvi jam pridem omnibus videtur eſſe damnatus?

ALIUD LOCI COMMUNIS
exemplum in contumacem, aut δύσκολον.

EXORDIUM.

Inter varia criminum genera non infirmum eſt contumacia, atqve moroſitas, omnium diſſidiorum uberrimus fons & origo. *Contumacia.*

Morum æqvalitas amicitiæ vinculum atqve glutinamentum eſt, unde natum proverbium: *Æqvalitas haud parit bellum.* Et obedientia vel ſola virtus eſt, qvæ menti cæteras virtutes inſerit, inſertasqve cuſtodit. At moroſitas, & contumacia pertinax, amicitiæ pacta reſcindunt, omnemqve concordiam è medio tollunt: ut Pythagoras rectè dixit, æqvalitatem amicitiæ parentem, & altricem; contra, inæqvalitatem diſcordiarum, bellorumqve matrem eſſe. *A contrario. Glutinamentum.*

Ab omni manſvetudine & obedientia dyſcolus abhorrens, in animum induxit, bene monentibus nunqvam obtemperare, neminemqve ad honeſta vocantem audire. Secum igitur aſſiduò loqvitur, atqve exſeqvitur iſta: Ego ſatis ſapio, ſatis eſt judicii, ut qveam cum aliis certare, imò vincere: nolo alicui morem gerere, cùm longè melius, qvàm alii, noverim, qvæ conveniant ætati meæ; nec maximopere alienam ſapientiam optârim. Valeat monitorum odioſa prudentia; ego, qvod mihi viſum erit, aggrediar, præceptoribus, cum ſe feroces præſtiterint, oppedam: qvæ vetuêre, faciam: rejectis etiam libris indulgebo genio, pergræcabor indies; & mihi nomen inſigne comparaturus, nocturno tempore, veluti graſſator, aut ſicarius, in plateis pervaga- *Ab expoſitione.*

bor, obviam venientes laceſſam, atqve proſter-
nam, aut, velut Achilles, in fugam compellam;
exclamabo etiam, ut Stentora vincere poſſim:

— aut propriâ, mercede canoros
Cunctum ſonitus, crepitantiaqve æra ſecutus,
Torva Mimallonis implebo cornua bombis.

Hæccine digna ſunt adoleſcentibus exercitia?
Melancholicorum eſt, ſtudiis impallescere, & de-
morſos ſapere ungves.

A compa-ratione. Grave crimen eſt ambitio, ſed multò gravior
obſtinatio, & pertinacia procax, qvam αὐθάδειαν
appellant. Illud ſubtile malum, ſecretum
virus, & occulta peſtis, infeſtans ſolos cupidos,
qvorum animos invaſit. At homo contumax,
in perverſa ratione perſiſtens, exemplo peſſimo
multis eſt aliis, qvos veluti contagione vitioſè
corrumpit, & ad ſeditionem Reipubl. perniciem-
qve inſtituit, atqve trahit.

A ſenten-tia. Nihil habet contumax, qvod inflexibili menti
prætexat. Facilè, ſi vellet, bene monentes au-
dire poſſet: ſed pervicax, & obſtinatus animus re-
luctatur, ac velut aſinus calcitroſus reverberat.
Cæterum ut πειθαρχία μήτηρ τῆς εὐπραξίας:
ſic inobedientiæ crimen & pertinaciæ ſcelus o-
mnium in Repub. perverſitatum origo.

A digreſ-ſione con-jecturali. Præſentis criminis pœna remitti poſſet, ſi non
turpem ex vita præterita labem, adeoqve ἕξιν con-
traxiſſet, nec vitium ex pravâ conſvetudine ver-
ſum eſſet in naturam; & cujus genuina malitia
nihil, niſi qvod Reipubl. peſtilentiſſimum, poteſt
enaſci.

A miſeri-cordia ex-cluſione. Qvis judicii tam perverſi vir eſſe poterit, qvi
tubo (qvod ajunt) arefacto rigidiores atqve præ-
fractiores à meritis pœnis liberatos velit; id ef-
fecturus, ut omnis bene monentium, ac gravium
virorum autoritas in ſummum adducatur diſcri-
men?

Qvod

Qvodſi non in facta modo, ſed in voces etiam petulantiores olim publicè vindicatum eſt, ut C. Fundanius & Tiberius Sempronius Ædiles Appii Cæci filiæ mulctam ob incivilia verba duntaxat dixerint, ut Gellius lib. 10. cap. 6. qvanto æqvius erit conſtringere os infrænè, & coërcere peſtiferam rebellandi libidinem ejus, qvi reſponſator tetermus, oblatratione, factoqve ſuo ſcelerato omnia civilitatis atq; pietatis officia tollit? *A juſto.*

Qvodſi veſtrum nonnulli judicaverint, vitium contumaciæ non capitale crimen eſſe, arguerint igitur, leges jubere, ne major pœna ſit, qvàm culpa. Officiorum 3. Non petam, ut in reum exempla crudelia nimis edatis, ſed per νουθεσίαν aut τιμωρίαν occurſuri vitiis, ita puniatis, ut accepto malo reſipiſcat, peccandiqve licentiam cohibeat, atqve compeſcat. *A legitimo.*

Ad crimina leviora etiam nihil connivere, ſed aliqvando ad vivum reſecare, qvantum in Republ. bonæ afferat frugis, vel cæco manifeſtum eſt. *Ab utili.*

Res ardua non erit, de præſenti reo judicium cenſuramqve facere, ſola ſufficit auctoritas veſtra, qvi nullis in hoc negotio perficiendo copiis auxiliariis opus habituri eſtis, cùm vel ſolo nutu confundere poſſitis, cumqve nemo ſit, qvi cupiat illi ſubvenire. *A poſſibili.*

Si præſentis peccati ſcelus reliqveritis impunitum, multos habebitis ad idem flagitium alacriores factos, qvos adhuc exſpectatio judicii veſtri remoratur. *Ab eventu.*

ALIUD LOCI COMMUNIS
exemplum, in avarum:

EXORDIUM.

Vetus dictum eſt, Judices, *avarum niſi cùm moriatur, nihil rectè facere.* Qvod vel ſolum

vobis perſvadere poterit, ut hunc hominem ipſam avaritiam, ſi non capitali pœnâ adficere, ſaltem extra patriam aliqvo, unde ad nos vel contagio, vel hominis fama non poſſit accedere, ſtatuatis ablegare.

A contrario.

Admodum benè ac prudenter olim Romani ſapientes inſtituerunt, ut in Ægei maris inſulam Gyaros noxii deportarentur, ne laceſſerent ac divexarent innocentes, pauperum ſudores atqve ſangvinem hauriendo. Contra vos perperam ac imprudenter feceritis, ſi hunc reum in patria reliqveritis, & non potiùs hominem peſtiferum & injurium ex hominum communitate exterminaveritis; ne ejus præſentia pernitioſa miſeri; cives non modo violentur, ſed etiam perdantur. Univerſum enim mortalium genus devorare & omnibus, ut ſibi ſolis proſint, eſſe maximo detrimento ſolent avari, per omne genus injuriarum ſuos explendo loculos, alienos expilando.

Diſſertatur si inquit Quintil. l. 6. c. 8. cujus patrimonium conſumitur.

Ab expectatione.

Cujus rei gratia ſecum animo revolvere ſolitus: Qvorſum virtutes? qvorſum probitas? qvæ laudatur qvidem, ſed alget. Unicum ego pecuniæ ſtudium amplectar. Hæc rerum omnium Regina donat formam, nobilitatem, uxorem locupletem. Huic obediunt omnia: hac vel Dii capiuntur.

In pretio pretium nunc eſt: dat cenſus honores, qvi divitiis parantur. Has igitur conſecutus ego, omnibus (qvi nunc qvæſtus uberrimus) aſſentabor, defraudabo, terminos proximi transferam, furabor, rapiam nihil vel Deos, vel homines curaturus.

A comparatione.

Luxurioſa qvidem res eſt vinum & tumultuoſa ebrietas, ſed longè nocentior avaritia fuerit; qva nihil ſceleſtiꝰ eſſe, Rex ſapientiſſimꝰ Salomon aſſerit. Et qvo liberalitas gratior, omniumq; ſtudioſorum encomiis celebratur atqve laudatur magis, tanto dete-

deteſtabilior avarus eſt, qvi non amicis, non patriæ, non reliqvis omnibus, ſed ſibi ſoli natus, qvaſi hominis portentum vivit. Se ſolum paſcit, & (horrendum dictu) nunqvam ſatiatur: qvemadmodum infernus, & perditio non replentur. Prov. 28.

Ebrius poſt factum agnoſcit delictum, ac pœnitentiam agit homicida in furoris vim ac iram transfert crimen, & factis maleficium aſſignat. *A ſententiâ.*

Et uterqve non ſemper, ſed raro & caſu qvodam, & inviti peccant. At avarus nihil habet, qvo noxium repurget animum, cùm avaritia penitus inſita permeet in venas, & in imis pectoribus inhæreat, ut evelli non poſſit, nullum relinqvens pœnitentiæ locum, nullamqve de hominum genere bene merendi facultatem.

Præteritæ vitæ ſanctitas aliis ſæpe reis non vulgarem apud Judices æqvos benevolentiam conciliat: verùm ſi totam hujus rei vitam ad amuſſim excuſſeritis, ipſiſſimam invenieris Αὐγείου βασιλείαν, monſtrum non una gravi correptione vel ſupplicio dignum. *A conjecturali digreſſione.*

Qvare neminem arbitror fore tam ſtolidum, qvem hujus rei miſereſcat. Familiam, qvam ſui ſimillimam habet, ad pedes fortaſſe veſtros provoluturam videbitis: ſed vos legum & juſtitiæ ratio magis permoveat qvàm iniqva ſceleratorum hominum hypocriſis, & ipſiſſimæ Crocodili lachrymæ. *A miſericordia excluſione, atqve juſto.*

Cum leges Reipubl. gratiâ conſervandæ jubeant in ſontes animadvertere; non illegitimum fuerit, imò juſtiſſimum, acriter hunc reum à vobis caſtigari, vel procul ablegari: cum nihil eo ſceleſtius, ut dixi, reperiatur. *A legitimo.*

Qvo facto, nihil officio veſtro dignius effeceritis. Nec, qvid judicium veſtrum poſſit remorari, video: nam, modo volueritis, dictum aut factum reddetis.

Ab honeſto & poſſibili. Duplicem inde Reipublicæ commoditatem promanaturam experiemini. Primùm Judices integri, teterrima peſte Rempublicam liberâſſe prædicabimini. Deinde prudenter effeciſſe, ut præſentis rei ſupplicio deterriti reliqui, ad con- *Ab ſimili.* ſimile maleficium non facilè ſint acceſſuri.

Plura dicere non arbitror operæ pretium cùm ipſi ſatis intelligatis, non levibus pœnis afficiendum avarum; cum eo nihil ſit in Republica peſtilentius, atqve magis perniciosum.

Cap. VIII.

ΟΡΟΣ ΕΓΚΩΜΙΟΥ.

Ἐγκώμιόν ἐστι λόγος ἐκθετικὸς τῶν προσόντων ἑνὶ καλῶν. εἴρηται δὲ οὕτως ἐκ τοῦ ἐν κώμαις ᾄδειν τὸ παλαιόν. κώμας δὲ ἐκάλουν τοὺς στενωπούς. διενήνοχεν δὲ ὕμνου καὶ ἐπαίνου· τῷ τὸν μὲν ὕμνον εἶναι θεων, τὸ δὲ ἐγκώμιον θνητῶν. καὶ τῷ τὸν μὲν ἔπαινον ἐν βραχεῖ γίνεσθαι, τὸ δὲ ἐγκώμιον κατὰ τέχνην ἐκφέρεσθαι. ἐγκωμιαστέον δὲ πρόσωπά τε καὶ πράγματα, καιρούς τε καὶ τόπους, ἄλογα ζῶα, καὶ πρὸς τούτοις φυτά. πρόσωπα μὲν ὡς Θουκυδίδην ἢ Δημοσθένην. πράγματα δὲ, ὡς δικαιοσύνην ἢ σωφροσύνην. καιροὺς δὲ, ὡς ἔαρ ἢ θέρος. τόπους δὲ, ὡς λιμένας καὶ κήπους. ἄλογα ζῶα, ὡς ἵππον ἢ βοῦν. φυτὰ δὲ, ὡς ἐλαίαν ἢ ἄμπελον. ἐγκωμιαστέον δὲ καὶ κοινῇ καὶ καθέκαστον. κοινῇ μὲν ὡς ἅπαντας Ἀθηναίους. ἰδίᾳ δὲ ὡς Ἀθηναίων ἕνα. ἡ μὲν οὖν διαίρεσις αὕτη τοῦ ἐγκωμίου. ἐργάσαιο δ' αὐτὸ τοῖς δὲ τοῖς κεφαλαίοις. προοιμιάσῃ μὲν

πρὸς

πρὸς τὴν ἔσαι ὑπόθεσιν. εἶτα θήσεις τὸ γένος, ὃ διαιρήσεις εἰς ἔθνος, πατρίδα, προγόνους, καὶ πατέρας. εἶτα ἀνατροφὴν, ἣν διαιρήσεις εἰς ἐπιτηδεύματα καὶ τέχνην καὶ νόμους. εἶτα τὸ μέγιστον τῶν ἐγκωμίων κεφάλαιον ἐποίσεις, τὰς πράξεις, ἃς διαιρήσεις, εἰς ψυχὴν· καὶ σῶμα καὶ τύχην μετὰ. ψυχὴν ὡς ἀνδρείαν ἢ φρόνησιν σῶμα δὲ, ὡς κάλλος ἢ τάχος ἢ ῥώμην. τύχην δὲ ὡς δυναστείαν καὶ πλοῦτον καὶ φίλους. ἐπὶ τούτοις τὴν σύγκρισιν, ἐκ παραθέσεως συνάγων τῷ ἐγκωμιαζομένῳ τὸ μεῖζον. εἶτα ἐπίλογον. εὐχῇ μᾶλλον προσήκοντα.

DE LAUDE, QVÆ ἐγκώμιον Græcè dicitur.

Proprium eſt laudis re amplificare & ornare. Quintil. l.3.c.7.

LAus eſt Oratio, bona alicujus enumerans.

Laudanda verò ſunt,
- *Perſona: ut Thucydides, aut Demoſthenes:*
- *Res: ut juſtitia, aut temperantia.*
- *Tempora: ut ver, æſtas.*
- *Loci: ut portus, horti.*
- *Ratione carentia animalia: ut equus, aut bos.*
- *Plantæ: ut vitis, aut oliva.*

Laudamus verò & communiter, & ſingulatim.

Communiter, ut omnes ſimul Athenienſes.

Sin-

Singulatim, ut Athenienſem unum aliquem.

Hæc verò diviſio eſt laudis.

Diſponet autem ipſam hac pacto:

Primum proœmium pro qualitate rei pones:

Deinde ſubjicies genus, quod dividitur in
- Gentem,
- Patriam,
- Majores,
- Patres.

Poſt educationem explicabis quæ continentur,
- Inſtitutione,
- Arte,
- Legibus.

Hinc ſubdes præcipuum laudum omnium caput, res geſtas; quas divides in ea quæ ſunt.
- Animi: ut quæ fortitudinis ſunt, quæ prudentiæ.
- Corporis: ut pulchritudinem, velocitatem, robur.
- Fortunæ: ut principatum, potentiam, divitias, amicos.

Comparationis exercitatio duplicat materiam, & virtutum vitiorumque non tantum naturam, ſed etiam modum tractat. Quintilianus, lib. 2. cap. 7.

Addes deinde comparationem; quâ id quod laudatur, alteri collatum tollatur in majus. Poſtremò epilogo, qui precationi ſimilior ſit, concludes.

ΕΓΚΩΜΙΟΝ ΘΟΥΚΥΔΙΔΟΥ.

Προοίμιον.

Τιμᾶν ἄξιον τοὺς εὑρόντας τὰ χρήσιμα, οἷς ἐπορίσαντο κάλλιστα, καὶ τὸ παρ' ἐκείνων φανὲν ἐπανατίθεται δικαίως τοῖς δείξασιν. οὐκ οὖν Θουκυδίδην ἐπαινέσω τοῖς λόγοις, αὐτὸν τοῖς αὐτοῦ τιμᾶν προελόμενος. ἅπαντας μὲν οὖν τοὺς εὐεργέτας τιμᾶσθαι καλόν, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον τὸν Θουκυδίδην τῶν ἄλλων, ὅσῳ τῶν ἁπάντων εὗρε κάλλιστον· οὐδὲ γὰρ λόγων ἐν τοῖς οὖσι κρεῖττον ὑπάρχει λαβεῖν, οὔτε Θουκυδίδου περὶ τοὺς λόγους σοφώτερον ἔστιν εὑρεῖν.

ΓΕΝΟΣ. Προῆλθε τοίνυν Θουκυδίδης ἐκ γῆς, ἣ καὶ βίον αὐτῷ παρέσχε καὶ τέχνην· οὐ γὰρ ἑτέρωθεν γέγονεν, ἀλλ' ὅθεν οἱ λόγοι. καὶ μητέρα βίου τὰς ἀθλίας εὑρών, προγόνοις μὲν βασιλεῦσιν ἐχρήσατο, ἡ δὲ τῆς τύχης αὐτῷ δυνατωτέρα ἐκ τοῦ προτέρου προελήλυθεν γένους, καὶ προσλαβὼν ἄμφω, γένους ἰσχὺν καὶ πολιτείαν δημοτικὴν εἰς ἐπανόρθωσιν ἑκατέρου τὸ παρ' ἑκατέρου φέρεται κέρδος. τὸ μὴ πλουτεῖν ἀδίκως, διὰ τῆς ἰσηγορίας ἐπανορθούμενος καὶ πολιτικὴν ἔνδειαν τῇ παρὰ τοῦ γένους εὐδαιμονίᾳ συγκρύπτων.

ΑΝΑΤΡΟΦΗ. Καὶ τοιοῦτος φανείς, τρέφεται μὲν ἐν πολιτείᾳ καὶ νόμοις, ἃ τῶν ἄλλων ἀμείνω πεφύκασι. καὶ πρὸς ὅπλα καὶ νόμους ἅμα ζῆν ἐγνωκώς, φιλοσοφεῖν ὁ αὐτὸς καὶ στρατηγεῖν ἐβουλεύσατο, οὔτε τοὺς λόγους ὅπλων ἀποστερῶν· οὔτε τὰς μάχας ἐν μέρει λιθεὶς τῆς φρονήσεως, καὶ μίαν ποιεῖται μελέτην.

τὴν· ὧν μίαν οὐκ εἶχε τὴν τέχνην, εἰς ἓν συνάγων ἃ τῇ φύσει διέστηκεν.

ΠΡΑΞΕΙΣ. Ὡς δὲ εἰς ἄνδρας ἀφίκετο, ἐζήτει καιρὸν εἰς ἐπίδειξιν, ὧν καλῶς προῃσκήσατο. καὶ ταχὺ παρέχει ἡ τύχη τὸν πόλεμον τὸν τὰ πεπραγμένα πᾶσι τοῖς ἕλλησιν, οἰκείαν αὐτὸς ἐποιήσατο τέχνην, καὶ φυλακὴ γέγονεν ὧν ὁ πόλεμος ἤγαγεν. ἃ γὰρ ἐποίουν ὡς ἕκαστοι, ταῦτα συγκρύπτειν οὐκ ἀφῆκεν τὸν χρόνον. ἐξ ὧν ἁλισκομένη μὲν ἔγνωσται πλάταια, δῃουμένη δὲ τὰ τῆς ἀττικῆς ἐγνωρίζετο, καὶ περιπλεομένη παρὰ τῶν ἀθηναίων ἐδηλοῦτο πελοπόννησος. ναυμαχίας ᾔδει ἡ ναύπακτος. λαθεῖν οὐκ ἀφῆκε ταῦτα θουκυδίδης συγγράφων. λέσβος ἑάλω, καὶ μέχρι τοῦδε κηρύττεται. πρὸς τοὺς ἀμβρακιώτας καθίσταται μάχη, καὶ τὸ γεγονὸς οὐκ ἀφεῖλεν χρόνος. δίκη λακεδαιμονίων οὐκ ἀγνοεῖται παράνομος, σφακτηρία καὶ πύλος, τὸ μέγα τῶν ἀθηναίων οὐκ ἔλαθεν ἔργον. ὅθεν κερκυραῖοι μὲν παρὰ τοὺς ἀθηναίους ἐκκλησιάζουσι. κορίνθιοι δὲ πρὸς αὐτοὺς ἀντιφθέγγονται. αἰγινῆται δὲ κατηγοροῦντες, εἰς λακεδαίμονα ἔρχονται· καὶ σωφρόνων μὲν ἐπ' ἐκκλησίας ἀρχίδαμος, σθενελαΐδας δὲ ἐπὶ μάχην κινῶν· καὶ πρὸς τούτοις ὁ περικλῆς πρεσβείαν ἀτιμάζων λακωνικὴν καὶ χαλεπαίνειν οὐ συγχωρῶν ἀθηναίους νοσοῦντας. ταῦτα κατάπαξ παρὰ καὶ τῆς θουκυδίδου συγγραφῆς πρὸς ἅπαντα τηρεῖται τὸν βίον.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ. εἶτά τις αὐτῷ παραβάλλει

τὸν ἡρό-

τοῦ ἡρόδοτον; ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν διηγεῖται πρὸς ἡδονήν, ὁ δὲ πρὸς ἀλήθειαν ἅπαντα φθέγγεται. ὅσον δὴ τὸ πρὸς χάριν τοῦ πρὸς ἀλήθειαν ἔλαττον, τοσοῦτον ἡρόδοτος τοῦ θουκυδίδου καλῶν ἀπολείπεται.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ. Πολλὰ μὲν ἦν ἕτερα περὶ θουκυδίδου διεξελθεῖν, εἰ μὴ τὸ πάντα ἐρεῖν, τὸ τῶν ἐπαίνων παρείλετο πλῆθος.

EXEMPLUM IN THUCYDIDIS laudationem.

ÆQuum eſt, eos, qui utilia nobis adinvenire, ſuis ipſorum inventis ornare, laudibus proſequi, & quod ab illis eſt proditum iiſdem quoque ceu auctoribus cum gratia reponere, acceptumque referre. Non igitur injuriâ Thucydides oratione mihi celebrandus eſt, qui ipſi plurimum attulerit ornamenti. Omnes enim de aliqua humanarum rerum parte bene meritos decet venerari. Thucydidem verò eo magis, quod pulcherrimo omnium illuſtrando curam ſuam impendit. Neque enim quicquid eloquentiâ pulchrius, neque Thucydide quenquam bene dicendi gloria præſtantiorem invenire eſt,

Nactus autem Thucydides eam eſt patriam, quæ & vitam pariter illi, & eruditionem præberet. Neque enim in alio loco natus eſt, quam unde omnis benè dicendi ratio profluxit, originemque vita ſortitus Athenis.

A patria. Athenas inventrices & altrices bonarum artium vocat Cic.

A majoribus. Reges generis ſui habuit auctores. Itaq[ue] ab ultima protinus origine, clariore majoru[m] fortunâ eſt illuſtratus. Utraque ergo h[a]bens, & generis amplitudinem, & civitat[is] ſtatum popularem, quo clarior utrinque f[ie]ret, eſt ab utroque adjutus. Etenim, ne a[d] injuſtas opes, potentiamque dilaberetur, [æ]qualitate legum prohibitus eſt; neve in [ob]ſcurâ reliqua plebis utilitate delitesceret, f[e]licitatis genere eſt conſecutus.

Ab educatione. Talibus igitur procreatus parentibus, i[n] Republica Athenienſium, interque leges e[du]catus: quas certe optimas eſſe vitæ ma[gi]ſtras, in confeſſo eſt, inter leges autem ar[mis]que vivere inſtituens, eruditioni ſimul at[que] rei militiari operam dare decrevit, neque ſt[u]dia armis deferens, neque arma (ut pr[inci]puam prudentiæ partem) relinquens; un[o] conatu duarum diverſarum artium cur[am] habebat, conjungens ingenio pariter ea, q[uæ] naturâ ſunt ſeparata.

Leges vitæ optima magiſtra.

A rebus geſtis. Ut tandem ad virile pervenit robur, occa[ſ]ionem quæſivit proferendis eis; quæ pulch[re] fuerat in ætate meditatus. Nec defuit e[ven]ſus: bellumque protinus eſt ortum; ipſeq[ue] res ab univerſa geſtas Græciâ literis compl[e]xus, poſteritati mandavit, conſervator e[o]rum, & veluti reſtaurator, quæ bellorum d[e]levit injuria. Nec paſſus eſt, quod quiſq[ue] geſſit, temporum ſitu aboleri. Ex ipſo er[go] cognoſcitur, captam eſſe Platæam; ſcitur]

Atti-

ſticam eſſe vaſtatam; tenetur, Athenienſium claſſibus Peloponneſi oras eſſe navigatas, certatum eſſe navali prælio apud Naupactum, non eſt nos Thucydides id paſſus latere. Lesbum ab Athenienſibus eſſe captam, id quoque ab ipſo indicatur: cum Ambraciotis pugnatum eſſe, hoc & ne diuturnitas deleret, effecit. Judicium Lacedæmoniorum non ignoratur. Sphacteria, & Pylos ingentes Athenienſium labores, non latent. Concionantur Corcyrei Athenis, Corinthii his contradicunt Æginates, ut Athenienſes accuſent, Lacedæmona proficiſcuntur. Jam verò à belli concilio Lacedæmonios Archidamus abſterrens, contra Sthenelaidas ad bellum ſuſcipiendum impellens. Ad hæc Pericles legationem Laconicam contemnens, neq; paſſus deficere animo propter peſtilentiam Athenienſes. Cuncta hæc Thucydidis opera ingenioque, in omne ævum ab oblivione vindicantur.

A comparatione.

Herodoti & Thucydidis comparationem pulcherrimam vide apud Quintil. l. 10. c. 1.

Quis autem Herodotum illi comparaverit, ille enim ad voluptatem legentium ſcripſit: hic omnia ex rebus ipſis atque veritate depromſit. Quanto verò quod ad alienam ſit gratiam, infra, id eſt, quod ſit ad veritatem, tanto poſt ſe Thucydides Herodotum reliquit.

Epilogus.

Erant alia quoq; permulta, quæ de Thucydide dicerentur, niſi quò minus omnia diceremus, laudum ſuarum nobis obſtaret multitudo.

ΣΟΦΙΑΣ ΕΓΚΩΜΙΟΝ.

Προοίμιον.

Σοφίαν ἐστὶ τυχεῖν μὲν λαβεῖν, ἐπαινέσαι
πρὸς ἀξίαν ἀδύνατον, ἢ τοσοῦτον εὐδαιμ
νίας περίεστιν. ὡς κοινὸν κτῆμα καταστῆναι
ὧν. ἄλλος μὲν γὰρ ἄλλοις τῶν θεῶν ἐπιτηδεύ
ἥρα τῶν γάμων ἐπιστατεῖ, πολέμων ἄρης μ
ἄθλας πυρὶ παρεχάλκευσεν ἥφαιστος
σιδήρων ἡγεῖται τοῖς πλέουσιν. ἄλλος ἄλλοις θε
ἐπισκήσατο. σοφίας δὲ ἅπαντες μετέχουσ
ἰδίως δὲ παρὰ πάντας ὁ ζεύς. ὅσῳ γὰρ
θεῶν ἐστὶ δυνατώτερος, τοσούτῳ πάν
κατέστη σοφώτερος. καὶ σοφίας δὲ τὴν δη
στείαν πιστοῦται.

ΓΕΝΟΣ Η ΤΡΟΦΗ. καὶ θεοὶ μὲν αὐτὴ
ἐκτήσαντο σύμφυτον, τὸ δὲ κτῆμα περιῆλ
εἰς γένος. καὶ θεῶν παῖδες εἰς τὸν βίον ἤνεγκαν
διὸ καὶ θαυμάσαι τοὺς ποιητάς μοι περίεστ
οἷς παλαμήδην καὶ νέστορα. καὶ εἴτις ἄλλος
τοῖς πρώτοις σοφώτατος ᾄδεται, θεῶν παῖ
ἐποίησαν. οὐ καταστάντας τὴν φύσιν θεῶν.
γὰρ ἂν καὶ αὐτοὶ θεοὶ καθειστήκεσαν, καὶ τῇ κο
νωνίᾳ τοῦ γένους. τὸ κοινὸν ἐδήλουν τῆς ἀρετῆς· ἀλ
οἷς θεῶν ἀρετὴν προσεκτήσαντο, θεῶν ἐνομι
ζοντο παῖδες, καὶ δοκοῦσι θεῶν, ὧν σοφία κτῆ
μα τοῦ γένους περιῆλθεν ὑπόμνημα.

ΠΡΑΞΕΙΣ. Σοφία τοίνυν ἐφ' ἑκάτερ
κρατεῖ τῶν καιρῶν· τὰ μὲν γὰρ ἄλλα παρὰ τὴν ει
ρήνην μόνην εὐδοκιμεῖ, τὰ δὲ παρὰ τὸ πόλεμ
μόνον θαυμάζεται, μόνη δὲ σοφία τῶν ὄντων, ἑκα

τέρω

ρων κρατεῖν, ὡς θεὸς ἐξεπίςαται. πολι-
τεύεται μὲν γὰρ κατὰ πόλεμον, ὡς εἰρήνην παν-
τελῶς ἀγνοήσασα. τῆς δὲ εἰρήνης οὕτω μετέχειν
ς ἀγνοοῦσα καθάπαξ τὰς μάχας, καὶ παρ'
ν αὖ κρατῇ, μόνης, εἶναι νομίζεται, νομοθετεῖ
μὲν γὰρ ἐν εἰρήνης καιρῷ; καὶ παντοδαπῆς
ψυχίας εἴδεσι κέχρηται, τοῖς πολέμοις εἰσηγ-
εῖται τὰς νίκας. καὶ σοφία κρατεῖν ἐν τοῖς
πλοις παρέχουσα, παρὰ τὰς ἐκκλησίας ἄλ-
λον οὐκ ἐᾷ κατορθοῦν, ἀλλ' ἐπ' ἀμφότερα
κρατεῖν οἶδεν. ἐπίσης πολεμοῦντας καὶ μένον-
τας. μόνη σοφία τὰ θεῶν ὑποκρίνεται. μόνη
γὰρ ὡς θεὸς τὸ μέλλον ἐπίςαται. αὕτη γεωρ-
γοῖς αἰτία τῆς γῆς, καὶ τοῖς πλέουσι νέμει τὴν
θάλασσαν. οὔτε καρποὺς ὑπῆρχε λαβεῖν σο-
φίας χωρὶς οὔτ' αὖ πάλιν ἐπιβαίνειν νεὼς
χωρὶς τοῦ σοφῶς κυβερνήσοντος, ὥςτε πᾶν ὅ,τι
θάλαττα φιλοτιμεῖται, καὶ ὅσα γῆ τοῖς ἀν-
θρώποις παρέχει, ταῦτα σοφίας καθεςήκα-
σιν εὕρεσις. αὕτη λαθεῖν οὐ κατέλιπεν ἃ τῶν
ἀῤῥήτων οὐρανὸς ἔχει παρ' ἑαυτῷ. καὶ γὰρ
ὅσον ἥλιος περιέρχεται κύκλον, καὶ ἃ τοῦ ἀ-
στέρων παραδέδραμεν. μόνη σοφία τοῖς αἰθερί-
οις ἐξεῦρεν· ἤδη καὶ τὰ τῆς γῆς σοφὸς οὐκ ἠγνόη-
σεν, καὶ ὡς τελευτῶντες ἐσόμεθα μόνη σοφία
παρέσχεν. τροίαν εἷλεν, ἣν ἑλεῖν ὁ πολὺς οὐκ
ἐδύνηται χρόνος, σοφὸν παρεςήσατο, βού-
λευμα, καὶ περσῶν ὅλην διέλυσεν δύναμιν,
διὰ ἑνὸς κυροῦσα βουλεύματος. ὁ κύκλωπος
ὀφθαλμὸς διεφθείρετο, βεβουλευκότος ὀδυσ-
σέως σοφώτερον. ὥςτε πᾶν εἴ τι κρατεῖ, σοφίας
περιῆλθεν.

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ. Εἶπα τις αὐτῇ τ αἰδ
ϖϱαβαλεῖ; ἀλλ' ὅ ποιεῖν πέφυκε δυ
μις, ἐκσοφίας κομίζεται, κἂν τῆς αἰδ
αἴσλης τίω φρόνησιν, κατηγορούμενον ἔμ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ. Πολλὰ μὲν ἄλλα ϖϱὶ τ
φίας διεξελθεῖν, ἀλλ' εἰς ἅπαν ἐρεῖν τοῖς
ζεσιν ἀμήχανον.

ALIUD EXEMPLUM.

Laus ſapientiæ.

PROOEMIUM.

Sapientiam adipiſci, felicitatis eſt: lau dare autem pro dignitate ipſam, majus quam ut noſtris id viribus adſequi poſſim. Tantum enim illi ſupereſt gloria, ut commu ne quoddam Deorum immortalium bon eſſe credatur. Cum enim Deorum un quisq; velut deſcriptam, officii ſui tuea partem; Juno nuptiis præſit, bellis Ma cum Pallade; Vulcanus inter ignes fab leis ſuas exerceat parteis; ducat Neptun navigantes; quisque altius aliud ſibi vend cet: ſapientiam in commune ſibi aſſeru omnes, præcipuè verò præ omnibus Jupite quanto reliquis major eſt, tanto omniu quoque ſapientiſſimus æſtimatur.

Unaque ſapientia eſt, quæ vel maximè æ ternam Jovi præſtat poteſtatem. Et Di quidem nativam ipſam cognatamque ſibi ha bent; munere autem ipſorum in terra quoq; delata eſt; & Deorum filii ſapienti

ſu

ſua maximam humanæ vitæ utilitatem attulerunt. Quapropter poëtæ laudem merentur, qui Palamedem & Neſtorem, & ſi quis alius ſapiens olim fuiſſe canitur, Deorum fuiſſe filios tradiderunt. Non ſe quidem illi vano commento Deorum naturam velut permutare conati, quam ne Dii quidem ipſi permutare poſſent; ſed generis permixtione communicationem indicantes virtutis: ut, qui divina quadam cæteris admiratione præſtarent, Deorum filii crederentur. Nec immerito illorum in Deos referebant genus, quorum ſapientia major quàm humana, originem videbatur adfirmare divinam.

Ut Herculem, Menon pereunt, reliquos.

Sola autem ipſa utraque rerum ſtatis æquas habet rerum vires. Nam reliquarum alia bello ſolùm probantur, alia laudamus in pace: Sapientia verò præcipua eſt utriusq; temporis moderatrix: Sic in bello verſatur, tanquam prorſus artium pacis ignara, ſic pacem continet, tanquam nunquam agitata ſtrepitu bellorum. Denique tam aptè utrique ſeſe accommodat, ut in utro horum æſtimes, & ſoli videatur eſſe dicata. Fert pacis temporibus leges, & omni tranquillitatis utitur more; in bello verò victoriam præbet. Neque armis ſolùm ſuperiorem facit; ſed in concionibus quoque præſtet invictum. Itaque & inter bellantes & inter pacatos ſola præcellit primasque ſibi vendicat

A ſapientia effect.

dicat ſapientia. Sola quoque divinitatis proximè exprimit ſimilitudinem; ſola enim, velut Deus, futura proſpicit. Quin ipſa quoque terram agricolis attribuit, navigantibus aſſignavit mare: adeò non fruges colligere ſine ſapientia, non navim niſi ſapientis gubernatoris præſidio freti aſcendere anderemus. Itaque quicquid exhibet mare, quicquid hominum uſibus terra profert, merito ſapientiæ munus cuncta cenſentur. Ne cœlum quidem, & ſi quid in ipſo latet, dimiſit in occulto: quantū Solis ſe porrigit ambitus, quod ſpatium ſtellarū unaquæque circumſcribit, ipſa perveſtigavit. Deſpexit intra terras etiam, & quo pacto vitâ defuncti agemus, ipſa nobis aperuit. Trojam, quam capere temporis diuturnitas non potuit, ſapientiæ aſtus ſubegit; & unius conſilium adepta, univerſam Perſarum potentiam diſſolvit. Cyclopis oculus erutus eſt prudenti Ulyſſis invento: ſicque quicquid eſt, quo quiſquam vincat, ab ipſa ſapientia derivat.

A comparatione. Quis ergò ipſi fortitudinem comparâſſe velit, cum quicquid viribus fieri poſſit, ipſa etiam ſapientia præſtet? Adeoque ſi ipſam fortitudini ademeris, per ſe fortitudo culpanda videatur.

Epilogus. Erant & multa alia, quæ de ſapientia dicerentur, niſi majora eſſent, quam poſſet modica oratio complecti.

SCHO-

SCHOLIA.

Laus, &c. Alii laudationem vocant, hoc eſt, orationem bona exprimentem, qvæ alicui ſunt. Ἐγκώμιον Græcè appellatur, qvod juxta Aphthonii ſententiam dictum eo qvòd ἐν κώμαις, i. e. in viis, antiqvitus canebant. Nam antiqvi κώμας angiportus dicebant. Differt ab Hymno & Epæno, qvod Hymnus Deorum ſit, Encomion verò mortalium. Præterea Epænus paucis verbis fit: Encomion autem ſecundùm Rhetoricæ artem profertur. Poſtremò, cùm in loco communi qvoqve laus ſit, hoc differant, qvòd in loco communi, pro viro forti dicentes, eo conſilio dicimus, ut præmium petamus: Laus autem per ſe virtutis teſtimonium, ut ait Priſcianus.

Laudanda ſunt, &c. Porrò præterita, inſtantiaqve, atqve adeò omnia, qvæ nunc laudamus, nunc contra vituperamus, res ſunt omnis generis: qvæ aut cerni tangiqve, ut homo, eqvus, urbis flumen; aut animo intellectuqve cognoſci, atqve percipi poſſint, ut facta dictaqve. Virtutum item, vitiorumqve, tum artium varia genera; ut prudentia, juſtitia, fortitudo, temperantia, eloqventia, medicina, architectura, ſcientia rei militaris, aliaqve id genus multa. Vitia autem qvæ ſint; hinc cognoſci facilè poſſunt: nempe injuſtitia, luxuria, invidia, &c. Ipſius autem Dei laus (qvanqvam qvid huic aut noſtrâ laude, accedat, aut vituperio adimatur, non video) tota huc pertinet. Rerum autem, qvæ cerni tangiqve poſſunt, primas partes homines tenent: qvi cum cæteris animantibus brutis rebusqve mutis ratione & ſermone, tum multis aliis animi naturæqve dotibus antecellant, laudem imprimis ſibi vendicant. Laudamus igitur præcipuè perſonas, urbes, portus, loca, & his ſimilia: præclarè item facta dictaqve, qvæ cum virtutibus conjuncta atqve in-

de orta eſſe conſtat, Jam & juxta virtutes artesqve; aut in certis hominibus, aut ſeorſum, ſuis ipſas laudibus exornamus.

Res, &c. Ut Eraſmus laudavit Moriam. Et ad ingenii vires periclitandas, artemqve oſtentandam, phavorinus laudavit qvartanam febrim. Eum enim conſtantius valiturum, qui febri liberatus vires integras recuperavit. Laudavit etiam Therſitem. Cujus meminit Gellius, lib. 17. c, 12. Et Politianus in Epiſtolis.

Loci, &c. Ut Bajæ, Tempe.

Porticus, &c. Ut in Liguria Lunæ. Vel Carthaginenſium. Cujus meminit Virg. in 1. Item laudari poterit Stoa porticus Athenienſis, Pœcile ex varietate picturæ dicta: in qva Zeno philoſophus diſcipulos docebat: unde & ſecta Stoica. Item Aulis Bœotiæ, cujus meminit Ovid. 12. Metamorph.

Horti, &c. Ut Adonidis; qvi proverbio locum fecerunt. Item Heſperidum, qvos amœniſſimos in Africa fuiſſe memorant. Item Senecæ prædivitis horti; ut ait Juvenalis Satyr. 10. Item Alcinoi ſylvæ, qvarum Virgilius Georg. 2. meminit.

Idem:

Adeſte, Muſa, maximi proles Jovis;
Laudes feracis prædicemus hortuli.
Hortus ſalubres corpori, præbet cibos, &c.

Eqvus, &c. Eqvos laudare poterimus. Ut Pollucis Eqvum Cyllarum; & Graji qvorum meminere poëtæ; ut ait Virg. Georg. 3. Item Bucephalum Alexandri, de qvo Gellius, lib. 5. cap. 2. Item Solis eqvos, &c.

Bos pulchra. *Bos, &c.* Virgilius in Georgicis:

---Optima torva
Forma bovis, cui turpe caput; cui plurima cervix,

Et crurum tenus à mento palearia pendent;
Tum longo nullus lateri modus: omnia magna;
Pes etiam, & camuris hirta ſub cornibus
aures.

Vitis, &c. Ut Thaſiæ vitis. Sunt & Mareotides albæ, ut ait Virgilius. Vide Plinium, lib. 14. c. 3.

Olea, &c. Qvæ laudari poterit ab inventrice Minerva; & qvod ſignum fuerit pacis unde Virgilius in 7.

---Ad mœnia Regis
Ire jubet ramis velatos Palladis omnes.

Item: Braſſicam laudat Cato; malvam & albucum Heſiodus.

Subjicies genus, &c. Sunt qvi hoc loco jubeant, addenda eſſe ea, qvæ nativitatem vel miracula, vel prodigia præceſſerunt: Ut ſi laudaturus Scipionem, dicas, in matris cubiculo angvem viſum; unde conceptus & Jovis, ille filius fuerit creditus, cujus meminit Livius, lib. 6. belli Punici. Item in encomio Hecubæ recenſeas facem qva prædixerit incendium & excidium Trojanum Item, qvid natis evenerit, enumeres: ut Midæ formicas, apes Platonis. Val. lib. 1. c. 6.

DE LAUDIBUS DUCTIS
ab animi corporis atqve fortunæ bonis ex Bucoldiano.

LAUS HOMINIS À FORTUNIS.

De fortunis, qvæ externa bona ſunt, ſubinde nobis eſt dicendum. Hæ autem qvantæ ſint; qvot numero prædia; qvo ſita in loco; qvo tempore ſive dono data; ſive ſuorum teſtamento legata; parentibusve relicta acceperit, emeritve: ex adjunctorum loco narrandum locupletandumqve erit. Deinde ex deſcriptionis loco ſitum prædiorum atqve hortorum ad flumina, ſeu fontes

Hominis laus. Advertendum fortunæ, corporisq; bona non ideò laudari, qvod

qui habuerit ea; ſed quod iis non fuerit indignum.

tes, & factas hic ad voluptatem ſtructuras, pluribus licet verbis depingas: qvemadmodum Homerus Alcinoi hortos: & maximè ſi is, qvem laudas, Princeps ſit, urbesqve, in qvas imperium habet, deſcribas. Qvin & hujus fortunas cum aliorum facultatibus conferendo, ex comparatorũ loco mirè locupletabitur oratio: oſtendendoq; aut genere, numero, fertilitateqve majores ampliores qve putandas; aut ſitu ad flumina, ſeu fontes, rebusqve manufactis, atqve ad voluptatem ſtructuris, jucundiores amœnioresqve. Qvod ſi verò eorum, qvibuscum noſtras conferimus, omnium judicio ampliſſimas eſſe poſſumus. Spectandum etiam, atqve cum materia deliberandum, ecqva & à diſſimili contrariisqve copia peti poſſit. A diſſimili, hoc pacto: noſtra prædia eſſe, agrosqve ſuburbanos, unde certus fere qvotannis fructus redeat; illos non modo longius domo; ſed & alienâ in ditione ſitos, iisqve expoſitos fluminibus, qvæ ſæpius inundando ſata omnia obruant, atqve convellant. A contrariis: noſtros flumina fonteſqve irrigando agros, utilitatem adferre maximam: illis in ſata erumpendo, eademqve convellendo, incommodum adducere ſummum: huic aqvarum curſum prodeſſe, illis eundem ipſum obeſſe: huic voluptatem adferre, illis mœrorem triſtitiamqve dare: huic vel exorto bello omnem ex agris fructum redire, illis nullum; hujus prædia urbis horreum alimentumqve in hoſtes eſſe, illorum contra hoſtium in urbem; hic patriam defendi, illis, oppugnari. Qvodſi verò principem laudandum ſuſcipias, potentiamqve ejus, gentis ſuæ urbiumqve genere & numero prædices, qvo res major illuſtriorqve fuerit, hoc magis his ex locis extendas.

QVÆ

QUÆ CORPORIS BONA IN *homine ex locis amplificandi ratio ſit.*

Hactenus de exrernis bonis ejus, qvem laudamus: qvæ qvidem pro perſonarum varietate alia atqve alia exiſtunt: qvæ perſeqvi, tùm infinitum, tum minùs fructuoſum foret, Qvare ad fontes ipſos ducere conſilium fuit uſumqve locorum in iis, qvæ omnibus communia ſunt; laudemqve merentur; monſtrare, ut horum uſu cognito, pro cauſæ conditione, qvantam qvisqve velit, moram ubiqve facere in augendo poſſit. Corporis autem bona eſſe diximus ſtaturam, figuramqve corporis, valetudinem roburqve, ipſam deniqve formam. Hæc qvanqvam leviora ſunt, ſuam tamen laudem merentur, certaqve interim animorum indicia eſſe ſolent. Unde Homerus, cum in Therſite garrulitatem animiqve vitium nobis depingi vellet, neſcio qvomodo non tam male facta, qvàm corporis deformitatem vitiaqve explicando, vitioſiſſimum ipſum introduxerit Idem ſtaturam grandiorem, roburqve in principibus magnopere prædicat: ut qvi Agamemnoni ſtaturam magnam, cui majeſtas ineſſet regia, tribuit, Ulyſſem illo qvidem minorem, ſed latiſſimis humeris & pectore deſcribit. Jam verò Ajacem illum non ambobus modo his, ſed cæteris Achivis omnibus corporis ſtaturâ & robore antecellentem introducit. Nec noſter Homerus hanc in ſuis laudem neglexit: qvi cùm & in cæteris, tum maximè in Ænea & in Turno principibus, corporis dona laudat. Et Dareta cùm altâ ſtaturâ, latiſſimisqve humeris (qvod certum vitium argumentum eſſe ſolet) in ſingulare certamun produxiſſet, ejus tamen antagoniſtam Entellum vel ſenem, magnitudine corporis viribusqve adeò

Vide Qvintil. dicto loco l. 7. c. 7.

vinciis plurimum probentur. Jam verò & hu-
jus cum probatis magnorum auctorum ſcripti
conferas; oſtendasqve, potior multo, melioraqve
hominum conſecuta eſſe judicia: aut maxim
ſummorum autorum monumentis paria eſſe, atq
judicari. A diſſimili etiam amplifices; ſi in iis,
qvibuscum conferes ſcriptis, diſſimilitudinem e
ſe oſtendas; ut ſi Hippocratis & Galeni opera, cum
pauli & Pomponii Jurisconſultorum ſcriptis con-
feras; illos rerum naturalium; hos civilium
ſcientiam tradidiſſe; illos de vita; hos de fortun
ſollicitis benè conſuluiſſe; illos præcepta dediſſ
ne morbus vincat, & æger moriatur; hoc ne ava
rus triumphet, & ſuum alteri eripiat, deniqve il
los caviſſe, ne ipſa præmaturè vita, hos ne
cuiqve res injuſtè auferatur. Hinc mirè Cicer
non ſine delectatione corpus orationis auxit, diſ
ſimilitudinem ſtudiorum Murænæ & Sulpitii plu
ribus verbis explicando. Hunc in modum ſin
gula qvidem tam domeſtica, qvam publica fact
qvæ laudanda videbuntur, ſervato temporis or
ne, enarranda amplificandaqve erunt, qva rati
ne domi vixerit, liberosqve educaverit, ad qv
ſtudia miſerit, liberaliterqve aluerit; qvos in vi
ros aut abierint, aut ſe evaſuros certam de ſe ſpe
patri patriæqve præbuerint. Qvæ ſi perſeqvari
omnia, ducasqve per locos, incrementum res ipſ
ſumet maximum. Jam & qvid commodi ipſi ſive
re operâqve, ſive conſilio Reipublicæ præſtiterit.
Qvale eſt, ſi, dum aliqvando, ut ſæpe, maximi
de rebus benè Reipublicæ conſulendum fuit, in-
opsqve conſilii multitudo ea facili momento ſe-
qventia putâſſet, qvæ probata Reipublicæ ſtatum
everſura penitùs fuiſſent, hanc in orationem pro-
diſſe dicas, & prudenti oratione, qvæ ex his aut
illis, inceptis commoda, malavè Reipublicæ im-
penderent, edocuiſſe, eaqve ſuſcipienda perſva-
ſiſſe, qvæ cum ſingulis tranqvillitatem, utilita-

temqve,

umqve, tum univerſis nomen, gloriamqve attulerunt. Atqve hæc aperienda, pluribusqve verbis ex locis aliis atqve aliis explicanda erunt, qvæ res ad ita conſulendum animum potiſſimum impulerit: qvæ ſi honeſta utilisqve fuit, eventa votis reſpondiſſe pulchrum erit. Qvanta autem gloria emolumentaqve inde Reipublicæ evenerint; qvis item ad conſultorem fructus honosq; ab univerſis viciſſim redierit, copioſè erit exponendum. Poſtremò comparationibus rem extendas: cum urbis conditoribus, ut munitoribus hujus factum conferendo, & aut majus, aut ſimile, diſſimileqve oſtendendo. Illos urbem qvidem condidiſſe; hunc conditam prudentiâ ſuâ ab exitio conſervaſſe, illos partim fundamenta jeciſſe, partim mœnia turresqve, in hoſtes propugnacula, non ſine ſummis oppidanorum impenſis laboribusqve, altiùs eduxiſſe; hunc unum ipſa modò ratione conſilioqve, non mœnia ſolum urbemqve, ſed & fortunas omnium, vitamqve, ſervaſſe. Qvantum etiam cives grati viciſſim poſtea huic honorem, gratiamqve habuerint, cum iis conferas licet, qvibus ob præclariſſima in Rempublicam merita non ingrati exſtiterunt; doceasqve, aut majora, aut paria huic contigiſſe omnia. Qvod ſi verò is, qvem laudas, princeps ſit, exercitumq; duxit, præter qvam qvòd ex his locis omnibus, ab adjunctis, qvæ latè patent, paſſimqve uſui ſunt, à teſtimoniis, à cauſis, ab eventis, ex comparatione majorum, minorum; à ſimili, à diſſimili, à contrariis, copiam petas, etiam à deſcriptionis loco amplifices, maximè, cùm aut ſtrategemata genusqve militum, & armorum, aut urbes, qvas cepit, regionesqve, & gentes, mores, aliaqve id genus ſuo qvæqve loco deſcribas. Porrò, cùm temporis hic ſervandus ſit ordo, danda eſt opera, ut læviora aut omittamus, aut paucis perſtringamus. Qvæ verò magna ſunt, & prudenter, & juſtè, &

fortiter, modeſteqve facta, laudemqvè in a
hominum maximam merentur per plures
di locos plurimumqve dilatanda erunt. Q
autem laudari facta oporteat, horumqve m
rum, perſonæ, qvas laudandas ſuſcipies, ſ
adferent, in qvibus ſingulis augendis, cog
his locis, qvantam ipſe voles, moram traha

UT EA EX LOCIS AUGEND
qvæ poſt mortem acciderunt.

Cùm igitur hunc in modum, qvæ toto
curſu rectè fecit, verbis extuleris, dilataveris
non negligendum, qvomodo exceſſit è vivis
qvæ vitâ jam defuncto virtutis ergò magn
derunt. Nam cùm magnis viris dum vita
laudemqve ſeqventibus, comes ſit invidia,
morte jam ſublata, ereptisqve qvos nocitu
qvitur, ſeſe evertat; patiaturqve mortuis,
vivis noluit, ſuum honorem deferri. Qvare
huic vitâ defuncto, aut tumba publicè ma
centiùs ſit exſtructa, aut ſtatua erecta, aut
qvotannis, aut ad ſempiternam hujus mem
rerumqve ab ipſo geſtarum, aliqvid ſtatis
ſiat: qvanta hæc ſint, qvo tempore ſiant, q
loco, à qvibus, qvantis impenſis, qvanto ſt
aliisqve id genus explicatis circumſtantiis,
rum adjunctorum locus nos admonet, cop
erit exponendum. A cauſis item & hæc (ſi v
amplifica: qvæ ipſius in Rempublicam m
conſtent: cur tantum vel mortuo honorem
ſtituerint. Ab eventis hic nihil ſumas, cùm
plicata ex adjunctorum loco cauſas ſuas præ
ſerint: niſi propterea hæc defuncto contigiſſe
eas, ut, ſtatuto præclarè factis ſummo hono
plures ad imitandum pellicerentur: exponasq
ea ita ex ſententia eveniſſe, pluresqve hono
præmio incitatos, ipſam virtutem ſeqvendo

[..]tiis immortalitatem venari. Qvia etiam ex [c]omparationis loco locupletari res poteſt maximè: ſi virtutis præmia, monumentaq; huic poſt mortem conſtituta, cum Regum parentationibus mortem funebribuſq; honoribus conferas atq; oſtendas, ſtudio hominum ultro hæc Præſtantium illos ſuperaſſe, rerum autem magnificentia æqvaſſe. A diſſimili item: illis à regiis, regiaq; pecunia, funebria magnificentius adornata; huic ab univerſo populo, æreqve publico, ſplendidè inſtructa: illis, qvia Reges vixerunt, mortuiqve ſunt; huic, qvod patriæ conſervator exſtitit mortuusqve ſit, habitus eſt honos: ilis, ne regium [no]men leve in animis vulgi putaretur: huic, ne [n]a virtuti præmia deeſſe viderentur. A contrariis: Illos ſubditi maximè oderunt; hunc ſui ſummo honore proſecuti ſunt: illos nova conſtituendo vectigalia, annonam, victumqve communem aggravaſſe agnoſcunt; hunc virtute, prudentiqve conſilio plurimum levaſſe intelligunt: illos vivos Tyrannos exſecrati ſunt; hunc Patriæ patrem, conſervatoremqve appellantes, amplexi ſunt. Illos poſt mortem, vel ab aliis honorari ægrè ferentes, qvantum in ſua poſitum poteſtate impediverunt; hunc contra univerſi æqvali ſtudio ſummis honoribus ultrò affecerunt. Qvæ ratio ſit perſonas laudandi, ab externis corporis, animiqve bonis, atqve adeò ab iis qvæ has tempore antecedunt, ſimul juncta, & poſt inſecuta ſunt, oſtendimus. Antecedunt autem homines tempore, patria, parentes: cum iis conjuncta ſunt fortunæ, corporis animiqve bona omnia: poſt autem inſequta ſunt, habiti poſt mortem honores, præclaraqve de iis hominum judicia. Qva autem via ſingula ex locis copioſè, inſtrui, augerique poſſint, utcumqve aperuimus; non qvidem [e]o conſilio, qvod tantam copiam (qvanqvam pau[c]is rem perſtrinximus) in cujusvis hominis lau-

Laus hominum in tria tempora dividitur: in tempus qvod ante eos fuit, qvo ipſi vixerunt, & qvod factum eorum eſt inſecutum Qvintil. l. 3. c. 7.

dem (qvis enim finis) temerè adducendam p
mus; ſed ut monſtrato locorum uſu pro c
conditione, qvantam qvisqve inde velit, co
peteret. Neqve enim hic cuiqvam, qvid
debeat, præſcribemus, ſed qvid poſſit.

EADEM, QVÆ LAUDAN
& vituperandi homin[illegible] ratio.

Porrò qvæ vituperandi ratio ſit, hinc fac
telligi poteſt. Siqvidem idem ordo, eaden
per omnia, via in vituperandis externis co
animiqve malis erit ſeqvenda. Patriam ig
parentesqve bonos habuiſſe, atqve inde de
râſſe, patrimoniumqve dilapidâſſe, * tam v
dedecusqve eſt, qvàm cui hæc mala obtige
In corpore autem ſi qva ſit deformitas, ut in T
ſite, ſuis erit verbis exaggeranda: ſi nulli
mâ viribusqve malè uſum fuiſſe, odio, dedeco
erit magno. Ab animo autem profecta vitia
gitiaqve, ſervato temporis ordine, niſi in ſua
tiorum genera ſpargere qvæqve mavis, perpe
oratione (qvod in L. Piſone facit Cicero) er
explicanda atqve exaggeranda. Qvod ſi fort
jam vita defunctis aliqvid accidit, qvo turpit
odiumqve augeantur, non erit ſilentio præt
mittendum. Singula autem eâdem ratione,
ſuperiora, ex locis augenda amplificandaqve
ſunt.

** Ut Catilina. Hac in re idem præceptum, qvod in laudatione ſervandum.*

Poſtremo epilogum, &c. Sunt, qvi prætere
tendum eſſe tradant vitæ modum; item mor
qvalitatem; item, qvæ mortem ſint conſecuta,
communem luctum, honores, exſeqvias, ſtatu
ſepulturam magnificam.

DISPO

DISPOSITIO LAUDIS
tetraſtichô comprehenſa.

…incipium ſeqvitur genus: ut gens, natio, patres,
Vita micans ſtudiis, legibus atqve bonis.
…geſtas animus, corpus, fortuna miniſtrant.
…omparat in majus, votaqve finis habet.

…hucydides, &c. Hic (ut ait Cicero de claris …atoribus) erat Athenienſis ſummo loco natus, …mmusqve vir, qvi ad Olotum Thraciæ Regem, … ad progenitorem ſuum, retulit Numen: affine… …uit Miltiadem, neceſſarium Cimonem, ut ait …rcellinus Græcus, & Plutarchus in Cimone. …c auctore fuit adeò delectatus Demoſthenes, ut …n octies tranſcripſerit. *Thucydide qvantum delectatus Demoſthenes, Offic. 1.*

…Athenis &c. Cicero de Oratore, *lib. 1.* o…mnium doctrinarum inventrices Athenas vocat, … omnis dicendi vis inventa ſit, & exculta: & … filium ſcribens, ait, vobis auctoritatem eam …e, qvæ poſſit exemplis augere, &c. Qvòd au… …a Attici ſint acutiores, in cauſâ ajunt eſſe tenue …lum, qvod qvi craſſum habent, craſſos cenſeri, … in libro de fato Cicero. Porrò Athenienſis …triæ celebritas multum faciebat ad nomen illu…randum, unde apud Ciceronem de Senectute, …riphius in Themiſtoclem non ſuæ, ſed patriæ …oriâ ſplendorem aſſecutum affirmabat. Et a…d Romanos magnificum erat, & gentibus ve…rabile, civem Romanum fuiſſe. Unde Divus …aulus ſe Romanum eſſe dicebat, qvam urbem …ribunus maxima ſumma compararat, Actor. 22.

… Eloqventia, &c. Nihil (inqvit) admirabilius & …agis populare, qvam Eloqvenitia. Hanc Cicero …*Orat.* 3. vocat unam de ſummis virtutibus, & …e claris Oratoribus, ingenii lumen.

… Vita magiſtras &c. Leges enim conditas eſſe …onſtat ad ſalutem civium, civitatumqve incolu-

 mita-

mitatem, vitamqve hominum & qvietam tranqvillam, ut ait Cicero 2. de leg.

Poſteritati mandavit, &c. Id eſt, memoriæ prodidit, idqve *lib.* 8. qvos ſcripſit de bello Peloponenſ. & Athenienſium.

Platæa. *Platæam*, &c. Platæa, vel Platææ, pluraliter, clariſſima fuit Bœotiæ civitas: qvam Stephanus dictam ait παρὰ τὴν πλάτην, hoc eſt, à remo. Statius *lib.* 6. Thebaid.

Nunciat excubiis vigile: arſiſſe Platæas.

De bello Platæenſi Thucydides, *lib.* 2. & 3. & Plutarch. in vita Ariſtidis & Cimonis.

Attica. *Atticam*, &c. Ditio vel regio fuit Attica, in qva Athenæ civitas, Philoſophorum alumna: ubi primus omnium regnavit Cecrops: unde Athenienſes *Cecropidæ*, ut infrà patebit.

Peloponneſus. *Peloponneſi*, &c. Peloponneſus Græci regio, alio nomine *Achaja*, alio *Pelaſgia* dicta. Vide Plin. 4. *cap.* 4. Nomen habet à Pelope Rege, Hippodamiæ viro, Tantali filio, qvaſi Pelopis inſula. Sita fuit inter duo maria, Ægæum & Jonium, platani folio ſimilis. De bello Peloponneſiaco Thucydides, *lib.* 2. Plutarchus, in Nicia.

Naupactus. *Apud Naubactum*, &c. Naupactus Ætoliæ, qvæ Acarnaniæ, Phocidi, & Locris contigua, civitas, nomen habet à navium compaginatione, ναυπηγέω, navim fabrico, ναυπηγὸς, fabricator navium. Meminit Eraſmus in Proverb. Excubias agere in Naupacto. Cujus navale prælium apud Thucydidem, *lib.* 1.

Lesbos. *Lesbos*, &c. Celeberrima fuit Ægæi maris inſula ante Troadem. Vide Plinium *lib.* 5. *cap.* 31. Athenienſes, duce Nicia, receptos Lesbios mulctarunt, muros demoliti ſunt, naves & agros ademerunt, de qva re Thucydides, *lib.* 2.

Ambracia. *Ambraciotis*, &c. Ambracia urbs Epiri fuit aſpero ſubjecta tumulo; ut ait Livius; lib. belli

Mace-

Macedonici. Hujus cives Ambraciotæ: qvorum hiſtoriam Thucydides *lib.* 2. complexus eſt.

Judicium, &c. Hujus meminit Thucydides *lib.* 4. & 5. Aphthonius habet:

Δίκη Λακεδαιμονίων οὐκ ἀγνοεῖται παράνομος.

Id eſt, Lacedæmoniorum ſententia injuſta non ignoratur.

Sphacteria, &c. Σφάττομαι, jugulo, vel macto eſt: unde Sphacteriam inſulam ab Heracleotarum mactatione dictam eſſe, Stephanus ait. Hiſtoriam Sphacteriæ, Thucydides habet *lib.* 4. *Sphacteria.*

Pylos, &c. Hæc fuit olim Urbs Neſtoris, à Neleo condita, unde Ovidius: *Pylos.*

Nos Pylon antiqvi Neleia Neſtoris arva
Miſimus.

Diſtabat à Sparta ſtadia circiter 40. in agro Meſſenio. Hanc olim Demoſthenis conſilio munitam, Lacedæmonii oppugnarunt. Meminit Thucydides, loco citato.

Corcyras, &c. Corcyra (ſecundum Thucydidem) Peloponneſi civitas fuit. Item, inſula Alcinoi patria Lucan. *lib.* 2. *Vela ferantur in oram portas Corcyra tuos.*

Hujus cives Corcyræi Athenis orationem habuerunt, qva contra Corinthios petebant auxilia, qvibus compertis, & Corinthii miſerunt Athenas Legatos, qvi Corcyræorum orationes refellerent. Vide primum Thucydidis. *Corcyra Corinthiorum fuit colonia, qvam ii deduxerunt circa Olymp.* 8.

Æginates, &c. Αἰγινῆται alii vertunt Æginenſes, qvi Athenienſes accuſaturi Lacedæmona profecti fuerunt: ut ait Thucyd. *lib.* 4. Æginam autem Peloponneſo contra Atticam civitatem adjacentem ajunt; & inſulam Pyræeo portui pro-

 pinqvam.

pinqvam, ab Ægina Aſopi Bœotiæ Regis filiâ nomen trahentem. *Ovidius 7. Metamorph.*

Oenopiam veteres appellavere, ſed ipſe
Æacus Æginam genitricis nomine dixit.

Archidamus Rhetorus meminit Qvint. lib. 3. cap. 6.

Archidamus, &c. Hujus meminit Thucydides, *lib.* 1. & 2. Hic fuit Orator, dictus qvaſi princeps populi. Fuit & rex Spartanorum; qvem cives mulctarunt, qvod exiguæ ſtaturæ feminam uxorem duxiſſet, ait Plutarchus id vitâ Ageſilai. Et ab Archidamo Thucydides interrogatus, utrum ipſe, an Pericles? luctâ præſtaret? reſpondit: Ubi luctando illum vicero, mox iſte dicendo, ſe cecidiſſe negat; idqve ſpectatoribus perſvadet. Plutarchus in Politicis.

Abſterrens, &c. Lacedæmonii bellum propter ſocios Corinthios injuriis affectos illaturi erant Athenienſibus, qvod Archidamus diſſvaſit; affirmans, eorum vires pares eſſe adverſum. Peloponnenſes atqve finitimos: ſed adverſus hoſtes procul habitantes eſſe omnino impares. Qvare legatos Athenas mittendos eſſe, qvi nomine ſociorum injurias deprecarentur, atqve pacem expoſcerent.

Stheneleides, &c. Qvi finita Archidami oratione apud Lacedæmonios verba fecit: adhortans eos, ne ſocios haberent contemtui, nec ultionem differrent, ſed protinus arma ſumerent. Fuit autem unus Ephororum. Hi apud Lacedæmonios erant Tribuni plebis, Regibus oppoſiti: ſicut apud Romanos Conſulibus. Vide Ciceronem 3. de Legibus.

Perikles.

Pericles, &c. Hic fuit Athenienſium Dux, Philoſophus & orator, diſcipulus Anaxagoræ. Vide Juſtin. *lib.* 3. Valer. *lib.* 8. *cap.* 9. Qvintil. *lib.* 12. *cap.* 2.

Peſtilentiam, &c. Athenienſes, bello atqve morbo preſſi, Lacedæmoniis erant ceſſuri, ſed oratione

[ra]tione Pericles ad bene ſperandum eos exhortatus eſt. Vide Thucydidem, *lib.* 1. & 2.

Ad voluptatem, &c. Qvintil. *lib.* 10. *cap.* 1. inqvit: Hiſtoriam multi ſcripsêre præclare; ſed nemo dubitat, longè duos cæteris præferendos, qvorum diverſa virtus laudem eſt pæne parem conſecuta. Denſus & brevis, ſemper inſtans ſibi Thucydides: dulcis & candidus & effuſus Herodotus. Ille concitatis: hic remiſſis affectibus. Melior ille concionibus; hic ſermonibus. Ille vi; hic voluptate.

IN SAPIENTIÆ LAUDEM.

Exordium ductum à ſapientiæ præſtantia, eamq; laudandi difficultate. Eam Cicero *Offic.* 2. ſcientiam appellat rerum humanarum atqve divinarum. Vide *Tuſc. Qvæſt.* 4. *Sapientiæ laus.*

Adipiſci, &c. Sapientiam adeptum aſſerunt eum, qvi cùm vituperatur, non iraſcitur, & cùm laudatur, non extollitur. Plato (ut ſcribit Laërtius Diogenes) interrogatus; qvomodo qvis ſapientiam adipiſceretur? reſpondit; ſi non exſpectârit, qvæ non evenire poſſunt; nec de præteritis recordatus fuerit. *Juno.*

Juno, &c. Cicero de Natura Deorum 2. dictam ait â *juvando*. Nuptiis præeſt; *unde pronuba*, à parturientibus invocatur; unde *Lucina*. Apud veteres nihil aliud erat, qvàm aër. Vide Macrobium, de ſomnio Scipionis, *cap.* 17. *Mars.*

Mars, &c. Qvem apud Thraces natum affirmarunt, hoc eſt, apud bellicoſos, atqve feraces hominum. Cujus meminit Cicero de re militari. *Pallas.*

Pallade, &c. Hanc alio nomine *Bellonam* vocabant. Lactantius, *lib.* 1. *cap.* 21. *Minervam* à minuendo, vel minando; ſecundum Ciceronem *Pallas* autem, qvòd haſtam vibret; ἀπὸ τοῦ πάλλειν. Natam ajunt è Jovis cerebro, de qva plura Macrobius 1. Satu. *cap.* 17.

Vulcanus. *Vulcanus, &c.* Cicero de Natura Deorum 3. ſcribit qvatuor Vulcanos fuiſſe. Qvorum primus cœlo natus; ſecundus Nilo progenitus fertur, *Opas* dictus, tertius Jovis & Junonis filius, qvi Lemni fabricæ traditur præfuiſſe, de qvo Aphthonius hoc loco videtur intelligere. Qvartus Menalio natus, qvi Vulcanias prope Siciliam inſulas tenuit.

Neptunus. *Neptunus, &c.* Ut Portunus à portu; ſic Neptunus à nando, paulum primis literis immutatis, derivatur, Saturni & Opis filius, qvi & παλέμμων inter Deos celebratus. Vide Ciceronem, libro de Natura Deorum 2.

Sapientia Uſûs & Memoriæ filia. *Dii cognatam ſibi habent, &c.* A Diis progenitam ſapientiam aſſerit. Gellius autem, *lib.* 13. *cap.* 8. ex Afranii ſententiâ, Sapientiam ſcribit Uſus & Memoriæ filiam, qvòd uſu Vitæ multâqve rerum experientia paretur prudentia. Unde proverbium Solonis nomine celebratum, Γηράσκω δ᾽ ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος. Qvod ſic vertit Eraſmus; *Qvotidie addiſcens, plurima, fio ſenex.*

Palamedes. *Palamedem, &c.* Hic Nauplii Regis Eubææ filius erat; unde Naupliades. Ovidius in Ibin:

Naupliadæqve modo ficto pro crimine pœnas
Morte luas, nec te non meruiſſe juvet.

Deorum filius habitus, qvod ingenio divino præditus, ordinem aciei, & aliqvot literarum figuras invenerit. vide Plinium *lib.* 7. *cap.* 56. Philoſtratum *lib.* 8.

Neſtor. *Neſtorem, &c.* Hujus pater Neleus, & mater Chloris legitur. Deorum filius putatus, propter eximiam prudentiam & eloqventiam. Hunc Agamemnon ſibi ſemper adhibuit conſulem Cicero, de Senectute: Dux Græciæ non optat, ut Ajaces ſimiles decem habeat; at, ut Neſtores, qvinqve. Homerus Iliados *α*:

Τοῖσι

... τοῖσι δ' Νέστωρ
Ἡδυεπὴς ἀνόρουσε λιγὺς, Πυλίων ἀγορητής.
Τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων
ῥέεν αὐδή.

Deorum filios, &c. Ut Herculem, Æſculapium, Mercurium, Æneam, Achillem, Liberum, Cæſares. Etenim gentilitas olim magnates atque Reges Deos appellabat; ſive ob miraculum virtutis, ſive ob prudentiam, ſive ob beneficia, qvibus etiam ad humanitatem compoſiti; ſive in adulationem. Vide Lactantium *l.* 1. *c.* 15.

Deorum naturam per multare conati, &c. Sunt qvi hunc locum ita reddunt ex Græco: Non illis Deorum naturam attribuentes; ita enim veri Dii fuiſſent, communione generis commune bonum ſortiti; ſed qvatenus id bonum ſibi compararunt, Deorum filii exiſtimati ſunt.

Utriusqve temporis, &c. Id eſt, divinum munus ac progenies ſapientia principatum obtinet & pacis & belli temporibus. Nos exhorreſcere metu non ſinit, & hac præceptrice in tranqvillitate recte vivere poſſumus. Vide Ciceronem, de finibus bonorum & malorum.

Fortuna proſpicit, &c. Docet enim ſapientia, nihil temere & præcipitanter agendum; ſed omnia conſulto & præmediato. Cujus proprium eſt, nihil qvod pœnitere poſſit, facere; ut ait Cicero *Tuſcul. qvæſt.* 5. Et non committere, at aliqvando dicendum ſit: *Non putaram*, ut inqvit idem Cicero *Offic.* 1. Valerius *l.* 7. *c.* 2. Porrò ſapiens aſſveſcit futuris malis, & qvæ alii diu patiendo levia faciunt, hic levia facit diu cogitando. Præcogitati enim mali mollius ictus venit. Ideo ſtultis, fortunæ cedentibus, omnis videtur nova rerum inopinata facies; ut ait Seneca ad Lucilium, *Epiſt.* 77.

Cœlum, &c. Id eſt, Sapientia nobis revelavit, qvæ

quæ ſunt in cœlis arcana, τὰ ἀπόῤῥητα, ineffabilia myſteria.

Vitâ defuncti, &c. Ut & Galli ſapientes, qvi perſvaſum habuerunt, animas hominum immortales eſſe, ſoliti pecunias mortuis, qvæ apud inferos redderentur, dare. Valerius, *lib. 2. cap. 1.*

Actum ſapientia, &c. Ad molem immanis eqvi reſpexit. *Virgilius 2. Æn.*

Inſtar montis eqvum divinâ Palladis arte
Ædificant, ſectâqve intexunt abiete coſtas.

Et unius conſilium, &c. Aphthonius ſic habet: Καὶ Περσῶν ὅλην διέλυσε δύναμιν δι' ἑνὸς κυρῦσα βουλεύματος. Rodolphus Agricola pro Κυρῦσα videtur legiſſe Κύρου. Fuit qvidam ſapientiſſimus Perſarum rex Cyrus, qvi dicere ſolitus neminem debere principatum ſuſcipere, niſi melior his, in qvos acciperet. Is Aſtyage, Medorum rege, avo materno victo, regnum Perſarum auxerat, non ademerat. Vide Juſtin. *lib. 1.* Sunt igitur, qvi hunc locum referant ad Alexandrum, qvi legitur perſas in fugam convertiſſe. Alii malunt ad Ariſtidem referre, ſub qvo duce Perſæ victi, eorumqve dux Mardonius Arimneſto, Spartiata ſaxo caput ſaucius, ut ab Amphiarai oraculo ſibi prædictum erat, occiditur, ut Plutarchus in vitis refert.

Cyrus regnum à Medis ad Perſas tranſtulit, circa, 1. Olym. 56.

Cyclops, &c. Dictus ab uno, qvem habuit in fronte, oculo; qvaſi circularis oculus, de qvo apud Virgilium in 3. *Æneidos libro.*

Cyclops.

Nam ſimul expletus dapibus, vinoqve ſepultus
Cervicem inflexam poſuit, jacuitq; per antrum
Immenſum ſaniem eructans, ac fruſta cruento
Per ſomnum commixta mero; Nos magna precati
Numina, ſortitiqve vices, unà undiqve circum
Fundimur, & telo lumen terebramus acuto,

Ingens

Ingens, quod torvâ ſolum ſub fronte latebat,
Argolici clypei, aut Phœbea lampadis inſtar.

Propertius *l.* 4.

Ceſſit & Ætnæa Neptunus incola rupis,
Victa Maronæo fœdatus lumina Baccho.

Vide Homerum, Odyſſ. 9.

Fortitudo culpanda, &c. Sine Sapientia (inquit) fortitudo non eſt fortitudo; ſed temeritas. Propterea quod fortitudo eſt contemtio laboris & periculi cum ratione utilitatis, & compenſatione commodorum. Temeritas eſt, inconſideratâ dolorem perpeſſione, gladiatoria periculorum ſuſceptio; ut ait Cicero ad Herennium 4. *Fortitudo.* *Temeritas.*

EXEMPLA LAUDATIONIS.

Et primo laus Demoſthenis.

Qui parentibus obſcuris nati ad decus præclarum virtute propriâ adſcenderunt, non inferiorem laudem merentur, quam qui nobilitate majorum ſuperbi ſe jactant. Major enim eſt gloria, virtutibus propriis niti, quàm alienis intumeſcere. *Exordium.*

Demoſthenes quidem pater Demoſthenes fuit vir honeſtus atq; probus, ſed plebejus, ab officina gladiorum *Machæropæus* appellatus, vix ſeculo ſuo notus: ut Valerius inquit. Atqui filius ad ſummum decus evectus, omnibus majoribus ſuis præluxit. *A genere.*

Dis ille adverſis genitus, fatoque ſiniſtro,
Quem Pater ardentis maſſæ fuligine lippus,
A carbone & forcipibus, gladiosque parante
Incude, & luteo Vulcano, ad Rhetora miſit:

Ut ait Juvenalis Satyra decima. *A Patria. Demoſthenem legem ovandi vocat. Quint. l. 10. c. 1.*

Sortitus fuit Patriam, ubi inventæ & excultæ bonæ diſciplinæ. Unde, velut ex equo Trojano, complures viri celeberrimi prodierunt.

Majores parum illuſtres habuit; ſed eos ipſos *A majoribus.*

elo-

tum agenti tum patienti, ſvaderent, ut gloriæ ſuæ theatrum abjiceret, ſignificans, ſeſe hoc agere, non ut Athenas everteret, ſed ut civitati celeberrimæ, doctiſſimorum virorum copia florenti, ſuas virtutes probaret. Item: Qvidam petulantioris lingvæ maledicta conjicere ſolebat in Philippum: hunc, amici hortabantur, ut ejiceret in exilium. At ille negavit ſe hoc facturum, demirantibus, qvid ita: Ne, inqvit, oberrans inter plures malè de me loqvatur.

Qvod maledictum non egit in crucem, vel clementiæ erat, qvod ignovit; vel magnanimitatis, qvod contemſit: qvod noluit expellere, prudentiæ; plus enim nocuiſſet. Vide Eraſmum 4. Apophthegmatum; Diodorum Siculum, lib. 3.

A compa-ratione. Qvis autem Hannibalem Carthaginenſium ducem, Philippo cenſuerit comparandum? Ille multa qvidem geſſit, ſed pleraqve perfidiosè ac crudeliter; hic omnia ſapienter, ac cum animi ſumma moderatione.

Epilogus. Longè plura de tanto Imperatore dicenda eſſent; ſed finem facio, contemplatus, meam dicendi facultatem longè inferiorem eſſe, qvàm ut tantis Philippi virtutibus par eſſe poſſit.

ALIUD EXEMPLUM,

In eloqventiæ Encomion.

Cùm, autore Gellio, turpiùs ſit frigidè laudare, qvàm inſectanter vituperare; metuo, ne non encomion eloqventiæ, minùs aptum ego dicturus, ingenii magis inopiam proditurus ſim, qvàm dignis illam laudibus evecturus. Attamen, ſi libet ejus principium conſiderare, reperiemus eam honeſtiſſimâ productam origine, optimisqve rationibus profectam.

Qvæ cùm una ſit de ſummis virtutibus, (ut ait Cicero,) nemini dubium eſſe debet, qvin ab illo,

qvi

i fons omnium virtutum eſt, & origo, profe-
a ſit: nempè à Deo Opt. Maximo; cujus (ut ſa-
a Scriptura meminit) dona ſunt lingvarum ge-
ra, omnesqve ſapientiarum & ſcientiarum lec-
ones; ex qvo, per qvem, & in qvo ſunt omnia.

Cœlitus igitur demiſſa admirabilem in rebus
amanis potentiam recipit, & incredibilem effi-
iciam facultatemqve accendenti mentes ad ho-
eſtatem, animos ad gloriam. Afflictos conſo-
tur, perterritos timore vacuos reddit, ſeditio-
es compeſcit, feros & agreſtes homines ad hu-
ianitatem deducit. Unde Poëtæ Orphæa &
mphiona finxerunt demulſiſſe feras, & cum ar-
oribus montes traxiſſe ait enim Horatius:

Agreſtos homines ſacer interpresqve Deorum
Cædibus, & fœdo victu deterruit Orpheus:
Dictus ob hoc lenire feras, rabidosqve Leones.
Dictus & Amphion, Thebanæ conditor arcis,
Saxa movere ſono teſtudinis, &c.

ed inqvis, eloqventia ſceleſtos pœnis eripit; fal- *Occupatio.*
s veritatem expugnat; ſtatus Reipubl. evertit:
t bono jure Lacedæmonii Rhetores videantur
xpuliſſe.

Eſto! ſed eâdem ratione omnes bonæ artes, *Hæc de re*
mneis magiſtratus, cùm utrinqve aliqvando *ubertimè*
roveniant mala, poſſent expelli. Item, è me- *apud*
lio tolli ignis & aqva, unde ſænumero maxima *Qvint. de-*
xiuntur diſpendia, atqve bonæ res malæ non *ca.16.l.2.*
ant, ſi benè iis utamur. *Redditio.*

Qvis eloqventiæ prætulerit liberalitatem? hæc *Compara-*
aucis poterit prodeſſe; illa ſuas in omnium *tio.*
ortalium ſalutem vires extendit. *Epilogus.*

Rerum magnitudine deterritus finem facio:
tenim maximis eloqventiæ laudibus vix ullis di-
endi facultas reſponderit.

ENCOMIUM MARPURGENSIS *Academiæ.*

A dicentis officio.

Ingratiſſimus omnium haberi meritò poſſem, ſi concionis hujus hodiernæ autoribus, nempe iis, qvibus meipſum debeo, non in Præſentia ſuum morem gererem, in dicendis qvem ſcopū hujus orationis eſſe voluerunt, beneficiorum laudibus, atqve ſummis in nos omnes meritis. Rationis omnis expers volatile Ciconiam novimus, omnes officii mutuam rependere vicem ſolere; ut hinc, ἀντιπελαργεῖν natum ſit Proverbium. Qvantò æqvius ac juſtius nos, qvi ratione ducimur, gratiam nobis benefacientibus, ſi propter culpam fortunæ iniqvioris non parem referre potuerimus; tamen aliqvam ſcribendo ſaltem, bene ſentiendo, atqve aſſiduis illos extollendo laudibus, & habere & agere non detrectaverimus. Cum autem Academia Marpurgenſis, veluti mater omnium noſtra communis benigniſſima, nos tanqvam alumnos ſuos, & clariſſima pignora, ſinu blandiore foveat, nos bonis literis inſtituat, nos probatis moribus exornet, nos deniqve maximis honoribus afficiat; qvis vel pietatis ullo tangi confirmet illum affectu, qvi rogatus, aut juſſus, parentem tam officioſam pro virili ſuâ nolit, ut ingratitudinis moroſæ filius, ad ſydera ferre? Hæc cum ipſi vos optimè teneatis meditata, nihil omnino dubitandum erit mihi, qvin jam ſilentium pollicentes, vos omnes ornatiſſimi atqve iidem integerrimi viri, ac ſtudioſa juventus, me patienter ſitis audituri.

Ab Auditorum attentione & argumenti ſeriilitate.

Injunctum eſt mihi Academiæ noſtræ Marpurgenſis Encomion dicere. Inprimis autem gaudendum, ac lætandum mihi video, partim qvòd vos ad audiendum tam avidos contemplor: vos omnes tam attentos, qvàm pudens ego; qvam hæſitans

ego;

Ægo; qvàm tremebundus ego primùm huc adſcen-di, nunc autem veſtro, qvo me omnes proleqvi-mini, favore, atqve hilaritatis adſpectu, longè redditus alacrior: partim, qvòd talis ablata ſit di-cendi materia; in qva etiam erudito parum, hoc eſt, mei ſimillimo literaturæ levioris homuncio-ni, non deeſſe poſſit oratio; ut longè difficilior videatur exitus inventio, qvàm principii, nimi-rùm ut non tam copia mihi, qvàm modus in di-cendo qværendus exſiſtat.

Nam ſi protinus ab initio ipſos Gymnaſii noſtri celeberrimi auctores ac patronos conſideres, ac perpendas, ſive Deum Opt. Max. cujus cœleſti providentia ac divino nutu inſtituuntur, eriguntur, ac gubernantur univerſa, qvæ in terris ſunt ſive illuſtriſſimum noſtrum Heſſorum principẽ: ſtatim tibi tam inundans verborũ ac rerũ flumen occur-ret, ut te magis obrutũ copiâ qvàm inopia preſſum iri fatearis. Qvid? (ut illam ἀνεκφώνητον, ἀνεξερεύνητον, ἀνεξιχνίαστον, qvi extra omnem eloqventiæ cœleſtis, nedum terreſtris, aleam eſt poſitus: cujus gloriæ nullum principium, nullus finis exiſtit. Deum Opt. Max. præteream) vel ſola hujus terreni numinis, qvo Domino ac fun-datore noſtra Academia meritò gaudet, jubilat & exſultat, Principis illuſtriſſimi dotes, tantam di-cendi copiam offundunt, ut ſpiritus dicturi citius defecerit, qvàm increſcentis beneficio rerum ora-tionis curſus.

Ab aucto-ribus ac fundato-ribus.

Qvid enim memorem tot antiqviſſima ſtem-mata, tot majorum imagines, tot pacis, tot belli clariſſima facinora, atqve parta trophæa? Qvid tantam vitæ integritatem, tantam clementiam, tantam prudentiam, tantam pietatis ac veræ reli-gionis curam? Qvid denique innumerabilia alia, qvæ omnia ac ſingula, tam ſplendida, tam lucida, tam illuſtria ſunt, ut, ſi alienæ claritatis polities

Ab illuſtri principis Heſſorum genere, fa-ctis, atqve virtutibus

ENCOMIUM MARPURGENSIS *Academiæ.*

A dicentis officio. Ingratiſſimus omnium haberi meritò poſſe[m] ſi concionis hujus hodiernæ autoribus, nec[non] iis, qvibus meipſum debeo, non in Præſenti[a] ſuum morem gererem, in dicendis qvem ſcop[um] jus orationis eſſe voluerunt, beneficiorum lau[di]bus, atqve ſummis in nos omnes meritis. R[a]tionis omnis expers volatile Ciconiam novim[us] omnes officii mutuam rependere vicem ſolere; hinc, ἀντιπελαργεῖν natum ſit Proverbi[um]. Qvantò æqvius ac juſtius nos, qvi ratione [utimur], gratiam nobis benefacientibus, ſi prop[ter] culpam fortunæ iniqvioris non parem referre [po]tuerimus; tamen aliqvam ſcribendo ſaltem, [be]ne ſentiendo, atqve aſſiduis illos extollendo [lau]dibus, & habere & agere non detrectaverim[us]. Cum autem Academia Marpurgenſis, veluti [ma]ter omnium noſtra communis benigniſſima, [nos] tanqvam alumnos ſuos, & clariſſima pignora, [ſi]nu blandiore foveat, nos bonis literis inſtitu[at], nos probatis moribus exornet, nos deniqve [ma]ximis honoribus afficiat; qvis vel pietatis [...] tangi confirmet illum affectu, qvi rogatus, [...] juſſus, parentem tam officioſam pro virili ſuâ n[o]lit, ut ingratitudinis moroſæ filius, ad ſyde[ra] ferre? Hæc cum ipſi vos optimè teneatis medit[a]ta, nihil omnino dubitandum erit mihi, q[uin] jam ſilentium pollicentes, vos omnes ornatiſſim[i], atqve iidem integerrimi viri, ac ſtudioſi juve[n]tus, me patienter ſitis audituri.

Ab Auditorum attentione & argumenti fertilitate. Injunctum eſt mihi Academiæ noſtræ Marpur[gen]genſis Encomion dicere. Inprimis autem gaude[n]dum, ac lætandum mihi video, partim qvòd v[os] ad audiendum tam avidos contemplor: vos omn[es] tam attentos, qvàm pudens ego; qvàm hæſitan[s] ego;

ego; qvàm tremebundus ego primùm huc adſcendi, nunc autem veſtro, qvo me omnes proſeqvimini, favore, atqve hilaritatis adſpectu, longè redditus alacrior: partim, qvòd talis ablata ſit dicendi materia, in qva etiam erudito parum, hoc eſt, mei ſimillimo literaturæ levioris homunciolo, non deeſſe poſſit oratio; ut longè difficilior videatur exitus inventio, qvàm principii, nimirùm ut non tam copia mihi, qvàm modus in dicendo qværendus exſiſtat.

Nam ſi protinus ab initio ipſos Gymnaſii noſtri celeberrimi auctores ac patronos conſideres, ac perpendas, ſive Deum Opt. Max. cujus cœleſti providentia ac divino nutu inſtituuntur, eriguntur, ac gubernantur univerſa, qvę in terris ſunt ſive illuſtriſſimum noſtrum Heſſorum principē: ſtatim tibi tam inundans verborū ac rerū flumen occurrit, ut te magis obrutū copiâ qvàm inopia preſſum ri fatearis. Qvid? (ut illam ἀνέκφωνητον, ἀνεξερεύνητον, ἀνεξιχνίαστον, qvi extra omnem eloqventiæ cœleſtis, nedum terreſtris, aleam eſt poſitus: cujus gloriæ nullum principium, nullus finis exiſtit. Deum Opt. Max. prætercam) vel ſola hujus terreni numinis, qvo Domino ac fundatore noſtra Academia meritò gaudet, jubilat exſultat, Principis illuſtriſſimi dotes, tantam dicendi copiam offundunt, ut ſpiritus dicturi citius defecerit, qvàm increſcentis beneficio rerum orationis curſus.

Ab auctoribus ac fundatoribus.

Qvid enim memorem tot antiqviſſima ſtemmata, tot majorum imagines, tot pacis, tot belli clariſſima facinora, atqve parta trophæa? Qvid tantam vitæ integritatem, tantam clementiam, tantam prudentiam, tantam pietatis ac veræ religionis curam? Qvid denique innumerabilia alia, qvæ omnia ac ſingula, tam ſplendida, tam lucida, tam illuſtria ſunt, ut, ſi alienæ claritatis polities

Ab illuſtri principis Heſſorum genere, factis, atqve virtutibus

ac nitor fuerint adjuncta, plus obſcuritatis allatura, qvam lucis? Ideoqve tam fertilia, copioſa prædicatu omnia, ut centum lingvæ imò centena principum eloqventiæ millia fatigare poſſent.

A diſciplina militari. Qvis enim ut alia tranſeam omnia; qvis (qvam) vel Neſtore, vel ipſo Pericle facundior loqventiâ digna ſatis expreſſerit, qvanta diſciplinæ militaris arte contuderit horridos Schgiani terroris inſultus? qvanto priſtinum ingni ſtatum animo reſtituerit Ducem Würtembgenſem? qvanto pectore compeſcuerit ſeditioſrusticorum tumultus? qvanto deniqve ſpiritu vcerit Duces Brunſvicenſes, Patrem & Filium?

Ab aliis Academiæ præſidibus, atqve Mecœnatibus Qvare dignâ ſatis laudatu, ſatis glorioſa Marpurgenſis Academia videretur, ſi vel ſolùm & tantis fundatoris ſui decoribus & ornamen conſpicua floreret. Sed, ut univerſitatis noſ amplitudo fiat admirabilior; accidunt complures, qvos omnes enumerare longum eſſet, natalium claritate, facultatum laureis, ac virtutum meritis præſtantiſſimi patroni, qvorum facundia plurimum apud exteras nationes promovit, qvorum gravitatis excellentia protexit, dignitatis deniq tituli protulerunt & exornaverunt Academiæ noſtræ pomœria. Qvibus omnibus robuſtiſſimis veluti columnis ſuſſulta; qvibus tutelaribus Divis Academia Marpurgenſis undiqve circumunita qvid ulterius excogitare poterit, qvod originis ſuæ & fortunarum primitiis, vel ſplendidius vel excellentius adjicere poſſit?

A temporum opportunitate. Jam ſi tempora, qvibus inſtituta fuit, à primo diligenter excuſſeris, invenies profectò Saturni ſeculis non infeliciora, qvibus bonæ artes atqve virtutes ubiqve gentium antea proculcare capita ſua feliciter exſeruerint: qvibus homines nullis inqvietati bellis, nullis inteſtinis ſeditionibus inſauciati, nullis hæreſibus Anabaptiſticis effaſci-

cinati nullis, deniqve prælíis funeſtati, ſed velut optimis fortunatiſſimi ſores pulſantis ævi auſpiciis. Atqvi ſi qva tùm priſcæ veſtigia fraudis remanere aut malorum lerna videbatur impendere, ea ſtatim omnia ab Illuſtriſſmo Principe noſtris procul à finibus propulſata fuere.

Qvod ſi locum, ubi Marpurgenſis univerſitas erecta, perſcrutatus fueris, vix ullum profectò reperies vel amœniorem, vel commodiorem: Ubi Marpurgum, Heſſæ Metropolis, tot vetuſtis antiqviſſimorum ædificiorum ſtructuris veneranda, prudentiſſimorum incorrupto Senatorum ordine conſpicienda, florentiſſimo ſimul ac honeſtiſſimo rerum privatarum ac publicarum ſtatu nobilitate reſplendet: cujus forum curia ſpecioſiſſima marmoreis qvaſi lapidibus exciſa devenuſtat, & aqva fontana, tot fiſtulis ac ſophunculis jam recenter artificio mirabili factis, emiſſa, & murmure blandiore delectat, & adſpectu pulchriore totum locum exornat. *A qvaſità loci commoditate.*

Verum, ut occaſio reprehendendi ſemper eſt obvia, ſi qvis calumnietur, ipſam urbem plus æqvo fragilibus cinctam eſſe muris, reſponderi poterit, qvod olim Ageſilaus ille, Lacedæmoniorum Rex, percontanti; qvam ob cauſam Sparta non cingeretur muris, reſponſum voluit, oſtendendo cives armatos, inqviens. Hi ſunt Spartanæ civitatis mœnia; qvò ſignificavit, Reſpublicas nullis munimentis nullis vallorum propugnaculis tutiores eſſe qvam civium virtutibus. Marpurgũ ergò tutiſſimum eſt, ac firmiſſimum tot ſtudioſorum, tot fortiſſimorum civium virtutibus: nam lapideo qvod operi deeſt, id animorum robur, ac præſtantia compenſant; & qvod hominum artificiis, id natura loci tot præruptis undiqve montibus reſarcit commodiſſimè circumſepiendo: ubi celeberrimus iſte fluvius Lanus infractum orientali lateri dorſum accommodat. *A contradictione.*

Ab aqvarum ſalubritate, & piſcium copia.

Qvi aliàs etiam, qvaſi Nilus fœcundans omni[...] plurima delicatiſſimorum genera piſcium educa[t] atqve producit: Cujus item potentia medica cele[-] bratur ut cum multis nominum minimè vulga[n-] tium Thermis contendere poſſit. Etenim pſora[s] ac impetigines omnes qvibus communiter ſtu[-] dioſi divexantur, præſentiſſimè ſanat: ut nemo tantâ ſcabie laborans huc veniat, qvi non ſemel atqve iterum lotus, ocyſſimè curetur. Hinc complures audias, qvi qvem cutis glabellæ nitorem aſſiduis alibi lavacris experiri non potuerint, cum ſeſe fateantur hic vel citra negotium aſſecu[-] tos ſolius beneficio Lani, maximè peculiarem præ[-] torum alvei Marpurgenſis virtutem haurientis.

A loci amœnitate, & ubertate.

Ubi præter jam dicta, tot amœni proſpectus, tot hortorum decora, tot agrorum lumina, ut illud, nullus in orbe ſinus, Marpurgo, non Baiis prælucet amœnis, dubio procul ſcriptum reliqviſſet Horatius, ſi modo cognitum habuiſſet, & verſus non reluctatus: eqvidem,

Aureus hic annus biferiqve roſaria Paſti,
Hic propius ductum credas frondere Tarentum.

Hic deniqve Muſis omnibus gratiſſimus locus, ubi rerum omnium uberrimus proventus: ut non ſolum innumera civium ac ſtudioſorum multitudo victum acqvirere facillimè poſſit, ſed etiam fertilitas nativa miſerrimæ locorum exterorum ſterilitati ſuppetias ferendo, non parvas alienarum civitatum ſitarchias expleat, Reſpublicas alat, ſuſtent, lætificet.

A cœli clementia.

Ubi deniqve maxima aëris ſalubritas, ut ipſa peſtis, aut acutus alius (nam qvæ de pleuriſi modò feruntur, puerilia ſunt) morbus nunqvam, niſi fortaſſe (qvod tamen rariſſimum) decennio toto elapſo, graſſetur. Cujus rei cauſa poterit evidens eſſe, vel tam placida cœli temperies, vel tam ſereni totius machinæ cœleſtis ad-

ſpectus, qvibus Marpurgenſem, ut omnium ſibi ectiſſimam, æternus ille Pater, ſingulari adam clementiæ commotus, proſperare digna-s eſt civitatem. Qvæ non ſolaribus nimium ribus ſubjecta jacet, nec frigoribus nimium Bo-alibus propinqva, ſed temperatiore ſub climate onſtituta.

Ab aëris horridioris commoditate.

Verum tamen, ſi tempeſtuoſior aliqvando ac mmitior aër (ut omnium rerum eſt viciſſitudo) ridetur ingruere; longè plus utilitati, ille ſemper, qvàm incommodi, ſolet importare. Sic enim ad omnes fortunæ truculentioris impreſſiones aſſveſiunt: ſic ad morbos ferendos; ſic ad duriſſimos labores perferendos, exercentur, ac educantur corpora.

A clivoſa regionis utilitate.

Porrò, ſi qvispiam conqveratur, regionem iſtam montoſam, aſperam ac lapidibus confragoſam inhorreſcere; hic mihi ſapiens Darii majoris factum animo præſenti revolvat. Ille populum ſuum, regionis ſcabritiem & aſperitatem campeſtri ac molliore tractu commutare cupientem, minimè permiſit; affirmans hominum habitus ut ſemina ac plantas, ad regionis naturam immutari, ſentiendo ſe malle duros homines, & laboribns accommodos, qvàm molles, qvàm ignavos, qvàm effœminatos, qvales regio mollior generare ſolet. Qvòd ſi diligenter animo collectum diſcuſſerit, nullam in orbe ditionem fore confitebitur, qvam cum ſua permutare debeat illuſtriſſimus Heſſorum Princeps, innumera virorum millia poſſidens, qvi tempore pacis bona ſtudia ac virtutes excolere noverunt: bellis autem imminentibus, qvi labores perpeti: qvi maximum exercitum ducere; qvi ſumma pericula ſubire; qvi fortiter arma tractare; qvi munitiſſimas urbes evertere, qvi deniqve præcelſas arces demoliri poſſunt. Qvare Pœnorum acerrimus dux Annibal, in Italiam ab initio per Alpes, per tot

frigora ac nives irrupturus, maximis olim ſtipendiis coëmiſſet tales virorum manus, qvales producit Marpurgum, ubi corpora vegeta, robuſta, præſtantiaqve proveniunt, ac procera grandeſcunt.

Ab ingeniorum dexteritate.

Sed ne proverbium, ἀνὴρ ὁ μακρὸς, id eſt, amens qvi longus eſt, in eosdem qvadret; accedit acutior mentis, & ingeniorum ſagaciſſima perſpicacitas. Non enim Marpurgenſi multum averſus eqvos Sol jungit ab urbe. Qvæ nec, ut aliæ qvædam, in vallibus profundis, in locis cavernoſis, in lacunis, atqve ſpeluncis paluſtribus eſt condita; ubi perpetuo fœtore graviter olentes nebulæ, ubi putres exhalationes, ubi peſtifera Memphites virosâ craſſitie corrumpunt aërem, deinde mentium humanarum acies hebetant, & Saturnias qvaſi lemas offundentes, ingeniorum vires obnubilant; ubi ferarum latibula, luporum ac urſorum ſpelæa; ubi horrenda deniqve ſerpentum ac draconum antra belluinam ad naturam animos transformant humanos: ſed potiùs, ut nobiliſſima Regina Marpurgenſis civitas bonarum artium omnium receptaculum, puriorem, eminentiorem, & ingeniis bonis aptiorem cœli partem elegit, & ita ſollertem ſeſe compoſuit, ut proximè ad figuram hominis, ac virtutis ſimulachrum accedere videatur.

Ab urbis figura, vel habitu.

Enimverò qvemadmodum à Deo Opt. Max. videmus hominem effictum erectâ facie rigidum, ut ſcilicet ea ſpeculetur, unde ejus origo eſt nempe cœleſtia; reliqvum autem univerſum animantium genus pronum, & ad terram verſum: qvod etiam Ovidius innuit, dicens:

Metam. I.

Pronaqve cùm ſpectent animalia cætera terram;
Os homini ſublime dedit cœlumqve videre
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.

Sic

Sic clariſſimum, ubi noſtræ Academiæ pulcherma ſedes eſt, Marpurgum, non aliter atqve homo princeps, caput erectiſſimum ac eminentiſſimum ſuis turribus, ut diademate regio coronam habet: nempe qvam admiramini toties ἀκρόπολιν, arcem iſtam, qvæ candidam frontem ſuam veluti inter nubila condit: cujus collum monili baccato ſuis velut unionibus irradians prominet, illinc nitidis clariſſimi domini Cancellarii Joannis Ficini palatiis; hinc illuſtriſſimi principis ſapientiæ domicilio, qvod βουλευτήριον aut δικαστήριον appellamus, exornatum, Corpus eſt tot membris & articulis, id eſt, dominus ac palatiis inſigne, qvicqvid intra civitatis Marpurgenſis mœnia ſitum eſſe novimus. Pectus eſt ipſum templum. Curia iſta, ut alimentorum diſpenſatrix; eſt ſtomachus. Utrumqve collegium, Pomœrii, (& ubi jam hæc dicimus (Lani, ſunt præcordia. Duo vici, alter qvem vulgo den Brien; alter, qvem Bulgenſtein appellant, femora ſunt aqvis proxima: qvod circum eas corporis partes crebris lotionibus indigeant; ideoqve mediaſtinis aſſignati Brachiorum alterum, nempe dextrum, eſt iſta platea, qvam vernaculâ lingvâ den Steinweg vocant: Siniſtrum, qvod ſuburbium Weidenhauſen. Pedes autem inſtar fortiſſimi bovis (juxta proverbium) altius in terræ viſcera defixit. Sic diſperſis veluti manibus, & commodiſſimo ſuæ vaſtitatis immobilioris anfractu, ſtudioſos omnes, qvaſi gremio ſinuoſo, ut beniginiſſimo, ſic tutiſſimo complectitur, & exoſculatur.

Cæterùm, ut honeſtate conſpicuos peculiari qvadam humanitate qvæ ſua eſt benignitatis excellentia, proſeqvitur; ſic in dyſcolos ac nebulones omneis meritam ac juſtam (ut æqvum eſt) ſeveritatem exercet; ut ſuis flagitiis, ſuis ipſam virtu- *A meritorum compenſatione, ſtudioqve juſtitia.*

virtutem præmiis condecoratum iri cognoſc… Etenim cum alterum brachium, nempe dextrum, id eſt, platea der Steinweg/ jucundior qvidem, ſe… aſcenſu difficilior videatur; non immeritò virtu… tis illi dextro calli poterit comparari; qvo ad vir… tutis & honorum præmia traducuntur homin… Contra, cum Weidenhauſen oſtendat viam lata… decliviorem, & facie tenus molliorem, ſed ul… progreſſus fueris, ſatis lutoſam, ac etiam c… mitoſam, ubi Lictores & Carnifices habitan… ſceleratorum calli nobis devitando poterit ſi… mulari, juxta illud;

Hac via virtutis (nimirum der Steinweg)
dextrum petit ardua callem,
Difficilemqve aditum primùm ſpectantib…
offert:
Sed reqviem præbet feſſis in vertice ſummo.
Molle oſtentat iter via plana; Weidenhauſen
ſed ultima meta
Præcipitat, captos, volvitqve per ardua ſaxa.

Intellige cruces, ac tormenta. Cujus Virgili… ni carminis, qvaſi dilucidam paraphraſin cernis, ſi Marpurgum ipſum penitus adſpexeris. Non… metam callis dextri & reqviem vides; Germani… cam iſtam domum; ubi præſtantiſſimus Dominus Commendator, vir ut nobilitate clarus: ſic omni bonitate præditus, omnes literarum meliorum ac virtutis cultores, itineris difficultate, ac ſtu… diorum aſſiduitate ſubinde defatigatos, curisqve confectos, comiter excipere, ac generoſiſſimo vino,

A liberalitate domini Commendatoris adium Teutonicarum.

--- qvod cum ſpe divite manet
In venas animumqve tuum, qvod verba miniſtret,

reficere, & curas diluere ſemper eſt aſſvetus?
Qvoties ad cœnas Academiæ noſtræ fautores ille vocans, velut accepturos virtutis præmia, refri…

gera-

[...]verit, & non ſemel ita bonæ fortunæ calicibus [...]hilarans obruit, ut neqve mentes illorum, [...]eqve pedes officio ſuo ſatis functa conſpexeri[...]us? Qvoties ad prandia Muſarum antiſtites ſtu[...]ndo defeſſos, & laboribus exhauſtos, veluti [...]terarum fructum percepturos, invitans humaniſ[...]ſè tractavit, & ferculis recreavit opiparis? Et [...]e longiùs exempla petantur: qvoties ille M. Ca[...]ſarum jam Academiæ noſtræ Decanum digniſſi[...]um tot piſcibus delicatioribus, utpote carpio[...]nibus, ac lupis, exornavit, atqve tot aliis lauti[...]ſis, labore publico & domeſtico delaſſatum refe[...]it; ut vel ille ſolus ſatis abundè teſtari poſſit, [...]des Teutonicas eſſe dextri apud Marpurgum cal[...]s æmuli, virtutis, metam, & reqviem ibi pla[...]diſſimam? Qvo admoneri poſſumus: Radices [...]terarum, ut Iſocrates ait, amaras eſſe; fructus [...]rò dulciores; callem virtutes aſcenſu diffici[...]orem; ſed metam omnium jucundiſſimam. At[...]ꝗvite non moveat, qvòd hic illius terminus & [...]pex ſummo vertice non pendeat, ſed magis ad [...]ocum inferiorem receſſerit; id enim myſterio [...]on caret, qvo ſapientiſſimus ille (qvicunqve [...]uit primus architectus) admonere voluit; eam [...]irtutis naturam eſſe, ut elata nunqvam ſuper[...]biat, nec ſummo faſtu, qvod habet pulcherrimum, [...]ulgò profanis oculis oſtentet, ſed potiùs the[...]ſaurum, ceu vili cortice diſſimulans, qvod habet eximium, intimis penetralibus recondat & occultet. Hinc eſt, qvòd Elizabethica domus, faſtigio ſublimitatis poſthabito, locum humiliorem præoccupando, ſectantibus virtutem maluerit in occulto munera digna conferre, qvàm in excelſo loco gloriam ſortiri.

Ab altterio ex litera Pythagorica callis explicatione.

Sed ad alteram virtutis viam redeunti, Wel[...]denhauſen/ illud ſeſe offert, qvod, qvàm miſerabilis, qvam flebilis vitæ ſceleratæ ſit exitus, luculenter oſtendit, ubi

Εἰς κανόσπυγα, εἰς μακαρεῖον, καὶ εἰς κ... ρακα.

Ubi ipſiſſimum fuſtuarium, ac teterrima tot mor-
ticiniorum porcorum ac cadaverum vorago atqve
barathrum; ubi fames, & atris volitans inſimi
pennis, ubi ſera pœnitentia, ubi damnatorum ge-
mitus & ejulationes ſæpius audiuntur, ubi torto-
rum ferocia; ubi carnificum crudelitas jam ſon-
tes virgis cædit; jam cauterio, vel candenti ferro
buccas facinoroſorum perforat, jam ſicariorum
membra rotis diſtringit ac contundit. Jam
furti reos in crucem tollit, jam latrocinii, a-
liorumqve criminum convictos: alio atqve
alio mortis genere dilaniat, atqve immaniter
obtruncat.

Ab epilogo dictorum. Ergo ex his omnibus, ornatiſſimi viri, & ſtu-
dioſa juventus, opinor, intelligitis, qvanto con-
ſilio, qvantis rationibus adductus illuſtriſſimus
Princeps noſter, voluerit apud Marpurgenſes A-
cademiam erigi atqve fundari: qvod inibi vicus
penè omnis, omnis angiportus, omnis platea, ſtu-
dioſos homines virtutis admonere, turpiſſimos
autem nebulones, à vitiorum ac ſcelerum male-
ficiis deterrere poſſit. Hæc de patronis, origine
& loco Marpurgenſis Academiæ.

Ab ubertimo ſtudioſorum, bonarumqve diſciplinarum proventu. Nunc ad ea digrediar, qvorum utilitate prove-
cta cum omnibus ferè Germaniæ totius Academiis
certare poſſit. Qvænam igitur hodie nobis uni-
verſitas uſpiam proferri poterit, ubi tanto la-
bore, ac fidelitate, genus omne ſtudiorum tra-
datur, ubi puriſſima majore cum fructu Theo-
logia doceatur, ubi facultas Medica, ubi Juris-
prudentia fervoventiore cultu tractentur: & ſic
omnia, ut nihil prorſus in lingvarum nobiliſſi-
marum cognitione, nihil in omnibus, niſi unam
(cujus me vel invitum profeſſorem eſſe vo-
luiſtis) excipiendam putetis Rhetoricam, nihil
in-

ıqvam, in omnibus artibus bonis, optimis diſci-
linis, deſiderari poſſit.

Ab optimorum præceptorum atq; doctiſſimorum celeberrima cura.

Ubi tot & tanti profeſſores, tot novi, tot vete-
ŗs doctores effulgeant gravitate, doctrina ac vi-
ȩ ſanctimoniâ, non ſolùm apud noſtrates, ſed ma-
is apud exteros nobilitati: atqve adeò, qvotqve
ic videas, qvotqvot intuearis, tot Homeros,
ot Ariſtoteles, tot Apollines, tot deniqve nu-
pina qvædam te juraveris videre. De ſingulis
ım nominatim diſſerere, & illorum prohibet
nodeſtia, & temporis opportunitas non conce-
ſit: ſed ut generatim & modeſtè dicam, puriſſi-
na vaſa ſunt, & habitacula, in qvibus omnia ſtu-
iorum optimorum genera vigeant, regnent, ac
riumphent, à Deo optimo Max. clementer ero-
gata. Qvare ſi jam Apollonius ille viveret, non
opus haberet Caucaſum laborioſiſſimè pertranſi-
re; nec Scythas, Maſſagetas, nec Albanos; di-
tiſſima Indiæ regna, tantis cum periculis, bona-
rum literarum gratiâ, denuo penetrare. Item
ſi Pythagoras, ſi Plato, ſi Architas ille Tarentinus,
in vivorum adhuc contubernis agerent; non ha-
berent neceſſe Perſas, Lacedæmona, Cretes, Æ-
gyptum, tot deniqve regiones alias, ſtudiorum
cauſâ peragrare: cum omnia Marpurgi qvam
plenâ manu habere, & multò minore temporis ac
rerum jacturâ conſeqvi poſſent.

A diſcipulorum copia, ſtudiis & officiis.

Qvo fit, ut numeroſiſſima ſemper diſcipulorum
turba adſit: qvorum indies tantam diligentiam
experimur, ut nec Cleanthis, nec Ariſtophanis,
qvorum utriuſq; pertinaciſſima fecit proverbio lo-
cum vigilantia, major unqvã exſtiterit. Unde non
opus præceptoribus ultro currere, ut doceant, aut
mane ad fores ſedere, & operiri (ut Gellii verbis
utar) propè ad meridiem, donec diſcipuli noctur-
num omne vinum edormiant: ſed potiùs & litera-
rum & præceptorum adoleſcentes amantiſſimi
qvic-

juventutem moratam ad ſuos redire percipimus cum laude & gloriâ Marpurgenſis Academiæ ſummâ.

Ab incorrupta vivendi ratione.

Neqve id mirum, cùm hic ſanis doctrinis & honeſtate colluceant omnia, nulla penitus neqvitiarum illectamenta ſurrepant, ſed ubiqve ſit probiſſima, ut dixi, ſocietas & conſortia ſancta: qvæ indiſſolubile religionis Chriſtianæ vinculum ſolidis adeò atqve adamantinis conſtrinxit retinaculis, ut nullâ ratione dirumpi qveant.

Ab amulatione calumnia.

Qvare vanitatis illos pudeat, qvi diſſidere, & multis odiis conflagrare ſcholam noſtram, calumniati ſunt centonum ſartores; cum nuſqvam conjunctius, nuſqvam deniqve amicius vivi qveat, qvàm in gymnaſio noſtro: qvod non ex moroſis cerdonibus, aut Lycambeâ lectâ conflatum, ſed optimis virorum eruditiſſimorum ordinibus ſelectum conſiſtit; qvos bonarum literarum artes humanos fecerunt; qvos Philoſophia plus qvam homines reddidit; qvos Medica facultas officioſos informavit; qvos Juriſprudentia civiles effecit; qvos deniqve ſacra Theologia divinos effinxit, concordi ſtudiorum omnium harmoniâ, virtutumqve unione conglutinatos.

A frugali victu, atq; temperantia.

Qvibus omnibus non incommodum adjecerim frugaliſſimam, (ut hinc Germaniæ gravitatem ac temperantiam agnoſcas) ſtudioſorum diætam. Nuſqvam enim Sybariticus ille, ne & calamitas ejuſdem comitetur luxus, & inſani conviviorum apparatus, qvi ſunt ipſiſſimæ ſtudioſorum peſtes, prædominantur. Nam ut edulia præteream, qvæ munda qvidem ac ſimplicia in ſtudioſorum hoſpitiis apponuntur; non ambitioſa, non luxurioſa, ſed interdum ejuſmodi, qvæ apud nonnullas ſcholas ventri deditas, Sqvalidus in magna (ut cum Juvenale dicam) faſtidiret compede foſſor. Qvi meminit calidæ, ſapiat qvid vulva popinæ; ut fercula (inqvam magis ſalubria

qvam

vam artificioſa aut luxurioſa tranſeam, Jam
et propter excellentiam appellatione nobilita-
is ſic vocitatæ ſtudioſis ut bibitu jucundiſſimæ,
a ſaluberrimæ potionis crebrior uſus adhibere
olet, vini ratio: qvod in illo caſtitas & ſobrie-
as, in hoc impudicitia & ebrietas regnent. Unde
). Paulus, *Ne*, inqvit, *inebriemini vino, in qvo
uxus eſt.*

Ergo vinum, qvod clavo (juxta proverbium)
caret, ubi paulò largior interdum uſus admini-
tratur, non metum infundi ſolet, qvòd opti-
mam hominis partem; hoc eſt, rationem debi-
litetatqve enervet; ſed prorſus innoxium, nem-
pe aqvâ infuſâ temperatum ſic longè melius red-
ditum, & humanam ad naturam maximè appoſi-
tum. Qvo præclaro beneficio qvi præcellunt apud
nos œnopolæ hoc eſt, qvi aqvis diluere egregiè
vina callent, ad ſummos & honores & opes jure
optimo provehuntur. Sed hoc ipſum adhuc
ignorare noſtrum D. Præpoſitum ægerrimè fe-
rens doleo, cùm una iſta faciat inſcitia, qvo
& miſer & inhonorus pauperiorem apud nos
vitam ſeſe degere conqveratur. Indignam
qvidem, ſed promeritam tamen ignorantiæ pœ-
nam auferens, qvi locupletior evaſurus, ſi tam
utilem, tam probatam, tam inſignem illius
Staphili Syrtheni filii diſciplinam, ut alii, con-
ſecutus eſſet. Hic (auctore Plinio) cùm rudis
ac ſimplex olim vetuſtas meracius non ſine pluri-
ma noxa biberet, vinum aqva miſcere, & Bacchum
temulentum Deum Nymphis Deabus ſobriis
temperare docuit: ut ſic manſvefactus ac do-
mitus ille Cornutus pater, fieret moderatior,
manſvetior, multoqve ſapientiſſimorum teſti-
moniis ſalubrior. Et qvid aliud innuit fabula
de Baccho, qvi fulmine conflagrans, in Nympharū
aqvas fingitur injectus; niſi vini ardorem vitales
juvenilium ingeniorum ſuccos exurentem, ſobria

A Vini temperamento.

Q plema-

elemento reſtinguendum eſſe? Qvod etiam illud
epigramma Meleagri teſtatur, ac comprobat ſi[c]
dicens;

Αἱ Νύμφαι τὸν βάκχον, ὅτ' ἐκ πυρὸς ἥλατ' ἄ[ρτι]
κοῦρος,
Νίψαν ὑπὲρ τέφρης ἄρτι κυλιόμενον.
Τοὔνε σὺν νύμφαις Βρόμιος φίλος, εἰ δ[έ]
νιν ἄργης
Μίσγεσθ', δέξῃ πῦρ ἔτι καιόμενον.

Id eſt;

Bacchum ut è flammis puer exſiliiſſet in unda[s]
Tinxerunt Nymphæ ſordidum adhuc cinere.
Hinc junctus Nymphis eſt Bacchus gratus: at
ignem
Ardentem capies, hunc niſi miſcueris.

Sed qvorſum iſte verborum excurſus tendit, in[-]
qvies? nempe ut oſtendam hinc eſſe, qvod nemi[-]
nem apud nos ſtudioſum cupidineis facibus in[-]
cendi: hinc eſſe, qvod neminem æſtu Venere[o]
captum, aut laqveis irretitum ab honeſtis artibu[s]
turpiter abduci, & veluti bovem ad lanienam ra[pi]
comperimus: hinc eſſe, qvod nulla Circe re[fe-]
ratur imminere, qvæ veneficiis adoleſcentes i[n]
beſtias convertat: id eſt, nulla præſtigiatrix vo[-]
luptas, qvæ ſuis affectuum illecebris illos demen[-]
tans, ad pudicitiæ naufragia perpetranda blandia[-]
tur aut libidinum venenis adeò pervertat, ut in
brutorum transformati naturam, præter hominis
vocabulum, nihil hominis habeant. Sed contra
multi Ulyſſes, fortes videlicet ac conſtantes hic
viri præſto ſunt, qvi jam longa rerum experientia
ſapientum habitus ſibi induerunt, majeſtate vene[-]
randa perſpicui, qvibus imbecillior ætas innita[-]
tur, qvorum exemplis informata diſcat Sirenum
voces dulcedine mellita venenum inſpirantes a[-]
verſari, ab omnibus ſpurcarum cupiditatum ali[-]
mentis alieniſſima.

His

His igitur rebus omnibus evecta juventus no-a, & eruditiones & bonorum morum pulcher-ma proferens ubiqve ſpecimina, qvid Deo Opt. x. qvid parentibus, qvid Magiſtratui debeat in-lligit, & expedire gaudet: unde laudatiſſima ilitatis ac omnis honeſtatis obſervantia pro-inatur; animorum integritati & externum rporis habitum congruere, & nuſqvam mentis icem à rationis amuſſi delirare videamus; ntum abeſt, ut eum aliarum qvarundam Aca-miarum ceſſatoribus noſtri adoleſcentes peſ-nè vivant; & pulcherrimum immortalis Dei unus, utpote tempus, inhoneſtis rebus vecor-ter inſumant; ſed potius, qvò charius, qvo pre-tioſius eſt illud, tantò diligentiùs ab illis aſſerva-r; tantoqve circumſpectius impenditur, ne ſine nis frugibus effluat. Dii faciant, ut in noſtris ſcipulis exteri, ſic rerum ſuarum ſatagentes, re-ſcant, ac ratione ſimili revolvant, amiſſas o-s aliunde reſarciri poſſe; temporis irreparabi-s jacturam non poſſe; do illis neqviter impen-fortaſſe rationem parentibus ſeſe reddituros; horis autem turpiter exactis Deo omnipo-nti. Qvod ex æqvo ſi fieret, nemini dubium et; qvin multo fertiliore plantaria ſtudiorum proventu accreſcentia, res humanas, jam ubiqve ntium afflictas reſtauratura, atqve proſperatura ent, cum fortunatiſſimo diſciplinarum omnium ceſſu, qvalem apud nos (invidia dictis abſit) e-rgere videmus indies. Argumento ſunt o-mni optimarum arborum fructus, nempe ſan-iſſima vitæ inſtituta modeſtè, juſtè pieqve vi-ntium tum univerſorum, tum ſingulorum; atq; eò, ut nihil in factis, nedum dictis audiatur, qvod vel ipſe Momus reprehendere poſſit. Qva-cùm utrumqve, hoc eſt, non modò facta, ſed jam voces petulantiores olim Romani vindi-ſſe legantur, ut nobili etiam fœminæ Appii

A ſtudiorum fructu.

Cæci filiæ, paulo lenius & inconſideratius lo
C. Fundanius & Tiberius Sempronius mul
dixerint æris viginti qvinqve millia ; nihil
fectò in Academia noſtra reperiri confirmave
in qvo priſca illa ſeveritas, ac rigor animadv
re poſſent cum omnis non modò perperam vi
di licentia, ſed etiam inconſulta loqvendi te
tas videatur excluſa, ut omnium cordibus
Heſiodi credatur inſculptum:

Γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποι
ϛος
φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρο
σης.

Optimus eſt homini lingva theſaurus, &
gens
Gratia, qva parcè menſurat ſingula verb

Unde contingere cernimus, Viri ornatiſſimi,
ubiqve gentium Academia noſtra non imme
plurimùm colebretur. Hinc etiam multi
obſcuri ac tenues, ſed opulentiſſimi aliorum
bium cives ac Satrapæ, liberos ſuos huc, ad o
um veluti bonarum literarum, ac virtutis me
turam, certatim aſſiduò transmittunt, perſpe
habentes, qvantum utilitatis ac gloriæ è ſtu
Academiæ noſtræ profluat.

Ab ubertimo doctorum proventu. Nec illi falluntur, cùm vel cœco appareat,
rimos hinc prodire, & velut ex eqvo Trojano
matim emergere, qvi facundè concionentu
templis; qvi ſapienti eloqventia moderentur
natum; qvi prudentiſſimè jura dicant; qvi c
laude publicis de rebus legationes obeant, qvi
niqve qvavis in re & judicio valeant & eruditio

A contradictione. Cæterum, ſi qviſqvam Zoilus objiciat nonn
los, aliqvando literario noſtro ad ſodalitium
ſtio qvod exoticum deficere diſcipulos: huic co
modum reſponderi poterit illud Ageſilai, cu
tem

roganti: Qvi fieret ut ab aliis ſectis deficerent Epicureos, ab Epicureis nulli deficerent ad a- ... ſolerter occurrit, inqviens: Qvoniam ex ...is Galli fiunt à ex Gallis viri neqvaqvam. Gal- ... diſciplinarum ac virtutis oſores & volupta- ...n mancipia vocans. Apud hos igitur perma- ...ntes viri ſunt, qvi ſtudioſorum ac virtutis amo- ...am ſudare, jam algere non gravantur; imò ...ulò durius etiam exerceri non moleſtè ferunt. ...ſciſcentes autem Galli fiunt, alio concedentes ...ſum, ut ſint à labore ad libidinem procliviores; ... apud ſponſos Penelopes, nebulones, Alcinooſ- ...e multò liberius ventri ancillentur, diſciplina- ...m bonarum excutiendo jugum, inſerviant ab- ...mini ad nullam ingenii bonam frugem perven- ...ri, cœlum duntaxat, non animum mutari etiam ... trans mare currant.

A melliorum diſcipulorum ſvirtute.

Verùm qvanto turpior horum eſt defectio, qvi ... liberiùs, imò licentiùs alibi ætatem exigant, ...nc & ingrati & perverſi diſcedunt: tantò major ...orum eſt gloria, qvos longè doctiores & ho-...ſtiores, vel hic præſentes habemus; vel hinc ...nſultò dimittimus Academiæ Marpurgenſis ...ncomium per totum terrarum orbem decanta-...tros. Ergo qvis noſtram ſatis commendare po-...ſſit Academiam? qvam velut è locupletiſſimo ...nctarum laudum penuario, longè uberiora di-...ndi argumenta ſuggerere videtis, qvam ut hu-...manæ vocis organa ſufficiant eloqvi Artemiſia ...qvondam (referente Gellio) dicendis mariti Mau-...ſoli Regis Cariæ laudibus, agona fertur inſtituiſſe, ...atqve præmia pecuniæ poſuiſſe, aliarumqve re-...rum ampliſſima. Ad qvas laudes decantandas ...veniſſe dicuntur viri nobiles, ingenio atqve lin-...gvâ præſtabili Theopompus, Naucrates, Theo-...dectes; in qvo certamine viciſſe Theopompum ju-...dicatum eſt. Atqvi de laudibus Academiæ noſtræ ...certaturos, non tã facilis partu victoria ſeqveretur,

ſub judicibus lite, ac victoriæ palmâ ſemper i-
ctâ remanente. Illic Mauſolus nullis, aut
omninò paucis rebus præclaris famoſus, ſed
catulæ duntaxat uxorculæ plus æqvo dilecti
certandi materiam, & eam valde jejunam, præ-
bat; hic autem Academia celeberrima, tot re-
graviſſimarum argumentis exuberans, ta
ἀγαθῶν (ut Græco proverbio dicam) σωρὸς ἀ-
μηχανίας Δαθὺς καὶ θάσσους offundit, ut o
eloqventiâ potentes non ſolùm delaſſare, ſe
nihilum etiam redigere poſſit. Hic enim i-
mum eſt omnium Muſarum domicilium: qva
vel minimarum laudes ſingulatim promulga
maximos omnes eloqventiæ buccinatores
tunderent. O ter felicem igitur Academ
Marpurgenſem! qvæ, qvoniam amœnitate p
fulges, omnium rerum ubertate præponder
dignitate præcellis, meritò dicata es omnib
qvæ otio gaudent, honoribus, aluntur bo
Muſis: qvæ tot propriis tuis dotibus perluci
ad tanta honoris faſtigia conſcendiſti, qvæ tot M
cœnatum tuorum virtutibus illuſtrata, ac patr
ciniis circumvallata, propediem ad altiſſi
amplitudinis tuæ perfectiſſimæ gradus progre
ra, cum tot Heroës & Atlantes fortiſſimi ut c
riſſimam humeris ſuis fulciant, atqve ſuſtente
nunqvam humi proſtraturi, ſed potiùs inter ſi
ra feliciter collocaturi.

Habetis jam, viri ornatiſſimi, qvæ impræſe
tiarum de Academiæ noſtræ laudibus dicere co
ſtitui. Longè plura ex tanta argumenti fertil
tate veniebant in mentem dicenda, ſed malui b
vior haberi, qvàm prolixâ nimis ratione veſtra
audiendi patientiam offendere. Et ineptum pla
nè videri potuiſſet, ſi præſumſiſſe verbis exprime
re omnes illius Academiæ laudes, qvæ tanti
Principis illuſtriſſimi virtutibus, qvæ tot celebe-

rimi

[...]mis patronorum tantorum titulis, qvæ tot Profeſſorum dotibus, qvæ deniqve tot ſtudioſorum decoribus illuſtrata, toties orbis terrarum oculos in ſe converterit. Vos igitur omnium diſciplinarum generibus inſtructiſſimi Viri, Academiam noſtram excolite, &, qvam eſtis ſortiti, (ut ſedulò facitis) Spartam exornare: Vos ſtudioſa juventus, qvo ſoletis, honore meritò Proceres & Magnates Academicos aſſiduò proſeqvimini, & vos ita gerite, ut bonis literis & probatis moribus diligenter ſtuduiſſe deprehendamini. Sic omnes apparebitis grati; ſic Magiſtratus, ſic leges & ſtatura Academica, qvæ proxima Solis die prælecta ſunt, vobis virtutum calcaria magis ſubditura, qvàm terrorem ſunt incuſſura. Sic deniqve Academia noſtra plurimum (ut audiſtis) ornata, in dies magis atqve magis erit ornatior futura.

DIXI.

COPIOSA URBES LAUDANDI ratio ex Bucoldiano.

Urbes laudantur non ſecùs atqve homines. Principio ſunt ea ſpectanda, qvæ tempore præſentem urbis celebritatem anteceſſerunt ut conditor, civesq; qvi adminiſtrarunt, inhabitaruntqve; deinde qvæ ipſi ſunt tempore conjuncta, ut ager, flumina, montes, mare, portus, mœnia, foveæ, tecta & cives, qvi inhabitant: poſtremò qvæ inſecuta infortunia: qvibus commemorandis commiſerationem movemus, ipſisqve everſoribus odium conflamus. Ut ſi qvis Athenas, aut Romam, ut qvondam fuit, laudet; dicatqve, qvibus artibus jam inde à primis jactis à Romulo fundamentis eò incrementum acceperit, non modò Italiæ urbium ut celeberrima, ſed totius terrarum orbis caput lumenqve extaret; & qvorum deinde vitio, inertiaqve concidere, retroqve labi cœpe-

Qvæ urbium laudes ſint celebranda, copioſè docet Qvintil. l.3.c.7.

xit. Sed cum ferè laudem ſibi hæc potiſſimum vendicent, qvorum celebritas dignitasqve in omnium poſita oculis elucet maximè, qvæ has aliis, qvæ tempore antecedunt, ſimulqve juncta ſunt, prædicandi via ſit, indicabimus.

Urbis laus à conditore. Conditorem igitur commodè primum in deſcriptionis loco, atqve adeò ab adjunctis deſcribimus: unde cognoſci poteſt, qvæ ipſius potentia, & præſertim, qvæ animi virtutes, prudentia juſtitia, fortitudo temperantiaqve fuerit. Deinde à cauſis erit augendum, cur eo in loco urbem locarit? qvæ ſi maritima, fertiliqve in agro poſita ſit, eo nimirum conſilio feciſſe dicendum, ut hinc mari, hinc agro magna vis hominum ali, ſuſtentariqve poteſt. Tum eventa erunt explicanda, qvanta jam inde à condita urbe hominum multitudo victum hic, qvomodo, & qvam facilè qværat. Poſtremò conferendo hanc cum aliarum urbium agro ſituqve, mirè rem extendes; oſtendendoqve, hujus agrum aut fertiliorem aut certè parem eſſe nullaqve in re deteriorem diſſimilitudinem autem ex ſitu fortè colliges: hanc maritimam, illas eſſe campeſtres; huc cùm terrâ magna, tum navibus maxima onera advehi, illuc plauſtris modò res apportari. Jam & actus in primo illo urbis conditore ſpectandos eſſe, adjunctorum idem nos locus admonet. Qvodſi igitur legibus & religione Rempublicam novam primus benè conſtituit, à cauſis extendenda res erit: eo nimirum conſilio feciſſe, ut juſtè pieqve viveretur, & qvos lex non poſſet, religio in officio retineret. Deinde eventa explicanda erunt: qvi mores ex eo uſqve tempore juſtè, modeſtè, pieqve viventium, tum univerſorum, tum ſingulorum extiterint. Qvæ omnia, ſi ut geſta ſunt, copioſè exponas; incrementum ſumet oratio: majus qvidē, ſi qvæqꝫ & ex comparatorum loco dilates. Præter hæc, ſi

qvid

rid rectè inſtituit, conſiderandum: ut ſi idem ſi-
al cum urbis primordiis literarum bellique ſtu-
ia erexerit; illis, ut animi divinarum humana-
imqve rerum cognitione imbuerentur; his,
t ſuas ſuorumqve fortunas tuerentur. Con-
ſa ubi expoſueris, eventa inde ab urbe con-
ita enarranda erunt: qvot qvantosqve viros un-
ecunqve doctiſſimos, & qvo qvemqve tempore
alerit; qvæ cujuſqve eruditionis teſtimonia, aut
cripta exſtent. Atqve hæc ſubinde comparando
illuſtrabuntur maximè. Hunc in modum & qvæ in-
erim belli ſtudia, & fortia facta exſtiterint, proſe-
vendum erit: qvæ nunc univerſorum, nunc ſin-
ulorum militiæ fortitudo, virtusq;, & qvo tem-
ore, qvo in loco cognita, perfectaq; ſit. Atq; hic
on ſolùm ex comparationis loco, ſi voles, qvæqve
rie extendes, ſed & perſonas deſcribes, conſiliaq;
ciendà aperies. Breviter, qvæ ratio urbes lau-
andi ab iis, qvæ tempore præceſſerunt, uſumqve
c locorum, oſtendimus. Verùm ſi, ut ſæpe, de
onditore, bonisq; ejus inſtitutis, nihil certi in
edium adferre poterimus, ſolumqve in confeſſio
it, urbem vetuſtam eſſe, ſemperqve ferè incre-
entum ſumſiſſe; nihilominus, qvorum id ad-
miniſtratione virtuteqve contigerit, narrandum
rit; qvæ nunc ſingulorum, nunc univerſorum
rudenter, juſtè, piè, fortiter, temperanterqve facta
xſtiterint, qvo Reſpublica nomen viresqve acce-
it. Atqve hic ſingula cujusqve facta, ex adjun-
ctorum loco copiosè omnibus expoſitis circum-
ſtantiis, enarrari, perſonæqve deſcribi poſſunt.
Tum, qvæ cauſæ tam univerſos, qvàm ſingulos ad
faciendum impulerint, dicendum. Variè autem
per comparationem unumqvodqve amplificabis,
ſum aut exceſſum aut ſimilitudinem, aut diſſimili-
tudinem; deniqve rerum pugnantiam, contrarie-
tatemqve oſtendes.

URBIS LAUS AB IIS, QV
huic ſimul tempore conjuncta ſunt; & pri-mùm ab aëris temperie; per jocos ducitur.

Reſtant ea perſeqvenda, qvæ urbi, qvam lau[d]mus, ſimul tempore ſunt conjuncta. Hic pri[mù]m ſpectandum, qvo in climate, cœliqve parte ſi[t] poſita, unde aëris temperies cognoſci poteſt. Neq[ue] enim parum refert, langvidioribus an ferventio[ri]ribus, ſeu temperatis Solis radiis ſit ſubjecta; ut ſunt ferè omnes hæ, qvæ inter Cancri Urſæqve circulos ſunt poſitæ, deinde dicendum erit de a[-]gris, qvi adjacent; de fluminibus, ſtagnis, piſci[-]nis, montibus, ipſoqve mari, ſi aut vicinum eſt, aut urbem alluit. In iis autem omnibus ea, qvæ fructuoſa, amœnaqve ſunt, laudibus evehend[a] eſſe, idem, qvi omnium adjunctorum, nos locu[s] admonet. Siqvidem agros fertiles, fluvios piſco[-]ſos, navigabileſqve montes viribus conſitos, tum mare navibus freqventatum, hoc ipſo, qvod fru[-]ctus voluptateſqve maximas adferant, & urbi nomen dignitatemqve in primis conſervare du[-]bium non eſt. Spectari item poteſt in orâne an meditullio provinciæ ſit poſita: qvod genus cir[-]cumſtantias copioſè Græci (ut qvos verba non de[-]ficiunt) perſeqvuntur: præſertim Menander Rhetor, qvi de laude urbium ſeorſum ſcripta reli[-]qvit. Verum, dum hic in laudando ex loci poſitio[-]ne circumſtantias, qvod infinitum eſt, ſtudioſe proſeqvitur; eorum qvæ omitti minimè debuiſ[-]ſent, qvæ videlicet publicæ munitiones interiorq[ue] civium ſtructura eſſet, ne meminit qvidem. Atqvi nos ad locos, atqve adeò ipſos ad fontes laudatu[-]rum ducimus, unde, qvantum pro ſuo qviſqve ar[-]bitrio volet, hauriat. Nam cùm ad laudem ur[-]bium pertinentes circumſtantias explicare in[fi]nitum ſit, qvod unicuiq; ferè præter diverſa homi[-]

[illegible] ſtudia, rationemqve qværendi victus, ſua qvædam propria a natura ſint attributa, aliis nempe aurifodinæ, aliis thermæ, aliis alia id genus innumera; cognito adjunctorum loco in hoc inſtructus ſit, ut ſciat, qvæcunqve præterita præſentiaqꝫ ſplendorem urbi, commodumve, ſeu proprium, ſeu cum cæteris commune, adferant, laudari oportere, qvæ per reliqvos deinde ducta locos, augentur plurimum. Poſtremo igitur de publicis munitionibus, interioriqve civium ſtructurâ, & ipſis civibus erit dicendum. Hæc igitur ab adjunctis miniſtrata, copioſè erunt ſingula, omnibus enarratis circumſtantiis, explicenda, & per reliqvos ſubinde locos ducenda, amplificandaqve. Itaqve, ſi in bono climate ſita ſit civitas, primum äëris temperies, cœliqve clementia, & temperata ſub ipſa ſolſtitia, dierum noctiumqve longitudo pluribus erit deſcribenda: deinde à cauſſis hæc erunt locupletanda: non enim aut Solis ignibus, aut Septentrionalibus frigoribus nimis eſſe ſubjectam, ſed in medio poſitam, hinc frigora, hinc æſtum fugiſſe: unde & illud dierum noctiumqve ſuo tempore neç majus neç minus juſto incrementum, qvorum alterum ſub Arcto, alterum ſub Solis curſu poſitis accidit. Ab eventis; qvare homines nulla äëris intemperie impediri, qvo minùs toto anno victum domi & foris qværant, omniaqve in agris feliciùs proveniant. Accedit eo, & ipſa ingenia cœli beneficio præſentiora perſpicacioraqve reddi. Et hæc qvidem omnia multis explicari poſſunt. Poſtremò & ex comparatione petenda copia eſt: ut ſi hîc auram ſalubriorem hominibus matureſcentibusqve frugibus accommodatiorem declares, qvam ejus qvacum confers urbe. A ſimili autem extendes, ſi cum eâ urbe conferas, cujus poſitum pluribus notum, maximeqve probatum vides. Hunc in modum, ſi voles, & diſſimilitudinem repugnantiamqꝫ

colla-

collatione aperies. Qvod autem hæc vix ordine-qve ex locis amplificandi, commodè utamur; tamen cùm & aliter rectè fiat, nemo ſibi hic legem præſcribi putaverit. Nam poſtqvam ex adjunctorum loco, qvi omni rei, de qva agitur, adjunctus eſt maximè, qvæ voles ob oculos poſueris: deinde ex comparatione copiam ſumas, & ſi magis augere voles, ſubinde à cauſis augeas licet. Verùm id aliter atqve aliter fieri poſſe, in univerſum ſic dictum volo: adeò ut ſæpè, dum uno in loco longiorem moram trahimus, plures interim alii ex ſuo aliqvid, vel anteqvàm inde digrediamur, communicent.

LAUS URBIS AB AGRIS, *fluminibus, publicis item munitionibus tectis, ipſisqve civibus.*

Hæc de aëris temperie: de agris ſubinde dicendum, de fluminibus, ſtagnis, montibus, piſcinis, & ipſo deniqve mari, aut vicino, aut urbem alluente; qvantaqve ex ſingulis utilitas, voluptasqve capiatur, ab adjunctis copioſè erit exponendum; nunc ea ipſa deſcribendo nunc aut claſſicorum autorum, ſi fieri poteſt, aut vincinarum gentium teſtimoniis confirmando. Atqve hac via res qvidem ipſa mirè augebitur. Qvodſi verò magis hæc extendi voles, ſingula celeberrimis urbibus comparando oſtendes, hanc ſive agri ubertate, ſive fluminum copia voluptateqve, ſive deniqve ipſo maris uſu aliis longè ſuperiorem aut certè per omnia parem eſſe, judicandum. Jam & de publicis urbis munitionibus, tectiſqve dicendum; qvantaqve ſit fovearum, aggerum, murorumqve altitudo, latitudoqve, erit deſcribendum; qvis portarum, turrium propugnaculorumqve numerus, qvæ magnitudo firmitasqve: qvod bellicis machinis, rebusq; ad arcendam vim

ac-

accommodatis, ſint omnia referta. Hæc ubi pluribus expoſita verbis, deſcriptaqve fuerint, à cauſis erunt augenda; cur foveas, mœnia aggeresqve ita duci poniqve placuerit: qvo conſilio hac diſtantia, hoc in loco, turres propugnaculaq; locarint: cur tantis ſumtibus, tot tantisqve laboribus eò omnia evexerint, nempe, ut qvàm minimâ manu hoſtiles incurſiones, impetusqve ſuſtinendo, propulſandoqve; vitam, fortunasqve ſuas defenderent. Atqve hic ſubinde eventa narrabuntur, qvorum hoſtium impetum, oppugnationesqve; qvo, & qvanto tempore fortiter ſuſtinuerint, furorem fregerint, diſcedere demùm cum ignominia pauci plurimos coëgerint. Qvin & poſtremò comparatione omnia majora ampli oraqve reddes, maximis munitiſſimisqve urbibus hanc aut munitione per omnia parem docendo, aut multis etiam patribus ſuperiorem. Atqve hæc vicinarum gentium teſtimoniis, præclarisqve Regum, atqve magnorum hominum indiciis dilatari poſſunt. Tecta autem civium freqventiora magnificeqve exſtructa, non placeas foraqve ad hominum uſum latiora, divorumqve templa anguſtiora eſſe, qvod non parva laus ſit. Ut qvæqve maximè excellunt, ita pluribus erunt verbis ornanda, hominumqve de iis teſtimonia judiciaqve adferenda: tum cum vicinis pulcherrimisqve civitatibus conferenda, qvo ipſo aut parem, aut longe majorem hujus celebritatem magnificentiamqve doceas. Qvod ſi lubet & hæc ipſa ex aliis locis licet extendas. Reſtat de civibus eſſe dicendum: horum jam viventium, cum de vita defunctis dixerimus, qvæ ſtudia; qvi mores, qvæ præclare facta exſiſtant, ſpectandum. Commode autem qvæqve in ſua virtutum genera ſparges: & ſua prudentiæ, ſua juſtitiæ, qvæ erga Deos religio, erga parentes pietas dicitur, ſua item fortitudini temperantiæq; alligabis. Cæterùm cum ſupra in patriæ

laudi-

laudibus laudandi amplificandiqve rationem oſtenderimus, qvæ inſiſtendi hic via ſit, inde peti poteſt. Hæc de urbium laudibus, unde qvæ vituperari oporteat; res nempe contrarias; facilè colligi poteſt.

Qva facta ex locis copiosè laudandi ſit ratio.

Facta ornandi, & amplificandi qvæ ratio ſit, ſubinde intueamur. In qvibus laudandis, vituperandiſqve; cùm & Rethores, tum maximè hiſtorici, heroiciqve vates verſantur. Temporis autem ſervato ordine laudari oportere; ipſa nobis præſcribit ratio: poetis tamen id de induſtria mutantibus. Præcipui autem hi loci ſunt cauſæ & eventa: qvanqvam alii omnes; qvi ſupra, & huc adhiberi poſſint; ut expoſitis primùm cauſis deinde qva evenerint, explicentur. Qvare Virgilius, poſtqvam paucis proponendo; Muſaſqve invocando; hominum animos ſibi benevolos attentoſqve reddidit, cauſas ſtatim commemorat: cur Æneam Juno; inſignem pietate virum, tot labores, periculaqve adire coëgerit.

Urbs antiqva fuit, Tyrii tenuere coloni;
Carthago Italiam contra, Tiberinaqve longè
Oſtia, dives opum, ſtudiiſqve aſperrima belli:
Qvam Juno fertur terris magis omnibus unam
Poſthabitâ coluiſſe Samo: hic illius arma;
Hic currus fuit, hoc regnum Deâ gentibus eſſe;
Si qva fata ſinant: jam tum tenditqve fovetqve
Progeniem ſed enim Trojano à ſangvine duci
Audierat, Tyrias olim qvæ verteret arces.
Hinc populum latè Regem, belloqve ſuperbum,
Venturum excidio Libyæ. ſic volvere Parcas.
Id metuens, veteriſqve memor Saturnia belli,
Prima qvod ad Trojam pro caris geſſerat Argis:
Nec dum etiam cauſa irarum ſævìqve dolores
Exciderant animo. Manet altâ mente repoſtum
Judicium Paridis, ſpretæqve injuria formæ;

Et

ǂ genus inviſum, & rapti Ganymedis honores:
lu accenſa ſuper, jactatos aqvore toto
roas, relliqvias Danaum, atqve immitis Achills,
rcebat longè Latio; multosqve per annos
rrabant, acti fatu maria omnia circum.
Tanta molis erat Romanam condere gentem!

His irarum Junonis è cauſis, qvæ infortunia Eneæ Trojanisqve evenerint, dum complures nnos per mare errare, & deinde in Latio bellum erere coguntur, poëta ſubinde fuſiſſimè narrare ccipit: & vix duodecim libris abſolvit:

Vix è conſpectu Sicula telluris in altum:
Vela dabant læti, & ſpumas ſalis ære ruebant, &c.

Hic & ante hunc in utroqve ſuo opere Homerus rimùm cauſas, deinde inſecuta canit eventa. Hunc in modum & T. Livius ſecundo ſuſcepti à Pœnis in Romanos belli, anteqvam eventa, resqve geſtas enarret; cauſas primum dicit, qvod videlicet Sicilia Sardiniaqve illa nimis celeri rerum deſperatione Romanis conceſſa, hæc fraude ab illis intercepta eſſet: tum qvod Annibal, cum puer adhuc eſſet, à patre Amilcare Imperatore aris admotus juráſſet, ſe, qvamprimum per ætatem poſſet, hoſtem fore Romanis. Qvin & Salluſtium idem facere ipſius argumento eſt hiſtoria. Qvid? non igitur alio hic cauſarum locus valet, qvàm ut cauſas rerum, qvæ evenerunt, qvod ab his autoribus factitarum eſſe videmus, primùm exponendas eſſe ſciamus; Eſt profectò multiplex hujus, paſſimqve, nec certo in loco uſus: cum nunc præcedant, nunc ſuos ſeqvantur eventus. Nam qvanqvam primæ qvædam, principalesqve ſummæ rerum cauſæ ſint, qvas noſſe principio lector, auditorve cupit; tamen cùm ſubinde aliæ atqve aliæ actiones caſusqve exſiſtant, & ipſorum alias atqve alias cauſas eſſe conſtat. Unde ſi in-

ter narrandum obiter amplificetur, mirè orationis extendetur corpus. Qvare Cicero cum ſuiſum ſe laudem minus gravem ſcriptorem fore intelligeret, videretqve L. Luceium Q. F. inſignem ſui temporis hiſtoricum, bellum civile ſcribendum ſuſcepiſſe, ſcripta ad eum epiſtola, omnibus petit modis ſuas ut res, exemplo Græcorum, ſeorſum præſcribat, atqve in ſe ornando hiſtoriæ leges negligat. Poſſe autem inde, ſi à continentibus ſuis ſcriptis ſejungat, & à cauſis eventis, adjunctisqve amplificet, qvoddam corpus confici. His porrò ex locis augeri rem oportere, L. Luceium admonet, dum cauſas, conſiliaqve rerum ſuarum, caſus etiam, & eventa explicanda eſſe ſcribit. Adjuncta autem ſunt tempus, teſtimoniaqve Luceii; qvem ea, qvæ ſuo judicio laudanda putaret, ornare, qvæ contra vituperanda, reprehendere voluit. Atqve huc etiam pertinent multorum in Ciceronem perfidia, inſidiæ proditioqve: qvæ & putavit eſſe notanda. Hic nemo mirabitur, conſilia, & actiones, qvas ſupra in locorum expoſitione adjunctorum loco complexi ſumus, hic cauſas & eventa dici. Sunt namqve iis, qvorum conſilia & facta ſunt, adjuncta maximè. Verum cauſarum & eventorum nomen accipiunt, cum ſumta ab adjunctis, unde omnis rerum ducitur copia, inter ſeſe componuntur, & cauſæ effecta, & hæc viciſſim illas, oſtendunt. Qvare cauſas & eventa magnam cum adjunctis cognationem habere, nemo mirabitur. Inde namqve hi licet nati loci ſint, tamen & ipſi latiſſimè patent. Itaqve his locis, unde ornatur hiſtoria, ſi & comparationis locum adjeciſſet, non video non modo unde Hiſtorici, ſed Rhetores, Poëtæqve qvi maximè ſolent magis amplificarent. Hinc Cæſar, ut Brutus apud Ciceronem diſputat, qvia minus rerum ſuarum hiſtoriam veſtiit, commentarios inſcripſit, cæteriſqve

Lib. 5. epiſtol. famil. epiſt. 12.

Adjuncta.

[...]ue ſcribendi anſam præbuit, ut qvi vellent, eas[...]
[...]em copioſius tractarent, & qvaſi calamiſtris
[...]vibusdam inurerent. His ipſis ex locis lactea
[...]lla Titi Livii ubertas eſt petita: unde tamen Dio-
[...]yſium Halicarnaſſæum, qvi & ipſe Romanas res
[...]erſcripſit, multo magis auxiſſe intelligas; ut
[...]ihi is, qvod de Demochare Brutus Ciceronianus
[...]udicat non tam hiſtoricum, qvàm rhetorem
[...]giſſe videatur. Hinc Maro noſter, hinc Home-
[...]us ea ſumſerunt, qvibus qvæ voluerunt, non
[...]am dilucidè enarrâſſe, qvam facta ubiqve mora
[...]mnia ob oculos poſuiſſe videantur, hic fuſiſſimè,
[...]lle modo qvodam uſus, id qvod is facile animad-
[...]ertet, qvi cognitis locis & amplificandi ratione,
[...]trumqve cum judicio leget. Sed hac de re ſuo
[...]icetur loco; nunc, qvod volumus, uſum loco-
[...]um, augendiqve rationem in celebrandis factis
[...]iligentius, & ad cujusqve magis captum indice-
[...]mus. Unum igitur factum ſi oratione laudandum
[...]umamus; ſit Theodoſii Imperatoris, qvod inſi-
gne maximè Gymnaſium Bononiæ inſtituit; pri-
[...]um ex deſcriptionis loco, atqve adeò ab adjun-
[...]tis ipſum deſcribamus, unde ingenium mores-
[...]ve Principis eluceant, & cauſæ tam honeſti & u-
[...]ilis facti, qvaſi per tranſennam apparent. Fecit id
[...] Titus Livius principio hiſtoriæ ſuæ de ſecundo
[...]ello Punico; ubi pluribus Annibalem depingen-
[...]o, animiqve bona vitiaqve plurima exprimendo,
[...]vicum Viro Romano futura res eſſet, lectorem
[...]tatim inſtruit. Secundum hæc ab adjunctis res
[...]pſa erit explicanda, qvantis & unde ſumendis
[...]ructibus, qvi in profeſſores expenderentur, hanc
[...]cholam adornarit, confirmaritqve. Deinde à
[...]auſis, cur hoc in loco, & tot tantaqve ſtipendia
[...]rofeſſoribus conſtituerit: ut certè hinc in reli-
[...]vam totam Europam, qvi rectè Rempublicam
[...]dminiſtrarent, docti mitterentur. Tum ab e-
[...]entis mirum in modū augeas, ſi, qvæ intereà loci

emolumenta, aliæqve nationes hac ex Academ
& ceperint, & qvotidie capiant, perſeqvaris, qvi
qvibus in locis hinc miſſi, ſive cognitione reru
humanarum, phyſicarumqve, utiles Reipublic
exſtiterint: ſive legum ſcientia, qvid æqvum & i
niqvum eſſet, edocuerint: ſive deniqve medicin
beneficio laborantibus opem tulerint. Poſtrem
ex comparationis loco, qvantam voles, copiam
mes, factum hoc aut cum aliis ipſus, aut cum alio
rum imperatorum præclarè factis conferendo.

EXEMPLUM, FACTA EX *locis amplificandi, apud Ciceronem.*

Interdum factum laudamus, & dilatamus, no
tam ferè à cauſis, & (qvæ has ſeqvuntur) eventi
qvam ex adjunctorum & comparationis loco: i
qvod Cicero fecit, gratias Cæſari agens, ipſum
laudans qvòd Marcello ignoviſſet, Poſtqvā igit
exordium à tempore, ejusqve, qvo dixit, diei ci
cumſtantia, duxiſſet: clementiam ſapientiamq
Cæſaris ab adjunctis ſtatim laudat, ornatqve nem
pe à ſua, totiusqve Senatus lætitia, factum ho
probantis, & propterea de Republica ſubinde me
lius ſperantis. Aſpergit & paucis obiter laude
Marcelli, qvod ipſum & ex hoc loco eſt ductum: &
eo valet, ut clarius illuſtriusqve factum ejus red
datur, qvòd præſtantiſſimo, ampliſſimoqve viro i
gnoviſſet. Deinde ex comparationis loco Ci
cero amplificat, & confert hoc Cæſaris factum
cum maximis ejus bellis, rebusqve geſtis; qvi
bus omnibus jure anteferri oportere, pluribus o
ſtendit. Porrò hac in comparatione orator ta
tam moram trahit, dum interim ab adjunctis circ
ſtantias admiſcet, ut omnia, qvę ad laudem pertin
ant, totaqve oratio, niſi qvod pauca ad finem al
ſpectantia adjecit, hoc ſolo ex loco veſtita, ampli

itaq; deprehendantur. qvare qvantum ex loco res extendi poſſit, cùm plurimis apud Ciceronem exemplis, tùm hoc, ſtudioſo perſpicuum eſſe poteſt.

EXEMPLUM, RES EX *locis amplificandi, apud T. Livium hiſtoricum; breviterqve eadem explicandi.*

Hinc autem qvis locorum uſus, qvæ laudandi amplificandiqve ratio ſit, qvanqvam ſatis liqvere patem; tamen non abs re fuerit & hæc ipſa in hiſtoria, claſſicisqve auctoribus paucis indicare. Narraturus T. Livius contra Romanos res ab Annibale geſtas, ut ſtatim intelligi poſſet, qvalis is eſſet, qvi tantum in diſcrimen Romanorum nomen adduxerit; primùm ipſum Ducem ex deſcriptionis loco depinxit his verbis: Miſſus Annibal in Hiſpaniam, primo ſtatim adventu omnem exercitum in ſe convertit. Amilcarem ſibi, redditum veteres milites credere; eundem vigorem in vultu, vimqve in oculis, habitum oris, lineamentaqve intueri. Deinde brevi effecit, ut pater in ſe minimum momentum ad favorem conciliandum eſſet. Nunqvam ingenium idem ad res diverſiſſimas, parendum, atqve imperandum fuit. Itaqve haud facilè diſcerneres, utrum Imperatori, an exercitui carior eſſet. Neqve milites alio duce plus confidere, aut audere: plurimum audaciæ ad pericula capeſſanda, plurimum conſilii inter ipſa pericula erat. Nullo labore aut corpus fatigari aut animus vinci poterat. Caloris ac frigoris patientia par; cibi potionisqve deſiderio naturali, non voluptatis, modus finitus; vigiliarum, ſomniqve, nec die nec nocte diſcriminata tempora; id, qvod agendis rebus ſupereſſet, qvieti datum. Ea neqve molli ſtrato, neqve ſilentio acceſſita. Multi ſæpe, militari ſagulo opertum,

humi jacentem inter cuſtodias ſtationesqve militum conſpexerant. Veſtitus nihil inter æqvales excellens, arma atqve eqvi conſpiciebantur. Eqvitum, peditumqve idem longè primus erat. Primus prælium inibat; ultimus conſerto prælio excedebat. Has tantas viri virtutes ingentia vitia æqvabant: inhumana crudelitas, perfidia plus qvàm Punica, nihil veri, nihil ſancti, nullius Dei metus, nullum jusjurandum, nulla religio. Hactenus mores, ingeniumqve deſcripſit: qvæ qvidem omnia ab eo, qvi rem nude explicare voluiſſet, omitti potuiſſent. Subjicit autem ex adjunctorum loco, his verbis: Cùm hac indole virtutum ac vitiorum triennio ſub Aſdrubale Imperatore militavit, nulla re, qvæ agenda audendaqve magno futuro Duci eſſet, prætermiſſa.

Hæc qvidem, cùm illud tempus præcedant qvo belli dux declaratus eſt, omitti potuiſſent. Qvæ ſeqvuntur ex adjunctorum, ſeu qvi inde naſcitur, cauſarum & eventorum loco ſumuntur: cur videlicet Annibal in ſuſcipiendo bello nihil prolatandum arbitretur; & dum Saguntinos petit, in Olcadum fines exercitum ducat. Sic ille. Cæterùm, ex qvo die dux eſt declaratus, velut Italia ei provincia decreta, bellumqve Romanum mandatum eſſet, nihil prolatandum ratus; ne ſe qvoqve, ut patrem Amilcarem, deinde Aſdrubalem cunctantem caſus aliqvis opprimeret, Saguntinus inferre bellum ſtatuit. Qvibus expugnandis, qvi haud dubie Romana arma movebantur, in Olcadum fines priùs, ultra Iberum (ea gens in parte magis qvàm in ditione Carthaginenſium erat) induxit exercitum: ut non petiiſſe Saguntinos; ſed rerum ſerie, finitimis domitis gentibus, jungendoqve tractus ad id bellum, videri poſſent. His demum ſubjicit eventa, geſtæqve rei narrationem Cartejam urbem opulentam, caput ejus gentis, expugnat, diripitqve: qvo

metu

ictu perculſæ minores civitates, ſtipendio impo-
ſito, imperium acceperunt. Victor exercitus, opulentusqve præda, Carthaginem novam in hyberna eſt deductus. Ibi largè partiendo præ-dam, præterita cum fide exſolvendo, cunctis civium ſuorum ſociorumqve animis in ſe firmatis, vere primo in Vacceos motum bellum. Nuda hæc ſatis narratio eſt: niſi qvod obiter petitas ab adjunctis circumſtantias inferat nonnullas, qvod genus ſunt: urbem eſſe Cartejam opulentam, & ejus gentis caput; tum exercitum opulentũ præda deductum eſſe. Proſeqvitur autem narrationem temporis, cujus mentionem facit, ſervato ordine. Hermandica & Arcala; Cartejorum urbes, vi captæ: Arbacula, & virtute & multitudine oppidanorum, diu defenſa. Ab Hermandica profugis exſulibus Olcadum priore æſtate domitæ gentes cum ſe junxiſſent, concitant Carpentanos adortiq; Annibalem regreſſum ex Vacceis, non procul Tago flumine agmen grave præda turbavere. Ita hæc nudaqve ſunt omnia, niſi qvod ab adjunctis eſt, oppidanorum virtute & multitudine Arbaculam diutius eſſe defenſam: neqve procul Tago impetum in Annibalis agmen eſſe factum. Qvæ ſeqvuntur, paullo copioſiora ſunt. Nam Conſilia Annibalis aperit, propterea amnem objicientis, ut in tranſitu fluminis hoſtes invaderet, & cauſas ferociæ hoſtium Carpentanorum, tum ſua multitudine, tum fuga Annibalis minus fidentium. Atqve hæc Livius & à ſuo obiter teſtimonio amplificat: dum invictam aciem, dicit, ſi ſeqvo certaretur campo; Sic ille Annibal prælio abſtinuit, caſtrisqve ſuper ripam poſitis, cum prima qvies ſilentiumqve ab hoſtibus fuit, agmen vado trajecit; valloqve ita producto, ut locum ad transgrediendum hoſtes haberet, invadere eos tranſeuntes ſtatuit: eqvitibus præcepit, ut cum ingreſſos aqvam viderent, adorirentur

 pedi-

peditum agmen: in ripa elephantes qvadragin
ta diſpoſuit. Carpentanorum cum appendici
bus Olcadum, Vacceorumqve, centum milli
fuere, Invicta acies, ſi æqvo dimicaretur cam
po. Itaqve & ingenio feroces, & multitudin
freti, & qvod metu diſceſſiſſe credebant hoſtem
id morari victoriam rati, qvòd intereſſet amnis
clamore ſublato paſſim, ſine ullius imperio, qu
cuiqvè proximum erat, in amnem ruunt. Ha
ctenus conſilia, cauſasqve expoſuit; qvibus ſub
jicit eventa, nempe infelicem Carpentanorum
pugnam, & deditionem. Et hæc qvidem ipſi
ſatis à circumſtantiis, qvas explicat, illuſtrantur
verbis: Et ex parte altera ripæ, vis ingens eqvi
tum in flumen immiſſa, medioqve alveo haud
qvaqvam pari certamine concurſum. Quipp
ubi pedes inſtabilis, & vix vado fidens, vel inerm
eqvite, eqvo temerè acto, perverti poſſet; eqve
corpore armiſqve liber, eqvo vel per medio
gurgites ſtabili, cominus eminusqve rem gere
ret; pars magna flumine abſumta: qvidam ve
ticoſo amne delati in hoſtes, ab elephantis obtri
ti ſunt. Poſtremi, qvibus ingreſſus in ſuam ri
pam tutior fuit, ex varia trepidatione cùm in u
num colligerentur, priusqvam ex tanto pavor
reciperent animos, Annibal agmine qvadrato a
mnem ingreſſus, fugam ex ripa fecit: vaſtatis
agris, intra paucos dies Carpentanos qvoqve i
deditionem accepit. Hunc in modum reliq
toto corpore, alia magis, alia minùs, ut qvæq
res poſtulat, his ipſis ex locis extenduntu
Rariores autem comparationes ſunt locus, i
hoc præſertim genere, omnino ad ornatum, a
plificationemqve accommodatiſſimus: u
poëtis, rhetoribusqve copiam ſeqventibus, c
brior; hiſtoricis, ne ad ornandum magis, qvà
ad narrandum, orationem ſumſiſſe videantu
mi

ninus familiaris. Porrò Sagunti oppugnatores, excidiumqve qvod proximè ſeqvitur, pluribus adjectis periſtaſibus, copioſiſſimè explicantur. Verùm hæc ipſa Liviana ex locis aucta, amplificataqve, nuda omni ornatu, qvaſi veſtitu ſpoliata ob oculos ponamus: unde qvid inter jejunam, neceſſariamqve narrationem & copioſam locupletemqve interſit, cognoſci poteſt. Miſſus Annibal in Hiſpaniam, poſtqvam mortuo Aſdrubale dux belli eſt declaratus Saguntinos bello petit. Qvod num facit, in Olcadum fines exercitum ducit. Carteiam urbem expugnat, diripitqve. Minoribus deinde civitatibus metu ſubactis exercitum Carthaginem novam in hyberna deducit. Hic largè prædam partiendo, præteritaqve cum fide exſolvendo, cunctis civium ſuorum, ſociorumqve animis in ſe firmatis, vere primo in Vacceos motum bellum; Hermandica & Arbacula Carteiorum urbes vi captæ. Ab Hermandica autem profugi, exſulibus Olcadum, cùm ſe junxiſſent, concitant Carpentanos, adortiqve Annibalem regreſſum ex Vacceis; non procul Tago flumine agmen turbavêre. Annibal autem trajecto amne, temere inſeqventes hoſtes ad centum millia, partim eqvitatu in flumine oppreſſit: partim in fugam convertit: vaſtatisqve agris & Carpentanos paucos intra dies in deditionem accepit. Brevis hæc, nudaqve narratio eſt, qvam ut vir ille eloqventiſſimus ex locis locupletarit, jam viſum eſt.

CAP. IX.

ΟΡΟΣ ΨΟΓΟΥ.

Ψόγος ἐστὶ λόγος ἐκθετικὸς τῶν προσόντων τινὶ κακῶν. τόπου δὲ κοινοῦ διενήνοχε τῷ, τὸν μὲν τόπον ἐπάγεσθαι κόλασιν, τὸν δὲ ψόγον μόνην ἔχειν διαβολήν. διαιρεῖται δὲ τοῖς αὐτοῖς κεφαλαίοις, οἷσπερ καὶ τὸ ἐγκώμιον, καὶ τοσαῦτα δεῖ ψέγειν, ὅσα καὶ ἐγκωμιάζειν, πρόσωπά τε καὶ πράγματα, καιρούς τε καὶ τόπους, ἄλογα ζῶα. καὶ πρὸς τούτοις φυτά. ψεκτέον δὲ καὶ κοινῇ καὶ καθ᾽ ἕκαστον. καὶ προοιμιαζόμενος ἐποίσεις τὸ γένος, ὃ διαιρήσεις ὁμοίως τῷ ἐγκωμίῳ, καὶ τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὰς πράξεις, καὶ τὴν σύγκρισιν, καὶ τὸν ἐπίλογον οὕτω θήσεις, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐγκωμίοις.

DE VITUPERATIONE, Quæ ψόγος Græcè.

Vituperatio eſt ſermo exponens mala, quæ alicui inſunt. Differt autem à loco communi vituperatio, quòd locus communis pœnas expoſcit: vituperatio verò ſolùm habet velut nudum convivium.

Dividitur autem in eadem capita, quibus Laus. Poſſuntque vituperari eadem omnia, quæ & laudari.

Perſona,
Res,
Tempora,
Loci,

Bruta

Bruta animalia,
Plantæ,

Vituperamus verò & communiter, & ſingulatim. Ubi verò prooemion feceris, *adiunges genus, quod diuides eâdem, quâ in laude, ratione: Deinde educationem, & res geſtas, & Epilogum ita facies, quemadmodum in laude.*

ΨΟΓΟΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ.

Οὔτε τὴν ἀρετὴν ἐπαίνων χωρὶς, οὔτε τὴν κακίαν ἔξω ψόγου προσῆκε καταλιπεῖν, ὅτι καὶ δι' ἀμφοτέρων ἐγκαταλείπεται κέρδος, ἐπαινουμένων μὲν ἀγαθῶν, κακιζομένων δὲ πονηρῶν. ἅπαντας μὲν οὖν ἀκοῦσαι κακῶς δίκαιοι τοὺς διακειμένους κακῶς, τοσούτῳ δὲ μᾶλλον ἁπάντων τὸν Φίλιππον, ὅσῳ καὶ πάντας πονηροὺς ὑπερέβαλε. προῆλθε μὲν γὰρ ἔθνους, ὃ τῶν βαρβάρων καθέστηκε χείριστον. τόπον ἐκ τόπου δι' ἀνανδρείαν μεταβάλλειν ζητοῦντος, ἀργεῖοι μὲν γὰρ τὸ πρῶτον ἐξέωσαν, εἶτα πλανώμενοι, πρὸς ἣν ἔχουσι καταπεφεύγασι, ταῖν δυοῖν δυστυχίαιν εἰς τὴν οἴκησιν χρώμενοι, τοῖς μὲν κρείττοσιν ἥκοντες, τοὺς δὲ χείρους ἐκβάλλοντες, ἐξ ἀνανδρείας καὶ πλεονεξίας οἰκεῖν βεβαίως οὐ συγχωρούμενοι· καὶ γεγενημένος ἔθνους τοιούτου, φαυλοτέρας προεληλύθει πόλεως· μακεδόνες γὰρ τῶν βαρβάρων οἱ χείριστοι. πέλλη δὲ τῆς μακεδόνων γῆς τὸ φαυλότατον, ἐξ ἧς οὐδὲ δουλεύοντες χαίρουσιν ἄνθρωποι. καὶ τοιαύτης

γῆς γεγονώς· προγόνοις ἐχρήσατο χαλεπωτέροις τῆς γῆς. Φίλιππος γὰρ τούτῳ καθίστατο πρόγονος, κρατεῖν τῆς χώρας ἐκ τῆς φύσεως οὐ συγχωρούμενος. εἶτα ἀμύντας πατὴρ εἰς βασιλείαν ἑτέρων δεόμενος, ἀθηναῖοι γὰρ ἐληλαμένον κατήγαγον. καὶ τούτων ἐφεξῆς μένων παρ' ἀθηναίοις ὡμήρευε, καὶ διατρίβων ἐπὶ μέσης τῆς ἑλλάδος, οὐ μετέθετο τῇ συνουσίᾳ τοῦ τρόπου, ἀλλ' ἀκρασίαν βαρβαρικὴν ἐν ἑλληνικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἔφερε. καὶ διῃρημένων ἁπάντων ἕλλησι καὶ βαρβάροις ἐφ' ἑκατέρων ἦν ὁ αὐτὸς πονηρίαν ἴσην ἐν οὐχ ὁμοίοις ἐργαζόμενος γένεσι, καὶ πρῶτον κατεδούλωσε τὸ συγγενές, τὴν ἀπιστίαν οἷς προῆλθεν ἐπιδεικνύμενος, ὅθεν ἠπίων τοὺς προσχώρους διέφθειρε, καὶ παίονας λαβὼν ἰλλυριοὺς προσετίθετο· καὶ τριβαλλῶν ᾕρει τὴν γῆν ἐπιών. τοσαῦτα λαμβάνων, ὁπόσα τῶν γῶν ἐτύγχανε προκείμενα, καὶ τὰ μὲν σώματα τῶν βαρβάρων ᾕρει μαχόμενος, τὰς δὲ γνώμας μετὰ τῶν σωμάτων οὐχ ᾕρει, ἀλλ' ὠνειροπόλει ἀπίστασιν τοῖς ὅπλοις δουλεύοντας, καὶ τοῖς λογισμοῖς ὑπεῖχεν αὐτόνομα, τὰ τοῖς ἔργοις δουλεύοντα· καὶ παραστησάμενος τοὺς βαρβάρους ὁμόρους, ὁδῷ προϊὼν ἐχώρει παρὰ τοὺς ἕλληνας. καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἐπὶ θρᾴκης ἑλλήνων κατεστρέφετο πόλεις, αἱρῶν μὲν ἀμφίπολιν, τὴν δὲ πύδναν χειρούμενος, καὶ ποτίδαιαν μετ' αὐτῶν ἐπαγόμενος, οὔτε τὰς φερὰς ἔξω τῶν παγασῶν, οὔτε μάγνησαν ἔξω φερῶν ποιούμενος.

μένος, ἀλλ' ὅλαι Θετταλῶν ἡλίσκοντο πόλεις, καὶ ὥσπερ σύμβολον τοῦ γένους τὴν δουλείαν ἐφέροντο. ἄξιον δὲ καὶ περὶ τῆς αὐτοῦ τελευτῆς διελθεῖν. ὡς γὰρ ἐπιὼν τὰ πολλὰ κατεστρέφετο, καὶ παρασπονδῶν κατεδουλοῦτο τοὺς σπενδομένους αὐτῷ, ἀγανακτοῦντες ἐπὶ τοῖς παρασπονδηθεῖσιν οἱ θεοὶ πρέπουσαν αὐτῷ τελευτὴν ἐπήγαγον. οὐ γὰρ ἀνεῖλον μαχόμενον, οὐδὲ μάρτυρα τῆς αὐτοῦ τελευτῆς ἀριστεία ἐποίησαν, ἀλλ' ἐπ' αὐταῖς ταῖς ἡδοναῖς διαφθείρουσι, καλὸν ἐντάφιον τοῖς Φιλίππου κακοῖς πεποιημένοι τὰς ἡδονάς· ὡς ἂν κατ' ἄμφω τῆς ἀκρασίας φέροιτο μάρτυρας, καὶ βίας καὶ κτεινόμενος. εἶτά τις αὐτῷ παραθήσει τὸν Ἔχετον, ἀλλ' ὁ μὲν μικρὸν τῶν ἄκρων ἀποστερῶν, τὸ λοιπὸν εἴα τοῦ σώματος· ὁ δὲ ὅλας μεθ' ὅλων διέφθειρε σώματα. ὅσῳ δὴ χαλεπώτερον, ὅλον ἢ μέρος διαφθειρόμενον, τοσούτῳ Φίλιππος Ἐχέτου δεινότερος. λήγειν ὁ Φίλιππος πονηρῶν οὐκ ἠπίστατο. λήγειν δὲ ἀνάγκη δὲ τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον διεξερχόμενον.

VITUPERATIO PHILIPPI.

Neque virtutum merita laude fruſtrari rectum eſt, neque itidem ſine reprehenſione dedecora relinqui: quoniam ſi non ita fiat, id quod pręcipuum eſt, amborum pręmium utrique aufertur: laudandis quidem gloria rectè factorum; vituperandis verò ſcelerum turpitudo. Omnes autem malè audire a- Exordium

quum

quum eſt, qui malos ſeſe præbuerunt: tanto magis verò omnibus Philippum, quanto omnes improbos longè omni ſcelere ſuperavit.

A genere vel natione.

Natus eſt ex ea gente, quæ peſſima eſt omnium Barbarorum, & quæ non certis conſiſtere ſedibus potuerit, propter ignaviam: ſed coacta ſit, locum è loco permutans, variis erroribus jactari. Argivi enim primũ ipſos finibus exturbaverunt: hinc diu vagi, ad eam tandem, quam nunc incolunt, regionem perlati ſunt. Duplici itaque infelicitate implexi, & quòd melioribus coacti ſunt cedere, & quòd in imbecilliores violenti injuſtiq; fuerunt, nunquam tutò habitare, aut vacui metu agere potuerunt.

A patria. A maioribus. Philippus hic ſextus fuit Macedonum Rex. Huic autem non immediatè ſucceſſit Amyntas, ſed Europus Europo Alcetas, Alcetæ Amyntas.

Et cùm ex gente ignominioſa oriundus ſit, tamen ex civitate magis etiam infami natus eſt. Ut enim abjectiſſimi Barbarorum cenſentur Macedones: ita Macedonum, ejuſque terræ velut quædam ſentina, eſt Pella, ut in qua civitate ne frugi quidem ſervorum ullus ſit proventus.

Hac ergò progenitus patriâ, majores habuit patriâ ipsâ longè magis pudendos. Philippus enim inter majores ipſius fuit, cui, quo minus ejus terræ regnum obtingeret, obſtitit generis indignitas, atque dedecus. Huic ſucceſſit pater Amyntas, qui regnum alienis opibus tenuit: pulſum enim, in regnum Athenienſes reduxerunt.

Tali igitur ortus patriâ, tales ſortitus generis autores, apud Thebanos moratus, pri-

num obſes fuit: nec, quamvis media in Græciâ verſaretur, mores convictu mutans, ad meliora deflexit; ſed barbaricam ſemper impotentiam inter Græcam retinuit inſtitutionem. Cumque ſit omne humanum genus in Græcos atque barbaros diviſum; ipſe velut ex utriſque commixtus, ſimilem improbitatem in diſſimilibus gentibus exercebat.

Orſus ergo primus à cognata gente, ipſam in ſervitutem redegit; velut à perfidia rerum ſuarum initia auſpicatus. Inde & finitimos aggreſſus populos perdomuit: captisq; deinde Pæonibus, Illyricos eſt adeptus. Triballorum quoque gentem invadens, &, quidquid præterea in proximo erat terrarum, omnia velut uno impetu devicit. Et corpora quidem Barbarorum pugnando cepit, mentes autem cum corporibus nequivit capere, nec eorum animos pacis artibus ſibi conciliare. Quamobrem ſubinde deficiebant, & quanquam victoris crudelitatem horrebant, tamen rebellionem per omnes penè dixerim noctes ſomniabant: ut qui opere foris ſervirent, intus cogitatione eſſent liberi. Subactis ergo finitimis Barbaris, ad Græcos caſtra movit, atque adeò antequam ipſam Græciam invaderet, civitates, quæ in Thracia Græcæ ditiones erant, evertit, cepitq; Amphipolin, Pydnam ſubegit, iſtisque Potidæam adjunxit, neve Pheras extra Pegaſas, neque Magneſiam extra

Ab educatione.

Genus omne humanum in Græcos & Barbaros diviſum.

A rebus perfidè geſtis.

Peſſima Barbarorum, &c. Hujus gentis bar bariem Stratonius Muſicus Athenienſis, notari ſolitus fuit, qvi ad diſcipulum ſtupidum ſoleba exaſperatus dicere, Εἰς Μακεδονίαν, pro Εἰς μακαρίαν. Qvo dicto proverbiali precamur e xitum. Meminit Eraſmus 6. Apophtheg. Ma cedoniæ autem deſcriptionem habet Pomponiu Mela lib. 2 c. 3. Livius lib. 2. belli Macedonici.

Ad hiſtoriæ verò præſentis cognitionem perti nent ea, qvæ Juſtinus habet lib. 8. & 9. Thucydi des belli Peloponenſiaci lib. 2. Plutarchus in vita Alexandri. Paulus Oroſius lib. 3. cap. 12. ad 15.

Argos. *Argivi, &c.* Argos & Lacedæmon duæ cla riſſimæ urbes, Græciæ qvondam lumina fuerant; ut ait Livius lib. 4. belli Macedonici. Ab Argos *Argivi* & *Argolici*: inde Macedonum Reges o riundos fuiſſe, Livius teſtatur.

Duplici, &c. In duplex inqvit, malum incide runt, & qvòd Argivis fortitioribus cedere, & jam exſules ad inopiam redacti, aliis imbecillioribus vim inferre coacti fuerunt: qvorum illud ignaviæ, hoc rapacitatis atqve impietatis evidens fuit ar gumentum.

Pella. *Pella, &c.* Urbs eſt Macedoniæ, qvam autore Pomponio Melâ fecerunt maximè illuſtrem Phi lippus Græciæ domitor Alexander: etiam Aſiæ. Hinc Pellæus Alexander dictus, Juvenalis Satyra 10.

Unus Pellæo juveni non ſufficit orbis,
Æſtuat infelix anguſto limite mundi,
Ut Gyaræ clauſus ſcopulis, parvaqve Seripho.

Philippus, &c. Philippus, inqvit, qvi Ale xandri pater erat, avum habuit ejusdem nominis hominem ignobilem, ſed in Græco πρόγονος e eſt, hoc eſt, proavus. Et Juſtino igitur Philippi genealogiam ita colliges.

Cæ-

Cœranus in Æmathia urbem Edyſſam, oppidanis non ſentientibus, per imbres & nebulas caprarum greges ſecutus, occupavit.

Cœrano ſucceſſit Perdiccas: huic Ægeus, qvi ſucceſſorem filium reliqvit Philippum hujus proavum: Philippus autem parvulum reliqvit Europum Patrem Amyntæ. Amyntas Philippum genuit, Alexandri Patrem.

Apud Thebanos obſes, &c. Obſides ob fidem ſervandam dabantur obſidionis tempore. Thebis autem obſes fuit Philippus, Oroſius, lib. 3. cap. 12. Juſtinus lib. 6. Philippus, inqvit, obſes triennio Thebis habitus, Epaminondæ, & Pelopidarum virtutibus eruditus. Aphthonius ait: παρ Ἀθεναίοις ὡμήρευε, id eſt, apud Athenienſes obſes fuit, ut intelligas, à patribus Athenienſibus obſidem datum.

Pæonibus, &c. Sunt enim Macedonibus finitimi: Macedonia enim à Macedone Oſiridis filio dicta; Pæoniam habet à Septentrione, Illyriam ab Occidente, Thraciam ab Oriente, Theſſaliam à Meridie. Fuit olim centum qvinqvaginta populorum, ac duobus inclyta Regibus, Philippo ſcilicet, & Alexandro. Vide Plinium, lib. 4.

Illyricos, &c. Illyrici ſunt in ſinu maris Adriatici: occupat enim Adriatici latus Illyris, ut ait Pomponius Mela, lib. 1. c. 3. Philippo autem primum certamen fuit cum Athenienſibus, qvibus per inſidias victis in Illyrios bellum tranſtulit, multa millia hominum occidit, urbemqve nobiliſſimam Lariſſeam cepit, ut ait Juſtinus libro 10. Diodorus lib. 3. de rebus Alexandri, ait: Philippus, anno ſecundo regni ſui habita concione, & militibus animatis, in Illyrici fines cum decem millibus peditum, & ſexcentis eqvitibus intravit. *Illyrii.*

Triballorum, &c. Illyricorum id genus eſt, ut *Triballi.*

ait Livius, lib.7. belli Punici, qvi ſcribit; Philip-
pum, cum urgeri ſuos videret, in cohortem Ro-
manam incurriſſe, atqve ibi eqvum pilo trajectum
in caput Regem effudiſſe, Plin. lib.5.cap.10. Tr-
ballos, in finibus Macedoniæ collocat.

Ad Græcos, &c. Nulla fuit apud Philippum
turpis ratio vincendi; ſecuris omnibus Thermo-
pylas occuparat. Vide Juſtinum lib. 8. &
Græciam totam propè conſiliis præventam vi-
bus domuit. Oroſius lib.3. cap.12.

Thracia. *Thracia*, &c. Antè *Sithonia* fuit dicta. Vi-
Gellium, lib.15. cap.7. De qva Plinius, lib.4.cap.
11. Appellata fuit ab aſperitate, vel ſecundùm
Tortellium, à feritate. θηρου, ferùm & tem-
rarium, τραχὺ, aſperum.

Amphipo-lis. *Amphipolim*, &c. Inter Neſton, & Strymon
fuerunt Apollonia, & Amphipolis; ut ait Pom-
nius Mela lib.2, cap. 2. Neſtos autem & Strym
fluvii ſunt in Thracia. De Amphipolitanis Di-
dorus Siculus, lib.3.

Pydnam, &c. Ab Amphipoli ſubito Pydn
occupavit, & Olynthiis ad obtinendam Potidæ
tulit auxilia; ut ait Diodorus Siculus.

Potidæam, &c. Pomponius Mela, lib. 2.cap
Pallene, inqvit, ſoli tam patentis, ut qvinqve u
bium ſedes ſit atqve ager, tota in altum abiit, a
guſta ſatis unde incepit: ibi eſt Potidæa. Ej
meminit Plutarchus in Alexandro.

Pheræ. *Pheras*, &c. Pheræ civitas in Theſſal
Plinius lib 4. cap. 8. Hinc Pheræus Ovidius
Epiſtolis:

Ipſe repertor Opis vaccas paviſſe Pheræas
Fertur, & à noſtro ſaucius igne fuit.

Pagaſæ. *Extra Pegaſas*, &c. Moſellanus ita reddid
hunc locum: Victoria cumulare adproperans n
qvievit, donec Pheræ, Pagaſæ Magneſiæqve, i
Theſſa-

ſſaliæ civitates omnes, barbaræ ſervitutis ju-
a acciperent, & generis ipſius veluti notam
tare ſuſtinerent. Paſagam autem Plinius li-
4. oppidum Theſſaliæ tradit. Meminit ejus
nponius Mela, libro 2. cap. 3.

Magneſiam, &c. Μαγνησίαν, Magne- *Magneſia.*
, Græciæ regionem annexam Theſſaliæ,
inius tradit lib. 4. cap. 8. Argo Magnetida,
eſt, Theſſalicam, appellat Ovidius, in Epi-
ls.

Federibus devincti, &c. Cùm Philippus ſe ex-
ſum ab ingreſſu Græciæ, præſtructis Termopy-
, vidiſſet, paratum in hoſtes bellum vertit in
ios. Nam civitates, qvarum antè dux fuit,
gratulantes & excipientes, hoſtiliter inva-
crudeliterqve omnia diripuit, liberos con-
eſqve ſub corona vendidit. Oroſius lib. 3.
12.

Voluptatum gurgite, &c. Etenim deſtinato *Celebrabantur*
titiis die * fuit interfectus in Theatro per Pau- *enim nu-*
iam, cum regnaſſet annos qvatuor ſupra *ptia. Phi-*
ginta. Diodorus viginti qvatuor annos *lippo ſuce*
ntaxat regnaſſe Philippum ſcribit. De eo *cenſebat*
te Oroſius, lib. 3. cap. 14. Cùm ad ludos ma- *Pauſanias*
ificè apparatos inter duos Alexandros, Fi- *qvod ei*
um atqve generum contenderet, à Pauſa- *ſtuprum*
nobili Macedonum adoleſcente, in angu- *ſibi illa-*
is ſine cuſtodibus circumventus, occiſus eſt. *tum vin-*
ortis ejus meminit Valerius lib. 1. cap. ult. de *dicare ne-*
iraculis. *glexiſſet.*

Echetum, &c. Echetus Epiratorum Tyrannus, *Echetus.*
i regionem hominibus ingreſſus nares, aures
qve pudenda reſcindere ſolebat, & objicere ca-
ibus. Unde Antonius Odyſſ. decima octava,
ud Homerum ait ad Irum: Si te viceritmendi-
s, mittam te ad Echetum, ut tibi nares & pu-
nda præcidat, & canibus objiciat.

VITUPERATIONIS PHALA-
ridis exemplum.

Ut virtute præditos gloria; ſic vitiis c taminatos perpetua comitatur ignominiâ, digniſſimus Phalaris; cujus crudelitas, anteq naſceretur, matris ſomnio comprobata eſt. V Ciceronem, primo de Divinatione libro.

A majoribus. Cujus parentes turpiſſimos, ut indign æternâ famâ, ſed tenebris Cimmeriis, ruendos, pleriqve autorum ſilentio præ ierunt.

A patria. Nactus præclaram Agrigentum patri qvam ut Empedocles eximiis animi dotibus i luſtriorem; ita magis famoſam credelitate reddit ille.

A rebus geſtis. Phalaridis imperium tam fuit truculentum proverbio locum fecerit. Qvi tauro incluſo neo reos torrebat, & igne ſubjecto cruciabat. M minit Plinius lib. 39. cap. 8. Ovidius in Triſtib Valerius, lib. 9. cap. 7.

A morte. Factis igitur digna morte ſuccubuit. N in eum impetum faciens Agrigentinorum m titudo occidit, & tyrannum lapidibus obru Vide Ciceronem Officiorum 2. Valerium, l 3. cap. 3.

A comparatione. In parricidas hoc eſt inventum ſupplicium. Crudelis qvidem Procruſtes, ſed longè crude Phalaris. Ille ſolebat in Attica regione n nullos hoſpites interimere, poſt (ut Plutarch refert) à Theſeo interfectus. Hic autem eò c delitatis proceſſit, ut ejus ſupplicio non d beat una parari ſimia, nec ſerpens unus, nec c leus unus.

Epilogus. Finem dicendi faciam, perpendens, meam d cendi facultatem imparem eſſe tot criminibus ſius recenſendis, nedum oratione condigna vit perandis.

ALIU

ALIUD EXEMPLUM.

Vituperationis Paridis.

Cum nullam hominibus immortales Dii ca-
aliorem peſtem dederint, qvàm voluptatem,
o jure vituperandi ſunt, qvi, poſthabitis o-
ibus virtutibus, veluti pecudes, illam malo-
u omnium eſcam ſunt amplexi, Qvorum in
mero Paris. *A natione.*

— Epicuri de grege porcus.

Natus in Phrygia, qvæ neminem frugi produ-
ſed qvos tympana & buxus juvit, non claſſica;
ait Virgilius in nono. Hinc barbaris, ſervili-
is, ac ſtupendis ingeniis horrentes prodierunt
mines, ut Proverbiis locum fecerint: *Phryx
gis emendatur.* Et *Sero ſapiunt Phryges.*

Patriam ſortitus Trojam, qvam, cùm illuſtrare
tutibus deberet, omniqve beneficiorum gene-
beatam reddere, funditus perdidit. *A patria.*

Nulla refulſit in eo majorum claritas, &, ſi qva
it, eam turpiſſimis facinoribus conſpurcavit, ac
nebris, ut ajunt, Cimmeriis involvit. Avus
it Laomedon inſignis perfidia. Qvi pactam
o conſtructis Trojæ mœnibus mercedem nega-
t Apollini atqve Neptuno, violavitqve ſacram
risjurandi religionem, qvæ ſemper ab aliis in-
olatè ſanctiſſimeq; habita eſt. Vide Gell. l. 7. c. 18. *A majoribus.*

Patrem habuit, qvi ſervitutem perpetuam ſer-
iſſet, ſi non pretio fuiſſet redemtus. Etenim
uer ab Hercule captus, cum Heſione ſorore, pecu-
ia ſolus redimi potuit: unde *Priamus* dictus, qvi
rius appellabatur Podarces. Porrò ſi qva fortaſſe
erunt in eo virtutis ornamenta, Paris tamen ab
is deflexit ad omnem libidinis turpitudinem. *A parentibus.*

Cum in utero mater Hecuba geſtaret Paridem,
mniavit, ſe facem parituram, qvæ totam incen-
dio Trojam eſſet abſumtura. Nec vanum fuit ſo-
mnium. Unde fortunatiores floruiſſent Trojani,
i reſponſis Aruſpicum, & oraculis numinum ob- *Ab iis, qvi nativitatem præceſſerunt.*

 tem-

temperantes, peſtiferũ partum è medio ſuſtuliſſ

Meminit Q S. l. 4. c. 7. ex Hom. l. 6. Ilia.

Ab educatione.

Qvem mater occidere debebat, Idæis paſto
bus educandum tradidit, ubi ferinam inter pec
des & luſtra ferarum barbariem imbibit, turpiſ
moqve libidinis crimine animum cóinqvinav
uſus infami turpis Oenonis conſortio.

A vita inſtitutione.

Ut etiam Hercules apud Prodicum; de qvo Xen. 2. Mem. & Cicer. Offic. 1.

Cùm duæ ſint viæ, altera virtutis aſperior, al
ra vitiorum planior, & amœnior; non illam,
Scipio Aphricanus, apud Sil. Italicum, lib. 15. ſe
hanc, qvam ſtulti ſolent, ingreſſus, conſeqvut
eſt digna meritis præmia, nimirum Iliada malo
rum.

A diſciplina.

Alludit ad vulgatum Paridis judicium.

Studia virtutis averſatus neminem audivit re
monentem unde ſalutarem Palladis exhortatio
nem reſpuit, amplexus illecebras peſtiferas Vene
ris; qvæ blando qvidem, ſed pernicioſo lenocini
permulſum rapuit ad crudelia fatorum diſcrimin
Vide Plutarchum, in Homeri vita.

A dotibus corporis.

Egregia forma conſpicuus enituit: atqve jux
Socratis præceptum, inſpecto ſæpius ſpeculo no
cavit, ne qvid illa committeret indignum. Vid
Eraſmum 3. Apophthegm. Acceſſit tantum robu
atqve laterum firmitas, ut in agonali certamin
vicerit Hectorem; ſed omnia, luxu, atqve volu
ptatibus exhauſta defluxerunt. Hinc non imme
ritò reprehenſus ab Hectore apud Homerum I
liad. 2.

A fortunæ bonis.

Qvas opes habuerat, in turpiſſimos amoris ſo
dioris abuſus profudit; & qvibus patriam debeb
juvare, iis perniciem adduxit.

A rebus geſtis.

A Priamo receptus in regnum non virtute re
gia dignum aliqvid meditatus fuit, ſed teterrim
libidinis impulſu navigavit Spartam; ubi hoſpit
Menelai, in Cretam abeuntis, uxorem illecebri
expugnatam abduxit, & in patriam ipſiſſiman
malorum lernam invexit.

A genere mortis; hoc eſt, cruore moriens adſperſus eſt.

Condigno, qvod flagitiis meruerat, ſupplici
affectus mortem obiit; qvalem Tyranni; ſcilice
non ſiccam.

A N

ANNIBALIS VITUPERATIO.

Exordium. In Republica libera magnam ſæpe numero commoditatem aſſerunt conviciatores. Solent enim efficere, ut vitioſorum hominum reprehenſione purior vita cum oratione, tum moribus exoriatur. Unde Philippus, ille Macedonum Rex, calumniatoribus ſuis plurimum ſe dicebat habere gratiam, qvod ſuis conviciis efficerent, ut ipſe melior evaderet: dum conor, inqvit, illos dictos pariter ac factis mendacii convincere. Et Annibal ipſe, aut ejus ſimiles homines improbi, non excandeſcent, imò gratiam habebunt, qvod juſta vituperandi libertas meliorem afferat vivendi rationem.

A genere. Natus eſt ex ea gente, qvæ factio Barchina dicebatur, à Barch, Didonis ſocio, qvi natale ſolum in arida Lybia tenuit, ita obſcurum, infœcundum, barbaricisqve hoſtibus refertum, ut id relinqvere, & in Africam transmigrare, compulſus fuerit, vel rerum inopia coactus, vel hoſtium metu perculſus. Jam in Africa talis contigit populus, cujus propter inſignem perfidiam ſuſpecta fides proverbio locum fecit.

A patria. Oriundus itaqve ex horrido, & tam infauſto loco, patriam ſortitus eſt, Carthaginem. Cujus cives odiis ſemper atqve vitiis prope majoribus certarunt, qvàm viribus aut virtutibus. Unde per ignaviam & rerum omnium imperitiam amiſerunt Siciliam atqve Sardiniam, provincias omnium florentiſſimas.

A majoribus. In majorum ejus numero, qvem laudandum magis exiſtimarunt, Aſdrubal erat: is ſcilicet, qvo nemo fuerat crudelior: cujus efferata ſævitia dolo & inſidiis Xanthippi Marcum Attilium Regulum ſpiritus religioſiſſimi virum cepit, & miſeris modis excruciatum interfecit.

Regulus captus eſt anno ab urbe conditâ 496. auctore Polybio.

Qvod vel ſolum immane facinus Dii videre non qveuntes, ſervum immiſerunt, qvi de viro deterrimo pœnas ſumeret, & divinum factum qvaſi miraculo comprobaret. Hic enim qvod dominum ſuum occidiſſet, Tyrannum ſubito aggreſſus, interimit: cumqve comprehenſus omni modo cruciaretur, lætitiam tamen, qvam ex vindicta ceperat, in ore conſtantiſſimè retinuit: eoqve fuit habitu oris, ut ſperante lætitia dolores, ridentis etiam ſpeciem præbuerit. Valerius lib. 3. cap. 3. Livius in præfatione bellorum Punicorum.

A parentibus.

Patrem habuit Amilcarem, Tyrannum peſtilentiſſimum, qvi ut ſui ſimilem, hoc eſt, nativæ crudelitatis hæredem filium relinqveret, undecim annos natum, aris admovit, ut odium in Romanos perenne juraret: & hic mature patris veſtigia ſecutus, odii magnitudinem oſtendere cupiens, inflixit in terram pedem, ſuſcitavitqve pulverem, dicens: Tum belli finis erit, cùm alterutra pars in habitum pulveris redacta fuerit. Vide Valerium lib. 9. cap. 3.

Ab iis, qvæ nativitatem ſecuta

Patris igitur veſtigia ſubſecututus, certæ prædictionis ſomnium vidit, votisqve ſuis convenientem imaginem hauſit. Exiſtimavit enim, miſſum ſibi à Jove mortali ſpecie excelſiorem juvenem, invadendæ Italiæ Ducem: cujus monitu primo veſtigia nullam in partem ſecutis oculis, mox humani ingenii prona voluntate verita ſcrutandi pone reſpiciens, animadvertit, immenſæ magnitudinis ſerpentem cum ingenti arborum ac virgultorum ſtrage ferri concitato impetu, omne, qvidqvid obvium fuerat, proterentem: poſtqve eam magno cum cœli fragore erumpentes nimbos, lucemqve calliginoſis involutam tenebris: attonitus deinde, qvidnam eſſet monſtri, & qvid portenderet, interrogavit. Hic dux Italiæ, inqvit, vaſtitatem vides, ut ait Valerius lib. 1. cap. 5. Eadem Livius habet primo belli Puni-

, 2. Silius lib. 3. Cicero de Divinatione lib. 1.

In prætorio patris educatus fuit, ubi nihil præ- *Ab educatione.*
er mera tyrannidis exempla vidit Eum Aſdru-
l. vix dum puberem, ad ſe accerſivit, ut mili-
æ aſſveſceret, inqve paternas opes ſuccederet;
d optimus vir Hanno, factionis alterius Prin-
eps, animadvertens peſſimam adoleſcentis in-
olem, ipſum domi tenendum ſub legibus, ſub
agiſtratibus docendum, vivere æqvo jure cum
æteris cenſebat: ne qvandoqve parvus hic ignis
cendium ingens exſuſcitaret. At pauci ac fer-
è optimus qvisqve Hannoni aſſentiebantur: ſed
ut plerumqve fit) major pars meliorem vicit, ut
it Livius. Prudenter autem Hanno: nam Anni-
al ferus, immaniſqve natura, adjunxit à
teritia prima diſciplinam, qva non jura, non
ges, non civiles conſvetudines, ſed bella cæ-
esqve & hoſtiles proditiones tractare didicerat.
taqve crudeliſſimus evaſit dux, & in fallendis
ominibus callidiſſimus. Nam ad decipiendum
oſtem ſemper intentus, qvos aperto Marte ſu-
erare non poterat, dolis aggrediebatur, ut re-
rt Plutarchus.

Optimos qvidem præceptores conſecutus erat, *Ab inſtitutione.*
ed omnes naſo adunco ſuſpendens per arrogan-
iam, in bonis diſciplinis nihil promovit, etenim
ratorem atqve Philoſophum eloqventiſſimum
eripateticum Phormionem audivit Epheſi, de
mperatoris officio & de omni re militari copio-
ſſimè diſſerentem; pauloqve poſt rogatus, qvid-
am de illo Philoſopho judicaret, reſpondit, mul-
os ſe deliros vidiſſe ſenes, ſed qvi magis qvàm
hormio deliraret, vidiſſe neminem. Cujus
ti meminit Cicero de orat. lib. 2.

Legum juſtitiam nihil curavit, fœdera rupit, *A legum contemtu.*
egatos P. Valerium Flaccum, & Q. Fabium,
amphilum, à ſociis & pro ſociis miſſos, contra
s gentium non audivit; nec in caſtra admiſit.

Et

Et qvas in leges patrias delinqvendo pœnas meruerat, eas aſtutia mirè ſolitus avertere. Sic à Duillio conſule navali prælio victus, timensqve claſſis amiſſæ (capitale enim Carthaginenſibus ex publico legum decreto fuit, ſi qvis ducum injuſſu populi pugnâſſet infeliciter) pœnas dare, ex illa infelici pugna priusqvam cladis nuncius domum perveniret, qvendam ex amicis compoſitum & inſtructum Carthaginem miſit. Qvi poſtqvam civitatis ejus curiam intravit: conſulit inqvit vos Annibal, cum dux Romanorum magnas ſecum maritimas trahens copias advenerit, an cum eo confligere debeat: acclamavit univerſus Senatus, non eſſe dubium qvin oporteret. Tum ille, Conflixit (inqvit) & ſuperatus eſt. Ita liberum his non reliqvit id factum damnare, qvod ipſi fieri debuiſſe judicaverant; ut ait Valerius l. 7. c. 3.

A rebus geſtis.

Rupro, qvod primo bello Punico fuit ictum fœdere, totius Italiæ agros ferro & igne vaſtavit; qvod ſcelus ut pro ſua libidine patraret, occaſionem qvæſivit, nec qvæſita defuit. Erant in Hiſpania Saguntini, qvaſi medii inter Romanorum & Carthaginenſium fines, jure fœderis in libertate relicti. Hi poſteà totos ſe Romanis addixerant, initaqve ſocietate Romani imperii fidiſſimi cultores habebantur. Qvare Annibal conſtituit animo, nihil opportunius fieri poſſe ad eliciendam Romanorũ iram ac in incendium, qvod ſibi optatiſſimum erat, concitandum, qvàm Saguntinos armis belloqve laceſſere. Sed priusqvam ſocios populi Romani apertè adoriretur, ſtatuit in Olcadas, aliosqve trans Iberum populos exercitum ducere, ac eis ad deditionem compulſis, aliqvam Saguntinis nocendi cauſam reperire, qva non tam mediato conſilio à ſe illatum, qvàm à Saguntinis contractum bellum videri poſſet. Primùm igitur Olcadum gente ad deditionem compulſa Vaccæos deinde aggreditur, agros deinde populatur, op-

pida

pidaqve multa expugnat: ut ait Plutarchus.

Annibalis majore ex parte virtus ſævitia conſtat: argumento fuerint multa, cùm primis illud qvod in flumine Gilo corporibus Romanis ponte facto exercitum traduxit, ut æqvè terreſtrium ſceleſtum Carthaginenſium copiarum egreſſum Terra, qvam maritimarum Neptunus experiretur. Idem captivos oneribus, & itinere feſſos, prima parte pedum ſucciſa relinqvebat. Qvos verò in caſtra perduxerat, paria fratrum & propinqvorum jungens, ferro decernere cogebat, neqve antè ſangvine explebatur, qvàm ad unum victorem omnes, redegiſſet. Juſto ergo illum odio; veruntamen tardo ſupplicio ſenatus, Perſiæ regis factum ſupplicem, ad voluntariam mortem compulit, ut ait Valerius, lib. 9. cap. 2. Nonnullis qvidem virtutibus Annibal præditus erat: ſed eas ingentia vitia æqvabant, inhumana crudelitas, perfidia plus qvàm Punica, nihil veri, nihil ſancti, nullus Dei metus, nullum jusjurandum, nulla religio, ut Livius ſcribit. *Ab animi dotibus.*

Nullo qvidem labore aut corpus Annibalis ab initio fatigari, aut animus vinci poterat. Caloris & frigoris par, cibi potusqve deſiderio naturali, non voluptate, modus finitus; vigiliarum ſomniqve nec die nec nocte diſcriminata tempora; id qvod gerendis rebus ſupereſſet, qvieti dabatur: ea neqve molli ſtrato, neqve ſilentio accerſita, ſed tantum id corporis bonum luxuria fregit, maximè Campana, perqvam utilis imperio Romano. Invictum enim armis Annibalem illecebris ſuis complexa, vincendum Romano militi attribuit. Illa vigilantiſſimum Ducem, illa exercitum acerrimum dapibus largis, abundanti vino, ungventorum fragrantia, Veneris uſu laſciviore ad ſomnum ac delicias evocavit; at tum demũ fracta & contuſa Punica feritas eſt, cùm Seplaſia *A corporis dotibus.*

ei,

ei, & Albana eſſe cœperunt. Qvid ergò his vitiis fœdius? qvibus virtus atteritur, victoriæ langveſcunt, ſopita gloria in infamiam convertitur, animiqve pariter ac corporis vires expugnantur, adeò ut neſcius, ab hoſtibusne, an ab illis capi perniciosius habendum ſit, ut ait Valerius Maximus, lib. 9. c. 1.

A fortuna bonis.

Opes, qvas apud milites plebemqve plus qvam modicas habebat, aſſiduis rapinis auxit; qvibus hominum animos ſollicitavit, & corrupit, ut largitionibus ſibi favorem aucuparetur, viamqve ad dominationem præſtrueret. Libido eum maxima invaſerat Reipublicæ capiundæ, ſibiqve regnum parandi.

Ab iis, qvæ ſupremum vitæ diem præceſſerunt.

Ingratos Carthaginenſes appellat Valerius Maximus, qvod in animum induxerint è conſpectu ſuo ſubmovere Annibalem, qvi pro eorum victoria tot Imperatores, totqve exercitus Romanos trucidaverat. Sed illi judicio meo prudentes, juſtis rationibus adducti, nocentiſſimam beſtiam relegarunt, in terturbatorem publicæ pacis, totq; cladium auctorem truculentiſſimum.

A comparatione.

Ejectus igitur in exſilium, ad Antiochum Regem Syriæ confugit, qvo victo, ad Pruſiam Bithyniæ Regem conceſſit, unde Romam legatione repetitus, hauſto, qvod ſub annuli gemma habebat, veneno abſumtus eſt, ita morte non glorioſa ſuccubuit, vitam inſecuta turpiſſimam.

Concluſio.

Peſtilens & crudelis C. Flaminius erat, qvi miſerabilis illius ad Thraſymenum pugnæ cauſa fuit; Sed longè peſtilentior, atqve crudelior Annibal: illum ſemel Rempublicam affligere ſtultitia coëgit; hunc autem furor ad maximas clades ſæpenumero pertraxit.

Plura dicere ſuperſedeo: ineptus enim haberi poſſem, ſi crimina Annibalis omnia, qvæ nullum nocendi finem habuerunt, ſtuderem exiguâ, qvam habet oratio mea, facultate complecti.

CAP.

CAP. X.

ΟΡΟΣ ΣΥΓΚΡΙΣΕΩΣ.

Σύγκρισίς ἐστι λόγος ἀντεξεταστικὸς ἐκ παραθέσεως συνάγων τῷ παραβαλλομένῳ τὸ μεῖζον, ἢ τὸ ἴσον. δεῖ δὲ συγκρίνοντας, ἢ καλὰ παραθεῖναι χρηστοῖς, ἢ φαῦλα φαύλοις, ἢ χρηστὰ πονηροῖς, ἢ μικρὰ παραθεῖναι τοῖς μείζοσι. καὶ ὅλως, ὁ σύγκρισις διπλοῦν ἐγκώμιόν ἐστιν, ἢ λόγος ἐξ ἐγκωμίου συγκείμενος. καὶ πᾶς μὲν τόπος συγκρίσεως, δεινὸς καθάπαξ καθέστηκε. μάλιστα δὲ ὁ τὰ μικρὰ παραβάλλων τοῖς μείζοσι. τοσαῦτα δὲ συγκρίνειν προσήκει, ὅσα καὶ ψέγειν καὶ ἐγκωμιάζειν, πρόσωπά τε καὶ πράγματα, καιρούς τε καὶ τόπους, ἄλογα ζῶα, καὶ πρὸς τούτοις φυτά· οὐ δεῖ δὲ συγκρίνοντας, ὅλῳ παραβάλλειν, ὕπτιον γὰρ καὶ οὐκ ἀγωνιστικόν, ἀλλὰ κεφαλαίῳ κεφάλαιον, ἀγωνιστικὸν γὰρ τοῦτό γε. ἐπεὶ τὸ διαιρεῖν ἐγκωμίου τρόπος, οὐ συγκρίσεως. σύγκρισις δὲ ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν, ἐπείπερ ὅλον ἐστὶ τὸ προγύμνασμα σύγκρισις.

DE COMPARATIONE,
qvæ σύγκρισις Græcè dicitur.

Comparatio eſt oratio ex collatione aliquid diſqvirens; qvo id, qvod comparatur, in majus extollat, aut oſtendat æqvale.

Comparantur autem vel bona bonis, vel bona malis, vel mala malis, vel parva majo-

ribus

ribus conferuntur. Prorſusqve comparatio duplicem habet vel laudem, vel vituperationem, vel alterutrum ex laude vituperationeque, compoſitum. Omnis autem comparationis locus admodùm difficilis eſt, præſertim ſi parva majoribus conferas.

Comparari verò omnia poſſunt, qvæ laudari, qvæqve vituperari.

Perſonæ,
Res,
Tempora,
Loci,
Irrationalia animalia,
Plantæ,

Non oportet autem comparantem totas res totis conferre, id enim ſupinum, inefficax, & neqvaqvam eſt pugnax: ſed capiti caput conferendum; hoc enim vehemens; atqve dividere totas, laudis eſt non comparationis. Comparatio autem in hoc non eſt poſita, qvando totum hoc præexercitamentum comparatio vocatur: ut

ΣΥΓΚΡΙΣΙΣ ΑΧΙΛΛΕΩΣ καὶ ἕκτορος,

Ἀρετὴν ἀρετῇ συγκρῖναι ζητῶν, ἀντεξετάζω τὸν τοῦ πηλέως πρὸς ἕκτορα. καθ' αὑτὰς μὲν γὰρ αἱ ἀρεταὶ τίμιαι, παραβαλλόμεναι δὲ, ζηλοτώτεραι καθεστήκασιν. γεγόνασι τοίνυν ἄμφω γῆς οὐ μιᾶς. ἐπαινουμένης δὲ ὅμως ἑκάτερος. ὁ μὲν γὰρ Φθίας ὅθεν ὁ τῆς ἑλλάδος

ος προσῆλθεν ἐπώνυμος, ὁ δὲ τροίας, ἧς ᾤκισαν θεῶν οἱ πρῶτοι γεγόνασιν. ὅσον δὴ τὸ ἐγενῆσθαι χώρας ὁμοίας οὐχ ἧττον εἰς ἔπαινον, τοσοῦτον ἕκτωρ ἀχιλλέως οὐκ ἀπολείπεται, καὶ γεγονότες γῆς ἐπαινουμένης ἀμφότεροι. ἄμφω τὴν ἴσην ἔχον συγγένειαν. ἑκάτερος γὰρ προσῆλθε διός. πηλέως μὲν γὰρ ἀχιλλεὺς αἰακοῦ δὲ πηλεὺς, καὶ διὸς αἰακός. ἕκτωρ τε ὁμοίως πριάμου καὶ λαομέδοντος. λαομέδων δὲ προσῆλθε δαρδάνου. δάρδανος δὲ διὸς ἐγεγένητο παῖς. καὶ προγόνου γεγονότες διὸς. πατράσι παραπλησίοις ἐχρήσαντο. ἀχιλλεῖ μὲν γὰρ πατέρες αἰακὸς καὶ πηλεὺς, ὧν ὁ μὲν αὐχμῶν ἐξαιρεῖται τοὺς ἕλληνας, ὁ δὲ λαπίθας ἀνελὼν, ἆθλον τῆς ἀρετῆς θεοῖς συνοικεῖν ἐκληρώσατο. ἕκτορι δὲ πρόγονος ὑπῆρχε δάρδανος, θεοῖς τὸ πρῶτον συνδιαιτώμενος, πατὴρ δὲ πρίαμος, κρατῶν πόλεως τετειχισμένης ὑπὸ θεῶν. ὅσον δὴ παραπλήσιον τὸ θεοῖς συνοικεῖν καὶ συνδιαιτᾶσθαι τοῖς κρείττοσι, τοσοῦτον ἕκτωρ ἀχιλλεῖ παραπλήσιος. καὶ γεγονότες ἐκ τοιῶν δὲ προγόνων. ἄμφω πρὸς ἀνδρείαν ἐτράφησαν. ὁ μὲν γὰρ ὑπὸ χείρωνι τρέφεται, τὸν δὲ, πρίαμος κατέστη τροφεὺς, φύσει τῆς ἀρετῆς εἰσφέρων διδάγματα. τὸ δὲ τραφῆναι πρὸς ἀρετὴν ἴσον ὂν ἐπ' ἀμφοτέροιν, ἴσην αὐτοῖς ἐπιφέρει τὴν εὔκλειαν. ἐπεὶ δὲ εἰς ἄνδρας ἄμφω προσῆλθον ἐφ' ἑνὸς πολέμου τὴν ἀριστείαν ὁμοίαν ἐκέκτηντο. πρῶτον μὲν γὰρ ἕκτωρ ἡγεῖτο τῶν τρώων καὶ προμαχῶν τροίας καθί-

σατο

στῦ πρόβολος, ἔπειτα θεοῖς συμμαχούμενος ἔμενε, καὶ κεῖσθαι πεσὼν παρέσχε τὴν τροίαν. ἀχιλλεὺς δὲ τ͂ μὲν ἑλλάδος ἐν τοῖς ὅπλοις ἡγεῖτο. καὶ πάντας φοβῶν κατηγωνίζετο τρῶας καὶ συναγωνιζομένην εἶχε τὴν ἀθηνᾶν, καὶ πεσὼν, ὧ κρατεῖν ἀφῃρεῖτο τὰς ἀχαιὰς. καὶ ὁ μὲν ἡττηθεὶς ἀνῃρεῖτο διὰ τ͂ ἀθηνᾶς, ὁ δὲ πρὸς ἀπόλλωνος βαλλόμενος ἔπιπτε. καὶ γεγονότες ἄμφω παρὰ θεῶν, ἐκ θεῶν ἀνῃρέθησαν. ὅθεν γὰρ τὸ γένος, καὶ τ͂ βίου τέλος εἰλήφασιν. ὅσον δὴ παραπλήσιος βίος καὶ θάνατος, τοσοῦτον ἕκτωρ ἀχιλλεῖ παραπλήσιος. ὧν ἕτερα πλείονα λέγει περὶ τ͂ ἀμφοῖν ἀρετῆς. εἰ μὴ τὴν δόξαν ἄμφω παραπλησίαν εἶχον τ͂ ἔργων.

COMPARATIO ACHILLIS ET HECTORIS.

Proœmium. *Volenti mihi virtutem conferre virtuti, cum Achille haud immeritò componendus fuerit Hector. Sunt quidem ipſæ per ſe virtutes nimirum abundè honeſtæ, comparatæ tamen admirabiliores videntur.*

A loco. *Patria ergò nati ſunt non eadem, laudata tamen uterq; Ille enim in Phythia; unde Græcis ipſius primùm prodiit cognomentum: hic verò Troja, cujus conditores Deorum quoque primi fuerunt. Quod ſi pari natum eſſe loco affert aliqvid ad laudem, nihil quidem hac in parte Achilli poſthabendus eſt Hector.*

A parentibus. *Nati autem uterque præclarâ patriâ, pa-*

rem

[...]em quoque generis habuerunt dignitatem: [u]terque enim ac Jovem originem ſuam ini[t]iumque generis ſui refert. Pelei enim filius Achilles fuit; Æaci verò Peleus, & Æacus Jovis. Sic quoque Hector Priami; Priamus autem Laomedontis, & Dardani Laomedon filius. Dardanus quoque Jove prognatus eſt.

Progenitore autem Jove nati uterq; reliquã quoq; majorum ſeriem habuerunt claritudine æqualem. Ut enim Achilles Æacum habuit & Pelea, quorum ille Græcos â ſiccitate, penuriaq; liberavit; hic Lapithis devictis ob egregiam virtutem Deæ conjugium eſt aſſecutus. Sic Hectoris Dardanus progenitor fuit, Deorum primum dignus habitus convictis; pater autem Priamus imperavit urbi, cujus muros ipſi quoque Dii fundarunt. Quod ſi non minus eſt, quam Deæ ſortitum eſſe conjugia, Deorum, idq; optimorum, menſâ convivioq; uſum eſſe, nihil eſt quòd quisquam majorum gloria Hectori præferat Achillem. A majoribus.

Talibus autem uterque majoribus procreati, ambo ad fortitudinis ſeſe ſtudia contulere: & ille quidem à Chirone educatus eſt, huic Priamus ipſe Præceptor velut naturæ quãdam viã, virtutis monumenta tradebat. Par itaque ſimilisq; educatio parem utrique conciliat laudem. Ab educatione.

Ut autem ad virile pervenere robur, eo- A rebus geſtis.

dem in bello par uterqve animi, virtutiſq[...] ſpecimen præbuerunt. Hector enim Troja[...] ducebat, ſoluſqve velut obex, propugnacul[...] qve civitati datus, tuebatur ipſam, ſtetiſq[...] qvamdiu faventibus Diis & auxiliaribus [...] uſus. Cadens deinde, ipſam qvoqve Troj[...] poſt ſe traxit atqve evertit. Achilles [...] Græcorum præerat armis, terroreqve o[...] vincebat Trojanos, Palladis fultus numin[...] qve auxilio, occumbensqve ſpem victori[...] reliqvum abſtulit Græcis.

A morte. *Et ille qvidem victus à Pallade interiit, [...] autem cecidit ab Apolline confixus, Na[...] ambo ex Diis, ambo qvoq; Deos habuere [...] auctores; utqve divinitus generis initia [...] vitæ etiam exitum accepere. Qvod ſi ſi[...] utriqve vitæ fuit ſimiliſqve mors utru[...] abſtulit; qvid eſt qvo non Hector par [...] qvoqve cedere debeat Achilli?*

Epilogus. *Plura erant, qvæ dicerem de utriuſqve [...] tute, niſi qvemadmodum in his, qvæ di[...] ita in reliqvis per omnia ipſorum gloria [...] æqvalis.*

SCHOLIA.

Comparatio, ſecundum Priſcianum, eſt ve[...] milium vel diverſorum, vel minorum ad maj[...] vel majorum ad minora collatio.

Differt ab ea, qvæ inter Schemata ſententia[...] meratur à Rhetoribus, qvòd hæc brevis ſit ex[...] natio, illa exercitationis ſtudio ſuſcepta, in[...] laudis vel vituperationis fuſius tractari ſolet.

Bona bonis, &c. Ut ſi Æneam Numæ comp[...] veris: Sapientiæ fortitudinem; Juſtitiam piet[...]

Bo[...]

ona malis, *&c.* Bonitas enim ex malorum
paratione magis eniteſcit ac effulget: ut, ſa-
tia comparata ſtultitiæ, pax diſcordiæ, ſo-
tas ebrietati.

Mala malis, *&c.* Ut ſi ebrietas cum adulterio
feratur, Philippus Echeto, Procruſtes Phalaridi.

Parva majoribus, *&c.* Rex exiguæ verbis
lli poſſunt: ut, ſi ex muſca feceris elephantem.

Duplicem habet laudem, *&c.* Per loca laudis
ceſſuri, comparabimus & urbem urbi, ex qva
t viri, & genus generi, & victum victui, &
feſſiones profeſſionibus, & geſta geſtis, & ea
e accidunt extrinſecus, ut diverſos mortis mo-
, & qvæ eam ſunt ſecuta. Similiter ſi arbores
nparare volueris, conferes etiam præſidentia
numina, & loca in qvibus naſcuntur, & fru-
s, & utilitatem, & ſimilia Res qvoqve ſi com-
es, extolles qvi primi eas invenerint, & eos
nferes. Præterea qvalitatem animi & corporis.

Alterutrum, *&c.* Alterutrum aliqvando
uperantes, alterutrum laudamus: ut ſi com-
remus juſtitiam & divitias.

Locus difficilis, *&c.* Unde fortem (ut Pri-
anus ait) oratorem exigit, & callidum, & ce-
rem, ut agiles poſſit ſemper facere tranſitiones.

Perſonæ, *&c.* Ut in oratione pro Cluentio,
i Mileſia & Oppianicus conferuntur. Ille à ſe-
ndis hæredibus pro abortu pecuniam acceperat.
c idem effecerat per alieni corporis cruciatum.
de Eraſmum, 2. copiæ.

Res, *&c.* Ita conferri poterit Academia aliqva
m alia, urbs cum urbe, locus cum loco, &c.

Totæ res totis, *&c.* Non fuerit neceſſe, inqvit,
aliqvam rem per omnes ſuas partes cum alia
nferas, ut caput Demoſthenis cum capite Cice-
nis, humeros cum humeris manus cum mani-
s, pedes cum pedibus. Sed magis, ut ſecundum
os generis demonſtrativi compares genus
[illegible]nenis cum genere Ciceronis, patriam

cum patria, educationem cum educatione, res geſtas cum rebus geſtis, &c.

Non eſt poſita, &c. In hoc comparationis progymnaſmate non eſt comparatio caput, qvia comparatio eſt tota præexercitatio. Non qvidem eſt caput, ſed comparatio diffuſa per omnes locos atqve partes.

Phthias &c. Φθία ὅθεν ὁ τῆς Ἑλλάδος προσ-θεν ἐπώνυμος. Unde Helladis cognomentum provenit. Eſt autem Phthia Theſſaliæ oppidum & regio, Achillis patria illuſtris. Dido apud Ovidium in Epiſtolis:

> *Non ego ſum Phthiâ, magnisqve oriunda My-*
> *cenis.*

Hinc Phthius. Idem in Briſeide:

> *Qvam ſine me Phthys caneſcant aqvora remi.*

Pomponius Mela Phthiam in Phthiotide ponit regione Græcâ. Et Hellas, Achaia regio, alio nomine Atthis dicitur. Eadem Theſſalia cognominata fuit, autore Plinio, lib. 4. cap. 7. Plura apud Thucydidem, lib. 1. Hellenes Græci appellati ſunt. Hellas autem dicta fuit à Deucalionis & Pyrrhæ filio, qvi Hellen appellatur.

Troja conditores, &c. Apollo & Neptunus cum Laomedonte, & Ili filio, patre Priami, mercede pacta, muros Trojanos condiderunt. Unde Ovidius ait:

> *Utilius ſtarent etiam nunc mœnia Phœbi.*
> *---Ceciditqve ſuperbum*
> *Ilium, & omnis humo fumat Neptunia Troja.*

Virg. in 3. Æneid. *Peles, &c.* Jupiter, ut Ovid. ait 6. Metam. ignem transformatus, ex Ægina Aſopi filia (qvam inde vocat Aſopidam) genuit Æacum, Æacus Pelea, Peleus ex Thetide Achillem: unde ab avo Æacides appellatur, à Patris nomine Pelides.

Priam

Priami, &c. Dictum ajunt ἀπὸ τοῦ πρίαμαι no, qvòd ab Hercule captus, auro fuerit redemtus.

Dardanus, &c. Jovis & Electræ filius. Ovidius 4. Faſtorum:

Dardanon Electrâ qvis neſcit Atlantide natum,
Scilicet Electra concubuiſſe Jovem?

Hinc Dardania dicitur Phrygia. Sicut à Dardani filio Troë, Troja, ab Ilo Trois filio Ilios, vel Ilion.

Alii genus Hectoris paullò aliter derivant. Jupiter, inqviunt, ex Electra genuit Dardanum; Dardanus Aſſaracum & Ilum, Ilus Laomedontem; Laomedon Priamum; Priamus Hectorem. Vide Tortellium.

Græcos liberavit, &c. Æacus tam cæteris virtute præſtitit, ut, cùm maxima ſiccitate in Græcia plurimi hominum corrumperentur, nullumqve illo huic auxilium inveniretur, poſtqvam magnitudo calamitatis excrevit, cum civitatum principes adierint, rogantes, ut tantum malum, tantamqve peſtem ab eis propulſaret: ſperabant enim, propter ipſius generoſitatem atq; eximiam pietatem qvam celerrime à Diis præſentium malorum liberationem inventurum. Nec ea ſpes eos fefellit. Itaqve voti compotes facti, in Æginа, ubi votum ille precesqve fecerat, commune omnibus Græcis ſacrum ædificavere. Atqve ex eo tempore, donec inter homines fuit, ſumma cum gloria vitam duxit. Poſtqvam verò migravit è vita, cum apud Plutonem Proſerpinamqve maximos honores aſſecutus eſſet, ad judicandas animas eis aſſediſſe fertur. Hæc ex Plutarchi Evagora.

Lapithis devictis; &c. Hi Theſſaliæ populi, Ixionis & Nobis filii, frænorum & ſtratorum inventores Virg. 3. Georg.

Luc. l. 2. 6. *Frena Pelethronii Lapithæ, gyroſqve dedêre*
Impoſiti dorſo, atq; eqvitem docuêre ſub arm
Inſultare ſolo, & greſſus glomerare ſuperb
Exſiluit, primus chalybem frenoſqve mem
dit
Theſſalicus ſonipes, bellis feralibus omen,
Spumavitqve novis Lapithæ domitoris h
benis.

Plura de Lapithis & Centauris apud Ovid. 1 Metamorphoſeon.

Thetis. *Dea conjugium*, &c. Hoc eſt, Thetidos. E autem (Θέτις) Pelei uxor, Achillis mater, Thetys (Τηθὺς) Cœli & Veſtæ filia, Neptu conjux, mater Nympharum. Hoc primam pr ducit, illud autem corripit. Virgilius 1. Geor

Teqve ſibi generum Tethys emat omnibus u
dis.

Claudian. lib. 1. de raptu Proſerpinæ;

Hinc latrat Getula Tethis, Lilybæaqve p
ſat Littera. Virgil.
Læva tenent Thetys, & Melite, Panopeaq
Virgo.

Ob egregiam virtutem, &c. Cùm Peleus i pugna contra Centauros ſtrenuè dimicaſſet, mu tiſqve aliis bellis atqve periculis probatus eſſ Thetida, Nerei filiam, immortalem, qvamvis ip mortalis, uxorem meruit: atqve ex omnibus, q antè fuere, ſolum in iſtis nuptiis hymenæ Deos cantaſſe, ferunt ut ait Plutarchus.

Chiron. *A Chirone educatus*, &c. Centauri ἀπὸ κεντεῖν, hoc eſt, à pungendo aut ſtimulando d cti, eqvorum ſtimulatores. Qvorum unus er Chiron, Saturni & Philyræ filius, optimus C tharœdus, Medicus, Aſtrologus. Ab eo Muſica Achilles didicit. Ovidius 1. de Arte:

Phil

Phillyrides puerum cithara perfecit Achillem
Æacidem: Chiron ego ſum præceptor amoris.

Ab eodem medicinam Æſculapius; Aſtrologiam Hercules didicit. Fuit autem juſtiſſimus omnium, qui, cùm tractaret ſagittas Herculis, unaqve lapſa pedem vulneràſſet, poſt nonum diem in ſignum Sagittarium verſus dicitur. Ovidius 5. Faſtorum;

Nona dies aderat, cùm tu, juſtiſſime Chiron,
Bis ſeptem ſtellis corpore cinctus eras.

Propugnaculum, &c. Πρόβολος accipitur pro tutore, defenſore, propugnatore. Alias dicitur ſcopulus, vel eminens in mari ſaxum.

Faventibus Diis, &c. Troja tantiſper faventes Deos habuit, nec capi potuit, dum fata Trojanorum permanſerunt integra. In fatis autem fuerunt Troili vita, Palladii conſervatio, illæſum Laomedontis ſepulchrum, eqvi Rheſi.

Victus à Pallade interiit, &c. Hector ab Achille fuit interfectus. Unde Virg. in 1. Æn.

Ter circum Iliacos raptaverat Hectora muros.
Exanimumqve auro corpus vendebat Achilles.

Sed Palladem habuit adjutricem, συναγωνιστρίαν, in pugna ſociam.

Ab Apolline, &c. Paris Achillem interfecit, in Apollinis Thymbræi templo, ſed ab Apolline directis in Achilleum corpus ſagittis, Virgilius in 6. Æneidos:

Phœbe graves Trojæ ſemper miſerate labores,
Dardana qvi Paridis direxit tela manusqve
Corpus in Æacidæ

Ovidius 13. Metamorphoſeon.

At poſtqvam cecidit Paridis Phœbiqve ſagittis,

Plutarchus in comparatione Dyſandri & Syl-
læ ait, Achillem interfectum à Paride inter
Portas.

COMPARATIO DEMOSTHENIS ET CICERONIS.

Exordium. Si non parvam laudem merentur, qvi divinorum ingeniorum gloria, cæterarumqve rerum conſpicuarum claritate pares enituerunt: non vulgarem ſibi vendicant Demoſthenes & Cicero, qvos viros ſummos per omnia pares natura produxit.

A patria. Patriam uterqve ſortitus illuſtrem: ille Græciam, uberrimum Atticæ eloqventiæ fontem; hic Italiam, Latinæ lingvæ parentem fæcundiſſimam.

A parentibus. Obſcuro natus uterqve parente, clariſſimus evaſit. Ille patrem vix ſeculo ſuo notum habuit, ut inqvit Valerius: de hujus item patre nihil (ut Plutarchus inqvit) eorum eſt proditum.

A majoribus. Generis ſeriem, qvam in majoribus humilem, & ingloriam acceperunt, ita virtutibus propriis illuſtrarunt, ut maximâ laudis claritate polleant in æternum.

Ab educatione. Ingeniorum ſpecimen ſub prima juventa ſtatim emicuit. Unde bonas inter diſciplinas educati, & præclaris artibus dicendi protinus addicti, ſummos in oratores evaſerunt, ſummamqve à foro curiaqve gloriam ſibi qvæſiverunt.

Ab inſtitutione. Ab optimis præceptoribus inſtituti fuerunt: Demoſthenes ab Iſæo eloqventiſſimo doctore; Cicero à Philone Academicô, & Milonè Apollonio, viris in docendo diſertiſſimis.

Ab exercitatione. Cicero Græcè & Latinè declamando ſe plurimum exercuit cum M. Piſone, & Pompejo. Et Demoſthenes vadoſis littoribus inſiſtens, declamationes fluctuum fragoribus obluctantibus, ede-

bat.

it, ut ad fremitus concitatarum concionum patientia duratis auribus in actionibus uteretur, ut it Valer: Fertur in Ciceronem primum in pronunciatione non minùs, qvàm Demoſthenem laboráſſe, unde omni cura, & Roſcium Comicum, t Æſopum Tragœdum obſervaſſe traditur: ut it Plutarchus.

In utroqve refulſit integritas, benevolentia & humanitas. unde cum Demoſthenes ab Atheniensi populo juſſus eſſet accuſare qvendam, recuſavit id facere; ut ergo adverſus eum reclamatio populi, qvemadmodum conſvevit, facta eſt, ſurrexit Demoſthenes, & inqvit; Vos me, viri Athenienſes, conſultorem habetis etiam invi- ti? calumniatorem verò, nec ſi velitis qvidem. it Cicero, cum Præfectus annonæ eſſet, ſortitusqve Siciliam, in miſſione frumenti, qvam apud urbem agere coactus erat, pleriſqve Siculis moleſtus graviſqve videbatur: ſed mox cum ejus integritatem humanitatemqve experti forent, eum veluti neminem ex aliis ducibus ſuis honore ſummo dignati ſunt.

Ad Rempublicam ſalutis publicæ conſervandæ ſtudio ſe contulere. Nactus autem Demoſthenes uberem in Rempublicam materiam & honeſtam pro Græcorum libertate adverſus Philippum, & in ea præclarè decertans, confeſtim nomen & gloriam aſſecutus eſt. Nec ſolùm ut diſertus, verùm etiam ut fortis vir ſuſpiciebatur, ut admiraretur ipſum Græcia, obſervaret Perſarum Rex, plurimus apud Philippum ſermo eſſet, confiterentur adverſarii, ſibi adverſus præclarum virum eſſe certamen. Et Cicero maximis periculis Rempublicam liberavit. Unde Juvenalis Satyr 8. eleganter inqvit: *A rebus geſtis.*

Qvis, Catilina, tuis majoribus atqve Cethegi

Inveniet qvicqvam ſublimius? arma tamen vos
Nocturna, & flammas domibus, ariſqve paraſtis,
Ut Braccatorum pueri, Senonumqve minores,
Auſi, qvod liceat tunica punire moleſtâ.
Sed vigilat Conſul, vexillaqve veſtra coercet.
Hic novus Arpinas ignobilis, & modo Romæ
Municipalis eqves, galeatum ponit ubiqve
Præſidium attonitis, & in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi
Nominis & tituli, qvantum non Leucade, qvantum
Theſſaliæ campis Octavius abſtulit udo
Cædibus aſſiduis gladio: ſed Roma parentem,
Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Ab auctoritate. Auctoritas in Republica par fuit, præſidio uterqve militarium hominum egebat: Demoſthenes Charetis, Diophetis, Leoſthinis: Cicero Pompeji, Auguſti; id qvod Auguſtus ipſe ad Agrippam, & Mecœnatem ſcribit.

A ſimili, qva mortem præceſſit fortuna. Duos Rhetores alios haud invenio, qvi ab obſcuris, parvisqve, facti ſint tanti, qvi Tyrannis ſe Regibus objecerint, filias amiſerint, patria ſua exſularint, reverſi ſint cum honore, rurſus fugitantes in adverſariorum pervenerint manus. Qvodſi natura fortunaqve viri utriusq; ſic, qvemadmodum artifices qvidam inter ſe, contendant; difficile judicatu eſt, magnisne moribus, an rebus geſtis ſimiliores reddiderit.

A morte. Unà cum patriæ libertate fuerunt exſtincti Demoſthenes Antipatri imperio per Archiam Phygorotheram, ſatellitum principem: Cicero Antonii juſſu per Herennium Centurionem. Et (qvod mirum) certis præſagiis utriqve mors denunciata fuit; illi ſomniis huic auſpiciis. Demoſthe-

moſthnes enim nocte per qvietem viſus erat cum rchia Tragœdiis in theatro certare, & cum il-lum ſuperaſſet, tamen defectu apparatus ab illo inci. Et Cicero cum in villa Cajetana eſſet, orvus in conſpectu ejus horologii ferrum loco morum excuſſit, & protinus ad ipſum tetendit, ac aciniam togæ eo usqve morſu tenuit, donec ſer-vus ad occidendum eum milites veniſſe nuncia-ret.

Ut Demoſthenis glorioſam, ita Ciceronis mortem æterna gloria fuit inſecuta, atqvi Tyrannos, qvorum nefario ſcelere ſuccubuerunt, infamiæ crimen perpetuum eſt comitatum. *Ab iis, qva mortem conſecuta.*

Plura dicenda eſſent; ſed cum cætera comparaturis facilia ſint collatu, operæ pretium eſt viſum, hæc paucis indicâſſe: qvæ reſtant autem ſtylo, manum injecturis reliqviſſe. *Epilogus.*

Ad conſimile genus exercitationis conferre poteris Philippum cum Pyrrho ex primo belli Macedonici libro apud Livium alioſqve auctores.

Item Philippum cum Alexandro, apud Juſtinum, lib. 9.

Item ex Plutarcho petas licebit exempla comparationum.
- Publicolæ, & Solonis.
- Alcibiadis, & Coriolani.
- Periclis, & Fabii.
- Annibalis, & Scipionis.
- T. Flaminii, & Philopœmentis.
- Ariſtidis, & Catonis.
- Timoleonis, & Æmylii.
- Lyſandri, & Syllæ.
- Ageſilai, & Pompeii.
- Dionis, & Bruti, &c.

CAP

CAP. XI.

ΟΡΟΣ ΗΘΟΠΟΙΙΑΣ.

Ηθοποιΐα ἐστὶ μίμησις ἤθους ὑποκειμένου προσώπου. διαφοραὶ δὲ αὐτῆς εἰσι τρεῖς· ἰδωλοποιΐα, προσωποποιΐα, ἠθοποιΐα· καὶ ἠθοποιΐα μὲν, ἡ γνώριμον ἔχουσα πρόσωπον, πλαττομένη δὲ μόνον τὸ ἦθος, ὅθεν καὶ ἠθοποιΐα προσαγορεύεται. οἷον, τινὰς ἂν εἴποι λόγους ἡρακλῆς εὐρυσθέως ἐπιτάσσοντος· ἐνταῦθα ὁ μὲν ἡρακλῆς ἔγνωσται, τὸ δὲ τοῦ λέγοντος ἦθος πλαττόμεθα. εἰδωλοποιΐα δὲ, ἡ πρόσωπον μὲν ἔχουσα γνώριμον, τεθνεὸς δὲ καὶ τοῦ λέγειν παυσάμενον, ὡς ἐν δήμοις εὔπολις ἔπλασε. καὶ ἀριστείδης ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν τεττάρων, ὅθεν καὶ ἠδωλοποιΐα προσαγορεύεται, προσωποποιΐα δὲ, ὅταν ἅπαντα πλάττηται, καὶ ἦθος καὶ πρόσωπον, ὥσπερ ἐποίησε μένανδρος ἔλεγχον. ὁ γὰρ ἔλεγχος, πρᾶγμα μὲν, οὐ μὴν ἔτι καὶ πρόσωπον, ὅθεν καὶ προσωποποιΐα προσαγορεύεται. πλάττεται γὰρ μετὰ τοῦ ἤθους καὶ πρόσωπον. ἡ μὲν οὖν διαίρεσις αὕτη. τῶν δὲ ἠθοποιιῶν, αἱ μὲν εἰσι παθητικαί. αἱ δὲ ἠθικαί, αἱ δὲ μικταί. καὶ παθητικαὶ μὲν, αἱ κατὰ πάντα, πάθος σημαίνουσαι; οἷον, δινὰς ἂν ἔποι λόγους ἑκάβη κειμένης τῆς τροίας· ἠθικαὶ δὲ αἱ μόνον ἦθος εἰσφέρουσαι. οἷον, τινὰς ἂν εἴποι λόγους ἠπειρώτης ἀνὴρ, πρῶτον θεασάμενος θάλασσαν, μικταὶ δὲ αἱ τὸ συναμφότερον ἔχουσαι, οἷον τινὰς εἴποι λόγους ἀχιλλεὺς ἐπὶ πατρόκλῳ κειμένῳ. βουλευόμενος πολεμεῖν, ἦθος μὲν

γὰρ

ῳ γὰρ βουλὴ, πάθος ἢ φίλος πεσὼν, ἐργά-
ι δὲ τὴν ἠθοποιΐαν χαρακτῆρι σαφεῖ, συντόμῳ, ἀνθηρῷ, ἀπολύτῳ, ἀπηλλαγμένῳ πάσης πλοκῆς τε καὶ σχήματος, καὶ διαιρήσεις ἀντὶ κεφαλαίων τοῖς τρισὶ χρόνοις, ἐνεστῶτι, παρῳχηκότι καὶ μέλλοντι.

DE ETHOPOEIA.

Ethopœia eſt imitatio & expreſſio morum perſonæ ſubjectæ.

Imitationis autem tres ſunt differentiæ	Εἰδωλοποιΐα,
	Προσωποποιΐα,
	Ἠθοποιΐα.

Eſt quidem Ethopœia, quæ notam habens perſonam, mores ſolùm effingit; ut, qualia faceret verba Hercules, Euryſtheo ſibi imperante. Hic notus quidem eſt Hercules, dicentis verò effingimus mores.

Idolopœia eſt, quæ perſonam habet notam, ſed defunctam, & loqui non potentem; quemadmodum ἐν Δήμοις *Eupolis finxit, ut Ariſtides* ἐν τῷ ὑπὲρ τῶν τεσσάρων. *Unde etiam Idolopœia vocatur.*

Proſopopœia eſt, quando finguntur omnia, & mores, & perſonæ: quemadmodum Menander fecit argumentum. Argumentum enim nec rem nec perſonam habet propoſitam; unde Proſopopœia eſt dicta: fingitur enim ipſa cum moribus perſona.

Divi-

jam miſera unius filii mater, quæ antea ... multis conſpicua incedebam. At, qua... ſatius foret ſterilem fuiſſe potius, quàm ... lacrymas, atque luctus fœcundam? Longè ... nim infeliciori loco ſunt hæ, quæ orbitatē ſu... deflent, eis quæ nunquam pepererunt. H... enim quod experimentum amoris filior... ſumpſerunt, deſtitutis poſtea acerbiſſimum e...

Sed infelicem me! quæ parem ei, qui me g... nuit, ſum experta fortunam. Orta enim ... Tantalo, qui convictu Deorum felix, tan... ab eâ eſt Deorum amicitiâ evolutus, hu... quoque cladibus malis, approbo me eſſe gen... Conjuncta enim ſum Latonæ: perq; hanc ipſ... nunc hic opprimor malis, & ipſius famili... tatem filiorum orbitate deploro. Hicq; m... finis cum Dea convictus, ut in calamitat... degam. Prius namque quam ipſi ſum ... gnitæ Latonæ, felicior ipsâ fui mater: ut ... tem ſum illi notior facta, deſolata ſum libe... quorum antea quam me noſſet ipſa, inſig... fui multitudine beata. Jacet illo ſexus utriu... latus numerus mihi ſum num in luctum. Q... me vertam infelix? ad quæ deflectar? qu... mihi ad tot defunctos liberos ſufficiet ſep... chrum? Miſeram me; in tantis malis m... ipſe quoque me deſerit calamitatum meo... rum honor, & infelici juſta intermittun... tur.

A futuro. *Verum enimvero quid iſta queror, ac de... ploro; cum à Diis, ut me in aliam natura... tran...*

anſmutent, impetrare liceat? Unum hoc iſeriarum mearum video remedium, ut alicujus, quod ſenſus vitaque ſit expers, rmam commuter. Sed vereor miſera, & quoque, quamvis mutata, inter lacrymas ere non ceſſem.

SCHOLIA.

Ethopœia, à Priſciano vocatur allocutio, ſermonis imitatio, ad mares & ſuppoſitas perſonas commodata. Qvintil. lib. 9. cap. 2. Imitatio, iqvit, eſt morum alienorum: qvæ ἠθοποιία, , ut alii malunt, μίμησις, dicitur: verſatur & dictis, & in factis. Expreſſio morum eſt, & adtuum, unde nomen habet. *Ethopœia.*

Hercules Euriſtheo, &c. Hercules Jovis & lcmenæ filius, Unde Ovidius Metam. 9. Dictus qvaſi aëris gloria Macrob. 1. Satur. cap. . Revera Herculem, ſolum eſſe, vel ex nomie claret. Hercules enim qvid aliud eſt niſi Heas, id eſt, aëris, κλέος? Qvæ porrò aëris gloria ſt, niſi ſolis illuminatio? cujus receſſu ſpiritus ecultur profunditate tenebrarum. Coactus ait multa adire pericula, Junone impellente, & mperante Euryſtheo, vide Boccatium lib. 12. c. 34. uit autem Εὐρυσθεύς Stheneli Mycenarum Regis lius Ovidius in Epiſtolis.

Qvem non mille feræ, qvem non Stheneleïus hoſtis,
Non potuit Juno vincere; vicit amor
——— Duros ut mille labores. *Virgil. l. 8. Æneid.*
Rege ſub Euriſtheo fatis Junonis iniqvæ
Pertulerit.

Εἰδωλοποιΐα, *&c.* Hanc ſimulacri fictionem ppellat Priſcianus. Fit cum mortuis verba dantur.

U Qvod

Qvod facit Cicero pro Cælio, verba dans Appio Cæco contra Clodium, Livius l. 6 belli Punici: Si ab inferis exſiſtat Rex Hiero, fidiſſimus imperii Romani cultor, qvo ore aut Syracuſas aut Romam ei oſtendi poſſe, cum, ubi ſemi rutam ac ſpoliatam patriam reſpexerit, ingrediens Romam in veſtibulo urbis propè in porta ſpolia patriæ ſuę viſurus ſit? Item, Cicero in Confirmatione: Qvod ſi nunc L. ille Brutus reviviſcat, & hic ante pedes veſtros adſit, non hac utetur oratione? Ego Reges ejeci; vos Tyrannos introducitis. Ego libertatem, quæ non erat, peperi; vos partam ſervare non vultis. Ego capitis mei periculo patriam liberavi; vos liberi ſine periculo eſſe non curatis.

Item Hector occiſus, apud Virgilium in ſecundo:

Heu fuge, nate Deâ, teqve his, ait, eripe flammis
Hoſtis habet muros; ruit alto à culmine Troja,
Sat patria, Priamoqve datum, ſi Pergama dextra
Defendi poſſent, etiam hac defenſa fuiſſent.
Sacra ſuosqve tibi commendat Troja penates.
Hos cape fatorum comites, his mœnia qvære
Magna pererrato ſtatues qvæ deniqve ponto.

Item Polydorus in tertio:

Qvid miſerum, Ænea laceras? jam parce ſepulto,
Parce pias ſcelerare manus, non me tibi Troja
Externum tulit, haud cruor hic de ſtipite manat.
Heu fuge crudeles terras, fuge littus avarum.
Nam Polydorus ego, hic confixum ferrea texit
Telorum ſeges, & jaculis increvit acutis.

Idem apud Euripidem, in Hecuba, inqvit: Sum profectus à profundis manibus, &c.

…Eupolis, &c. In Comœdia, cui nomen fuit inditum. Eupolis autem erat veteris, cui magna fuit licentia, comœdiæ ſcriptor.

Eupolis atqve Cratinus, Ariſtophanesqve poëta, Horat. I. ſer.
Atqve alii qvorum comœdia priſca virorum eſt,
Si qvis erat dignus deſcribi, qvod malus, aut fur,
Qvod mœchus foret, aut ſicarius, aut alioqvi
Famoſus, multa cum libertate notabant, &c.

Submerſus autem ille fertur ab Alcibiade, qvòd …dam illius crimina carpſiſſet.

Ariſtides, &c. Hic in oratione qvadam Rhe…icen defendit, & encomion canit introducto… qvatuor, Themiſtoclis, Miltiadis, Cimonis …Periclis.

Proſopopœja, &c. Hanc Priſcianus reddit con…rmationem. Qvæ eſt, qvando alicui rei contra …turam datur perſona loqvendi. De qva vide …iceron. 4. ad Herennium. Idem patriam lo…qventem facit in Catilinam, inqviens; Nullum …m tot annis facinus exſtitit, niſi per te, nullum …gitium ſine te: tibi uni multorum civium neces, …bi vexatio direptioqve ſociorum impunita fuit … libera. Tu non ſolùm ad negligendas leges, … qvæſtiones, verùm etiam ad evertendas per…ngendasqve valuiſti. Superiora illa, qvanqvam …renda non fuerunt, tamen, ut potui, tuli. …unc verò, me totum eſſe in metu propter te u…um: qvicqvid increpuerit, Catilinam timeri: …ullum videri contra me conſilium iniri poſſe, …vod à tuo ſcelere abhorreat, non eſt ferendum. …vamobrem diſcede, atqve hunc mihi timorem …ipe: ſi verus, ne opprimar: ſin autem falſus, ut …dem aliqvando timere deſinam.

Et Ovidius 2. Metamorphoſ. introducit T
lurem, ita loqventem:

Si placet hoc, meruiqve, qvid ô tua fulmi
ceſſant,
Summe Deum liceat periture viribus ignis,
Igne perire tuo, clademqve autore levare.
Vix eqvidem fauces hæc ipſa in verba reſol
(Preſſerat ora vapor) toſtos en aſpice crines,
Inq; oculis fumum: volitant ſuper ora fav
Hosne mihi fructus, hunc fertilitatis honor
Officiiqve refert, qvòd adunci vulnera ma
Raſtrorumqve fero, totoqve exerceor ann
Qvod pecori frondes, alimentaqve mitia, fr
ges.
Humano generi, vobis qvoqve thura miniſtr
Sed tamen exitium fac me meruiſſe; qvidun
Qvid meruit frater? cur illi tradita ſorte
Æqvora decreſcunt, & ab æthere longiùs
ſunt?
Qvodſi nec fratris, nec te mea gratia tang
At cæli miſerere tui; circumſpice, utrinqu
Fumat uterqve polus: qvos ſi vitiaverit ign
Atria veſtra ruent: Atlas en ipſe laborat,
Vixqve ſuis humeris candentem ſuſtinet axe
Si freta, ſi terræ pereunt, ſi regia cæli,
In chaos antiqvum confundimur. Eripe fla
mis,
Siqvid adhuc ſupereſt, & rerũ conſule ſumm

Menander fecit argumentum, &c. Menand
poëta Comicus fuit, Gellius lib. 15. cap. 4. ſcrib
ab eo relictas fuiſſe centum & octo, vel (ſecun
dum alios) centum & novem comœdias: ſed
mines ad noſtra tempora non pervenerunt. Cæ
terùm ut Menander habuit Φάσμα, ita ἔλεγχ
in qvo res erat; nulla autem vera, ſed ficta perſo
na. Cataneus reprehenſionem vertit. Aphtho
ait: ὁ γὰρ ἔλεγχος πρᾶγμα μὲν, οὐ μὲν ἔ
καὶ πρόσωπον. Hoc eſt, Redargutio res qvidem,
non

...m autem perſona. Ut ſi qvis illum introdu-
...it loqventem, carpentemqve faciat hominum
...ores, aut vitia. Sic moriam Eraſmus intro-
...uxit. Agricola reddidit; argumentum, qvod
(ut ait Cicero ad Herennium) eſt res ficta,
...væ tamen fieri poſſit, ut argumenta Comœ-
...arum.

Paſſiva, &c. A Priſciano *paſſionalis* appellatur,
...r qva paſſio, id eſt, commiſeratio perpetua indu-
...ur, ut qvibus verbis uti potuiſſet Andromache,
...ciſo Hectore: fuit autem ea uxor Hectoris, a-
...imo virili prædita; unde à virili pugna nomen
...rtita.

Moralis, &c. In qva continentur mores, ut
...ibus verbis potuiſſet uti ruſticus, eum primum
...pexit navem.

Patroclo, &c. Hic cùm in patria cædem feciſ- *Patroclus.*
...t, in Theſſaliam confugit ad Achillis patrem.
...enœtii Regis Lacrenſis filius fuit.
Ovidius primo de Ponto:

Cæde puer facta Patroclus Opunta reliqvit,
Theſſalicamq; adiit hoſpes Achillis humum.

Amicus fuit Achillis, & ſub hujus armis in-
...fectus:

Sive Menœtiadem falſis cecidiſſe ſub armis, *Ovid. in*
Flebam ſucceſſu poſſe carere dolos. *Epiſt.*

Achillis autem verba, qvæ potuiſſet Patroclo
...terfecto, facere, complecterentur paſſionem fu-
...ris amici, & moram de bello in Trojanorum
...dictam ſuſcipiendo cogitantis.

Affectum amicus occiſus, &c. Hujus enim Pro-
...ymnaſmatis uſus eſt, ut exercitii ſtudio perſona-
...m omnium affectus imitari, apteasqve materiæ,
...nſuum, ſententiarum, verborumqve formas
...ccommodare coneris. Alia enim oratio pru-
...entis hominis & pacati: alia inſipientis & irati:
...lia timentis, gaudentis, lugentis, ſenis, juvenis,

viri, fœminæ, matronæ, ſcorti; Vide Emporium Sophiſtam.

Amicus, &c. In Aphthonio habetur: Ἦθος γὰρ ἡ βουλὴ, πάθος δὲ φίλος πο...

Ex hujus cum difficultate, tum utilitate; Vide Qvintil. l. 3. c. 1.

Qvintil. lib. 6. cap. 3. πάθος inqvit, atque ἦθος ex eadem natura ſunt, ita ut illud majus ſit, hoc minus; ut amor πάθος, caritas ἦθος; πάθος concitat; ἦθος ſolet mitigare: ... mores ſunt, qvibus plerumqve ruſticos, ſuperſtitioſos, avaros, timidos, ſecundùm conditionem propoſitorum effingimus mores eorum imitamur, & ex his ducimus orationem. Diverſum ... huic, qvod πάθος dicitur: quodqve nos affectum propriè vocamus, & ut proximè utriusque differentiam ſignem, illud comœdiæ, hoc tragœdiæ ſimile.

Sunt, qvi Ethopœjæ ponunt triplicem expreſſionem:

- Morum, quam prolixiorem ... dunt, ut ingeniorum, virtutum, ... tiorum, thraſonis, aut tyranni.
- Naturalium propenſionum, inclinationum, Φυσικῶν ϛοργῶν hoc e... affectuum innotorum ut amoris paterni in liberos, caritatis affiduum cognatorumqve inter ſe.
- Affectuum leviorum; ut cùm animos erigimus in ſpem, aut lætitiam.

Dicendi genere dilucido, &c. Σαφ... perſpicuo de qvo ſupra in Narratione Macrob. Saturnal. cap. 2. ponit dicendi genera 4.

Copioſum, in qvo Cicero dominatur.

Breve; in qvo Salluſtius regnat.

Siccum; qvod Frontoni adſcribitur.

Floridum & pingue, in qvo plinius Secundus luxuriatur. Plura dicendi genera profert Eraſmus in Copiæ cap. 123.

Trib...

Tribus temporibus, &c. In præſenti inſtantis . . . tunæ permutatio, & ærumnæ recenſentur. præterito, potiſſimum eæ conſeruntur cum in- . . tuniis parentum, vel majorum. In futuro . . um eventus, malorum fines adducuntur, vel . . ſilia, qvorum ratione, tantis malis ſuccurri . . ſit.

Niobe, &c. Hæc Tantali filia, Pelopis ſoror. . . phionis uxor. Fuit autem fecundiſſima. . . nc Juvenalis ait Satyr. 6.

Atqve eadem ſcrofâ Niobe fecundior albâ.

Qvæ ſecundum Diodorum Siculum 5. Hiſto- . . rum, ſeptem filios, totidemqve filias ſecundum . . vidium in Metamorph. Septem filios, Iſmenon, . . pylum, Phædimum, Tantalum, Alphenora, De- . . ſichthona, Ilionea: Secundum Boccatium, . . b. 5. cap. 31. qyatuordecim. Vide Gellium, lib. 20. . . 6. Homerum, Iliad. ult.

Sed infelicem me, &c. Fabula Niobes ſi- . . nificat, mulierum ſuperbiam exitioſam eſſe. . . n ſummum enim illa malum incurrit; (ut Nio- . . es mala proverbialiter maxima dicerentur & . . cerbiſſima) qvòd paſſa fuit, qvod ſe Latonæ . . præpoſuiſſet.

Etenim apud Ovidium:

Qvis furor, auditos, inqvit, præponere viſis
Cæleſtes? aut cur colitur Latona per aras?
Numen adhuc ſine thure meum eſt?

Orta ex Tantalo, &c. Unde Tantalus ab Ovidio dicitur: Tantalus autem Jovis & Plotes filius, Rex Phrygiæ ditiſſimus. Unde Tantali talenta abierunt in proverbium. Primò fortunatus fuit: deinde, cùm Deorum ſecreta hominibus prodidiſſet, detruſus fuit ad inferos. Ovidius, 2. Amorum Eleg. 2.

Quærit aquas in aquis, & poma fugacia ca-
ptat
Tantalus: hoc illi garrula lingua dedit.

Porrò Tantali fabulam paucis explicat in-
qviens:

Nec bibit inter aquas, nec poma natantia carp-
Tantalus, infelix, qvem ſua fata premunt.
Divitis hæc magni facies erit, omnia late
Qui tenet, & ſicco concoquit ore famem.

Hujus genus, &c. In ſimilem (inqvit) parentis calamitatem incidi. Qvemadmodum ab initio pater felix erat Tantalus; ita ego beata. Jam ego miſera; ſicut & ille. Qvem in Cratylo ſcri-bit Plato dictum qvaſi ταλάντατος, hoc eſt, infe-liciſſimum. Hujus ſupplicia adeò gravia, ut proverbio locum fecerint, *Tantali ſupplicia*, & *Tantali lapis*.

Latona, &c. Hæc Cœi Titanis filia, Apolli-nis & Dianæ mater, à parente Titanis appellata; ut à matris nomine Apollo Latoides, & Diana Latois. Unde Niobe apud Ovidium, Metamor-phoſis 6.

Qvoqve modo audetis natam Titanida Cœi
Latonam præferre mihi? cui Tantalus auctor,
Cui licuit ſoli ſuperorum tangere menſas.

Atqvi contra ſententiam Ovidii Diodorus Si-culus l. 6. dicit Phœbes & Saturni filiam.

Aliam naturam, &c. Niobem præ nimio do-lore in ſaxum vel marmor converſam ajunt: illud innuentes, maximo dolore eam diriguiſſe. Ovi-dius id Metamorph.

Diriguitqve malis, nullos movet aura capillos,
Qvaqve ſuperba parens ſaxo per corpus oborto,
Nunc qvoqve Mygdoniæ flebilis aſtat humo.

A Statio in ſylvis Sipyleia mater appellatur, qvoniam facta ſaxea, turbine venti,

Jo

In Sipylum rapta eſt, ubi fixa cacumina montis,
Liqvitur, & lacrymis etiam hunc marmora manant.

Senſu vitaqve expers, &c. Fabula Niobes hoc habet verum: Niobe fingitur ex homine conversa in lapidem, qvoniam imaginem lapideam ſupra tumulum liberorum ſuorum ſepulchra poſuerat. Qvod Palæphatus ſe vidiſſe ſcribit.

ETHOPOEIARUM EXEMPLA.

Primum argumentum tale eſt.

Qvænam verba Gerhardus Noviomagus ex lipothymia ad ſeſe rediens olim potuiſſet dicere, cum ejus Witebergam profecturi caput, Latrones ſecuri diffiderant, ipſum apud Crunonis vicum humi ſtratum ſpoliaverant, & fugitivi mortuum credentes in ſylva reliqverant. *Gerhardus Noviomagus.*

Vetus illud dictum, nemini fidendum eſſe niſi cum qvo prius modium ſalis abſumſeris; eſſe verisſimum experior. Qvos fidos itineris comites arbitrabar, ii crudeliſſimi ſicarii jugulum mihi petierunt: multisq; vulneribus inflictis, ſyntecticum reliqverunt: qvi ab ineunte ætate bonis literis ac virtutibus invigilando perſvaſum habebam, ſtudioſis hominibus tutam ubiqve profectionem patere. Credebam Horatio, qvi ſcripſerat, integros vitæ, ſceleriſqve puros, non egere Mauri jaculis, nec arcu ſive per Syrtes, ſive per inhoſpitalem Caucaſum iter eſſent facturi. At ego licet non apud Scythas ἀνθρωποφάγους verſari jubebar, ſed apud homines (qvos à Germana caritate non alienos ſperabam fore,) Germanos: tamen longè prudentius feciſſem, ſi noſtri (qvo friget omnis caritas) ſeculi tam impunitã peccãdi licentiã ante oculos mihi poſuiſsẽ nec ſolus neq; inermis *Exordium à præſenti.*

 pro-

A futuro. Sed qvid iſtorum recordor, qvæ magis ac-
cant memorata, qvàm dolorem minuunt: Un
reſtabit, ut ſuplex ad aſylum Dei Opt. Max. co
fugiam. Hic eſt unica ſalutis arx: ipſum ora
huic ſupplicabo, huic peccata mea confiteb
atqve precabor, ut me liberet ex hoc tanto m
Conſolator optimus. Cujus divina provide
ad noſtri emendationem atqve ſalutem omnia
ri permittit. Ille Pharaonem, ille alios in
ravit, & ad affligendum ſibi dilectum popu
ſæpius inſtigavit. Ille rurſus Tyrannum flu
bus obruit, & ab omnibus miſeriis inſontem g
gem eripuit: in hoc fortem apparere, in h
unum ſpem erigere, præſentiſſimum ærum
rum cunctarum remedium eſt. Qvo poſthab
rebus in humanis mentem occupatam habere, m
gis erit dolorem augere, qvàm mitigare, au
mnino tollere.

ALIUD EXEMPLUM CONTINEN

*qva verbis Hercules Euriſtheo ſibi imperan-
te potuiſſet facere.*

*A præſen-
ti.* Multi ſunt infortunati, ſed nemo magis, qv
ego ſum, infelix; qvi miſer qvarta natus lu
calamitates varias & plurima mala patior.

Non ſufficiunt, qvæ retroactis annis ani
fortiſſimo tuli: qvæ noverca Juno mihi præpar
vit. Hæc ſerpentes immiſit, qvæ me puerum i
cunis occiderent: mox Euryſthean ſtimulis n
vercalibus impulit, ut in varia periculorum gen
ra me protrudens, è medio tolleret. Vari
igitur tempeſtatibus ego jactatus fœdante
peregrino templa cruore Buſyrin domui. E
cùm eſſem.

Solis Amazonio cinctus Stymphalidis arcis,
Non cadere Anteo, non creſcere procuit hydr
Non cervam volucres eripuêre pedes, &c.

Se

...qvis finis, qvis modus, Euryſthea, furoris atq; ...rannidis tuæ futurus? Qvin parcis ætate con... ...ſto; Manliana atqve Phalaridis imperia longè ...is humaniora. Tu qvam, Lycha, veſtem à ...eianira miſſam huc pertuliſti, nimirum Junoni ...tam, mihi pernicioſam futuram, imbutum ve... ...no Lernæo munus eſt? unde novam peſtem ...ffluxuram video, cui nec virtute poterit reſiſti, ...telis, neqve armis, ſed pulmonibus errabit ...is edax nimis, & per omnes paſcetur artus. ...de Ovidium, 9. Metamor. Et Claudianum in ...fatione libri ſecundi de raptu Proſerpinæ. ...rgilium Æneid. 8.

...ERTIUM EXEMPLUM, CONTI... ...*nens qvalia verba Dives ad inopiam redactus poſſet facere.*

...Multa mihi in unum locum confluunt incom... ...da, qvæ meum pectus pulſant, ſimul multiplex ...umnam exercitam habet paupertas. Ubi ſpes ...eas collocem, non habeo. Nunc tandem ex... ...rior infelix, omnes modis omnibus, qvi ...uperes ſunt, miſeros vivere. Qvid enim; me... ...ercule, miſer eſt homo, qvi ipſe ſibi, qvod edat, ...gitur qværere, & id ipſum ægrè invenit; lon... ...è miſerior, qvi & ipſe qværit, & nihil invenit: ...nium miſerrimus, qvi, cùm ipſe cupiat, qvod ...at, non habet. Hujus farinæ ſum ego miſer, ...i Crœſo jam dudum felicior habitus, jam autem ...dro pauperior, atqve leberide nudior, non poſſi... ...eo, ubi pedem ponam. Etenim omnia vel ho... ...s abſtulit, vel incendium abſumſit.

...Florentiſſimo jampridem mihi divinæ qvaſi vir... ...lla ſuppetebant omnia. Et divitiarum copia fre... ...s, omnia vel facere, vel dicere audebam, ut re... ...ſa fontes argenti locutos animadvertiſſes. Mala

etiam

...ad præſentia.

QVINTUM EXEMPLUM

continens qvæ verba taurorum cornibus alliganda protulerit Antiope.

Antiope.

Qvæ fuit Nyctæi in Leſbo Regis filia; und
Nyctæis appellatur, uxor Lyci Thebanorum Re
gis: peperit ex Jove Zethum & Amphione
Varias ærumnas experta, à Circe in montem d
ducta, ut taurorum cornibus ardentes tædas h
bentibus ſuſpenſa interficeretur.

Perſius Satyra prima:

Antiope ærumnis cor luctificabile fulta.

A præſentia.

Qvænam in terris femina poterit vivere, q
tantis malis jactetur, qvantis in præſentia
ego? cujus luctus miſerabili proverbio lo
facit. Omnium beatiſſimam me fore puta
qvæ Regina duos Jovis Optimi Maximi filios p
periſſem; alterum à Diana dilectum, venatio
bus illuſtrem; alterum artis Apollineæ periti
mum, qvi non ſolum Deos atqve homines, ſ
etiam feras & ſaxa teſtudinis cantu permovere
eſt. Qvæ duo cariſſima pignora jam non a
plius videre, nec amplecti datur, ſed (heu m
hi) genere mortis teterrimo jam dilacera
cogor relinqvere.

Utinam ego nunqvam fuiſſem in hanc luc
edita! Qvid mihi profuit, Regis filiam, qvid R
gis uxorem, qvid ab ipſo Jove gravidam fuiſſe
Qvorum omnium qvo major gloria præfulſ
tanto caſus gravior, & acerbior mihi modo ca
mitas inſurgit. O fors fortuna, ut nunqva
perpetuò es bona! O qvàm potens, qvàm va
bilis; tantum juris atrox qvæ tibi vendicas!

Cæterùm, qvid prodeſt fletibus indulger
Qvin potius ad Deorum auxilia confugio, ſu
pliciter oratura, ut oppreſſæ ſubveniant, fine
qve malorum faciant. Sed qvi propiores e
vicini, ſuccurritè! O populares, auxiliamini,

au

ærumnas meas, commiſereſcentes, ab hiſce crudeliſſimæ Circes vinculis ſemimortuum eripite.

SEXTUM EXEMPLUM,

continens qvæ verba Andromache captiva, patrio ſolo everſo, & marito occiſo, potuiſſet dicere.

Erat autem Andromache uxor Hectoris, & Eëtionis filia, Regis Thebarum in Cilicia. Unde Ovidius in tertio de arte ait:

---nunqvam

Thebais Hectoreo nupta reſedit eqvo,

Homerus Iliad. 6.

Ἀνδρομάχη θυγάτηρ μεγαλήτορος Ἠετίωνος.

Filia magnanimi fuit Andromache Eetionis:

O me miſeram! qvæ divitiis & honore ſidera jam pridem adibam, nunc maximas in ærumnas præcipitata ſum. Omne mihi gaudium, omnis voluptas, omnis deniqve vitæ jucunditas eſt erepta. Solus me dolor aſſiduus excruciat, continuus mœror exhaurit, perpetuæ lacrymæ conſumunt; tabeſcor deflendo fortiſſimum meiqve amantiſſimum Hectorem maritum; exſtingvor lugendo filium dulciſſimum, qvem pater ipſe Scamandrium, alii maluerunt Aſtyanacta, qvod urbem tutaretur, vocare. Qvibus occiſis, omnem ſpem amiſit, ut orbatæ jam nihil ſuperſit, niſi ſuſpendio arbor deligenda. *A præſenti*

Fatalis qvædam neceſſitas incumbit mihi, & adamantina ærumnarum catena traxit, ut in ipſiſſimam malorum lernam inciderim. Qvippe ut modò Trojam Græci, ſic olim Achilles patriam Thebas evertit: patrem Eëtiona ſuſtulit, ſeptemqve uno die fratres interemit, & pretio matrem redemtam ante paternas ædes interfecit; ubi pater *A præterito.*

olim ac fratres beati regnarunt, ibi nunc inge
ſolitudo, fruticeta, pecorumqve ſunt paſcua
Troja jam in cineres converſa, cùm marito fili
occiſus, ut nihil ſolatii reſtet vel apud amicos, v
affines. Qvo igitur infelix me conferam? q
locorum abducar captiva? O utinam, qvo d
me parens enixa fuit, aliqvis turbo rapuiſſet; a
tellus ima dehiſcens ad umbras me pallentes ad
giſſet!

A futuro. Sed cur me luctu macero? cur non potius ad v
ctoris pedes provolvor! enixè rogatura, ne in m
ſeram nimium ſæviat, tot aliqvi malis oppreſſa
Ah! qvàm vereor, ne victoria forſitan inſoleſce
ille, mihi graviter ſit inſulturus, ut mors poti
qvàm vita, ſit exoptanda.

Idem argumentum Sophiſta Libanius tracta
ab Eraſmo Roterodamo Latinum factum: cuj
verba non piguit adſcribere.

SEPTIMUM EXEMPLUM,

continens qvæ dixerit, Andromache, interfecto Hectore.

DECLAMATIO.

Andromache. Evenit, qvod timebam, & verba mea deſpicie
Hector, ad optima hortatam eſſe cognovit. A
monueram, ut ſibi parceret: ille verò contrà ſua
ſalutē vilem habuit: ergò exſtinctus eſt, non me
(proh Dii!) in manibus, verùm ab Achille. Qvo
ille occubuit, hoc eſt, interiiſſe Priamum, Hecu-
bam, fratres, hunc ipſum puellum, me, civita-
tem omnem. Ille tuebatur Ilium, A qvo igitu
poſthac ſervabatur, intereunt, occiderunt o-
mnia, facta ſum Mulierum infeliciſſima. Qvanta
me felicitate, cujus guſtum modò dederat for-
tuna, ſpoliavit! Erant mihi in regiis pate
ac mater, tum fratrum chorus, nitidaqve ac lau

omnia. Accedebat ad hæc aliud, maximum nium, conjux Hector, bellator inſignis. Spe-bat, beata dicebat. Etſi qvis audiens me An-machen appellabat, cognominis vice adjicie-t, imperatoris, victoris fortunatam. Opor-tat igitur in eadem fortuna pariter conſeneſ-ce. At non paſſus eſt ſævus iſte Achilles, qvem idem in meum exitium produxit Thetis; pa-m mihi ademit, trucidavit fratres, ſervitutem tri injecit: deinde reſtituta eſt, ac ne ea qvidem ereſt. Et hæc gravia qvidem; verùm tu tole-iles reddebas ærumnas, Hector, atqve unus eſtabas omnia, & qvibus eram orbata, ea rebar ſſe per te. Sed occiſus es, accepiſti vulnus i os rapimur, inſtant triſtia, impendet periculum, minet incendium. Videre mihi videor Tro-nos cædi; uxores per vim indignè tractari; libe-s trahi; videre ferrum, videre flammam. Aper-eſt hoſtibus Troja, te haud ampliùs pro portis ropugnante. Ah puer! forte prehenſum te viſpiam hoſtium ad turrim adiget. Stre-nus erat pater, à te pœnas repetent Græci. Me rſitan occidet alia vis. Atqve in hoc qvidem rtunatæ erimus. At non continget! ſervitus e manet & famalatus, plagæ, & in extremum qve ævi lacrymæ. Haud etiam ſcio, an viſura m terram qvod acerbiſſimum eſt, concubitum gar pati ejus, qvi interemit Hectorem.

OCTAVUM EXEMPLUM: DE Medea ſuos mactatura filios.

Declamatio Libanthi Sophiſtæ; Eraſmo interprete.

Medea. Fuit & mihi meâ ars auxilio, ut acceptâ contu-melia non tantùm angerer, ſed & pœnas ſumerem. Non ampliùs rex Jaſon, non ampliùs Corintheo-

rum potitur. Omnes opes ſubvertit cbro
omnia velum id perdidit; omnia conflagra
incendio. Et accedit ad calamitatis cumulu
dementiæ genus, qvod ille de me nihil etiam ſ
bolet. Qvid igitur? ſufficere hæc putabimu
at prætetea nihil reqviremus? Minimè gentiu
imò ſupereſt alia vindicandi ratio, ſuperiore
trocior, nihil egens veneficiis, aut arte clan
lariá, verum animo præſenti, viriliqve, & dex
ra, qvæ facinus nullum refugiat. Sunt li
mortalium omnium impiiſſimo, & vocatur pa
Hoc è filiis ſolatium, unà cum ipſa appellatio
illi adimamus. Haudqvaqvam me ſinit, qvæ
ſtá ſunt, expendere meorum malorum tum m
titudo, tum magnitudo. Sed rationem ineu
mihi, pro qvibus factis qvem fructum receper
omnia ad pœnam minora videntur. Æeta m
pater erat: isqve Scytharum rex: tum virgini
& fama egregia, ac multi inter finitimos pro
deniqve ſpes præſentibus bonis potiores. App
lit ſceleſtus iſte, neqve Deos metuens, neq
homines reverens: atqve erat omnibus m
lis circumvallatus, & neceſſe habebat invi
cilia vincere, tauros ignem efflantes, a
matam aciem è terra proſilientem, drac
nemq; pervigilem. Ac dignus qvidem erat, q
in his omnibus vinceretur, ut iſto cadente
victoria penes patrem meum eſſet potiu
qvàm Æetæ regnum ludibrio haberet unius n
vigii dominus. At ego, qvidqvid eſt prodit
rum ſcelere præcurrens, qvicqvid amentium ſtu
titia ſuperans, familiares pro hoſtibus, hoſt
familiarium loca habui; & contra patriam ab ali
nigenis ſtabam. Porrò artem oppoſui natu
ræ ferarum; exſtinctus eſt ignis; tauri jugum d
xerunt, ceſſit aratro ſolum longè duriſſimum; ſo
pitus apparuit draco id qvod antea nunqvam. M
nu tenebam adhuc tremendum Jaſonem. Ego po
rò ſuper hæc omnia omnia navé conſcendi, mult
ma-

gnisqve perſvaſa pollicitationibus, ſacramen-
neis ipſius beneficiis. Accepit & benevolentiæ
e argumentum & Jolcus, ubi rex Pelias ini-
us ſenex, ab his, qvas genuerat, diſcerptus
juventutis ſpe ultrò ſe fraudi tradens. Et
usmodi qvidem mea in Jaſonem partim domi,
im in Græcia beneficia exſtiterunt: Gratiã ve-
ujusmodi: Corinthum vidit & Creontis im-
um, ac de Glauce audivit. Cæterùm nullâ
ltâ ratione eorum, qvæ feceram, uxorem du-
cum ex me liberos haberet, me viva vidit nu-
s, atqve illa omnia exciderunt animo, præqve
erii cupiditate mea merita neglecta ſunt. At-
ne iſta qvidem ſufficiebant: inſuper expulſa
r: contumeliâ affecta ſum, minis onerata ſum.
c qvidem juſtam indignandi cauſam præbue-
t, artem verò effugii tantem gratia tenebam.
actenus ſuffecit. Incedamus jam, & per ali-
, qvaqva licet, eamus. Feri, Medea, filios;
cta filios Jaſonis, viri ſcelerati, impii patris,
pitis mali. Ne qvid te rerum omnium revo-
, non natura, non nutricatio, non geſtatio,
n partus recordatio, non vox, non forma; ple-
tur Jaſon in filiis: hi verò hoſtium nomine pla-
m recipiant: non eripiant eos cognati Glaucæ,
qve iram in illos evomant: Atrox qvidem faci-
s, ſed ad prius illud conſeqvens. Contra na-
ram impiè agemus? At iſtud olim auſæ ſumus.
atris cædes ad liberorum cædem deducit. Ejus-
m eſt & hoc animi, ejusdem dextræ. Obſecro,
i, ſub enſem venite: hic in vos per me adigen-
s eſt. Enim verò ſi probus ille fuiſſet, nihil ho-
m pateremini. Et qvàm elegans forma, qvàm
na figura corporum, ſed partis imaginem re-
runt, id facit, ut occidam lubentius. Hi qvi-
m igitur mox jacebunt. Ego verò è ſublimi me-
oqve aëre ſceleſtum adſpiciam. Atqve ille ge-
ens, & nihil non faciens, vociferabitur qvidem;

me verò neqvaqvam attinget. Ejusmodi
conum jugo freta vehar; ſupra Athenarum vi
urbem ingrediens, inde cruciatum ſpectabo.

POSTREMUM EXEMPLUM, CO

tinens qvænam dixit Cornelia, cum aud
victum à Cæſare Pompejum. Vide Plut
chum in vita Pompeji. Item, qva Cleopat
ad Antonii ſepulchrum. Vide Plutar.
in vita Antonii.

CAP. XII.

ΟΡΟΣ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ.

Ἔκφρασίς ἐστι λόγος περιηγηματικὸς
ὄψιν ἄγων ἐναργῶς τὸ δηλούμενον.
φραστέον δὲ πρόσωπά τε καὶ πράγματα,
ρούς τε καὶ τόπους. ἄλογα ζῶα, καὶ πρὸς τού
φυτά. πρόσωπα μὲν, ὥσπερ Ὅμηρος ἐ
Ὀδυσσείᾳ πρὸς τὸν Εὐρυβάτην. γυρὸς ἐν
μοισι, μελάγχροος, οὐλοκάρηνος.
γματα δὲ, ὡς ναυμαχίας, καὶ πεζομαχί
ὥσπερ ὁ συγγραφεύς. καιροὺς δὲ, ὡς ἔαρ
θέρος, φράζων ὁπόσα παρ' αὐτὰ τῶν ἀν
προέρχεται. τόπους δὲ, ὡς αὐτὸς ὁ Θουκυδ
τὸν λιμένα τῶν Θεσπρωτῶν εἶπε Χειμέριον
θάπερ ἔχει σχήματος. ἐκφράζοντας δὲ
πρόσωπα μὲν, ἀπὸ τῶν πρώτων ἐπὶ τὰ τελ
ἰέναι, τουτέστιν ἀπὸ κεφαλῆς ἐπὶ πόδας.
γματα δὲ ἀπὸ τῶν πρὸ αὐτῶν τε, καὶ ἐ
τοῖς, καὶ ὅσα ἐκ τούτων ἐκβαίνειν φ
καιροὺς δὲ καὶ τόπους, ἐκ τῶν περιεχόντ
δὲ ἐκφράσεων αἱ μέν εἰσιν ἁπλαῖ, αἱ δ
ἐζευγμέναι. καὶ ἁπλαῖ μὲν, ὡς αἱ

μα

μαχίας ἢ ναυμαχίας διεξερχόμεθα· συγ-
κεχυμένας δὲ ὡς αἱ πράγματα καὶ και-
ροὺς ἅμα συνάπτουσι, ὥσπερ ὁ Θουκυδίδης τὴν
σικελίαν νυκτομαχίαν ἐκφράζει. τῆς γὰρ
μάχης ὅπως ἐπράττετο, καὶ νυκτὸς ὅπως
ἦν ἀφέστατο, ἐκφράζοντας δὲ δεῖ τὸν τε
χαρακτῆρα ἀνειμένον ἐκφέρειν καὶ διαφό-
ροις ποικίλλειν τοῖς σχήμασι, καὶ ὅλως ἀπομι-
μεῖσθαι τὰ ἐκφραζόμενα πράγματα.

DE DESCRIPTIONE, QVÆ Græcè ἔκφρασις dicta.

Deſcriptio eſt oratio expoſitiva quæ nar-ratione id, quod propoſitum eſt, diligen-ter velut oculis ſubjecit.

Deſcriptionis ſumma eſt virtus, inquit Qu. l. 8. c. 3. Facillimè enim id accipiunt animi, quod agnoſcunt Hiſtoricis ſimplici appellatione Thucydidem intelligit.

Deſcribuntur autem { *Perſonæ,* *Res,* *Tempora,* *Loci,* *Bruta animalia,* *Plantæ.* }

Perſonæ: ut Homerus in Odyſſea ad Eu-rybaten: Latus erat humeris, ore ater, cri-neqve criſpus.

Res: ut navales pedeſtresque pugnæ; quemadmodum Hiſtoricus fecit.

Tempora: ut ver, aut æſtas; diſſerendo, quod multi proferantur in hiſce flores.

Loci: ut idem Thucydides portum Theſprotarum χειμέριον *id eſt, hyemalem, quam-que teneat formam, dixit.*

Deſcribentes verò perſonas, à ſummi ima uſque ire oportebit, id eſt, à capite pedes.

Res verò ab antecedentibus, & eis quæ ſunt ipſis, quæque ex ipſis ſolent provenire

Tempora verò & loca ex eis, quæ ipſis c tinentur.

Deſcriptionum autem alia ſunt.	*Simplices: ut quæ pe ſtres vel navales explic pugnas.*
	Compoſitæ: ut quæ res pari temporaque conjungunt, luti Thucydides, qui noct nam in Sicilia pugnam ſcribit. Simul enim & gnam, quomodo facta ſit, nocte, quomodo gerebat comprehendit.

Oportet autem deſcribentem dicendi fi gurâ uti tenui, & multiplicibus oration variare ſchematibus, prorſuſque res imit quas deſcribit.

ΕΚΦΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ Αλεξανδρείας.

Αἱ ἀκρόπολεις δὲ ἄρα ταῖς πόλεσιν κοινὴν μὲν ἐστῶσιν ἀσφάλειαν, πόλεων γὰρ κραι γεγόνασι, τειχίζονται. ἔστι δ' οὐ μᾶλλον ἀ ταῖς τοῖς οἰκήμασιν, ἢ τὰς πόλεις τειχίζου καὶ τὴν μὲν ἀθηναίων ἀκρόπολιν μέσ ἀθηνῶν περιείληφε χῶρος, ἄκραν δὲ τὴν ἀ λέξα

ιθρος τῆς οἰκείας ἵδρυται πόλεως οἷς προσ-
ὑρθωσεν εἴργασαι· πρὸς ἄκρον γὰρ ἕστηκε
λεως, καὶ γνησιώτερον αὐτὴν ἐπιπροσει-
ῖν ἀκρόπολιν, ἣ ἐφ' ᾗ φρονεῖν Ἀθηναῖοι
ιρέβαλον· ἔχει γὰρ ὧδέ πως. ὡς ὁ λόγος
ζειον. ἄκρα τις ἐξαίρεται τῆς γῆς μέχρι μὲν
λοῦ περιοῦσα εἰς ὕψος, καλουμένη δὲ δι
ιφότερον ἀκρόπολις, οἷς τε εἰς ἄκρον ἐπ-
ρεται, καὶ εἰς ἐπ' ἄκρῳ τέτακται πό-
ως. ὁδοὶ δὲ ἐπὶ ταύτην οὐκ ἴσαι. τῇ μὲν
ὁδὸς, τῇ δὲ γέγονεν εἴσοδος. καὶ τὰς προσ-
γορίας αἱ ὁδοὶ μεταβάλλουσιν, ὡς ἔχουσι
όπων, καλούμεναι. τῇ μὲν γὰρ ὑπάρχει
ιδὶ προσελθεῖν, καὶ κοινὴ καὶ πρὸς ἁμα-
ι τοῖς εἰσιοῦσιν ὁδὸς, τῇ δὲ προσανεστάθη-
αι ἀναβαθμοὶ, ἔνθα διελθεῖν ἁμάξαις ἀ-
ατον. κλίμαξ γὰρ ἐπὶ κλίμακι δίδωσιν ἀεὶ
ὸ μεῖζον, ὡς ἐξ ἐλάττονος ἄγουσα, καὶ ἀνά-
ι μετεωρότερον πρὶν εἰς ἑκατὸν ἥκειν οὐ λή-
ουσα. πέρας γὰρ ἀριθμοῦ, τελευτὴ πρὸς ἐν-
λὲς ἐκφέρουσα μέτρον, προπύλαιον δὲ δια-
έχεται: κλίμακος μετρίας κιγκλίσι περι-
κλειόμενον· καὶ τέτταρες μὲν ἀνέχουσι μέ-
γισται κίονες, ὁδοὺς παντοδαπὰς ἐπὶ μίαν εἴ-
σοδον ἄγουσαι. ταῖς δὲ δὴ κίοσιν ἐπανέχεται τις
οἶκος, μετρίας περιβαλλόμενος κίονας, αἳ
χροιὰν μὲν οὐχ ὁμοίαν παρέχουσι, παρα-
βαλλόμεναι δὲ τῇ κατασκευῇ παραπεπήγασι
κόσμον. ὀροφὴ δὲ τῷ οἴκῳ περιῆλθεν εἰς κύ-
κλον; παρὰ δὲ τῷ κύκλῳ μέγα τῶν ὄντων ὑπό-
μνημα πέπηγεν. εἰσιόντι δὲ παρ' αὐτὴν τὴν

X 5 ἀκρό-

ἀκρόπολιν πτεράσι πλευραῖς εἰς χῶρο
ἴσαις διῄρηται, καὶ τὸ σχῆμα πλαίσιον τυγχά
τοῦ μηχανήματος. αὐλὴ δὲ κατὰ μέσον πλαίσ
λος, καὶ τὴν μὲν αὐλὴν στοαὶ διαδέχονται. στοαὶ
ἴσαις διαρμόμεναι κίοσιν, καὶ μέτρον αὐταῖς
ὃ, ἢ πλέον οὐκ ὑπάρχει λαβεῖν. ἑκάστη δὲ στ
τελευτᾷ πρὸς ἐγκαρσίαν ἑτέραν, καὶ κίων διπλ
πρὸς ἑκατέραν διαιρεῖται στοάν, τὴν μὲν αὐλ
γουσα, τὴν δὲ αὖ πάλιν κατέχουσα. παρῳ
κοδόμηνται σηκοὶ τῶν στοῶν ἔνδοθεν. οἱ μ
ταμιεῖαι γεγενημένοι ταῖς βίβλοις, τοῖς φιλ
πονοῦσιν ἀνεῳγμένοι φιλοσοφεῖν καὶ πόλ
ἅπασαν εἰς ἐξουσίαν τῆς σοφίας ἐπαίροντες
οἱ δὲ τοὺς πάλαι τιμᾶν ἱδρυμένοι θεούς. ὀρ
φὴ δὲ στοαῖς, ἣν χρυσὸς κατεσκεύασε, καὶ κ
ρυφαὶ κίοσι, χαλκῷ μὲν δεδημιουργημέναι
χρυσῷ δὲ συγκρυπτόμεναι. τὴν μὲν οὖν αὐλ
οὐχ εἷς ἅπας ὁ κόσμος, ἄλλο μὲν γὰρ ἄλλ
ἦν, τὸ δὲ τὰ περσέως εἶχεν ἀθλήματα. κα
μέσον ἀνέχει τις κίων μήκει μὲν ὑπερέχου
σα, κατάδηλον δὲ ποιοῦσα τὸν χῶρον (οὔπω
προβὰς, ἔπη προϊόντες ἔγνωκε, μὴ σημειωτ
κίονι τὸν ὁδῶν χρώμενος) καὶ περιφανῆ ποιε
τὴν ἀκρόπολιν πρὸς γῆν τε καὶ θάλαττα
ἀρχαὶ δὲ τῶν ὄντων τὴν τοῦ κίονος κορυφὴν πε
ριεστήκασι. καὶ πρὶν εἰς μέσην διελθεῖν τὴν
αὐλὴν ἵδρυται κατασκεύασμα διῃρημένο
πρὸς πύλας, ὅσαι τοῖς πάλαι θεοῖς ὀνομά
ζονται. δύο δὲ ὀβελοὶ ἀνεστήκασι λίθινοι, καὶ
κρήνη τῶν πεισιστρατιδῶν ἄμεινον ἔχουσα. καὶ
τὸ θαῦμα γέγονεν ἄπιστον τῶν κατασκευασμάτων
ἔχον τὸν ἀριθμόν. ὥσπερ γὰρ ἑνὸς οὐκ δε-

κοῦντος

τος εἰς ποίησιν, δημιουργοὶ τῆς ὅλης ἀκρο-
πόλεως ὤφθησαν ἐπὶ δέκα δύο προκείμενοι.
κοίλη δὲ τῆς ἀκροπόλεως, τῇ μὲν ὁμαλὸς
δέχεται χῶρος σταδίῳ προσεοικὼς ὃ καὶ
χώρῳ γέγονε κλῆσις. τῇ δὲ ἕτερος μὲν
ηρεμένος πρὸς ὅμοια, οὐ πρὸς ἴσον δὲ φε-
ρόμενος. τὸ μὲν δὴ κάλλος κρεῖττον ἢ λέ-
γειν εἰδέναι πράσσεται, παρενθήκη γέγονε θαυ-
μαστός. οἷς γὰρ οὐκ ἦν εἰπεῖν, παραλέλει-
πται.

DESCRIPTIO ARCIS ALEXANDRIÆ.

Arces in urbibus ad publicum præſidium atque munimenta ſunt conſtitutæ, veluti vertices urbium hoſtiumque arctrices, firmanturque non magis ipſæ urbibus, quam ipſæ urbes tuentur. Athenienſium autem arcem media Athenarum complectitur regio. Cæterùm Alexander ſuæ urbi, quæ ab illo cognomentum accepit, arcem conſtruxit: quam juſtius Acropolin appellare licet, quod in urbis extremo, & excelſo poſita ſit, quàm illam, qua multùm Athenienſes gloriantur. Hæc autem ſicuti ſe habet, ita oratione quoque proſequuntur. Clivus quidam medio è ſolo extollitur, ingenti, in ſublimi ſpatioſe proferens, hunc, arcem vocant, propter utraque hæc, & quod hoſtes arceat, & quod ſit in urbis arce id eſt, ſummo, locata. Viæ ad ipſam ducunt duæ, ſed diſſimiles: hæc enim via eſt, illac

illac verò patet ingreſſus; mutatisqve proinde nominibus, id ipſum qvod ſunt, vocantur. Nam pedibus hac ire licet, capaxqve curruum eſt via. Illi verò, qvæ curribus invia eſt, additæ ſunt ſcalæ, gradusqve ſupra gradum ex inferiori in ſublime deducens; neqve prius, qvàm centenarium expleverint numerum, deſinentes: hic enim abſolutus numerus ſcalarum terminus eſt. Veſtibulum dehinc gradus excipit, cancellis mediocribus circumſeptum, qvatuorqve ſublimes, & maximæ columnæ, qvæ vias omnes ad unum deducunt ingreſſum. Columnis autem domus qvædam eſt impoſita, multas mediocres oſtentans columnas, qvæ vario colore conſpicuæ eximium præbent loco ornatum. Tectum autem, diætæ in rotunditatem circumactum, ingentem multiplicemqve imaginem complectitur rerum. Introeunti autem arcem locus offertur, qvatuor eisdem æqvis lateribus diviſus, proinde tota qvoqve ædificii figura efficitur qvadrata. Aula in medio eſt, columnis undiqve ſuffulta: eam porticus excipiunt: & eæ qvoqve æqvalibus diſtinctæ columnis, ita in medio diſpoſitis, ut neutram in partem ſint nihil qvicqvam deflexæ. Unaqvæq; autem Porticus ad tranſverſam alteram finitur, & duplex eſt columna adutramqve Porticum diviſa, ut illac qvidem deſinat, hac verò rurſum incipiat. Addita autem porticibus introrſum armaria, qvibus

ri reconduntur ; eaque ſemper, ſi cui va-
t, aut libeat legere aliquod, patent, to-
mque velut urbem ad Philoſophiæ cultum
hortantur. Alia item loca ſunt, ad ve-
rationem Deorum vetuſtorum inſtituta.
ſtum porticuum auro diſtinctum, vertices
lumnarum ære fabricati, auroque ſupernè
luſi. Neque verò aulæ ſimplex ornatus
, verùm alius atque alius: quorum hic
idem Perſei continet certamina; ille an-
m aliud. Media autem arce columna im-
nſa altitudine ſe profert, quæ locum ipſum
it illuſtrem: haud enim in promtu quis,
o progrediatur, habet, niſi indicem viarum
nc ſubinde reſpectet columnam. Quin
arcem ipſam terra marique conſpicuam
ſtat: in vertice principia rerum primaq;
menta ſunt expreſſa. Prius autem quam
edio tranſeatur, ædificium eſt quoddam,
ribus oſtiis patens: quorum cuique à
orum vetuſtorum aliquo eſt inditum no-
n. Duæ dehinc pyramides lapideæ poſitæ,
fons profluens, Piſiſtratidarum fonte haud
ullo melior. Mirandum etiam id quoque
ctaculum, eo quod eorum, qui fabricati
t arcem, velut uno tanto operi non ſuffi-
nte, numerum nominaque comprehen-
, duodecimque pariter in ipſo arcis faſti-
o conſpicuuntur artifices. Deſcendenti au-
m ab arce, planus offertur locus ſtadio
ſimilis, idque ipſum loci eſt nomen. Alia
item

item parte alius quoque ad ſimilia acco-modus, verùm illi & planitie, & magnitu-dine impar. Ceterum præſtantior, huj-artis forma, & ornatus pulchritudoque ma-jor eſt, quàm ut paucis narrari poſſit. Qu-ſi quid prætermiſimus, admiratione reru-in ſe rapientium animum eſt effectum. S-& quæ pro magnitudine explicari non p-terant, ea relinquere ſatius eſt viſum.

SCHOLIA.

Deſcriptio eſt oratio, qua tota rerum, de quibus agitur imago quodammodo verbis depingitur ex Q. l. 8. c. 3.

Deſcriptio eſt oratio, colligens & repræſe-tans oculis, quod demonſtrat; ut ait Priſcian- Idem refert, quosdam non poſuiſſe deſcription- in præexercitamentis, quod præoccupata ſit & i- fabula, & in narratione, in quibus etiam deſcr- buntur perſonæ loca, tempora, res. Sed quoni- eloqventiſſimi viri eandem, ut ad ingenia ex- cenda commodiſſimam tradiderunt inter prog- mnaſmata, ſeorſimque tractandum prodideru- non incongruum eſt eos imitari. Eraſmus ſ- cundo Copiæ vocat ἐνάργειαν cùm vel amplific- di, vel ornandi, vel delectandi gratiâ rem n- ſimpliciter exponimus, ſed, ceu coloribus expre- ſam, in tabula ſpectandam proponimus ut non d- pinxiſſe, non enarraſſe, lector ſpectaſſe, non l- giſſe videatur. Id fiet, ſi prius ipſi totam rei n- turam, omnesque circumſtantias, ac veluti ſ- ciem animo luſtremus: deinde ita verbis, ac fig- ris idoneis effingamus, ut quam maximè red- tur evidens, perſpicuaque lector ?

Ea conſtat de-ſcriptione	*Perſonarum,*
	Locorum,
	Temporum,
	Rerum.

Ora-

gatio expoſitiva, &c. Sic reddidit Cotanæus. ...thonius eam, vocat λόγον περιηγηματικὸν, ...ριηγέομαι qvod *narro* eſt, vel *expono*, unde & ...ήγησις.

...erſona deſcribuntur, &c. Perſonæ deſcriptio..., προσωποιγραφίαν appellant. Fit, cùm ...ngimus perſonam amantis, luxurioſi, avari, ...cis, temulenti, ſomniculoſi, invidi, ſyco...ntæ, paraſiti, lenonis garruli, aut glorioſi o...tatoris. Ut ſi velis, non divitem, ſed pecu...rum oſtentatorem deſcribere. Iſte, inqvies, ...ſe dici divitem, putat eſſe præclarum, primùm ...c videre, qvo vultu nos intueatur. Nonne ...is videtur dicere; Darem, ſi moleſti non eſſe... Cùm verò ſiniſtra mentum ſublevat, exiſti...t ſe gemmæ nitore aut auri ſplendore aſpectus ...nium perſtringere. Cum puerum reſpicit, ...o nomine appellat, deinde alio atqve alio, ...s tu, inqvit, veni Sannio, ne qvid iſti barbari ...turbent, ut ignoti qvi audiunt, unum putent ...iè multis, &c. Vide Ciceronis notationem ...Herennium qvarto. A nonnullis aliis dicitur ...v imago, effigies,

...irginis os habitumqve gerens, & virginis arma Virgil. Æn.
...partana, vel qvalis eqves Threiſſa fatigat
...palyce, volucremqve fuga prævertitur Hebrum.
Namqve humeris, de more, habilem ſuſpenderat arcum
...enatrix, dederatq; comam diffundere ventis,
...a genu, nudoqve ſinus collecta fluentes,

...atus erat humeris, &c. Verba ſunt Ulyſſis ...enelopen, Odyſſ. 19. Ille ſe Cretenſem eſſe ...abat. Interrogatus igitur à Penelope de U... habitum ejus deſcribit, & amicos; in qvo... numero Eurypaten præconem fuiſſe recenſet.

Qvi

Qvi Γυρὸς ἐν ὤμοισι, μελανόχροος, οὐλοκάρηνος, Rotundus humeris, nigricolor, crispus crine. Aphthonius habet, Γυρὸς ἐν ὤμοισι μελάγχροος, &c.

Deſcribuntur res, &c. Cùm vdelicet id quod fit, aut factum eſt, non ſummatim ac tenuiter exponimus, ſed omnibus fucatum coloribus, ob oculos ponimus, ut auditorem ſive lectorem jam extra ſe poſitum velut in theatrum avocet. Qvam ab effingenda rerum imagine ὑποτύπωσιν Græci vocant, etiamſi vocabulum hoc commune eſt, qvoties aliqvid oculis ſubjicitur. Veluti ſiqvis expugnatam civitatem dicat, cuncta nimirum in ſumma complectitur, qvæcunqve talis fortuna recipit: utar enim Qvintiliani verbis: Ut ſi aperias hæc, qvæ verbo uno incluſæ erant; apparebunt effuſæ per domus ac templa flammæ, & ruentium tectorum ſtragor: & ex diverſis clamoribus unus qvidem ſonus; aliorum fuga incerta, alii in extremo complexu ſuorum cohærentes, & infantium fœminarumqve ploratus, maleqve usqve in illum diem ſervati fato ſenes. Tum illa profanorum, ſacrorumqve direptio, efferentium prædas repetentiumqve diſcurſus, & acti ante ſuum quisqve prædonem catenati, & conata retinere infantem ſuum mater, & ſicubi majus lucrum eſt, pugna inter victores. Licet enim hæc omnia complectatur everſio; minus eſt tamen totum dicere qvàm omnia. Vide Eraſmum 1. Copiæ.

Navales, &c. Ut apud Actium Epiri oppidum & promontorium, ubi Cæſar Auguſtus navali prælio vicit Antonium: & navalis pugna D. Qvinti Romani, & Democratis Tarentini: apud Livium, lib. 6. ſecundi belli Punici.

Pedeſtres pugnæ, &c. Ut pugna Annibalis & L. Sempronii, apud Livium, 1. belli Punici. Apud eundem libro ſecundo, Varronis & Annibalis

Ca

hnas. Ibidem Annibalis & C Flaminii ad Thraſnenum lacum. Item eqveſtris pugna Jubellii ...preæ, & Claudii Aſellii, apud Livium, lib. 3. ...ſdem belli Vide Eraſmum in proverbio: Canrius in foſſa.

...iſtoricus, *&c.* ὁ συγγραφεύς. Per excel...tiam intelligit Thucydidem.

...er, æſtas, &c, Verni temporis deſcriptionem ...et Horatius, Odarum 5. Od. 7. *Diffugêre ni...*, *&c.* Porro Temporis deſcriptionem ...νογραφίαν appellant. Unde non rarò ſu...ur narrationis initium. Nonnunqvam dele...ndi duntaxat gratia adhibetur: veluti qvoties ...ta diem, noctem auroram, aut crepuſculum ...rimunt. Sæpius amplificandi cauſa aſſumitur. ...gilius, 4. Æneidos:

Nox erat, & placidum carpebant feſſa ſoporem
Corpora per terras ſylvaqve, & ſæva qvierant
Eqvora, cum medio volvuntur ſidera lapſu,
Cum tacet omnis ager, pecudes, pictaqve volucres,
Quaqve lacus latè liqvidos, qvaqve aſpera dumis
...ura tenent, ſomno poſita ſub nocte ſilenti
Leniban curas & corda oblita laborum.

Loci, &c. Hujus generis eſt, qvoties tota loci ...ies veluti ſpectanda dipingitur; ut urbis mon..., regionis, fluminis, portus, villæ hortorum, ...hitheatri, fontis, ſpecus, templi, luci, &c. ...æ ſi veræ ſint, τοπογραφίας appellari vo...t: ſin fictæ. τοποθεσίας ut ait Eraſmus, 1. Copiæ.

Theſprotarum, &c. Thucydides, libro primo, ...lli Peloponneſiaci. Centum, inqvit, qvinqva...ta naves velificantes Leucade tendunt in Chi...rion, qvod eſt oræ Theſproditis. Eſt autem por...ſ, & ſuper eum urbs à mari diſtans, in paluſtri...ſ Theſprotidos ſita, nomine Ephyre: juxta hanc

exit in mare palus, Acheruſia cognomen nact. à flumine Acheronte: qvem excipit ſinus Th ſprotius, ex Maſſide profluentem. Oraculis au tem fuit Alexander admonitus, ut caveret Ach ruſiam: hinc in Italiam conceſſerat. Memin hujus rei Livius, lib. 8. ab urbe condita.

Intellige de Alexandro Rege Epiri.

A ſummis ad ima, &c. Ut ſi dicas, Totus an mo & corpore monſtrum eſt; nam qvamcunq vel animi vel corporis partem contempleris monſtrum reperies: ingenium excute, prodigiu invenies: mores expende, vitam ſcrutare, omn monſtroſa competies: oculos, os, vultum, t tam deniqve corporis figuram inſpice, qvid ali qvàm monſtrum præ ſe ferunt? lingvam & v cem belluinam illam obſerva, portentum dice pectus, ventrem, pedes conſidera, qvid aliud qv beſtiam pronunciabis? Hic ſi qvis velit in ſing lis veluti depingendis immorari, ſatis appar qvantum ubertatis ſit acceſſurum orationi, ut Eraſmus, 2. Copiæ.

Res ab antecedentibus, &c. Ut ſi Carthag nem expugnatam velis deſcribere: proferas omnia, qvæ præceſſerunt; deinde omnia, qvæ expugnatione contigerunt; poſtremò qvæ ſu ſecuta fuerunt. Hanc deſcriptionis ſpecie nonnulli vocant ὑποτύπωσιν, ab effingenda r rum imagine.

Nocturnam in Sicilia pugnam, &c. Thucy des, lib. 7. Peloponneſiaci.

Qvomodo gerebantur, &c. Ancipiti ſcilic prælio. Noctu qvidem fulgebat Luna; ſed be latores ita ſe invicem conſpiciebant, ut conſp ad lunam licet. Speciem corporis cernebant, f miliarem ab alieno non diſcernebant. Et Pomp cum Mithridate pugnaturus, tempus elegit dim cationi nocturnum; ac aciē ita conſtituit, ut Pon vorū oculos adverſa luna perſtringeret, ſuis aut illu

ſtem & perſpicuum præberet hoſtem: ut ait
us Frontinus, lib. 2. cap. 1.

gura tenuis, &c. De generibus dicendi Ci-
o in opere de perfecto Oratore, & qvarto ad
rennium. Alii figuras, alii formas, Gellius
ρακτῆρας appellat, & Aphthonius χαρακτη-
ἀνειμένον.

Res imitari, &c. Qvemadmodum pictor
mas rerum coloribus examuſſatim depingit:
oportet eum, qvi res deſcripturus eſt, ex-
ere virtutes atqve naturas earum circumſtan-
expreſſas.

In exemplum, &c. Deſcriptio eſt arcis Ale-
driæ, qvam Alexander condidit per archite-
m Democratem. Vide Solinum cap. 41. Am-
num Marcellinum lib. 24. Plutarchum in vi-
Alexandri. Et Diodorum Siculum. Nota-
multas, ſecundum Ptolemæum, Alexandrias
ſſe. Alia ſuper Tanaim in Scythia, alia in A-
; Hæc in Ægypto, qvæ in orbe prima aut ſe-
nda habita. Vide Diodorum Siculum, lib. 2.
antiqvis geſtis. Livium, lib. 8. Qvi ait, ab
lexandro Epiri Rege conditam Alexandriam in
gypto, exordium autem ductum à conditoris
nſilio, arcisqve commoditate.

Acropolin, &c. Ita vocarunt arcem, qvaſi ſum-
itatem urbis. Ibi enim ſolebant arces extrui,
Græci ἄκρον ſummum verticem dicunt.

Cliuum qvidam, &c. In locorum regionumqve
m deſcribendo diligenter poſitionem eorum ſe-
i oportet, & orationem velut per loca circum-
re: in qva ut primum qvodqve occurrit, ſic a-
ſſime primum dicitur, auctore Rodolpho Agri-
la, l. 1. cap. 32.

Armaria, &c. Alexandrini Muſæi Strabo me-
init, lib. 17.

Perſeus hic ultimus fuit Macedonum Rex.

Perſei, &c. Sunt, qvi intelligant Philppi Regis filium; de qvo ſic Livius lib. 1. Macedonici belli 1. Nec Philppus ſegniùs apparabat bellum, filium Perſea puerum admodum, datis ex amicorum numero, qvi ætatem ejus regerent, cum parte copiarum ad obſidendas anguſtias, qvæ ad Pelagoniam ſunt, mittit. Sehiatum & Peparethum haud ignobiles urbes diruit, &c. Sunt, qvibus libeat ad Perſea, qvi Jovis & Danaës filius erat, referre; qvi Meduſam occidit, & Andromeden, alligatam ſaxo, liberavit. Propertius, lib. 2.

Andromede monſtris fuerat devota marinis:
Hæc eadem Perſei nobilis uxor erat.

Cujus geſta Aphthonius vocat ἀθλήματα. Vide apud Ovidium 4. Metamorph. Vide proverbium Eraſmi; Gorgonem Perſeus aggreditur. Quod dicitur de egregio facinore.

Deorum antiqvorum nomina.

Qvod Deorum antiqvorum nomina, &c. Sunt autem, juxta qvorundam ſententiam, Deorum antiqvorum nomina: Jupiter, Juno, Neptunus, Minerva, Mars, Venus, Apollo, Diana: & tot, ut Apollonii recenſet interpres, ſunt à Græcis culti: Ζεὺς ἥρα Ποσειδῶν Δημήτηρ, Ἑρμῆς, ἥφαιςος Ἀπόλλων Ἄρτεμις Ἑςία, Ἀφροδίτη, Ἀθηνᾶ.

Pyramides, &c. E lato in arctum tendentes erant conſtructæ moles; qvarum nonnullæ tam fuerunt aliæ, ut miraculi loco fuerint. Vide Solinum, cap. 41.

Piſiſtratidarum fonte, &c. Per Piſiſtratidis, vel Πεισιςτράτιδας, intelligit Piſiſtrati nepotes, vel poſteros, hoc eſt, Athenienſes; qui pulcherrimum fontem habuerunt, novem fiſtulis aquam fundentem. Unde ἐννεάκρουνον appellarunt. Item καλλιρρόην pulchrè fluentem. Cujus meminit Thucydides, lib. 2. Peloponnei.

Stadium

adium, &c. Ejus duplicem rationem Sui-tradit. Alteram, qva intelligitur ſpatium, d homo unico ſpiritu curſuqve ſuo conficere eſt, qvod nunc brevius, nunc longius, pro-tentis aut robore, aut fragilitate, redditur. eram, qvæ Geometrica, qva utuntur Coſmo-phi: cujus meminit Plinius lib. 2. cap. 33. Con-et autem ſexcentos & 35. pedes.

EMPLA DESCRIPTIONUM. DE-

ſcriptionem habes ſubitæ tempeſtatis, apud Virgilium, in 1.

d eundem in ſexto, Caci domus.
vii, apud Ovidium 1. Metamorph.
diæ, lib. 2. Famis, 8. Somni, 11.
næ, apud Claudianum & Gellium l. 16. c. 10.
itiæ, apud Gellium, lib. 14. cap. 4.
is Tarencinæ, apud Plutar. in vita Annibalis.
Et Cleopatræ navis, in vita Antonii.
tonis, apud Livium lib. 4. belli Punici.
ici, apud Florum, lib. 3. cap. 5.
mpli Hammonis, id eſt, Jovis Arenarii, apud Diodorum Siculum in geſtis Alexandri.
giæ Pſyches apud Appulejum.

ESCRIPTIO HABITATIONIS

ſancti Antonii, apud D. Hieronymum in Hilarionis Vita.

Saxeus & ſublimis mons per mille circiter paſ. ad radices ſuas aqvas exprimit: qvarum alias næ ebibunt aliæ ad inferiora delapſæ, paulla-rivum efficiunt; ſupra quem ex utraqve ripa lmæ innumerabiles, multum loco & amœnita-& commodi tribuunt. Hic pſallere, hic ora-hic operari, hic feſſus reſidere ſolitus erat.

Vites & arbuſculos plantavit. Areolam manibus ſuis ipſe compoſuit. Piſcinam ad irrigandum hortulum multo ſudore fabricatus eſt. Erat autem cellula non plus menſuræ per qvadrum tenens, qvàm homo dormiens extendi poterat. Præterea in ſublimi montis vertice qvaſi per cocleam aſcendentibus, arduo valde viſu, duæ ejusdem menſuræ cellulæ viſebantur, in qvibus venientium freqventiam & diſcipulorum ſuorum contubernium fugiens moratus eſt. Verùm in vivo excìſæ ſaxo, oſtia tantùm addita habebant.

DESCRIPTIO GYMNASTICA DOmus Bernhardi Lorichii Hadamarii.

Si nemo ringitur, aut ſugillat, qvod Plinius omnem villæ ſuæ Laurentis formam ſitumqve calamo depinxit, qvæ, malum! inſolentia fuerit, naſo ſuſpenſum, aut calumniis proſciſſum iri, ad imitationem prudentiſſimi viri novam meam qvam in patria (non venuſtatis, aut vanæ jactantiæ, ſed urgentis, qvam incendia fecerunt, neceſſitatis cauſa) modo fabricor, domum deſcripſero. Et cùm diverſis ab autoribus varia rerum, etiam humillimarum genera videamus deſcripta, eademqve extra omnem interpretantium malignitatem poſita; qvis (niſi Momo ſit iniqvior) mihi vitio dederit, qvòd, multorum honeſta imitatu exempla ſecutus ego. Muſam meam delineavero? Qvæ longitudine multo ſpatioſior qvàm latitudine, propius aqvilegium, ſive puteum civicum Hadamariæ conſtructa, videtur inſula. Cujus lapideus, qvo undiqve cingitur paries altus eſt tringinta duos pedes; craſſus autem in fundamento qvatuor, in ſublimi tres. Duos in effoſſa terra fornices habet ſatis profundos, atqve pro facultatibus capaces; feneſtellis mod

ndicas ferratas in curvaminibus, in tecto ſua
ntinentes armariola. Qvorum prior terram
inqve pedibus ſupereminens, hypogæum pot-
appellari: qvod locus ſubterraneus cellarum
riarum, ut oleraceæ aut ſalſamentariæ, vicem
plere poſſit. Inde Janua ducit in alterum mu-
diſcretum: qvi paullo profundior, & à ſole ve-
btior, vini apotheca eſt, ſaxo ſtratus; & la-
ſculo, unde, ſi forte ruptis circulis vinum ef-
ixerit, commodum exhauriri poſſit, adornatus.
triusqve incurvo ſolario ſeni unci grandes fer-
i ex ordine ſunt firmiter infixi, ut injectis ob-
ngis perticis, ſuperim poſitisqve tabulis con-
ituatur pomarium, qvod oporothecam vocare
et. In imo utriusqve fundo terra ſuit areno-
, alicubi etiam glareoſa, ad tolerandam molem
aviorem incommoda: unde complures proce-
ſimul ac craſſæ ſunt alni poſitæ; qvibus aliæ
ansverſariæ breviores fortiter adfixæ, nec non
andiora ſaxa confertim ſiſtucis impacta, firma-
entum ſtatuunt immobile; & qvod negavit na-
ra, compenſant arte. Duos admittunt ingreſ-
s, alterum anguſtum, ex ipſis ædibus per com-
endioſum cochlidium deſcendentem: alte-
m multo laxiorem, per qvem culearia do-
a, magniqve cadi vinarii, ciſiis aut curribus ad-
ecti devolvuntur. Hujus tergo ſatis robuſto
peræadificata eſt turris hexagonia podio tenus
pidea, cum muro, cui adhæret, domeſtico,
rſum verſum ducta, pari craſſamento. Qvæ
on vulgarem ædificio commoditatem, orna-
mqve reddit. Sinum à dextra recipit angu-
oſum, ad flexos propaginis arcus idoneum. Ibi-
em planularum firmiorum januâ domus à platea
ribus erecta gradibus pandit atrium, in qvo ſta-
im qvatuor aliæ conſpiciuntur: qvarum una,
qvæ ſpectat Occidentem, hypocauſto præbet in-
troitum: qvæ Septentrionem, culinæ. Rurſus

qvæ Orientem, duæ ſunt. Altera deducit cryptam; altera vergit in contignationem dom infimam. Principio gradibus qvatuor ex a ſcanditur in æſtuarium, à culina muro ſeparatum teſtudinis dorſo prioris impoſitum eo ſalubri qvo magis ſublimatum à terræ gravedinoſo ſq lore, ſituqve peminoſo, recedit. Ingredi ſtatim offertur à ſiniſtra lapideus aqvalis. Ibi pictus Οὖτις ille, conqveritur de hominum, q bus in dies afficitur injuriis, qvi cùm nihil faci accuſatur omnia perperam facere: A dextra ferrea ſuffulta fornacula, cujus præfurni peculiari ductu fumum transmittit in camin Ex adverſo autem menſa non omnino ruſtica, citegæ, vel abaco proxima. Nec procul in mu ſunt repoſitoria, ubi cum œnophoris cululli, c liceſqve reconduntur. Feneſtris illuminat eſt pellucentibus, in qvibus, ut in aliis, refulge Muſarum, patronorum, atqve Mecœnatum in gnia: cum primis eorum, qvi aliqvid opis ab vendo huic ædificio contulerunt. Solum aſſe bus abiegnis contabulatum eſt. Medium ej qva patet Meridies, in imam dictæ jam turri ſedem excurrit, qvæ non modo jucund hoſpitibus diſcumbendi locum, ſed etiam omni qvæ tribus in plateis geruntur, ſpeculandi facul tatem præbet. Sedilia undiqve diſpoſita, non ſo lum id ſunt, qvod vocantur, ſed ita per inge nioſos arcularios conſtructa, ut ciſtarum ve ſtiariarum, lineariarum, aut etiam, ſi ve lis, ſcrutariarum poſſint officio fungi. Circ eadem, inconcularum variarum periſtromata ſi tapetes ita picti ſunt, ut verorum deſideratoru eſſe loco poſſint. Qvorum in ſuperficie Bias ille conſpicitur, qvi cùm patriam ejus Prienen hoſtes invaſiſſent, omnibus, qvos modo ſævitia belli incolumes abire paſſa fuerat, pretioſarum rerum pondere onuſtis fugientibus, interroga

tus

is qvid ita nihil ex bonis ſuis ſecum ferret? Ego, nqvit, vera bona mea mecum porto. Pectore him illa geſtabat, non humeris, qvæ domicilio entis incluſa, nec mortalium, nec immortalium anibus poterant labefactari. Lacunaria colobus diſtincta renident. Nec tabulæ coronaſentis amœnis tortuosqve corymborum anfractu nſpicuæ deſunt, in qvibus ex ordine ſupellex nnea vel ænea diſponi poteſt. Applicitum eſt biculum dormitorium, qvod, ſi voles, diem, imorem, ſomnumqve excludit, vicinum item lorem recipit, atqve retinet, vicinum ratio exiit, effundit. Inibi lectus eſt pedibus iligneis faus, circa qvem tota parietis æqvalitas hiſtoriam lonis atqve Crœſi, qvæ apud Plutarchum habear, coloribus expreſſam oſtendit, ut animum à ivitiarum, mundanæqve gloriæ curis (qvæ diu octuqve diſcruciare ſolent homines) abducens d qvietem invitet, aut magis honeſto ſtudio dinam meditationem ingerat menti. Non procul nde Craſſi caput cum dextra manu reciſum, & ad egem reportatum videtur, & aurum liqvidum n rictum oris infuſum: ut cujus animus arſerat uri cupiditate, cujus etiam mortuum & ex ſangve orpus auro uteretur. Et inibi Regina Tomyris aput Cyri amputati atqve in utrem humano ſangvine oppletum conjici jubet, non muliebriter ncrepitans: *Satia te ſangvine, qvem ſitiſti.* Locus illuſtratus eſt tribus binas in muro ſediculas habentibus feneſtris, qvæ vel Aqvilonem inhibere, vel mitiorem, ſi volueris, auram admittere poſſunt. Qvarum in confinio nugis uxoriis aptum loculamentum eſt, inſertum muro tali arte, ut ſi fures affregerint prima clauſtri repagula, non tamen, qvod charum maximè celatũ aſſervari velis, invenerint. Solum atq; lacunaria reſpondent is, qvæ ſunt in hypocauſto, Coqvina ab atrio cancellaris interſtitiis diſcreta eſt, ubi focus, ferratis

ferramentis, alariisqve ſtipatus, & per qvod fu-
mus exit, (qvod alii vocant infumibulum, Græ-
καπνοδόχην) ſpiraculum, ſaxo conſtructum eſt.
Cujus gremium in apſida curvatum, cacumenqve
pedes aliqvot altiùs tecto, moleſtias omnes fumi
atqve ſcintillarum evomit in aëra, tantùm, qvod
carnario ſufficit, relinqvens. Et vitreæ feneſtræ
borealem nullam intemperiem admittunt: prop-
qvas incluſa muro capſa porrigitur, variis uſibus
idonea. Hinc aqvariolum, qvam nonnulli lava-
trinam appellant. Non procul offertur locus ta-
bulis abjegnis concinnatus, ubi tudicularum,
frixoriorum, patellarum, veruum, catinorum,
ollarum, ahenorum, creagrarum, leberum, con-
ſimiliumqve repoſitoria. Solum pavimenti li-
thoſtraton eſt, ut etiam atrii. Ex hoc deſcenſus
eſt ſex graduum in cryptam, qvæ brevi poſticulo,
feneſtriſqve clathratis illuſtrata, triplicem impri-
mis utilitatem adfert. Etenim à dextra cum o-
paco baptiſterio, colliqviiſqve, balinæum habet
vel aſaminthum; ibiqve adjunctum apodyterium:
qvod ita conditum, ut aliàs etiam penuaria cella
poſſit eſſe. Nec deeſt anaclinterium, qvod à
aliis accubitum appellatur. E regione gurgu-
ſtium eſt eqvorum, etiam vacerris, ligniſqve re-
cipiendis accommodum. Ejus tabulatum, qvam
contignationem domus infimam appellavi, ſol-
lerter adverſus incendia pavimentatum eſt. In
id ex atrio gradiculis qvinqve ſcanditur, & pedes
decem à primo totius domûs ſolario diſtat, com-
moditates totidem, qvot locus, inferior, impor-
tans. Nam qva culinam ſpectat prædagium eſt,
ſeu potius famularum cubile, cui adſtructum or-
nithotrophion, ſive gallinarium, ut excubitorum
alitum cantibus excitatæ ſurgant ad ſolvenda pen-
ſa. Ex adverſo, ubi farinario, girgillis item at-
qve rhombis eſt locus, ſcalæ ſunt, qvibus aſcendi-
tur ad dictarum jam partium domus ſolarium pri-
mum.

m. Quod hoc modo complanatum atque con-
um eſt: Quernæ complures validæ trabes ex
ine, parum admodum inter ſe diſtantes, ita
ro ſunt inſertæ, ut utrinque capita extrema
eribus cæmentitiis obtecta, nihil emineant;
inde earum lateribus, in rimas tanquam ſulculos
os ungves profundos deffiſſis, impacti ſunt
fertim paxilli ſesqvipedales, habentes undique
rcumvolutos, regyratosque ſeptenos, aut o-
onos funiculos longiuſculos, nexos ſtramine,
vod limo lutoque tenaciſſimo perlitum, con-
ortum atque ſubactum eſt. Poſtmodo tectorium
mne lignum occultans, arenarum ſuperindu-
tum, cœmentitiumque pavimentum, cilindro
oæqvarum, certiſſimum contra incendia tura-
entum. Huic ſuperſtructa ſunt, cum ſuis ſcim-
odiis, & apparatu Muſas non decente, conclavia,
vorum propriè trabes & fabrica, lapidibus qva-
ratis ſectilibus ſuffulta, non attingit inferiorum
ligna, ut incendii fortuitò ſuborti flamma ſubje-
ctis nocere non poſſit. Circa eadem proceſtrion
eſt, ex qvo per murum tranſitus in æſtuarium,
interiore majus; qvod vel diæta, vel ſi voles,
triclinium inſigne, cum heliocamino poterit eſſe.
Ejus qvoq; ut inferioris medium evagatur in tur-
rim; qvod non minoris commodi, qvam amœni-
tatis cœnaculum prædicari poteſt. Apparatus
autem & diſpoſitio ferè eadem, qvæ ſubſtructi hy-
pocauſti: diverſa tamen picturarum genera. Nam,
ut reliqva tranſeam, hic Ariſtippus naufragus co-
loribus effigiatus, ſuis civibus enunciat, ac ſva-
det, ut eas poſſeſſiones filiis parent, qvæ cum nau-
fragio enatare poſſint. Illic inter Reges Plato
Beatum terrarum orbem futurum prædicat, cum
aut ſapientes regnare, aut Reges ſapere cœperint.
Nec cubiculum (ut etiam cominus inſurgentium
xyſticorum poſſit eſſe capax) annexum, neqve ſo-
lum dolatis aſſeribus, ſed adverſus ignes cæmen-

tiis

tis obductum eſt. Prope ſcalas, qvas dixi, latrin
ſeceſſum habent. Non procul inde murum tra
bes duæ craſſiores penetrant, & tantum in ſubli
mi ſupra plateam extant, quantum ad anabathra
quibus in ſupremum ſolarium aſcenditur, ſuſten
tanda ſufficiunt, qvæ ſunt extra domum erecta
qvo majus ſpatium intrinſecus relinqvant, ne
incendia ſuborta locum pervium habeant; unde
deſuper cadant, aut ex edito dilabantur in ſtru
cturam ſubjectam. At eadem janua tranſituſqve
ſcanſilis tam latus eſt, ut cum frumentario ſac
co ruſticus expeditus pervenire poſſit in grana
rium. Quod ſupremum (ut recenſui) ſolarium,
eodem modo, & qva ſubſtructum ratione, com-
planatum eſt. Omnes enim trabes, qvantum
fieri potuit, contra flammas integumentis & in-
cruſtationibus obtectæ ſunt. Earum tamen ex-
trema capita, quibus tigni, qvos alii vocant
Telamones, inſeruntur atqve iis tectum qvaſi
fulturis ſuſtinetur, ignibus ita ſunt obnoxia,
ut vim patientibus facile poſſit ſuccurri. Hoc
in loco muri deſinunt, tectumqve ſuccedit. Sed
impoſitum eſt turri ſeſqvipede extans ædificio-
lum amœnum, qvod podium, vel exedram vo-
care libet. Id ſubliciis validioribus ſuſpenſum
eſt, undiqve feneſtras habens, in qvibus ſol na-
ſcitur conditurqve. Qvodſi, juxta ſententiam
Horatii. Domus laudatur, longos quæ pro-
ſpicit agros, hoc laudibus evehendum erit, cum
velut è ſpecula totam ferè Hadamariam intuea-
tur. latoſqve proſpectet campos, atque nemuſcu-
la, cumprimis Trupeliana. Muſis igitur deſti-
natum, qvæ cacuminibus delectantur. In eo
cum grammatophylaciis eſt bibliotheca, qvæ to-
tam Hadamariam ad bonarum artium diſciplinas
invitare videtur. Cujus in parietis ſpatio dor-
miens Alexander Iliadem Homeri ſub pulvino ha-
bet. Ejus tectum, non faſtigiatum, in fine pin-
naculum

ulum oſtentat obæratum. Subeſt tabulatum iſterotrophio non incommodum. Atqvi mul- laxior ad erviliam avenamqve recipiendam tignatio tabulata eſt ſub totius contiguæ do- s tecto. Qvod ipſum non coctilibus latercu- , aut lapideis regulis inſtratum; ſed pro tem- re contextum hoc modo: Tigillis atqve ſcan- lis adfixæ ſunt validæ crates vimineæ, qvæ luto aciſſimo conſtipatæ, atqve ita ſtrictim con- ſatæ ſunt, ut utrinqve nihil apareat lignorum, ic conſpiſſato glutinamento ſtramentorum tes ingeſti, ligneaqve pala ſunt æqvaliter ptati. Quæ tectorum genera ſunt agreſtia idem, ſed Muſis tamen, operoſo nullo ſplen- e gaudentibus, non indecora & durabilia ſa- incendiorumqve tempore multo conducibi- ra, qvàm vel lateritia, vel lapidea. Siqvi- n illis correptis flamma parum incommodat, ſtramentitia regumenta ſolummodo, lambit, qve raptim ſine horrore magno depaſcit, reliqva nqvam vaporibus indurata cruſtâ reliqvens in- ta. Atqvi Vulcanus in hæc magnam exercet annidem: etenim tota non modò corripit, & ſumit; ſed etiam auxilio venientibus terro- n incutit, atqve profligat: in adverſos enim gmina candentia volvit, & crepitantibus mmis horriſonoqve fragore tanqvam igneam ndinem ejaculatur, hoſtiumqve more tela gurantia torqvet, auſertqve proſpectum & xilii ſpem omnem. Documento fuit ipſa Ha- maria, & ſtadium ab ea diſtans Juſti Studei cla- ſſimi Doctoris patria Elſſa, per clandeſtinos ermaniæ vaſtatores nuper incenſa. Ubi certa diciſſes utrorumqve diſcrimina. Porrò mediis in mmis cum circum ſecus omnia flagarent vidiſ- illa ſtate magnoqve conatu ſe defendere, aut orantium manus poſcere: hæc autem ignibus perata, non modò concidere, ſed etiam, ut

dixi,

dixi, auxiliaturos in fugam crudeliter comp
Hæc de domûs tecto, atqve iis, qvæ ſunt int
ſecus. Jam, ſi vacat, qvæ forinſecus, audi.
tus undiqvè murus lævigatus, ac dealbatus
Coria laterum atro diſtincta colore. Illius
medio tria tribus in locis foramina propemod
tetragona videntur, inſcriptionibus deſtin
Primum igitur, qvod in turris medio conſpic
talibus verſiculis exornatum eſt, qvi lacryma
tempus, qvo tota deflagravit Hadamaria, do
hæc qvoqve reædificari cœptâ, memoriæ prod

Divi Redemtoris poſt incunabula Chriſti,
Mille ac qvingenti cum qvadraginta fu
Anni, menſis habens cognomina Martis, &
Nuncius poſt decimam fati lux qvarta f
Solis, & hac retinens à judice nomen, & l
Nona urens ſiccis ventis borealibus horꝑ
Qvâ ſacer emiſit verbum cæleſte miniſter
Cum caderet rapidis Hadamaria prodita f
mis.

Poſt domum hac anno reparari cœpta, ſeq

In ſupremis ejus loci feneſtris, aurea Stoic
illa ſententia legit, ὅτι Μόνος σοφὸς πλού
Id eſt, *Solus ſapiens dives.* Qva mortali
qvorum infinitus ubiqve numerus. Phila
perditorum greges moneantur, longè pluri
tutem qvàm divitias æſtimandas eſſe: qvod
rum gloria fluxa ſit, atqve fragilis; ſed immo
lis illa, qvæ nec eripi, nec ſurripi poſſit, ne
naufragio, neq; incendio amitti: qva prædi
ſunt, ſolos eſſe divites, cum ſoli poſſideant
& fructuoſas & ſempiternas, ſoliqve (qvod
ctore Cicerone, proprium eſt divitiarum)
tenti ſint rebus ſuis. Duo reliqva in medio
ejus muri, qvi portam anteriorem, ſive mo
ſpectant: qvorum priori tale tetraſtichon, q
ipſa domus proloqvitur eſt inſculptum:

Qv

Qvod mihi ſit nomen, qvaris fortaſſe, viator?
Siſte gradum, tali carmine certus eris,
Huc Mecœnates, qvia dona tulere, qvod auſus
Hares me tenuis condere, Muſa vocor,

...eri tale Saphicon:

Ipſe Reinhardi Pater huc amuſſis
Contulit prima lapides, nepoti
Debet hinc noſtro domus ipſa longè
carior eſſe.

...qvibus profectò liberis non cariſſimum id fue-...t, qvod vicinorum teſtimoniis boni parentes ...d dixerint, vel fecerint memoratu dignum ſub ...is autem ejus loci feneſtris, longum, idqve ...ullo rudius & gravius, ne poſſit aliorſum trans-...tri, ſcamnum faginum eſt poſitum; ubi trans-...ntes viatores delaſſati qvieſcere, aut ſenes a-...icari, aut cives Hadamarii conſidere poſſint, ... rebus publicis tractaturi, aut animi demulcen-... gratiâ nugas acturi, retiqve ventos (qvod a-...nt) venaturi

DESCRIPTIO SERPENTUM
è Lucani libro nono deſumpta.

Illa tamen ſterilis tellus, fecundaqve nulli
Arva bono, virus ſtillantis tabe Meduſa
Concipiunt, dirosqve fero de ſangvine rores,
Qvos calor adjuvit, putriqve incoxit arena.
Hic qva prima caput movit de pulvere tabes,
Aſpida ſomniferam tumidâ cervice levavit.
Plenior hinc ſangvis, & craſſi gutta veneni
Decidit: in nulla plus eſt ſerpente coactum.
Ipſa caloris egens gelidum non tranſit in orbem
Sponte ſuâ: Niloqve tenus metitur arenas.
Sed qvis erit nobis lucri pudor; inde petuntur.
Huc Libyci mortes: & fecimus Aſpida inertem:

At non ſtare ſuum miſeris paſſura cruore
Squamiferos ingens Hæmorrhois explicat orb
Latus & ambigua coleret qui Syrtidos arv
Cherſydros, tractique vitâ ſumante Chely
Et ſemper recto lapſurus limite Cenchris.
Pluribus ille notis variatam tingitur alu
Quàm parvis tinctus maculis Thebanus O
tes.
Concolor exuſtis; atque indiſcretus arenis
Ammodytes, ſpináque vagi torquente Ceraſt
Et Scytale ſparſis etiam nunc ſola pruinis
Exuvias poſitura ſuas: & torrida Dipſas:
Et gravis in geminum vergens caput Amp
bana.
Et natrix violator aqua, Jaculique volucre
Et contentus iter caudâ ſulcare Pharias;
Oraque diſtendens avidus ſpumantia Praſ
Oſſaque diſſolvens cum corpore tabificus Sep
Sibilaque effundens cunctas terrentia peſte
Ante venena nocens, late ſibi ſubmovet om
Vulgus, & in vacua regnat Baſiliſcus are
Vos quoque, cui cunctis innoxia numina te
Serpitis aurato nitido fulgere Dracones
Peſtiferos ardens facit Africa; ducitis alt
Aëra cum pennis, armentaque tota ſecuti
Rumpitis ingentes amplexi verbere tauros:
Nec tutus ſpatio eſt elephas: datis omnia let
Nec vobis opus eſt ad noxia fata veneno.

CAR

Cap. XIII.

ΟΡΟΣ ΘΕΣΕΩΣ.

έσις ἐστὶν, ἐπίσκεψις λογικὴ θεωρουμένου
τινὸς πράγματος. τῶν δὲ θέσεων, αἱ μὲν
εἰσι πολιτικαί, αἱ δὲ θεωρητικαὶ. καὶ πο-
καὶ μὲν, αἱ πρᾶξιν ἔχουσαι πόλιν συνέ-
σαν. οἷον, εἰ γαμητέον, εἰ πλευστέον, εἰ
χιστέον. ταῦτα γὰρ πάντα πόλιν συνέχει
μεναι. θεωρητικαὶ δὲ, αἱ μόνῳ τῷ νῷ θεω-
μεναι. οἷον, εἰ σφαιροειδὴς ὁ οὐρανὸς εἰ
μοι πολλοί. ταῦτα δὲ εἰς πεῖραν ἀνθρώ-
ς οὐκ ἔρχεται, μόνῳ δὲ θεωρεῖται τῷ νῷ.
ιοχε δὲ θέσις ὑποθέσεως, τῷ τὴν μὲν
ὑπόθεσιν ἔχειν περίστασιν, τὴν δὲ θέσιν ἀπερί-
ν εἶναι. περίστασις δέ ἐστιν, πρόσωπον.
γμα, αἰτία καὶ τὰ λοιπά, οἷον τὸ μὲν
ειχιστέον, ἐπίσκεψις οὐκ ἔχουσα πρόσω-
, τὸ δὲ ἐπιόντων περσῶν, λακεδαιμονίους
λεύοντα τειχίσαι τὴν σπάρτην, ὑπόθεσις.
όσωπον γὰρ ἔχει λακεδαιμονίους σκοποῦντας.
γμα δὲ τὸ τειχισθῆναι τὴν σπάρτην· αἰ-
δὲ ἐπιόντας τοὺς πέρσας. πρῶτον δὲ ἡ
ς ἐν προγυμνάσμασιν, ἀντίθεσιν καὶ λύ-
κατὰ ζήτημα δέχεται. Διαιρεῖται τοίνυν ἡ
ς πρῶτον μὲν τῇ καλουμένῃ ἐφόδῳ. ἣν
προοιμίων ἐρεῖς. εἶτα χρήσῃ τοῖς τελι-
κεφαλαίοις, νομίμῳ, δικαίῳ, συμφέ-
, δυνατῷ.

DE THESI.

THeſis, id eſt, conſultatio eſt rei alicujus i veſtigandæ per orationem conſidera vel diſquiſitio. Conſultationum autem alia viles ſunt, aliæ contemplativæ. Civiles ſu quæ actionem habent civitati accommodata velut; An ducenda ſit uxor; an navig dum; an muri faciendi? His enim o bus civitatis ſtatus continetur. Contem tivæ verò, quæ ad ſolam animi conſidera nem pertinent, videlicet; An globoſum c lum? an multi ſint mundi? Hæc enim uſum hominibus non veniunt, ſed mente pervidentur. Differt autem conſultatio Hypotheſi, id eſt, cauſa; quod cauſa deſi eſt; conſultatio verò indefinita. Defin autem fit perſona, re, cauſa, & reliquis; Muri ſuntne faciendi? Perquiſitio eſt perſona. Quod autem invadentibus Pe Lacedæmonii conſulunt; muro Spartam cumdare cauſa eſt. Perſonam enim ha Lacedæmonios deliberantes; Rem, mur Spartæ addere. Cauſam vero, invade Perſas. Prima autem omnium præexer tamentorum cunſultatio, contradictione & ſolutionem, ſecundum quæſtionem adm tit. Dividitur ergo Theſis primum in Ep dum, id eſt, proœmion ex directo ad narr tionem tendens, quem aggreſſum proœmii lo ponens, hinc finalibus utêris capitibus, legi mo, juſto, utili, & poſſibili.

ΘΕΣ

ΘΕΣΙΣ ΕΙ ΓΑΜΗΤΕΟΝ.

Ὁ τὸ πᾶν ἐν βραχεῖ κινῆσαι ζητῶν ἐπαινεί- τοῦ γάμον. προῆλθε μὲν γὰρ οὐρανοῦ, μᾶλλον οὐρανὸν πληροῖ τῶν θεῶν, καὶ κατέστη πατὴρ ὅθεν τὸ πατρὸς ὄνομα δίδοται. καὶ θεοὺς ἐγέν- ν, φυλάττειν αὐτοὺς ἀφῆκε τὴν φύσιν. εἶτα γῆν περιελθὼν, ἅπασι τοῖς λοιποῖς ἐπι- έρει τὴν γένεσιν, καὶ παρενεγκὼν ἃ μένειν οἶδε, τὸ μένειν αὐτὰ ταῖς διαδοχαῖς ἐσο- ται. καὶ πρῶτον μὲν ἄνδρας εἰς ἀνδρείαν αἴρει. δι' ὃν γὰρ παῖδας καὶ γυναῖκας εν ἄγειν ὁ γάμος, ὑπὲρ ὧν πράττεται λεμος, ἐρρωμένως δίδωσι ταῖς αὐτοῦ δωρε- ς, εἶτα δικαίους σὺν ἀνδρείοις ποιεῖ, δι' ὧν Φιλοτιμεῖται τὰ γένη, περὶ ὧν ἄνθρωποι καια πράττουσι δείσαντες, ὁ γάμος δικαίους μα καὶ ἀνδρείους ἀποτελεῖ. καὶ μὴν καὶ σο- ὺς οἷς περινοεῖται τῶν φιλτάτων ἐπαίρει, καὶ παράδοξον σωφροσύνην οἶδε κομίζειν ὁ μος, καὶ ἐν τῇ φιλοτιμίᾳ τῶν ἡδονῶν τὸ ωφρονεῖν ἀναμέμικται, δι' ὧν γὰρ νόμον ταῖς δοναῖς ἐπιτίθησι, νόμῳ παρέχει σωφροσύνης ὰς ἡδονάς, καὶ τὸ κατηγορηθὲν αὐτὸ καθ' υτὸ σὺν τῷ γάμῳ θαυμάζεται. εἰ τοίνυν γάμος ἄγει μὲν τοὺς θεοὺς, καὶ μετ' αὐ- ὺς τῶν γενῶν τὸ καθ' ἕκαστον, ἀνδρείους τε ἅμα ὶ δικαίους ἀποτελεῖ, καὶ σοφοὺς παρασκευά- ζει καὶ σώφρονας, πῶς οὐκ εἰς ὅσον οἷόν τε μητέον τὸν γάμον;

ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ. Ναί φησιν, ἀλλ' ὁ γάμ
συμφορῶν αἴτιος.

ΛΥΣΙΣ. Τύχης μοι δοκεῖς οὐ τοῦ γάμου κ
τηγορεῖν. ἃ μὲν γὰρ κακοπραγοῦντες πάσ
σιν ἄνθρωποι, τύχη παρέσχεν οὐ γάμος·
ἃ δὲ φιλοτιμεῖται τοῖς ἀνθρώποις ὁ γάμος
ἐκεῖνο ταῦτα κέρδος ἐκ τύχης. ὥστε θαυμ
σαι μᾶλλόν ἐστι τὸν γάμον, ὧν ἔχει καλῶν
κατηγορῆσαι δεινῶν, ὧν παρέσχεν ἡ τύχη.
εἰ δὴ καὶ τὰ μάλιστα γάμῳ δοίημεν τῶν
ἀνθρώπων φαυλότατα, τί μᾶλλόν ἐστιν ἀ
στατέον τοῦ γάμου; οὐχ ὅσα ἂν τοῖς πράγμα
προσῇ δυσχερῆ, ταῦτα καὶ φυγὴν τῶν πρ
γμάτων ἐργάζεται. καί μοι τὰς καθέκας
ἐξέταζε τέχνας, αἷς πρόσεστιν, ὅτι δήπου κ
ταιλιᾶ, τοὺς γεωργοῦντας ἐνοχλοῦσι σκηπ
καὶ τὰς χαλάζης ἐμβολαὶ διαφθείρουσι.
μὴν οἷς γεωργοῖς τὴν γῆν διαφθείρει σ
πτός, τὴν γῆν ἀποφεύγουσιν, ἀλλὰ γεω
γοῦντες ἐμμένουσι, κἂν ἐξ οὐρανοῦ λυπῇ τ
σιον, αὖθις ἀτυχοῦσιν ἄνθρωποι πλέοντες, κ
τὰς ναῦς διαφθείρουσιν ἐπιόντος χειμῶνος
οὐ μὴν ἐνθάδε τὸ πλεῖν καταλύουσιν, οἷς
μέρει πεπόνθασιν, ἀλλ' ἀνάγουσι μὲν εἰς τὴν
τύχην τὸ δυσχερές, ἀναμένουσι δὲ τὸ ἀπὸ θαλάσ
σης γενόμενον πόρον καὶ μὴν αἵ τε μάχαι καὶ πό
λεμοι, τὰ τῶν ἀγωνιστῶν διαφθείρουσι σώματα
καὶ οὐχ ὅτι πεσοῦνται, μαχόμενοι τὰς μάχας ἐκ
λείπουσιν. ἀλλ' ὅτι πολεμοῦντες θαυμάζονται
καὶ πεσεῖν ἠγαπήκασι, καὶ τὸ παρὸν ἀτυχ
ἐκ τοῦ συνόντος ἀγαθοῦ συναπέκρυψα

οὐ γ

ὃ διὰ τὰ φαῦλα φευκτέον ὅσα τῶν ἀγαθῶν.
λ' ἕνεκα τῶν καλῶν ὑποιστέον τὰ χείριστα. οὐκ
ἄλογον, γεωργοὺς μὲν καὶ πλέοντας, καὶ πρὸς
ρις ὅσοι στρατεύονται, φέρειν τὰ πρὸς αὐτοὺς
χερῆ τῶν ἐπαινουμένων χάριν τῶν σὺν αὐτοῖς
ὖν δὲ γάμον αἰτιᾶσθαι, διότι γάμος ἄγει
λυποῦν.
ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ. Ναί φησιν, ἀλλὰ ὁ χηρείαν μὲν
ναιξὶν, ὀρφανίαν δὲ παισὶν ἐπενήνεγκε.
ΛΥΣΙΣ. Ταῦτα θανάτου δεινὰ, καὶ τὸ πάθος
ἐν ἡ φύσις, σὺ δέ μοι δοκεῖς αἰτιᾶσθαι τὸν γάμον.
μὴ καὶ θεοὺς τοὺς ἀνθρώπους ἐργάζεσθαι, καὶ τοὺς
ὺς κατηγορεῖν, ὅτι μὴ καὶ θεοῖς τὰ θνητὰ
υνηρίθμησε. τί εἰπέ μοι γάμου κατηγορεῖς ἃ
άγμα τοῦ θάνατος; τί δὲ; ὑμεναίων
ῖς, ὅσα φύσις ἐπίσταται; συγχωρεῖ πεσεῖν τὸ
ὺς πεσεῖται γινόμενον. εἰ δὲ πίπτουσι μὲν ὅτι
ύνασιν ἄνθρωποι; πεσὼν δὲ χηρεύει μὲν συν-
ιον, ὀρφανὸν δὲ παρασκευάζει τὸ ἐξ αὐτοῦ, τί
μον ἐρεῖς ἀπεργάζεσθαι τὰ παρὰ μόνης γεγε-
ῆς τῆς φύσεως; ἐγὼ δὲ αὐτοῦ ναντίοι γάμον
ανορθοῦσθαι καὶ ὀρφανίαν καὶ χηρείαν ἡγοῦ-
μ. τέθνηκε τῷ πατὴρ καὶ ταύτῃ παῖς ὀρφανός.
λ' ἕτερον ἐπενήνεγκε πατέρα τοῖς ὀρφανοῖς
άμος. καὶ τὸ πάθος γάμου μὲν οὐ προέρ-
ται· γάμῳ δὲ συγκαλύπτεται, καὶ γίγνεται
μος ὀρφανίας ὀρφανισμός. οὐχ ὑπόθεσις.
α χηρείαν ἐκ τελευτῆς μὲν ἡ φύσις ἦγεν, ἐξ
μαίων δὲ μετέθηκε γάμος, ἣν γὰρ χη-
ίαν ἠργάσατο θάνατος, ἀνδρὶ συνοικεῖν παρ-
χεν ὁ γάμος, ὥσπερ καταστὰς φύλαξ

τῆς αὐτοῦ χάριτος. ἅπερ γὰρ ἐξ ἀρχῆς εἰσ
κατο, παρῃρημένα πάλιν ἐπέδωκεν.
χηρείαν ἀναιρεῖν οὐκ ἐπάγγην οἶδεν ὁ γάμ
καὶ μὴν καὶ πατὴρ θανάτῳ μὲν ἀφ
ται παῖδας, γάμῳ δὲ μετέσχεν ἑτέρων,
πατὴρ γίνεται δεύτερον ὁ προσάπαξ εἶνα
συγκεχωρημένος. τί οὖν τὰ τοῦ γάμου κ
πρὸς αἰτίαν μεταφέρεις τοῦ γάμου; καὶ
δοκεῖς οὐκ ἐλέγξαι ζητεῖν, ἀλλ' ἐπαιν
ὑμέναιον. οἷς γὰρ ἐξαριθμεῖν καταναγ
ζεις τῶν ὑμεναίων τὰς χάριτας, τούτοις ἐ
νέτης οὐ κατήγορος τοῦ γάμου γεγένησαι.
κατηγορῶν τοῦ γάμου, θαυμάζειν ἡμᾶς ἀ
κάζεις, καὶ ποιεῖς εὐεργετημάτων κατ
γον τὰ τοῦ γάμου κατηγορήματα.

ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ. Ναί φησιν, ἀλλὰ ὁ γά
ἐπίπονον.

ΛΥΣΙΣ Καὶ τί πόνον ἐπίσταται λύειν
μος; ὁπόσα ποιεῖ, δι' ὑμεναίων αἱρεῖται
ῥᾳστώνη παντάπασιν εἰς ὁμιλίαν γυ
συνελθεῖν. ἡλίκον εἰς εὐνὴν ἀνὴρ γυ
συνιών. μεθ' ὅσης δὲ ῥᾳστώνης ἐλπίζεται
προσδοκώμενος φαίνεται; καὶ πατέρα φ
προσορεῖ, καὶ πρὸς μελέτην ἔρχεται τεχν
πατρὶ συνεργῶν καὶ παρὰ τὰς ἐκκλ
δημηγορῶν, καὶ πατέρα γηροτροφῶν,
λων ἅπαν ὅτι δέοι γινόμενος. οὐκ ἔστι λ
διεξελθεῖν ἃ φέρειν οἶδεν ὁ γάμος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ. Μέγας ὁ γάμος, καὶ
γων θεούς, καὶ παρέχων θνητοῖς θεοὺς
δοκεῖν, οἷς μένειν σοφίζεται· καὶ παιδ

τὰς χρωμένους τὰ δίκαια, πρὸς δὲ τὸ
φέρον παρεξιὼν σκοπεῖν, καὶ φιλοτιμεῖ-
τὰς ἡδονὰς ὅσαι μὴ φανεῖσαι κακίζονται.
τὸ γάμον περὶ πλείστου ἐν πᾶσι ποιητέον
θέσηκεν.

THESIS, AN DUCENDA uxor.

Si quisquam omnia pariter laudare volet, mihi matrimonium laudet: demiſſum ex cœlo eſt: ipſumque rurſum cœlum is implevit, eosque procreavit, quorum unere parentum hominibus tribuitur no- n; eisdemque, quos progenuit, dedit re- m naturam tuendam. In terras autem ceptum, reliquis omnibus originem dedit, eque ſingula naturâ ſuâ fluxa caducaque ant, ea ſtabilivit poſteritate, æternitatem- ue ipſis ſucceſſione adinvenit. Primum au- m maximè ad fortitudinem, ſubeundaque nſtanter pericula homines impellit. Quis nim uxorem liberosque defendere: quis pro is bella movere recuſat? quo fit, ut, cum orum amore arma ſumantur, majoribus ertetur animis, lubentiusque Martis ſubea- ur eventus. Quin juſtos etiam, nedum for- es homines efficit. Cognationem enim, ne- ceſſitudines, juraque tribuit; quorum reſpe- ctu metuque ab inferenda injuria homines coërcet; itaque juſtitiam ſimul docet cum fortitudine. Sed & ſapientes facit; quippe

Aggreſſus vice proœmii.

quibus cariſſimorum pignorum injicit
videntiam atque curam: quodque max
quis miretur, ipſam temperantiam ſe
adfert matrimonium, & in mediis volu
tibus modeſtia quoq; invenit locum; le
enim libidinibus præſtribens, temperanti
ne voluptates coërcet; quæque ipſa pe
accuſatur voluptas, eam matrimonio
junctam laudamus. Si ergo matrimon
Deus dedit, & procreando poſteritaten
omnem firmat; ſi fortes item juſtosque fa
& ſapientes præſtat, & temperantes: quis
qui non pro virili, quatenus poſſit, ipſum
putabit laudandum?

Contradictio. Sane, inquis: ſed calamitatum multa
matrimonium eſt cauſa.

Solutio. Fortunam mihi videris; non matri
nium, accuſare. Quæ enim adverſa hom
bus accidunt, eorum fortuna eſt cauſa;
matrimonium. At contra, quæ læta ma
monium tribuit, ea certè nequaquam fort
accepta poſſunt referri. Rectius ergo eſt
trimonii bona laudare, quàm accuſare m
quæ ex ipſa afferantur fortunâ. Jam verò
quis maximè humanorum caſuum adve
ſolet matrimonia aſſignare, nihilo tamen
circo magis fugiendum erit. Nam ſi quæ
quis in rebus non offendunt, ea continuo no
ab ipſarum cura deterrebunt. Agedum ſin
gulas excutiamus artes, omnes habent ali
quid quod quis accuſet. Agricolæ procelſu

inſe-

feſtantur & per grandinem fame contabe-
unt: non tamen, ſi qvos tempeſtas offendit,
eo ſtatim agros relinqvunt; ſed perſeverant
lere. Neq; natura, ſi qvid ex cœlo accidit
ſis continuo poſt tempeſtatem diſſolvunt
ves, ceſſantq; navigare deinceps metu eo-
m, qvæ pertulerunt: Verùm difficultates
rtunæ tribuentes, ad opes, qvas mari para-
runt, revertuntur. Bella etiam pugnæq;
ilitantium abſumunt vitam: non, qvia oc-
mbunt aliqvi, idcirco deſerunt militiam,
d qvia pugnantes, ob fortitudinem laudan-
r, hoc ipſo etiam, qvod ceciderunt, gau-
ent, & inſtantem fortunæ aſperitatem præ-
ntis gloriæ bono rependunt. Neqve enim
ropter mala meliora fugienda ſunt, ſed bo-
rum cauſa etiam aſperrima perferenda.
Nonne ergo abſurdum eſt, nautas item, & mi-
tes, difficultates meliorum gratiâ tolerare;
patrimonium verò nobis averſandum putare,
qvia habeat aliqvid qvod offendat? Sanè, in-
vis: ſed viduitatem mulieribus, puerisqve
rbitatem affert.

Mortis hæc mala ſunt, hancqve nobis dif- *Contradictio.*
cultatem circumdedit natura, qvam tu qvi-
lem accuſare mihi videris, qvod non homi- *Solutio.*
es effecit, ut Dii eſſent, accuſasqve matri-
monium, qvod non Diis mortales conjunxit.
Qvid inſimulas matrimonium eorum, qvo-
um eſt apud mortem cauſa? cur nuptiarum
cis, qvod ipſius eſt naturæ? Patere per-

ire eum, qui natus eſt, quocunque tand[em] pereat modo. Quodſi occidunt homine[s] *quia nati ſunt, eademque viâ conjugem v[i]duam relinquunt, natosque ex ſe filios f[a]ciunt pupillos: quid? hæc matrimonii [di]ces culpâ fieri, quæ ſolùm ab ipſa fiunt na[tu]ra? At ego è contrario orbitatem, vidu[i]tatemq; puto matrimonio reſarciri. Mo[r]tuus eſt illi pater, eoque nomine pupil[lus] eſt: reddit rurſus alium ſibi matrimoni[um] patrem. Itaque hoc malum non ex matri[]monio prodit, ſed matrimonio occultatu[r], ſitque matrimonium non cauſa orbitati[s], ſed abſcondit potius ipſam, & reſtaurat. S[ic] viduitatem quoque, quam obitu mariti a[t]tulit natura, matrimonium novis iteru[m] nuptiis immutat. Quam enim mors reli[]quit viduam, hanc rurſus matrimoniu[m] viro conjungit: atque velut conſervat[or] muneris ſui, ea, quæ dedit initio, ablat[a] quoque reſtituit. Auferre ergo viduita[]tem ſolet matrimonium, non facere: Pa[]ter quoque morte liberis orbatur, rurſumq[ue] alios matrimonio aſſequitur, ſitque ſecund[i] matrimonii munere pater, cui id, quod ſe[]mel jam habuerat, paternum nomen era[t] ablatum. Quid ergo matrimonii bona i[n] crimen ipſius convertis; Videris mihi n[on] arguere, ſed laudare nuptias velle. Quan[do] enim enumerare nuptiarum bona cogis, lau[]dator matrimonii factus es potiùs, quàm r[e]*

pr

[r]ehenſor; vituperansqve matrimonium, ut [re]cenſeamus, laudes ipſius adducis, cauſamq[u]e prabes munera ſua recognoſcendi nobis, [e]t ipſo qvòd crimina tua refutamus.

Eſto; inqvis, ſed laborioſa tamen res eſt [m]atrimonium. Contradictio.

Verum: ſed labores qvoqve matrimonium [so]lvit, & auferuntur per nuptias, qvæcunqve [e]xercitos homines reddunt. Vita tranqvi[ll]as eſt, cum muliere ſociari; qvantulum [a]utem, virum in thalamo uxori conjungi? [Ta]m qvanta cum voluptate puer exſpecta[t]ur, ſperatusqve ſe profert, & in lucem pro[d]iens, mox patrem appellat? Addicitur de[i]nde arti alicui diſcendæ, patrisqve fit labo[r]um particeps. In concionibus ex inde ver[ſa]tur, paſcitqve in ſenecta patrem, & pror[ſu]s in qvodcunqve res ipſa popoſcerit; aptum [ſ]e expeditumqve præbet. Solutio.

Adeò non eſt oratione recenſere, qvanta [m]atrimonium adferat bona. Ingens ergo [r]es eſt matrimonium, & Deos procreans, & [im]mortalibus, ut pii eſſe videantur, ſucceſſione [p]ræſtans: ac omnes, qvi nuptiis initiantur, [i]nſtituit, ut juſtitiam colant, temperantiam [o]bſervent: qvin & reprehenſas alioqvi volu[p]tates, honeſtas facit. Idcirco plurimi fa[c]iendum eſſe matrimonium, inter omnes fa[c]ilè conſtat. Epilogus.

SCHO-

SCHOLIA.

Theſis. Græci Rhetores Theſin appellant qvæſtionem vagam, nullis circumſtantiarum cancellis incluſam. Latini qvæſtionem infinitam Cicero in Topicis, propoſitum, in partitionibus, Conſultationem. Priſcianus Poſitionem dixit, ut. An ducenda ſit uxor? An colenda ſit amicitia? An navigandum? An ſit bellum gerendum? An diſcendæ literæ Græcæ?

Hypotheſis Hypotheſin autem vocant qvæſtionem finitam, qvæ habet in qvæſtione certas perſonas, loca, tempora, & reliqva genera attributorum: Hanc Cicero in Partitionibus controverſiam, in Topicis cauſam appellat, ut, ſitne Cæſari bellum ſuſcipiendum adverſus Pompejum? An Syllæ adminiſtranda Respublica? An Græcæ literæ diſcendæ deſtinato Theologia? An Cato tempore belli civilis rectè duxerit Martiam uxorem. Vide Qvintilianum, *lib.* 8. *cap.* 5. Idem *lib.* 2. *cap.* 1. ait; Antiqvis hoc fuiſſe vel augendam eloqventiam genus exercicationis, ut Theſes dicerent. Et Cicero in Oratore ad Brutum: Ariſtoteles, inqvit, adoleſcentes ad copiam Rhetorum, in utramqve partem, ut ornatiùs & uberius dicere poſſent, exercuit. Rodolphus Agricola, *lib.* 2. *cap.* 8. Theſin qvæſtionem vocat κατηγορικὴν id eſt prædicativam, qvæ nullis certis finibus temporum locorum aut perſonarum concluditur, ut: An accedendum ad Rempublicam. Hypotheſin, conditionalem, ὑποθετικὴν, ut: Sitne Socrati accedendum ad Rempublicam?

Locus communis à Theſi differt. Magnam autem habent θέσεις cum loco communi ſimilitudinem, ſed hoc differunt, qvod locus communis ad amlpificandam & augendam cauſam aſſumitur. Theſis ad explicandam & probandam. Et illa qvaſi certa re declamitatur: hæc di-

ſputatur, & diſſeritur. Deniqve illa affectu-
m, hæc conſiderationis eſt. Priſcianus inqvit:
ter Locum communem, & poſitionem, hoc eſt,
ferentiæ, qvòd Locus communis eſt convictæ
manifeſtæ rei exaggeratio; Poſitio autem du-
ɛ rei qvæſtio.

Alia civiles, &c. Has Græci πολιτικάς ap-
llant, qvæ ſunt earum rerum, qvæ in civitita-
ſuſurpantur, ac fiunt publicè aut privatim: Du-
dæne uxores; navigandumne ſit, ædifican-
m; an ambulandum. Hujuſmodi & illæ Cice-
ianæ ſunt: de qvibus ipſe Attico ſcribens, *lib. 9.*
tamen ne me totum ægritudini, inqvit, de-
, ſumpſi mihi qvaſdam tanqvam θέσεις, qvæ
λοτικαὶ ſunt, & temporum horum, ut & abdu-
animum à qverelis, & in eo ipſo, de qvo a-
ur, exerceat. Ea ſunt ejuſmodi. Εἰ μενετέον
πατρίδι. τυραννουμένης δὲ αὐτῆς, ἐν παντὶ
τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πρακτέον, &c.

Contemplativa, &c. Has alii ſpeculativas ap-
llant, Græci θεωρητικάς, qvòd ſolâ animi ra-
ne explicari, & intelligentiâ ſoleant compre-
ndi. Ut Anima ſitne natura aliqva. Et, ea-
ne mortalis? Et mundusne non extiterit ali-
tempore? Item, ſitne ſiderum Muſica? Plinius
2. *cap.* 22. Item, ſintne Antipodes? Earum qvæ-
num magnam copiam habent Scholaſticorum
διατριβαί cujus generis hoc eſt, An homo
ri potuerit ἀναμάρτητος, & id genus alia
umera.

In iis contemplativis conſultationibus an ſit, qvid ſit, qvale ſit, qvare ſolet. Qvintil. l. 3. c. 6.

An glorioſum cælum, &c. Priſcianus inqvit:
pilæ formam habeat mundus.

An multi ſint mundi, &c. Qvod nonnulli
uerunt. Vide Ciceronem de univerſitate. Un-
Alexander, cum ejus comes Anaxarchus ex au-
itate Democriti, mūdos iñumerabiles referret,

Illos

Heu me, inqvit, miſerum! qvi nec uno qui
ſum potitus: ut recenſet Valerius, *lib.* 8. *cap.*
Vide Plutarchum, in Alexandri vita. Et Q. C
Vide Ciceronem, *Tuſc. qvæſt.* Hinc illud Juve
lis:

Unus Pellæo juveni non ſufficit orbis.

Sunt item Qvæſtionum aliæ ſimplices,
compoſitæ. Simplices, ut an luctatione ſit
ercendum, an declamandum. Compoſitæ,
An luctatione exercendum, ſive agricultura
declamandum ſit ex chartis, ſive memoriter,
decora vultus atqve geſtûs moderatione.

Invadentibus Perſis, &c. Hiſtoria hab
apud Thucydidem & bellorum Lacedæmonio
cum Perſis Oroſius meminit, *lib.* 3. *cap.* 11.
tarchus in vita Ariſtidis ſcribit, Lacedæmo
Perſis trophæa retuliſſe.

Sparta qva etiam Lacedæmon.

Sparta, &c. Sparta vel Sparte, fuit urbs L
niæ, nullis ab initio muris cincta. Unde A
ſilaus percontanti, qvam ob cauſam Sparta
circumdaretur muris, oſtenſis civibus; Hi in
ſunt Spartana mœnia: ſignificans, nullo
publicas munimento tutiores eſſe, qvàm ci
virtute.

Dividitur Theſis, &c. Primùm, inqvit,
greſſus aliqvis ad argumentationem vice ex
erit: inde excutiendi loci ſvaſoriarum, hon
utilis, facilis, neceſſarii, &c. Et ſi qvid pr
biliter contradici poſſe videatur, hoc ſuo loco
futandum erit. Poſtremo, brevi epilogo
perorandum: auctore Moſellano.

IN EXEMPLUM.

Deus cœlum implevit, &c: Unde Cicer
Tuſcul. Qvid? totum prope cœlum nonne
mano genere completum eſt? &c. Divus A
broſius 32. *qvæſt.* 1. Nuptiæ, inqvit, terras
plent; virginitas Paradiſum. At Varro pu

ile, ut ſe homines Diis genitos mentirentur. ide Auguſtinum de Civitate Dei *lib.* 3. *cap.* 4.

Æternitatem adinvenit. &c. Unde Plato de egibus, qvarto Dialogo: Genus, inqvit, hominum immortale hoc modo in ſempiternum erdurat, qvòd filiorum filios relinqvendo, nunc idem ſemper per generationem immortalitam adipiſcatur. Nefas autem eſt immortalitate ipſum ſponte privare. Hac verò ex animo ille privat, qvi filios & uxorem negligit.

Succeſſione, &c. Hoc eſt, per diſceſſionem iorum in aliorum locos. Etenim morientibus ii rurſus naſcuntur. Hinc Homerus homines borum foliis comparavit. Vide Eraſmum in overbio Homo bulla.

Ad fortitudinem, &c. Cives enim, ut liberos uxores defendant, fortiter pugnant. Et Scipio, ltimo conflictu cum Annibale congreſſurus, milites adhortando dixit; Adeſſe finem belli, in maibus eſſe prædam Carthaginis; ſi fortiter pugnaverint, reditum datum iri in patriam, ad parentes, liberos, conjuges, Penatesqve Deos. *Fortitudo.*

Providentiam, &c. Qva perſpiciunt parentes, qvæ liberis bona, utilia, honeſtaqve ſunt. ars eſt enim prudentiæ, bonarum aut malarum rum & utrarumqve ſcientia: ut ait Cicero, ſecundo de Inventione.

Temperantiam, &c. Hæc eſt firma animi, & moderata dominatio rationis in libidines, atqve lios non rectos impetus: ut ait Cicero. Cujus artes Clementia, Continentia, Modeſtia.

Accuſatur voluptas, &c. Cicero ſecundo de inibus ſcribit; maximas virtutes jacere dominante voluptate: qvam *malorum eſcam* Plato vocavit, qvod homines eâ velut homo piſces, capiantur. Et Architas Tarentinus ait, nullam capitaliorem peſtem hominibus â natura datum, qvàm oluptatem! Cujus meminit Cicero de Senectute.

Si

Si ergo, &c. Epilogus eſt hactenus dictoru[m] quæ ab honeſti partibus deduxit matrimoni[um] laudando. Dividitur autem honeſtum in lau[da]bile, & rectum. Hoc ipſum rurſus dividitur [in] juſtitiam, fortitudinem, prudentiam, modeſti[am]. Vide Ciceronem 3. ad Herennium.

Calamitatum cur[...]a, &c. Unde Menand[er]

Ὁ μὴ γαμῶν ἄνθρωπος, οὐκ ἔχει κα[κά].

Qui non ducit uxorem homo, non habet mala

Ἄλυπον ἕξεις βίον χωρὶς γυναικὸς

Id eſt, ſine dolore vitam traduces, ſi non dux[eris] uxorem Matrimonium, ut Eraſmus ait *lib.* Apophthegm. comitatur perpetua ſolicitudo, [do]tis exprobatio, affinium gravè ſupercilium, [mo]leſta ſocrus, incertus liberorum eventus, jurg[ia] querelæ atque rixæ.

Matrimonii mala.

Juvenalis, *Sat. 6.*

Semper habet lites, alternaque jurgia lect[us]
In quo nupta jacet: minimum dormitu[r in]
illo.

Agedum, &c. Fidei faciendæ gratiâ utitur [in]ductione: & oſtendit, nullum vitæ genus [eſſe] quod non ſuas habeat moleſtias. Sapienter [So]lon ajebat: Si in unum locum cuncti mala [ſua] contuliſſent, futurum, ut propria deportare [ſu]mum, quàm ex omni miſeriarum acervo port[io]nem alienam ferre, mallent: ut ait Valerius *l.* 6. *cap.* 2. Meminit Eraſmus, tertio Apophth[e]gmatum.

Pergrandinem, &c. Ut ſi de cœlo vel arbo[res] vel ſegetes fuerint tactæ. Cœleſtis autem in[ju]ria duo ſunt genera. Unum, quod tempeſtat[em] vocamus, in quibus, grandines procellæ, cæteraq[ue] ſimilia intelliguntur: quæ cum acciderint, vis major appellatur. Alia ſunt illa, quæ ſilente cœlo ſerenisque noctibus fiunt, nullo ſentiente, niſi cum facta ſunt. Publica hæc, & magnæ diffe[re]ntiæ, aliis rubiginem, aliis uredinem, alii[s]

Cœleſtium injuriarum duo genera.

ca[...]

rbunculum appellantibus, ut ait Plinius, lib. 18. c. 28.

Diſſolvunt naves, &c. Tempeſtatibus jactati, n ſtatim deſerunt navigationes; ſed mox re-iunt rates qvaſſas, indociles pauperiem pati.

Laudantur, &c. Qvi fortiter in prælio rem miniſtrarant, ab imperatoribus laudaban-r, atqve fortitudinis præmia conſeqvebantur, coronas civicas, obſidionales murales, llares, caſtrenſes, ſtatuas, triumphos; mor-l etiam laudibus evehebantur. Qvinimo, inqvit Imperator Juſtinus, qvi pro repu-ca petierunt, per rerum geſtarum glori-ſemper vivere intelliguntur: unde etiam pa-bus in excuſationibus tutelarum proſunt tan-am vivi.

Gaudent, &c. Lætantur, qvi fortiter pugnan-ſuccubuere. Sic Epaminondas, qvi ſangvine piritu deficiens; Non finis eſt, inqvit, vitæ tæ, ſed melius & auctius initium advenit. Nunc m veſter Epaminondas naſcitur; qvia ſic mo-ur, ut ait Valerius, *lib.* 3. *cap.* 2.

Laborioſa res, &c. Unde illud Cynici Cratetis. ινα πένοι. Vide Eraſmum in proverbio. O-mum non naſci.

Labores ſolvit, &c. Hinc Metellus ille Nu-idicus aſſeverabat: Nullas plerumqve eſſe matrimonio moleſtias: ſi qvæ tamen accidere nnumqvam viderentur, parvas & leves faci-qve toleratu eſſe dicebat, majoribusqve eas e-dlumentis & voluptatibus obliterari, easdemqve s nunqvam omnibus, neqve naturæ vitio, ſed orundam meritorum culpa & injuſtitia eveni-. Vide Gellium, *lib.* 1. *cap.* 6.

Paſcit in ſenecta, &c. Juxta proverbium ντιπελαργεῖν, qvod eſt, parentes ætate feſſos trire, mutuamqve vicem rependere.

THESIUM EXEMPLA.

Primi argumentum tale eſt: Quod non duc... ſit uxor. Ubi Theſis contraria Aphthonii l... tis tractata, ſtudio exercitii.

Exordii formula.

Cùm, juxta vetus proverbium; Ignis, mare, ... lier, tria mala ſint; mihi plurimum deſipere vi... tur, qvi ſe conjecerint in flammas, in fluctus, ... matrimonii calamitates: Hoc id ipſum d... dendi ſtudio cum primis Homerus ait:

Uſqve adeò nihil improbius, mulier... pejus.

Et temporibus hodiernis ſtrenuè dant op... mulieres, ne Poëtarum grex vaniloqvuus o... no fuiſſe reputetur, qvi feminâ nihil peſtilen... eſſe confirmarunt. Et mulierem omnem ... malam, perqvam venuſtè ſignificavit Lacon... dam: qvi cum uxorem duxiſſet perpuſillam, ... bat, è malis, qvod minimum eſſet, eligend... Qvippe λύχνȣ δ᾽ ἐξέλκετ⊙ γυνὴ πᾶσι ἡ...

Ab indignitate matrimonii.

Non eo inficias, matrimonium inſtitut... Deo; ſed ab eodem etiam adjectos tot laborum ... dores, tot moleſtias, deniqve dolores, in... non eo. Et qvod ab initio bonum erat, ja... temporum injuriâ, vel hominum malitiâ fa... eſt longè deterrimum, ut multo citius Plut... regna cacodæmonibus repleat, qvàm Diis ... lum.

A puſillanimitate.

Milites ignavi ſunt, & cor in pedes iis deci... ſolet, qvibus domi ſunt uxores atqve liberi. ... enim extra telorum jactus eſſe, & poſt princi... ſe continere laborant, id unum curantes, ut in... gri maneant ac illæſi, ne, ſi fuerint interfecti, ... linqvant viduas atqve pupillos. Cæterum ... paulo fuerint animoſiores, à ſuis objurgan... juxta illud Penelopes.

Au...

Auſus es ô nimium, nimiumqve obliti tuorum, &c.

Iniqvos facit ad iram concitans conjugium. ... ipſiſſima eſt officina rixarum, ut portus tranqvillitatis, cœlibatus, unde illud: Qvi non litigat, cœlebs eſt. Deinde, qvi obſtructi ſunt matrimonio, coguntur indies magnum in uſus domeſticos ſumtum facere, ad uxores, liberos, & familiam alendam. Et deficiente crumenâ, per fas, atqve nefas pecuniam corradunt; ſecum aſſiduò ... entes: *Ab injuſtitia.*

Unde habeat, qværat nemo ſed oportet habere:
Lucrum pudori præſtat.
Et genus & formam Regina pecunia donat.
O cives, cives, qværenda pecunia primum eſt;
Virtus poſt nummos:
Qvantum qvuqve ſuâ nummorum ſervat in arca;
Tantum habet & fidei:
Prima fere vota, & cunctis notiſſima templis:
Divitiæ, ut creſcant, ut opes; ut maxima toto
Noſtra ſit arca foro.

... ait Juvenalis.

Qvotusqvisqve eſt, qvi non matrimonium contrahat, ut ſponſi, qvod ajunt, vitam victurus; ... fruatur voluptate, ac ſubeat in libidinem, cuitqve hoc unum, ut laſcivium interveniat illud: ... καὶ ψυχή. *Ab intemperantia.*

Qvis igitur matrimonium laudibus evehendum ... timet, cum inferorum regna magis qvàm cœlorum adaugeat, cum iniqvos faciat contineatqve ... tâ obſcœnis, plenam voluptatibus, ac earum veneratis illecebrarum præſtigiis incubans, adducat malorum; qvod ajunt, Iliada, ut γαμικῶν ὀλέθρων ..., proverbio locum fecerint. *Epilogus.*

Sed ais: Qvæ ſunt in matrimonio mala, ipſi fortunæ ſunt aſſignanda. *Contradictio.*

... immeritò facis. Nam ſi viri cœlibes viverent, *Solutio.*

rent, à plurimis afflictionibus liberi manere[nt,] nunqvam agricolæ aſſiduò tanto labore ter[ram] colere, nunqvam genus omne cerdónuum ta[nto] ſudore diffluere, nunqvam tantis periculis m[er]catores navigare cogerentur, ſi non qverul[is u]xoribus atqve liberis egentibus victum & [a]ctum qværere compellerentur.

Verè igitur divus Paulus de conjugatis inq[uit:] Afflictionem in carne ſunt habituri, & beat[os] prædicat, qvi hoc frenum non momorderint.

Contradictio. Sed viduarum & orborum pupillorumqve [con]ditiones, morti, non matrimonio refers a[cce]ptas, & per hoc reſarciri dicis, qvod per i[llam] aufertur.

Solutio. Eſto! Mors tibi patrem eripit, novæ nuptiæ [no]tricum reddunt. Sed hæc ipſa penſatio ipſiſſi[ma] eſt Diomedis & Glauci permutatio, qva pro p[isce] ſcorpius accipitur, pro chariſſima matre datur [no]verca, ut rideatur, qvi ad ejus tumulum fu[erit] lacrumatus.

Contradictio. Eſto! inqvit. Sed tamen non laborioſa res [est] matrimonium, cum laborum participes uxo[res] ſunt viris ſolatio, & filii parentes ipſos omni m[a]lorum faſce levent, foveantqve feſſos ætate.

Solutio. Sæpius moleſtant viros, qvam conſolantur, [u]xorum greges, qvarum pauciſſimæ fideles, ut ve[re] dictum ſit: Mulieri ne credas, ne mortuæ qvide[m.] Qvod monet, usqve adeò non eſſe fidendum m[u]lieri, ut etiam, ſi morientem videas, putes fing[e]re. Et filiorum incertiſſimus eſt eventus. Lo[n]gè plures dedecori ſunt parentibus, qvàm orn[a]mento. Qvi, aut arietes, nutricationis merc[e]dem perſolvunt argento ſenes emungendo, tu[r]piſſimisqve facinoribus excruciando. Ut Cra[tes] ille rectè dixerit; τέκνα πόνοι, &c.

Concluſio. Ergo cum tot undiqve malorum fluctibus m[a]trimonium impetatur, qvis vel ſanæ mentis, ſo[l]utus ab uxore, qvæſiverit uxorem?

SECUNDUM EXEMPLUM,

continens, qvod ſenectus non ſit moleſta, nec onus Ætnâ gravius.

Si vina vetera novis, qvaſi de muſto & lacu *Theſis.*
uſtis, præſtantiora judicamus: cur non ſene-
ſtem juventâ meliorem, laudatuqve magis di-
am arbitramur: cum ut illic omnia defæcatu &
ubria, ita hic omnia immatura & gravia con-
mplemur eſſe?

Senectutem omnes ut adipiſcamur, ſolemus o- *A legiti-*
tre. Qvod cum ita ſit, iniqve faciunt, qvi a- *ma.*
ptam accuſant, ac in illa genuinum frangunt,
am divina Scriptura *coronam dignitatis* appel-
t, eam præcipuè, qvæ reperietur in viis juſtitiæ.
overb. 16.

In antiqvis eſt ſapientia, & in multo tempore *Ab utili.*
udentia proverbio nobilitata. *Seris* enim *ve-*
nuſus ab annis. Hinc eſt, qvod juventus olim
mulatum & circumſpectum honorem reddebat
nibus, ut ait Valerius & Juvenalis:

Credebant tam grande nefas, & morte pian-
dum,
Si juvenis vetulo non aſſurrexerat, etſi
Barbato cuicumqve puer; licet ipſe videret
Plura domi farra, & majores glandis acer-
vos.

Nec difficilis adeò ſenectus eſt, neqve tam mo- *A facili.*
ſta, ſed tolerabilis & jucunda, qvam tot rerum
ne geſtarum præconia exornant, qvàm recor-
tio multorum tot benè factorum oblectat, qvam
niqve gravitas, conſtantia, conſiliorum ratio-
es, auctoritas & reverentia planè divinam effi-
unt.

Prudenter inſtitutæ Reſpubl. ſolæ, qvæ ſenum
opria virtus eſt, prudentia conſerventur opor- *A neceſſa-*
t. Etenim florentis ætatis eſt temeritas; *ria.*

ſenectutis, prudentia. Illa civitates mul[…] verſas; hæc conſervatas eſſe, tot veterum exe[…] teſtantur.

Contradictio. At ſenectus ipſa morbus, evocat à rebus [...] rendis, ac inutiles reddit.

Solutio. Multò plura quàm juvenes, efficere poſſu[nt ſe]nes, rerum ſtudiis aſſveti: qvorum arma ſu[nt ar]tes & virtutum exercitationes. Nec viribu[s aut] velocitatibus, aut celeritate corporum magn[a] geruntur, ſed conſilio, auctoritate, atqve [pru]dentia.

** In Cic. ex qvo hic ſumtus eſt locus, legitur ſententia.*

Objectio. Sed oblivionem inducit, memoriam min[uit,] vires ademit.

Solutio. Memoria perit, niſi exerceas. Prudente[s er]go ſenes, intentum animum tanqvam arcum [ha]bentes, non langveſcunt, nec ſuccumbunt, [ſe]nectuti. Senibus ingenia manent, modò maneat ſtudium & induſtria. Unde Cato, [Py]thagoreorum more, exercendæ memoriæ, gr[atia] qvod qvoqve die dixerat audierat, egerat, c[om]memorabat veſperi. Hæ ſunt exercitatio[nes] ingenii, hæc curricula mentis. In his deſud[ans] atqve elaborant, corporis vires non magnop[ere] deſiderabit, ut ait Cicero.

Contradictio. Sed caret voluptatibus; ut rectè Horatius [di]xerit.

Multa ferunt anni venientes commoda [se]cum,
Multa recedentes adimunt (Venerem) co[n]vivia, luſus.

Solutio. O præclarum munus ætatis, ſiqvidem id a[ufert] nobis, qvod eſt in adoleſcentia vitioſiſſim[um.] Omnem malorum eſcam voluptatem eripit, & [li]bidines pecuniæ animis eximit, ac inſtillat v[…] pectoris dona. Porrò nihil peſtilentius volup[ta]te, at nihil præſtabilius ratione; Hanc favet ſe[nectus,] illam autem expellit.

At ſunt moroſi, & anxii, & iracundi, & diffi- *Contradictio:*
s ſenes; ſi qværimus, etiam avari.
ed hæc morum vitia ſunt, non ſenectutis. *Solutio.*
moroſitas tamen, & ea vitia, qvæ dixi, ha-
t aliqvid excuſationis. Vide Ciceronem in
ect.
ed appropinqvatio mortis eſt, qvæ certè à ſe- *Contradictio.*
ute non poteſt longè abeſſe.
miſerum ſenem! qvi mortem contemnen- *Solutio.*
eſſe in tam longa ætate non viderit. O in
em Chriſtianum, qvi mortem metuit, ac non
ius cum Paulo dicit: Cupio diſſolvi & eſſe cum
riſto; Qvid enim hæc vita commodi, qvid non
ius laboris habet? Cur in malis, & non potius
nis, omnia, qvæ ſecundum naturam fiunt,
entur? Qvid eſt autē tàm ſecundū naturam,
m ſenibus emori, qvod idem contingit ado-
entibus, adverſante & repugnante natura: Ita
adoleſcentes mori ſic mihi videntur, ut cùm
æ multitudine vis flammæ opprimitur: ſenes
em, ſicut ſua ſponte nullâ adhibita vi conſum-
ignis exſtingvitur. Et qvaſi poma ex arbori-
, ſi cruda ſunt, vi avelluntur; ſi matura & co-
, decidunt: ſic vitam adoleſcentibus vis aufert,
ibus maturitas.
Finem dicendi faciam, nihil ambigens, qvin *Concluſio.*
dicaturi ſitis, digniſſimā eſſe laudatu & amplexu
nectutem, cum ea rebus gerendis conſilia ſup-
editet, prudentia valeat, autoritate polleat,
verentiâ præluceat; omnium deniqve malorum
berationem maturitatis naturalis beneficio ſub-
iniſtret.

ERTIUM EXEMPLUM THESEOS,
continens, divitias non eſſe ſummum bonum.

Qvi ſententias iniqvas defendendas ſuſci- *Exordiū.*

 piunt,

cipiunt, mendacia verborum lenociniis fucare ſolent, & morbido ſermoni exqviſita adhibere medicamenta. Qvorum in numero ſunt; qvos non pudet aſſerere. Summum bonum divitias, & ſolum divitem eſſe beatum. Contrà, qvi veritatem, cujus eſt ſimplex oratio, amplectuntur, non in divitiis, ſed potiùs ſummum in virtute bonum collocant. Etenim perpendunt, opum affluentia non beatos, ſed magis infelices reddi, cùm maximæ ſollicitudines, atqve calamitates inde ſoleant provenire. Namqve ut Juvenalis inqvit:

Ex Hor.

Sed plures nimiâ congeſta pecunia curâ
Strangulat, & cuncta exſuperant patrimonia cenſus.
Pauca licet portes argenti, vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium, contumqve timebis,
Et mota ad lunam, trepidabis arundinis umbram, &c.

Spartam qvid perdiderit.

Et qvid aliud olim Lacedæmoniis perdidit, qvàm pecuniæ cupiditas? Qvi oraculo reſponſum acceperant, tum demum vincendam eſſe Spartam, cùm aurum & argentum in pretio cœpiſſent habere. Accedunt alia, qvæ licet per ſe videantur leviora, aut infirmiora; tamen turbâ valent, atqve confirmant, divitias malis plurimis tentari, ſtultitia regi, puſillanimitate enervari, libidine corrumpi, ac injuſtitiâ deniqve profanari. Nam qvotusqvisqve divitum eſt, qvi non fortunis ebrius, arroganter & confidenter loqvatur & agat, opibus ſcilicet fretus, ut inde natum proverbium, Ἀ'ργύρȣ κρῆναι λαλȣ̃σι, argenti fontes loqvuntur. Qvod notans Horatius, Mecum, inqvit, contendere noli, Stultitiam patiuntur opes. Qvotusqvisqve eſt, qvi non tumultu qvopiam ſuborto, aut bellis ingruentibus in morem galli

cujus-

ſuſpiam (ut ajunt) trepidet, atqve magis ſibi theſaurisqve ſuis, qvàm Reipublicæ velit conſulere. Qvotusqvisqve, qvi non plura, qvo plura poſſideat aſſiduo petat?

Creſcit amor nummi, qvantum ipſa pecunia
creſcit.
Creſcit indulgens ſibi dirus hydrops,
Nec ſitim pellit niſi cauſa morbi
Fugerit venis, & aqvoſus albo
corpore langvor.

Qvotusqvisqve, qvem non divitiæ ad genus omne turpitudinis inflamment, luxu reſolvant, perditusqve perdant, ut multo plures crapulâ, nimiâqve libidinis enervatione credantur perire, qvàm gladio? Qvis igitur divitias ſummum bonum vocet, & non potiùs iniqvitatis appellet Mammona, cùm illæ ſtultos, infelices, effeminatos, avaros, & perverſos reddant; ut facilius ſit cimelum per foramen acus tranſire, qvàm divites in regnum Dei ingredi?

At divitiæ afferunt gloriam, parant amicos, paupertas contemptos facit. *Contradictio.*

In pretio pretium nunc eſt; dat cenſus honores,
------Pauper ubiqve jacet.
Nil habet infelix paupertas durius in ſe,
Qvàm qvod ridiculos homines facit, &c.

Sed qvam opes pariunt, fluxa eſt gloria: & ollaris, qvæ χύτρας φιλία dicitur, amicitia nihil aliud eſt, qvàm adulatio. *Contradictio.*

Donec eris felix, multos numerabis amicos:
Nullus ad amiſſas ibit amicus opes.

Nec ad veram gloriam via recta contendens impedit paupertas, ſortita ſapientiam. Nonne Cicero, nonne complures alii pauperes ab initio conſcenderunt ad ſummum gloriæ culmen, ita ſtu- *Solutio.*

ſtudiorum honeſtiſſimorum cultu provecti, ut ma-
joribus omnibus ſuis virtute præluxerint?

Contradictio. Eſto! Verum, ut ait Juvenalis Satyr. 3.

*Haud facilè emergunt, qvorum virtutibus ob-
ſtat,
Res anguſta domi.*

Solutio. Deſidiâ torpentes non emergunt, ſed qvi per ho-
neſtos labores ad ſuma nitũtur. Reſpice Cleanth-
qvi, licet obtuſi tardiorisqve fuerit ingenii, adeo-
pauper, ut tempore nocturno cogeretur in hort-
aqvas haurire, qvo poſſet interdiu ſtudiis libera-
bus operam impendere, tamen ad ſummum eru-
ditionis & honoris faſtigium pervenit, conſecu-
tusqve eſt tantas facultates, ut alium, ſi voluiſſe-
Cleanthem alere potuiſſet. Vide Laërtium Dio-
genem lib. 7. Qvam matrem Euripides. aut qve-
patrem Demoſthenes habuerit, ipſorum qvoqu-
ſeculo fuit ignotum, Alterius autem matrem o-
lera, alterius patrem cultellos venditaſſe, omni-
um penè doctorum literæ loqvuntur. Sed qui
aut illius Tragica, aut hujus oratoria clarius fu-
ait Valerius Maximus, lib. 3. cap. 4.

Contradictio. Sed inopiâ preſſos homines ad varia deſignanda
flagitia paupertas impellit, ut per fas & nefas vi-
tæ ſubſidia qværere cogantur.

Solutio. Nihil repugno, ſi mali intelligantur, qvorum
cordibus illud fixum perſonat: Lucrum pudori præ-
ſtat, qvod Græci dicunt, Κέρδος αἰσχύνης ἄ-
μεινον. Sin boni, reluctor; cum ii longè latiùs
ducant rei jacturam facere, qvam famæ, ſimul ac
animæ diſpendium. Qvin potius ad omnia ſce-
lerum genera rapiuntur ipſi divites; nec divitiæ
ſemper optimis contingunt, ut Homerus rectè
dixerit?

Ζεὺς αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώ-
ποισι,

Ἐσθλοῖς

ἐσθλοῖς ἠδὲ κακοῖσιν, ὅπως ἐθέλῃσιν ἑ-
κάστῳ.

ito facilius pauperes criminum occaſiones fu-
e poterunt, qvàm divites, cùm deſint illis o-
, irritamenta malorum: his autem opus ſit
ltis præceptis, ut bene & honeſte vivant, ut
genes rectè paupertatem αὐτοδίδακτον ap-
averit.
rgo non in divitijs, unde malorum (ut ajunt)
re profluit; ſed potiùs in virtute, ſummum
bonum collocandum.

Cap. XIV.

ΝΟΜΟΥ ΕΙΣΦΟΡΑ.

Αἱ τῆς εἰσφοραὶ τοῦ νόμου, τινὲς εἶναι δεδώ-
κασι γύμνασμα. ἔστι μὲν γὰρ σχεδὸν ὅλη
όθεσις. οὐ μὴν ἅπαντα σώζει τὰ τῆς ὑπο-
σεως, εἰσάγεται μὲν γὰρ ἐν αὐτῇ πρόσω-
ν, οὐ μὴν ἐφ' ἅπασι γνώριμον. ὅθεν θέ-
ως μὲν ἐστὶ μᾶλλος ἧττον δὲ ὑποθέσεως.
μὲν γὰρ ὅλως σχήματος δέχεται προσώ-
ον, ὑπερβαίνει τὴν θέσιν, δι' ὧν δὲ σαφῆ μὴ
ει τὴν περίστασιν. ὑποθέσεως λείπεται. νό-
υ τοίνυν ἐστὶν εἰσφορὰ διπλῆ γυμνασία,
νηγορία καὶ κατηγορία νόμου τιθέντος.
ι δὲ νόμος εὕρημα μὲν καὶ δῶρον θεῶν,
οινὴ δὲ συνθήκη πόλεως, ἐπανόρθωσις δὲ
λημμελημάτων τῶν εἰς ἀμφότερα. καὶ ἡ
ν διαίρεσις αὕτη τῆς εἰσφορᾶς τοῦ νόμου.
γάσῃ δὲ αὐτὴν κεφαλαίοις. οἷς καὶ τὴν
αγματικὴν, νομίμῳ, δικαίῳ, συμφέροντι,
δυνα-

δυνατῷ. προοίμια, δὲ θήσεις, καὶ μετὰ τὰ π
οίμια, τὸ κεκλημένον ἐναντίον. εἶτα χρ
τοῖς προειρημένοις κεφαλαίοις, ὅθεν
ταύτῃ διήνεγκε θέσεως.

DE LEGISLATIONE,
Quæ Græcæ νόμου εἰσφορά.

Legis quoque inductionem quidem ex citamentum eſſe putaverunt. Eſt en propemodum tota cauſa, non tantum omn quæ in cauſa ſunt, intra ſe continens. A fert perſonam quidem, ſed incertam, & omnibus notam. Unde & in conſultati magis eſt parte, quàm cauſa. Quatenus en figuram in ſe habet perſonæ, ſuperat conſ tationem, ſed qua definitionem non habe minor eſt cauſa. Eſt autem duplex legis i ductio, Confirmatio poſitæ legis, atque co futatio. Lex autem eſt inventio, & don Deorum, communis inſtitutio ciuitatis, & co rectio utrinque erratorum. Diuiſio aute inducentæ legis eſt iſſa: Tractabis eam cap tibus eisdem, quibus negotialem: Legitim juſto, utili, poſſibili. Procœmion facies; po procœmion ſubjicies contrarium: hinc cap tibus prædictis utêris. Unde & hoc exercit mentum à cauſa differt.

Quid ſit lex, vide l. 2. ff. de leg.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ νόμου κελεύοντος ἐπαυτοφώρ
τὸν μοιχὸν κτείνεσθαι.

Οὔτε εἰς ἅπαν ἐπαινέσω τὸν νόμον, οὔτε
παν

ὶ τὸ γραφὲν αἰτιάσομαι, οἷς μὲν γὰρ
κρείττω μοιχῶν, ἐπαινῶ τὸ τιθέμενον, δι' ὧν
ικαστῶν οὐκ ἀνέμεινε ψῆφον, αἰτιῶμαι τὴν
σιν. εἰ μὲν οὖν, δωροδοκίαν τῶν δικαζόν-
κατεγνωκὼς ἀνῄρει τὰ δικαστήρια. φαύ-
ἐλέγχεται περὶ τοὺς δικαστὰς κεκτημένος
γνώμην, εἰ δὲ δίκαια κρίνειν ὥσπερ καὶ δί-
α κρίνεται, τοῦ δίκαιον. ἐπαινεῖν μὲν δικα-
ἐξαιρεῖσθαι δὲ τῶν δικαζόντων τὸν νόμον; οἱ
οὖν ἄλλοι πάντες ὅσοι τοῖς κειμένοις διά-
κονται νόμοις, οἱ μὲν ἐναντιοῦνται ταῖς δὲ ταῖς
λεσιν, οἱ δὲ ὁμολογοῦσιν ἑτέραις. μόνος δὲ
αρῶν, πᾶσιν ἐναντίος προελήλυθεν νό-
. δοκεῖ τε δή μοι πολὺ κάλλιον ἐξετά-
τὸν νόμον, εἰ πάντα τὰ παρ' ὑμῖν πολιτεύό-
α κρίνητε, τοὺς στρατηγοὺς, τὰς ἱερωσύνας,
ψηφίσματα πάντα, ὀλίγη δέω λέγειν, ὅσα
ρὰ τὸν πόλεμον ἄριστα πράττεται, ἅπαντα
αστῶν οἶδεν ἐξέτασιν, καὶ στρατηγεῖ μὲν,
κρίνων ἐξέτασεν, ἱερᾶται δὲ, ὃν ὁ δικαστὴς
βαίωσε. καὶ ψήφισμα κύριον τὸ παρ'
οις ἀνακρινόμενον, καὶ νίκαι πολέμων,
ῶν οὐ μετέχουσι, μὴ κρινόμεναι πρότε-
πῶς οὖν οὐκ ἄλογον ἅπαντας μὲν ἀνα-
ειν τοὺς ἐξετάζοντας, μόνον δὲ τὸν παρόντα
ον τὴν τῶν δικαζόντων ἀναδύεσθαι ψῆ-
.

ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ. α. Ναί φησιν, ἀλλὰ μεγάλα
μοιχῶν ἀδικήματα.

ΛΥΣΙΣ. Τί δὲ, τὰ τῶν ἀνδροφόνων οὐ
ζω; τοὺς δὲ προδότας ἐλάττους νομιοῦμεν ἑτέ-
ρων;

ρων; ἱερόσυλοι δὲ τ̃ προδιδόντων φαυλό-
ρι, ἀλλ' ὅμως ὁ τούτοις ἀλοὺς; ἀναμέ-
τοὺς κρίνοντας, καὶ οὔτε προδότης ὑπέχε τ-
δίκην, μὴ τ̃ δικαστοῦ ψῆφον ἐπάγοντ-
οὔτε ἀνδροφόνῳ πεσεῖν ὑπῆρξε, μὴ τοῦ κα-
γόρου τὸ πάθος ἐλέγχοντος; οὔτε τοῖς
φαρμακεῦσι τὰ τ̃ κρειττόνων ὑπῆρξε π-
θεῖν, πρὶν ταῦτα μαθεῖν παρέστη τοῖς κρ-
νουσιν. οὐκ ἂν ἄτοπον τὰ μὲν μείζω δίκ-
ὑπέχειν παρὰ τοῖς κρίνουσιν, καὶ μὴ δοκ-
τούτων ἕκαστον, ἂν μὴ δικαστὴς ἐπενέγκ-
ψῆφον, μοιχὸν δὲ μόνον πεσεῖν ἀνεξέτασ-
ὃν περὶ τ̃ ἄλλων ἔδει κρίνειν, ὅσῳ τ̃ ἄλλ-
καταδεέστερον.

ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ. β. καὶ τί διοίσει μοιχὸν ἀ-
λεῖν, ἢ παραδοῦναι τοῖς δικασταῖς, εἰ τ̃ ἴσου
ἀμφοῖν ἀποστήσεται θανάτου.

ΛΥΣΙΣ. ὅσον τυράννου καὶ νόμου τὸ μέσον
δημοκρατείας πρὸς τὰς μοναρχίας ὅσον δι-
φορον. τυράννου μὲν γὰρ ἀνελεῖν ὃν βούλοι-
νόμου δὲ κτεῖναι δικαίως τὸν ἐλεγχόμεν-
καὶ δῆμος μὲν ὅτα ἂν ἐκκλησιάζων σκ-
πη, πρὸς ἐξέτασιν τίθησιν μοναρχία δ' κολά-
ζει μὲν, οὐ συνεξετάζει δέ, ἃ συναμφότερ-
δῆλος τε καὶ νόμος, ἐξ ἐναντιωμάτων
πάντα πέπραχε πρὸς τ̃ μόνον ἀρχὴν καὶ τ-
ραννεῖν προελόμενον. πῶς οὖν οὐ διοίσει τ-
μοιχὸν ἀνελεῖν, ἢ παραδοῦναι τοῖς κρίν-
σιν; καὶ ἔτι πρὸς τούτοις, ὁ μὲν ἑαυτ-
τ̃ μοιχὸν ἀνελὼν ἑαυτὸν κύριον τοῦ δ-
δρακότος ἐργάζεται, ὁ δὲ δικαστῇ παραδ-
κύρ-

ριον ποιεῖ τοῦ δεδρακότος τὸ δικαστήριον.
ντλον δὲ ἢ ἐπὶ τὸν δικάζοντα κύριον, ἢ τὸν κατή-
ρον γίνεσθαι καὶ μὴν ὁ μὲν ἑαυτοῦ διαφθεί-
μοιχὸν, ἄλλου χάριν ἀνελεῖν ὑποπτεύεται,
κρινεῖν παρεσχηκὼς μόνον ἔδοξε τὸ δικαίων
λαμβάνεσθαι.

ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ. γ. Ναί φησιν, ἀλλὰ χαλε-
τέραν ὑφέξει τὴν τιμωρίαν παραχρῆμα πε-
. κέρδος γὰρ τὸ μέχρι κρίσεως χρόνον.

ΛΥΣΙΣ. Τοὐναντίον μὲν οὖν ἔξει κρινό-
ος. ἀνιαρώτερον γὰρ τὸν μετὰ ταῦτα βίον
οισει. τὸ γὰρ παθεῖν προσδοκᾶν, τοῦ πε-
θέναι δεινότερον, καὶ τιμωρίας ἀναβολὴ,
θήκη φανεῖται ζημίας. πεσεῖται πολλά-
ὁ πεσεῖσθαι δοκῶν. καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς πείρας
δεινοτέραν ὥστε παραχρῆμα πεσὼν ὁ
χὸς, πεσὼν οὐκ αἰσθάνεται. κλέπτει τὴν
θησιν τῆς τιμωρίας τὸ τάχος, ἀνάλγητος
ναλος ὁ πρὶν δόξαι συμβάς, ὁ δὲ πολλάκις
ἐλπισθεὶς, εἰσάπαξ γεγονὼς, ταῖς ἐλπίσι
ς τιμωρίας μετρεῖ. σκόπει τοίνυν παραλλη-
θεὶς ὁ μὲν ἑαυτοῦ διαφθείρας μοιχὸν,
ἕνα μάρτυρα τῆς τιμωρίας ποιεῖται, ὁ δὲ δι-
σταῖς παραδοὺς, πολλοὺς θεατὰς ποιεῖται τῆς
κης. λυπηρότερος δὲ τιμωρίας τρόπος ὑπὸ
αταῖς πολλοῖς καθιστάμενος. καὶ ἄλλως
μοίσει μοιχοῖς κρύβδην πεσοῦσιν. ὑπο-
ίαν γὰρ τοῖς πολλοῖς καταλείψουσιν, ἔχθρας
ινα πίπτοντες, ἐξελεγχομένου δὲ τοῦ πάθους
τοῖς δικασταῖς; ἀναμφισβήτητον ὁ πεσὼν
ρέξει τὴν δίκην, ὥστε διοίσει πρὸς αὐτοῦ μοι-
χὸν

χὸν πεσεῖν ἀδήλως, ἢ δικασταῖς παραδόσθ
δεινὸν ὁ μοιχὸς, καὶ πᾶσαν περῆλθεν ἀ
κημάτων ὑπερβολήν· ὅθεν ἐξελεγχθέ
πρότερον, εἶτα πιπτέτω, καὶ κρινέσθω μᾶ
λον, ἢ δίκην ὑπεχέτω πρὸ κρίσεως,
μοιχὸς ἀναιρούμενος, σαφεστέραν δώσει τὴ
παίδων γονήν, οὐ γὰρ ἀμφισβητήσει τις ὅτου
γονε παῖς ἐκλελοιπότων μοιχῶν τὸ λοι
κοινῆς ἀδίκημα φύσεως, ὅθεν καὶ κοινῇ ψή
φῳ ἀναιρείτω γινόμενος. ὡς ἔγωγε διὰ
λαθὼν μοιχὸς οἷς διαφθείρεται, πολλοὺς ἑ
ρους καταλίποι τοιούτους. οἷς γὰρ οὐκ ἴσα
ἐφ' οἷς διαφθείρεται, ζηλώσουσιν ἕτεροι. κ
τὸ κεκολῶσθαι, οὐ πέρας, ἀλλ' ἀρχὴν γίνεσ
πάθους.

EXEMPLUM, CONTINENS ACC
ſationem legis, jubentis adulterum in ipſo adulterio deprehenſum interfici.

Proœmiũ. *Nec mihi videtur per omnia lex iſta la*
danda, nec rurſus, quod hoc modo lata, ſ
prorſus reprehendenda. Quod enim pœn
adulteris decernit, laudo planè: quod ver
Judicum ſententiam non exſpectat, culpa
dum certè videtur. Si namque largition
metu, ne qua Judices corrumpantur, judici
prævenit, ſuſpicax nimirum eſt: & iniqu
nimirum erga judices mentis: ſin autem juſt
judicare vos, quemadmodum facitis certè
arbitratur, iniquum eſſe conſtat, ſi lex Judi

ces

quidem laudet, tollat autem judicandi
ſtatem.

Aliæ ſanè leges, quæcunque demum ea
ſ, & quacunque ratione perlatæ, diſcre-
t forte ab alicujus civitatis legibus, ſed
alterius rurſum legibus conveniunt: hæc
tem ſola lex omnibus ſimul repugnat civi-
um inſtitutis. Videmini autem mihi mul-
ectius de hac lege cogituri, ſi omnia re-
ſcatis conſulta veſtra, atque Decreta.
es bellorum, Sacerdotia, Plebiſcita, o-
iaque adeò, quæ circa rem militarem per-
ent, Judicum ſubeunt diligentiam, ſitque
c ille, quem Judex conſtituit; ſacrificat,
i judici videtur; juſtumque decretum
quod populi ſententia perrogatum eſt. Vi-
res quoque præmia non accipiunt bellorum,
ſi judicata, quomodo ergo non abſurdum
, omnia judiciorum arbitrium exſpectare,
um verò præſentem legem Judicum ſubter-
ere cognitionem. Contrariũ

Sanè, inquis. Sed magne ſunt mœchorum
juria. Contradictio.

Quid autem? homicidarum ſcelera non-
ſunt graviora? anne proditores aliis ſce-
ſtis minores arbitramur? anne ſacrilegi pro-
itoribus pejores ſunt? Attamen in his cri-
inibus deprehenſus Judicum exanimi ſub-
icet, neque proditor pœnas dat, niſi decer-
nte Judice: neque perimitur ſicarius, niſi
, qui accuſat, coarguente delictum: neque Solutio.

qui numinibus dicata præripuerint, puni-
tur, antequam Judex admiſſum cognovi
ſcelus. Nonne ergo iniquum eſt, majora, j
dicum vindictæ reſervari, neque quicqu
eorum criminis loco, niſi judici liqueat, e
mari; ſolùm autem adulterum ſine cogniti
interfici? quem in primis, quia levior in
quàm in cæteris, culpa eſt, judicium exam
ſubjicere oportuit.

Contradictio. At quid refert, inquit, occidam adulter
an Judicibus tradam, ſi utraque via mort
nus luet?

Solutio. Quantum inter Tyrannum ac legem, in
popularem ſtatum ac unius principatum
fert, tantum iſta inter ſe diverſa ſunt. Tyr
nus enim unumquemque pro libidine
perimit: leges autem convictum juſtè o
dunt. Et populus diſceptatione omnia atq
contentione tractat, quo ſint explicatoria
omnia: at rerum dominus etiam indicta ca
ſa occidit. Contra. populus & lex indicta ca
ſa non occidit; ſed omnia ab rerum Dom
& Tyrannis diverſa facit. Quid ergo? m
tumne intererit occidere adulterum, vel Ju
cum ſententiis puniendum tradere? ad h
quoque, qui per ſe adulterum occidit, ſe ipſ
arbitrum pœnæ admiſſi ſceleris facit: qui
rò judicibus tradit ipſum, penes illos vult
poteſtatem, juſque animadvertendi. Nem
nem igitur dubitare crediderim, quin æqu
ſit, ejus qui accuſatur, arbitrium eſſe ap
Ju

...cem, quam apud accuſatorem. Quin- ...m qui ſuo arbitratu adulterum occidit; ...erius rei gratiâ occidere ipſum, adverſum ...ſuſpicionem relinquit: at, qui judicio ex- ...it, ſolum juſta ſectari, præſentiusque ſce- ...is dolorem videbitur ulciſci.

Eſto, inquis; ſed graviores dabit pœnas ...bitò peremtus; quoniam, ſi ad Judices de- ...rretur, illam temporis intercapedinem pro ...ro haberet. Contradictio.

At contra porro habebit, ſi Judicibus ſubji- ...itur. Etenim judicio deſtinatus acerbio- ...m vitam exiget. Nam qui pœnam exſpe- ...at, graviora ſupplicia, quam ſi illam fuiſſet ...ico paſſus, ſentit. Quippe pœnæ dilatio pœ- ... videbitur additio, morieturque ſæpe, qui ...m pro mortuo habitus eſt, exſpectationem ...ue ſuſtinebit morte duriorem. At, qui occi- ... de improviſo adulter, non dolet, ſenſum- ...ue mortis pœnæ celeritas aufert: inſenſibilis ...im eſt exitus, qui antequam exſpectetur, ...ntingit. Mors autem ſæpius exſpectata, ...oſtquam ſemel illata, pœnas exſpectatione ...idauget. Age verò, ſi libet, conſidera hæc, ...nferque invicem. Ille per ſe ipſum occidit ...dulterum, nullumque facit ultionis ſuæ te- ...em; alius Judicibus tradit multosque adhi- ...et ſupplicio ſpectatores: acerbior haud du- ...iè ultionis modus, quicunq; eſt oculis plu- ...ium ſubjectus. Et optabilius alioquin adul- ...teris utcunque fuerit occultè perire, opinio- Solutio.

nem apud pleroſque: relicturis, inimicitiar[um] cauſa eſſe occiſos. Convicto autem apud Ju[-]dices crimine, indubitatam jam reus, & nul[-]lis obnoxiam interpretationibus pœnam ſu[-]ibit. Itaqve, plurimum intereſt, adulter, a[n] occultè trucidetur, an judicibus tradatur a[f-]ficiendus ſupplicio.

Contradictio. *Rex atrox eſt adulter, omnium ſceleru[m] magnitudinem ſupergreſſus.*

Solutio. *Coarguatur ergo prius, qvàm occidatur: judiceturqve potiùs, qvàm pœnas ante co[-]gnitionem incerto crimine, indictâq; cauſa luat. Qvodſi publicè necabuntur adulteri, certiorem facient procreationem, neqve qvisqvam cujus ſit filius deinceps dubitabit, ubi paterni nominis inſidiæ, adulteria, fue[-]rint ademta. Itaqve, cùm ſit adulterium pu[-]blica qvædam rerum naturæ injuria, publi[-]câ quoqve ſententiâ plectatur. Vereor enim, ne adulter ſecreto occiſus, multos poſt ſe alios relinqvat. Nam, qvia, cur occidatur, neſcitur; ejus improbè facta multi imita[-]buntur. Sic ejusmodi pœna non adulterii fi[-]nis, ſed exordium erit.*

SCHOLIA.

Legulatio *Legulatio, &c.* Alii promulgationem legis ap[-]pellant. De qva ſic Qvintilianus lib. 2. c. 4. Legum laus & vituperatio jam majores, ac propè ſum[-]mis operibus ſuffecturas, vires deſiderant: qvæ qvidem ſvaſoriis, an controverſiis, magis ac[-]

commo-

mmodata ſit exercitatio, conſvetudine & jure
tatum differt. Apud Græcos enim lator ea-
n ad judicem vocabatur; Romanis pro Con-
ne ſvadere, ac diſſvadere, moris fuit.
Lex inventio Deorum, &c. Demoſthenes in
ſtogitonem, oratione priore. πᾶς, inqvit,
νόμος εὕρημα καὶ δῶρον θεῶν, δόγμα δ'
θρώπων φρονίμων. i. e. Omnis lex inven-
m ac munus Deorum eſt; Decretum pruden-
um hominum. Cic. Philipp. 10. Lex, inqvit,
hil aliud eſt, niſi recta, & à numine Deorum
cta ratio, imperans honeſta, prohibensqve
ntraria. Idem 1. de Legibus. Lex, inqvit,
ratio ſumma inſita à natura, qvæ jubet ea qvæ
enda ſunt, prohibet contraria.
Qvibus negotialem &c. Cicero 2. de Inven-
one, duas generales conſtitutionis partes facit;
ridicialem, ac negotialem. Hanc ait in ipſo
gotio juris civilis implicitam controverſiam
bere. In ea autem qværitur, juſtum ſit, an
juſtum? utile, an inutile? ut ait Marcus Fabius
ctorinus.

IN EXEMPLUM.

Nec mihi, &c. Solon conſtituit, fas eſſe depre-
endenti mœchum interficere in ipſo adulterio.
t 9. de Legibus Plato ſanxit. Adulteram de-
rehenſam impune occidi à viro poſſe. Idem
nſuit Cato, cujus meminit Gellius. Et Augu-
lus legem Juliam tulit, gladioqve juſſit in adul-
eros animadverti.
Judicum ſententiam non exſpectas, &c. Non
icet, inqvit, adulterum occidere, niſi Judicum
ententiis damnatum. Et Valerius Publicola
ulit legem, qva neminem licebat indictâ cauſâ
ecare.

Diſcrepant, *&c.* Civitatibus, inqvit, al aliæ ſunt leges. Eſt Proverbium *Lex & reg* Sed qvæ ſunt aliis contrariæ, cum aliis con niunt. Atqvi lex de occidendis indictâ ca adulteris, diſcrepat ab omnibus.

Duces bellorum, *&c*, Inductione vel en ratione utitur. Imperatores, inqvit, pop Judicum atqve magiſtratuum ſuffragiis cr bella gerunt, & cum hoſtibus manum co runt. Et capitale apud Carthaginenſes erat, qvis injuſſu Populi pugnaſſet infeliciter. U de Annibal amiſſæ claſſis pœnas dare time offenſam aſtutiâ mirè avertit, Vide Va lib 4. cap. 3.

Plebiſcita, *&c.* Vide Gellium, libro de mo, cap. 20.

Qvi pœnam exſpectat, *&c*: Multo gr exſpectata, qvam illata mors eſt. Qvippe ti ſupplicii dilatio pœnam adauget. U Ovidius, 1. de Ponto.

Et gravior longâ ſit mea pœna morâ.

Et tertio:

Mitius ille perit, ſubitâ qui mergitur undâ,
Qvàm ſua qvi liqvidis brachia laſſet aqu.

Finis optandus. Unde Rex Macedonum Philippus ſubitu mortem lentæ præpoſuit. Qvi cùm interro garetur: Qvis homini finis maximè opta dus eſſet? reſpondit: Qvi ſubitus & celer i opinato ferro poſſit accidere. Vide Oroſiu lib. 3. cap. 14. Et Julius Cæſar ſubitam ac cel lerem exoptavit mortem, ut ſcribit Sveto Tranqvillus.

EXE

EXEMPLA.

Refutatio Legis

Roſcia, qva Roſcius Otho cavit, ne qvis in ordine eqveſtri ſpectacula videret, niſi haberet ſeſtertia qvadraginta, *Lex Roſcia.*

Talionis, & ejus, qvæ jubebat corpus diſſecari ejus, qvi multa creditoribus deberet, nec eſſet ſolvendo. Gellius lib. 20. cap. 1. *Talionis.*

Confirmatio Legis.

Cincia, qvam Cincius tulit, qvâ cavebatur, ne qvis ob cauſam orandam pecuniam acciperet, aut donum. Cujus ſvaſor Q. fuit Fabius admodum ſenex; ut ait Cicero in Catone Majore. *Cincia.*

Sumtuaria, de qva Gellius, lib. 2. cap. 24. *Sumtuaria.*

Fuſia, qva malis ac pernicioſis legibus reſiſtebatur. *Fuſia.*

Voconia; qvam ſvaſit M. Cato, ut ait Cicero in Seneƈt. Vide Gellium, lib. 17. cap. 6. *Voconia.*

Oppia; qvam tulit M. Oppius, ne mulieres ſuperfluo ornatu uterentur; neve pilentis, id eſt, rhedis penſilibus veherentur, vide Livium in princ. 3. lib. belli Macedonici. *Oppia.*

EXEMPLUM CONFIRMATIONIS

Leges Oppiæ.

M. Oppius, Tribunus plebis, fuit ſummæ procul dubio prudentiæ vir. Qvi publici magis commodi, qvàm gloriæ privatæ ſtudioſus, hanc utiliſſimam omnibus imperiis legem tulit, à ſuo nomine diƈtam Oppiam. *Exordiū à legislatoris encomio. A manifeſto.*

Qvæ ſi, juxta M. Fundanii & L. Valerii ſententias,

tentias, abrogaretur, omnibus aliis legibus pugnaretur, qvæ volunt, in Repub. vivendi ra nem honeſtam conſervandam eſſe non ſuperbi ſed virtutum ſtudia ſemper excolenda.

A contrario. Qvæ res ſuperfluos mulierum ornatus co minari, imò perditum iri, qvis non videt? nim cultu nimio conſpicuæ fœminæ non ſolù ſe convertunt virorum oculos, ſed etiam ani in libidinem rapiunt. Illecebroſo enim rũ amictu pellecti viri, nitorem admirantur qvuntur, donec telo jecur ictum findatur, p citiæqve fiat naufragium. Rectè igitur Jeſus rach: Averte, inqvit, faciem tuam à mu comtâ; & ne circumſpicias ſpeciem alie Propter ſpeciem mulieris multi perierunt; autem (ut proverbio dicitur) ex aſpectu naſc amor, ajunt Democritum ſibimet oculos adem tanqvam omnium malarum cupiditatum auto Cujus meminit Gellius, lib. 10. cap. 17.

A legitimo. Qvodſi reliqvæ leges, maximam Reipubli utilitatem adferunt, ſanctè conſervantur, co earum placita fuerit, eam è medio tolli, qvæ optimis ſentiens Reipublicæ ſtatum incorrupt conſervat, ac illuſtrat.

A juſto. Liciniam, vel Æmyliam legem, qva frugali exigebatur, admiſit ordo Senatorum ac Tribuni tia poteſtas: qvanto juſtius eam admiſerint, qv modeſtiam introducit, & ſuperbiam, omnium m lorum radicem, explodit?

Ab utili. Nulla res uberiora commoditatis bona pote ad Reipublicæ ſtatum immaculatum conſervan dum importare, qvàm lex Oppia, qvæ libidinem faſtum, ac omnem inſolentiam intolerabilem re primit mulierum, qvarum mala tot proverbiis lo cum fecerunt Qvæ, qvo minus habent menti tanto inhoneſtis voluptatibus ſunt addictiores qvantum autem roboris civitatibus omnibus mu

lie-

s turpiter ac impotenter ſeſe gerendo incu-
t, tantum laudis afferunt graviter punitæ:
nadmodũ ille de qvibus olim Senatꝰ Romanꝰ
ſeveritate mandaverat Spurio Poſthumio, &
Martio Philippo Coſſ. ut de iis, qvæ ſacris Ba-
alium inceſtu uſæ fuerant, inqvirerent, &
mnes intra domos cognatas animadverterent,
narentqve. Multæ igitur damnatæ fuerant:
qve patens opprobrii deformitas, ſeveritate
plicii emendata, ut ait Valerius lib. 6. cap. 3.

Sed ais: fœminis olim vini uſus fuit interdictus. *Contradictio.*
rùm ne triſtis earum & horrida pudicitia, ſed
ganti ornatûs genere ornata eſſet, indulgenti-
s maritis, & auro abundanti, & multâ purpurâ
nt uſæ.

Eſto! Sed auctore Valerio, tunc nulli ſubſeſſo- *Solutio.*
s alienorum matrimoniorum occulti metue-
ntur, ſed pariter & videre, & aſpici mutuo pu-
cè dabatur: nunc alii ſunt mores, alia tempora.

Non opus eſt pluribus verbis, cum Oppiam le- *Conclusio.*
em approbatu digniſſimam eſſe conſtet: utpote
nnis luxuriæ atqve ſuperbiæ expultricem, o-
niſqve contra pudicitiæ atq; modeſtiæ conſer-
tricem.

SECUNDUM EXEMPLUM

Confirmationis legis, Qva jubet, ut liberi parentes alant, aut Vinciantur.

Cùm nihil tam ſanctum ſit, qvod non aliqvâ *Hujꝰ legis meminit.*
leat impiâ temeritate violari; ſapienter pro- *Q.V. l. 7. c. 7*
mulgata lex eſt, qvæ licentioſam filiorum in pa-
ntes injuriam coërceat, ac pietatem, qvæ, ut
icero ait fundamentum eſt omnium virtutum,
nctè colendam atqve conſervandam velit, ju-
ns ut liberi parentes alant; aut vinciantur.

non magno ſumptu, ſed exiguis impendiis c
poris vigorem ſervaſſe legitur, intus mulſo, fo
oleo.

Contradictio. Valde moleſtum eſt, illos fovere, qvi faſtidi ſunt, ac nauſeoſi: qvibus edentulis gingivâ fra genduspanis inermi, ut ait Juvenalis.

Solutio. Iſta vox bovis eſt; non hominis. Qvodſi rati nis expers ciconia parentes non averſatur, ne faſtidit, ſed defectos ſenectâ viciſſim alit, & vola di impotentes humeris geſtat, ut inde natum proverbium Ἀντιπελαργεῖν: qvid tu feris in manior, mutuam officii vicem gravaris repend re, maximè nutricandi fovendiqve eos, à qvibu aliqvando fueris enutritus.

Contradictio. Sed admodum eſt difficile, eos alimentis ſuſt nere, qvi moroſi, inutiles, deliri ſunt & iracun ut Sophoclis filii patrem meritò videantur accu ſaſſe, &c.

Solutio. Parentum mores & vitia noveris; non oder Illud officii tui ſcias eſſe, pietatem colere, leg busqve ſacris obtemperare. Suſcipe igitur ſen ctam patris tui, & non contriſta. Si defecer ſenſu, veniam da; & non ſpernas eum in virtut tuâ. Eccleſiaſtic. 3. Qvod ſi feceris, ad fortuna tam cum laude ſumma pervenies ſenectutem: qvam Bion ille Boryſthenites malorum appella vit portum, eoqve properandum omnibus malo rum finem ſperantibus.

Contradictio. Sane qvidem! ſed qvis tam pius eſt, qvi poſſi æqviore animo ferre tot moleſtias atqve labores nutriendi eos, qvorum bis puerorum ſenum pau pertas ſordida, atqve miſeriæ, qveant alicui hor rorem incutere?

Solutio. Non diffideor, egenorum ac ſenum parentum horridam atqve miſeram conditionem eſſe, ut Diogenes percontanti; qvid eſſet in vita miſer rimum? reſpondit: Senex egenus. Atqvi tu ver pietatis adfectu flagrans, omne tædium devora bis;

unctoqve præſidio deſtitutos ſuffulcies, qvem
te parentes genuerunt, futurum ſenectutis
baculum, ſolatium vitæ, & ſpem poſteritatis.
modum piè qvondam illa fecit Ethnica fœmina,
patrem, cuſtodiæ traditum, jam ultimæ ſene-
s, velut infantem, pectori ſuo admodum aluit:
t Valerius, lib. 5. cap. 4.

ed, inqvis, mihi uxor alenda, liberi, numeroſa *Contradictio.*
lia, idqve in tanta annonæ gravioris caritate,
ihil ſit reliqvi, qvod parentibus impertiri
im.

Nemo reqvirit, ut liberalitatis tuæ benignitas *Solutio.*
or ſit qvàm facultates. Qvomodo potueris,
iſericors eſto. Si multum tibi fuerit, ab-
nter tribue; ſi exiguum, parciùs: ut Tobias
it. Qvod ſi juxta S. Jacobi ſententiam, is,
nullâ caritate præditus fratrem oderit, homi-
eſt: item, qvi viderit egentem, & ab eo clau-
t viſcera ſua, reus habetur ejuſdem criminis:
nto magis erit is homicida, immò parricida,
parentes inediâ contabeſcere, ac rerum inopiâ
eeſcentes, perire ſuſtinuerit? In qvod bipe-
n neqviſſimorum hominum genus ſapientes
n viri ſupplicium excogitarunt ſingulare, ut
u ipſa natura in officio retinere non potuiſ-
is magnitudine pœnæ maleficio ſummovere.
Inſuebatur enim parricida culeo, cum cane,
linaceo, viperâ & ſimiâ, & inter eas ferales an-
lias comprehenſus, in vicinum mare vel a-
em projiciebatur. Etenim ei repentè cœlum,
m aqvam & terram ademerunt; ut qvi eum
aſſet, unde ipſe natus eſſet, careretqve iis re-
, ex qvibus omnia nata eſſe dicuntur. Ut ait
ero pro Roſcio Amerino.

rgo, qvibus pietas eſt curæ, promulgatam de *Concluſio.*
entibus alendis atqve ſuſtentandis legem tue-
tur, atqve conſervabunt; cum multarum vir-
um, atqve præmiorum divinorum fons ſit u-
timus, & origo.

TER-

TERTIUM EXEMPLUM C

probationis legis: qvâ apud Helvetios vetatur, ne qvis invitatione ad bibendum urgeatur.

Autore Petro Moſellano.

MUlta qvidem præclarè in ſua ditione ſ[...] tuunt fortiſſimi libertatis ſuæ def[...] Helvetii; ſed nihil præclarius, nihil laud[...] nihil Reipubl. utilius, qvam qvod ab illis [...] ſcitum eſt. Nam, cùm per ebrietatem [...] peccari viderent: ut aditus ad id vitii omn[...] eluderent, in ſua ditione ſtatuerunt, ne qu[...] ceps alios, uulgarium iſtarum invitation[...] textu, ad ebrietatem ſolicitare impune [...] Qvid autem per Deum immortalem, aut [...] ſtius, aut præclarius temperantiâ, atqve [...] vitæ moderatione? Imò, qvid ſine hac vel [...] tatum Curiis, vel populi concionibus vel [...] pum aulis, rectè aut conſulitur, aut con[...] facto præſtatur? Sed hæc in perverſa illa [...] neceſſitate; qvæ per invitationes illas mu[...] repſit, vigere non poteſt: citius enim ex [...] aqvam hauſeris, qvàm ebrio ſobrium aut [...] aut factum extorſeris. Qvodſi ſobrietas ac [...] moderatio ſola eſt, qvæ omnium virtutum offic[...] rit, alit, conſervat, ac tuetur; rurſum eb[...] omnem mentis uſum pervertit, omnem vi[...] manæ dignitatem commaculat; an non vo[...] mnibus expetita erat lux ea, qvæ & ſiſteret [...] tatem & potionis moderationem procuraret [...] autem perinde utile, atqve in Republ. cave[...] ſit impune illud, cujus licentia omnia corru[...] omnia perdit? Qvid enim tam emollit, imò [...] git & animos & corpora civium, qvàm lib[...] commeſſatio, compotatioqve? An non Reſ[...] Romana, qvamdiu frugalitatem ſervavit, ta[...]

rſum omnes hoſtium inſultus inexpugnabi-
tetit? A poſteaqvam luxu certari invicem
tum; ita cecidit, ut ne ruinæ qvidem veſtigia
ya ſuperſint. Hannibal tum primum vinci
it à Romanis, cùm exercitum ſuum Campano
s ſolvi enervariqve paſſus eſt. Unde tot in-
amores? tot ſtupra? tot adulteria? niſi ex
rum hominum temulentia? Verum enim eſt
d, ſine Cerere & libero frigere Venerem. Unde
rixæ? tot vulnera? tot cædes? niſi ex te-
lentorum compotationibus? Cui alii tot ac
tas rei familiaris diſſipationes, tot patrimo-
rum abliguritiones debemus, qvàm convi-
in ebrietatem ſolutis, atqve horum patenti
uriæ; Qvæ res tam multos adoleſcentes, alio-
feliciſſimè natos, ab artium optimarum virtu-
nqve cultu abducit, qvàm ſtudium compotatio-
m? Primùm corporis otium, in qvo ferè
gunt, qvi literis adhibentur, mater eſt variarum
piditarum. Qvodſi huic compotandi qvoqve
entiam addiderit, qvæſo te, qvi fieri non pot-
, qvin in animis parum firmis, pro virtutum
narumqve artium cultu omnium libidinum ſe-
s ſenſim pulluleſcat? Qvodſi ſpes omnis in hâc
ate rectè formanda, velut agricolis in herba,
ſita eſt, nihil poterat eâ lege excogitari utilius,
æ, qvod unum omnem eam ſpem ſemel præci-
, hoc tollit? Neqve enim audio eos, qvi in tan-
errantium conſenſu nihil valituram legem ja-
nt. Nihil enim vel rectius imperatur, vel fa-
iùs recipitur, qvam qvod tacitus naturæ ſenſus
n poteſt non probare. Qvis autem tam effe-
tus & ab omni humanitate remotus eſt, cui non
n rectâ viâ reputanti, ſupra qvam natura poſtu-
t, ad altæ ſtultitiæ præſcriptum bibere, naturæ
iniciſſimum eſſe videatur? Compotoris homi-
inis privati puerilis & ſtultus affectus, ut me
ſe ebrietatis probro afficiam, perſvadebit: &

patriæ,

patriæ, in cujus verba juratum eſt ab omnibus, qviſſima, cunctiſqve ſaluberrima lex, ut ſobrie gam, & me hominem eſſe meminerim, non imp trabit; In gratiamne potoris alicujus imm dicâ potione ita me poſternam, ut, præter figura humani mihi reliqvum ſit nihil? & populi tiſſimi laudatiſſimiqve, cui parere ſumma utilitas, legem, omnium ornamentorum parentem & altricem, recipere gravabor? Am plectenda ergo omnibus ea lex, qva nihil neqv honeſtius, neqve præclarius, neqve factu jucun dius, fortiſſimi populi magiſtratus ferre potuere.

FINIS.

IN-

INDEX
PROGYMNASMATUM
APHTHONII.

Fabula pag. 4.
Fabula exempla 5, 6, 7, &c.
abularum tractatio 13
alsa fabula exempla 14 29.
Narratio 30, 31
Narrationis exempla 31
Chreia 43. &c.
Chreia exempla 46. ſeqq.
ententia 84. 85
ententiæ exempla 88. &c.
Deſtructio ſive Refutatio. 114. &c.
Deſtructionis ſive ſubverſionis exempla 121. &c.
Confirmatio ſive aſſeveratio. 138.
Confirmationis exempla 148, 149. &c.
Locus communis 159
Exempla communis loci 165. &c.
Laus, ſive laudatio 18[illegible]
Laudis exempla 193. &c.
Vituperatio 264
Exempla vituperationis 267. &c.
Comparatio 28[illegible]
Comparationis exempla 288. &c.
Ethopœia 300. &c.
Ethopœia exempla 303. &c.
Deſcriptio 327
Deſcriptionis exempla 331. &c.
Theſis 353
Exempla Theſis 359. &c.
Legislatio. 378. &c.
Legislationis exempla: ac primum accuſationis legis 384. &c.
Deinde exempla confirmationis legis. 391.

AUCTARIUM
CONTINENS
VARIATIONEM
TRACTATIONIS
FABVLARVM
ET
CHREIARVM.

TRA-

TRACTATIO FABVLARVM.

[F]ABULA TRACTATUR *vel*

[N]arratione nuda, *qvando fabula ſine doctrina proponitur.*

[N]arratione, & Doctrina *conjunctis qvæ doctrina vel*

Præponitur, & *προμύθιον vocatur.*

Poſtponitur, & *ἐπιμύθιον nuncupatur.*

Præponitur & Poſtponitur.

[B]reviter, *aut Laconicè, verbis paucis.*

[F]uſè *aut Aſiaticè, ſtylo laxiore.*

[P]artibus Oratoriis, *qvæ ſunt*

Exordium *à laude autoris, commendatione ipſius fabulæ, aut rei in fabula tractandæ encomio. Si vituperatione opus fuerit, contrarium fit.*

[P]ropoſitio *continens doctrinam ex fabulâ petendam, qvæ tum προμύθιον dicitur.*

[N]arratio *ipſius fabulæ, ſermocinationem aut proſopopœiam inſtituens.*

Utraqve hæc pars etiam commutari poteſt,

eſt, ut Narratio præcedat, & Propoſitio ſequatur, ac ἐπιμύθιον fiat.

Confirmatio *inſtituens collationem ...rum, factorum, & rerum in fabula ... poſitarum, aut exaggerationem acc... eius fabulæ doctrinam enucleantem, ... Hypotheſin ad Theſin transferens.*

Confutatio *contrarium in confirmat... dictorum afferens, aut refutans ea, ... opponi poſſunt.*

Concluſio *doctrinam ex fabula diſcen... repetens.*

FAB...

FABULA DE GALLO UNIONIS REPERTORE.

Nuda Narratio Fabulæ diverſis variationibus breviſſimis præpoſita. I. Variatio

UNioni reperto Gallus ſimetum eruens dicebat: Qvid te invento opus eſt mihi, qvi te uti non poſſum, & tritici granis delector.

Unionem repertum Gallus eruendo ſimeto occupatus contempſit dicens: illum nulli uſui eſſe, qvi tritici granis veſceretur.

Unio repertus contemnebatur à Gallo ſimetum eruente, & dicente, qvod ſibi granum tritici inventum longè gratius, & utilius fuiſſet.

Unionis repertio Gallum in ſimeto ſtercora eruentem nullo gaudio affecit, qvod eo, ut tritici grano alimentum præbente, uti non poſſet.

Ex unione reperto commodi & emolumenti non tantum, qvantum ex tritici grano, ſibi utiliter, ſe capere poſſe Gallus ſimeti ſtercora excutiens dicebat.

Unionis reperti emolumentum, & commodum nullum, at tritici, ſi ejus loco oblatum eſſet, magnum ſentire poſſem, Gallus ait, qvi in ſimeto eruto eum invenerat.

Qvid mihi opus eſt te reperto, inqvit, Gal
qvi ſimum eruens unionem inter ſtercora rep
rat, cum tritici grana inveſtigaret.

Granorum tritici loco ſe obtulerat unio ſi
ungvibus disjicienti Gallo Gallinaceo, eâq
cauſa dicenti: Utinam tritici granum inven
& te non inveniſſem, qvi mihi uſui nulli eſ
teris.

Maluiſſet Gallus Gallinaceus, ſe tritici gr
reperiſſe loco unionis, qvi ipſi ſimetum er
ſe obtulerat.

Haud acceptus erat unio, qvem in ſimeti ſter
ribus excuſſis offenderat Gallus Gallinaceus,
tici granis magis ſe delectans.

Gallus ſimetum eruens incidit in unionem
bi haud acceptum, utpote qvi tritici grana q
rebat.

Galli Gallinacei ſedulitas in ſimeto eruto t
tici grana inveſtigans, unionem detexit, haud
men gratum & acceptum: cum nulla ex ipſo
litas percipi potuerit.

Gallo Gallinaceo ſimeti ſtercora ſedulitate
de feſſâ everrenti obvenit unio, pretioſus qvid
ſed tamen ab ipſo ſusqve deqve habitus, & pl
contemptus, cum id nutrimenti ſuppedi
non poſſet, qvod tritici grana ſubminiſtrare
lent.

Gallum Gallinaceum tritici grana in ſter
linio indagantem voluptate & gaudio non po
afficere pretium & ſplendor unionis inventi
dem, ſed id alimenti non præbentis, qvod tri
grana exhibere poſſunt.

A Gallo Gallinaceo tritici grana in ſim
ſtercoribus conqvirente repudiabatur unio i
ventus, & indignam hanc vocem audie
Qvid tu indigne unio, triticei grani loco
mihi obtrudis, qvi ex te nihil emolumenti
pere ſcio.

Ind

Indignatus Gallus, unionem in ſtercoribus rutis a ſe inventum, his increpabat verbis, dicens: Qvo pacto tu, qvi nullum ſane alimentum, ut nutrimentum exhibes, in hæc ſtercora incidiſti? Satius fuiſſet, ſi tritici granum aliqvod oſtendiſſem, & te non reperiſſem: Ex illo in me utilitas accepta redundare ſolet; Tu omni fructu carens nihil emolumenti in me conferre potes.

Gallus unionem in fimeto inventum, & ſibi inutilem repudiavit, ejusqve loco tritici granum exoptavit.

Tæduit Gallum laboris collocati in repertione unionis, qvi triticei grani loco ipſi fimum eruenti obvenerat.

Indignatus eſt Gallus repertionem unionis; ipſi fimetum ungvibus excutienti loco triticei grani obvenientis.

I. *Ejusdem Fabulæ commemoratio nuda, Verborum ambage prolixa, & Aſiatico ſtylo propoſita.* *II. Variatio.*

IN ſterqvilinium proximè ſtabulum qvoddam eqvorum congeſtum, ſolebat cum Gellinis adſcendere Gallus Gallinaceus? causâ eruendi grana tritici, & hordei, aut etiam avenæ, qvibus eqvi paſcebantur. Contigit autē qvodam tempore, cum inqvirendis ejusmodi granis operoſiſſimus eſſet, ungventibusq; ſuis multum negotii faceſſeret, ut fortè fortuna in unionem incideret, rutilante ſuo ſplendore oculos perſtringentem, qvem ita affatus eſt: Nec tibi, ô pretioſiſſime unio nec mihi prodeſt, qvod in poteſtatem meam incideris, & ei te obtuleris, qvi tibi nullum honorem, ac ornamentum conciliare novi, & qvem tu emolumento nullo locupletare potes.

In ſimetorum ſtercoribus nos Galli alimenta [...]bis neceſſaria, qvibus vitam ſuſtentamus op[...]tet, qværimus, & iis tritici aut alius frume[...] grana eruimus. Ea nobis nutrimentum grati[...]mum exhibeant, & faciunt, ut nos Galli ſtre[...] rerum noſtrarum ſatagere poſſimus, & Galli[...] uxores noſtræ magnam ovorum copiam par[...] qveant. Nos plumis pulcherrimis ornati à [...]turâ, unionem ornamentis non indigemus, [...] uxoribus noſtris pulchritudine ſua naturali ſa[...] decoris, ejusmodi ornatu peregrino opus e[...] Si tuo loco tritici aut hordei granum ſe obtu[...]ſet, illud ſummo gaudio ſuſtuliſſem, maxi[...] qve voluptate deglutiviſſem. In te cùm ut[...]tatem nullam reperiam, neceſſe eſt, ut te hi[...]ter ſtercora tam diu relinqvam, donec ab [...]mine aliqvo caſu inventus in digniorem lo[...] eveharis, & auro circundatus niveis puellar[...] manibus, fœminarum pulchritudine mirâ il[...]ſtrium faciebus aſpectu jucundiſſimis, ornam[...]tum ac honorem concilies. His dictis abi[...] unionemqve inter ſtercora aliqvando inveni[...]dum reliqvit.

Alia Variatio.

Eqvili cuidam, haud exiguæ eqvorum nob[...]liſſimorum multitudini, habitationem pr[...]benti contiguum erat ſterqvilinium, ſterco[...]bus eqvinis locuples, qvod Gallus Gallinacee[...] multarum Gallinarum partim uxorum, parti[...] liberorum comitatu ſtipatus, ſingulis diebus fre[...]qventare ſolebat, ut frumenti granis, qvæ ſte[...]coribus commixta in ſimeto latitabant, invent[...] & erutis ſe ſuamqve familiam ſuſtentaret. Qvo[...]dam die cum totam familiam ſuam, ſummo ma[...]nè cantu alacri excitatam, ex gallinario in ſime[...]

tum

dictum eduxiſſet, ut ibi excutiendis ſterco-
s, & indagandis granis ſummâ diligentiâ
vent, fortè fortunâ uſu venit, ut ipſe pater-
lias Gallus haud ſegniter operi incumbens,
borioſo exemplo ſuis præſens, inter ſtercora
vid offenderit, ſolitam granorum magnitu-
m excedens, qvod ipſum gaudio haud exiguo
ndit. Etenim ſibi perſvadebat, aut granum
conſvetâ magnitudine majus, aut certè acer-
ex granis pluribus compactum, qvi ſterco-
humiditate imbutus, & granorum lentitu-
è qvaſi conglutinatus, in ejusmodi globum
uiſſet. Ejus igitur acqvirendi ardore maxi-
inflammatus, & ungves ac roſtrum conglo-
is ſtercoribus inſerens, vertendo, eruendo,
undendo omnes ſtraminum & ſtercorum im-
itates dimovet, globum denudat, ac tan-
n fulgidum qviddam detegit, qvod in angulos
llos deſinens, ſed qvicqvid oſtentabat, ro-
ndum exſerens, inuſitato ſplendore & incre-
ili fulgore oculorum aciem præſtringebat, &
ritie ſua illæſa roſtri tundentis ictus crebriores
debat. Figura ſplendore rutilante oculos fe-
ns, ſcintillantibus luce aërem irradians mox
pſam prodidit, & Gallo Gallinaceo ſtatim in-
tuit, qvod unio pretioſiſſimus eſſet, qvi ob
lchritudinem ſuam inter mortales acceptiſſi-
us, muliebris ſexus formæ gratiſſimæ ornatum
credibilem conciliaret, & in coronis ac diade-
atibus regiis, & imperatoriis primum locum
cuparet. Gallus Gallinaceus partim illuſtriſ-
mo ſplendore perculſus, partim verò ſtomacha-
ndo, qvod omni ſpe & exſpectatione fruſtratus, rei
utiliſſimæ ſibi, inventione à fortuna deluſus eſ-
t, & ne minimum qvidem commodum ex re
pud homines pretioſiſſimâ, apud ſe viliſſimâ
ercipere poſſet, poſtqvam aliqvandiu cum

ſtupore & indignatione unionem aſpexiſſet, q
dem rupto ſilentio in hæc verba erupit; Ta
laboris & negotii ungvibus meis, ac ped
membrisqve omnibus faceſſivi, Tanto animi
vore ac ſtudio quærendis hordei granis incub
Tantâ ſpe atqve exſpectatione prædam ſperat
& avidiſſimâ cupiditate inveſtigatam præſtol
ſum; Tanta lætitia exultante animo prædam
ſâm vice prima deprehendi? ut nemo majore
gatione corpus ſuum efficere, ardentiore deſi
rio hordei grana venari, inſigniore ſpe rapi
deſideratam exſpectare, aut majori gaudio ex
qveat. Qvid commodi labor mihi affert? Q
utilitatis ſpes & exſpectatio mihi exhibet? Q
fructus ardor & fervor animi mihi parit? Qvi
molumenti gaudium falſum mihi confert? Q
me ipſum labore defatigavi, fervore ac conte
tione animum meum maceravi, ſpe falſa exſpect
tionem meam decluſi, & gaudio falſo exulta
hujus vitri ſplendore coruſcante, & radios ſcint
lantes emittente oculos qvidem meos paſce
poſſum, ſed latrantibus ſtomachi ſtrepitibus,
mugitibus ſatisfacere neqveo. Qvid qvæſo a
jumenti redundare poterit in me ex inventio
tui, qvi vel minimo emolumento me, meosqve
afficere neſcis: Utinam hordei, aut avenæ, alius
qve frumenti vel leguminis grana ſe mihi obtu-
liſſent; tu verò te inſeruiſſes manui pulcherrimæ
alicujus virginis, formoſiſſimã ſuam faciẽ ſplen-
dore tuo ſummo exornare ſtudentis, qvæ te in
tam ſordido loco intentum incredibili lætiti
mox ſuſtuliſſet aqvâ atqve limpidâ, vel liqvore
roſarum fragrantiſſimo lotum, & purgatum in
arcam ſuam repoſuiſſet, ut poſtea, te ornatui ſuo
inſertum, capiti ſuo formoſiſſimo imponeret.
Ut ego tibi honorem aliqvem exhibeam, eaqve
qvâ par eſt, dignitate excipiam, penes me non eſt,
qvi ſolis hordei granis delector, ſolis arenæ
gra

[...]nis vivo, & ſolis leguminum granis nutrior. [...]llus tibi ſuccus, nullus humor, nullus liqvor [...]ppetit, qvi in nutrimentum converſus ſucco ac [...]ngvini, ideo alimentum neceſſarium, ſuppedi[...]re poſſit. Itaqve operæ pretium non eſt, ut [...]i uſûs meditatione mentis meæ penetralia tur[...]m, cerebrumqve inanibus cogitationibus fati[...]em: Priſtinum laborem repetens, granisqve fru[...]enti reperiendis ſolitam operam navaris, te in [...]rcore, in qvo inventus es, ſordidum ac turpem [...]linqvo iis, qvos tibi compotes reddere caſui [...]rtunæ cæco libuerit.

II. *Narratio præcedentis fabulæ brevibus variationibus tractata, & doctrinam præmittens.*

III. Variatio.

FOrtunam indignis ſæpè bona offerre, qvæ ad uſum adhibere neſciant, imò etiam probro affi[...]ere ſoleant, Gallus Gallinaceus documento no[...]is eſt, cui ſterqvilinium eruenti unio inventus nulli uſui, ſed deſpectui fuit.

Bona indignis oblata, non modo ad eſum ad[...]hiberi ab iis ſæpe non poſſunt, ſed etiam infamari ſolent. Docet id Gallus Gallinaceus exemplo ſuo, qvi unionem in ſterqvilinio inventum uſurpare neqvivit, atqve ideò contempſit.

Ut porco amaracus planè inutilis eſt; ità etiam indignis oblata bona nihil emolumenti afferunt. Exemplo eſt Gallus Gallinaceus, qvi inventum in fimeto unionem ideò deſpexit, qvod ex eo commodum nullum percipere poterat.

Fortuna cæco caſu præceps indignis juxta cum dignis bona offert, illis inutilia, his utilia: Elucet hoc ex Galli Gallinacei exemplo ſtultiſſimo, qvi unionem in fimeto repertum, ſibiqve inutilem ſusqve deqve habuit.

In-

Indigni bonorum caſui oblatorum nullam [...]tionem habent, imò infamiam ipſis concilia[...] Fecit id Gallus Gallinaceus, cui repertus un[...] inter ſimeti ſtercora ludibrio fuit.

Bono oblata inſigni deſpiciunt, ſicut Gall[...] Gallinaceus, cui tritici granum, reperto union[...] longè potius fuerat.

Indignos bonis oblatis non dignos eſſe argu[...] gallinarum maritus ſtolidus, cui præ tritici gran[...] invento unionis pretium nihil planè fuit.

Etiamſi indignis à Fortuna ſplendor & bo[...] offerantur, non tamen ipſis conducunt, imò e[...]iam ſæpè ludibrio & dedecori ſunt. Indign[...] profectò fuit Gallus Gallinaceus, cui cæcus ca[...] in ſimeto unionem largitus eſt. Ei enim no[...] honorem & ornamentum, ſed infamiam concili[...]vit.

Plures ſplendorem & fortunæ cæcæ bona ca[...] ſibi oblata deſpicatui ducunt, tantum abeſt, u[...] iis uti ſciant. In talium numerum referas lice[...] Gallum Gallinaceum unionis in ſimeto repert[...] ſplendorem adeò contemnentem, ut gran[...] tritici, qvàm illud ſibi oblatum maluerit.

Indignis ſæpiſſimè boni qvid accidere patet [...] Galli Gallinacei caſu proſpero, ipſi ſimetum co[...]ruenti unionem pretioſiſſimum largiente, qvem ſtolidus contemptum uſurpare neſcivit.

In bonis diſtribuendis Fortuna oculis orba cæ[...]co caſu ruit, & inſignis juxtà cum dignis ſplendi[...]da qvæqve offert. Obtulerat Gallo Gallinaceo ſimum eruenti unionem pretioſiſſimum: Eam ſtolidus uſurpare neſciens ludibrio habuit.

Indigno ſplendidiſſima qvæqve offeras licet, viliſſima, tamen iis potiora ducet: Gallo ſimetum excutienti unio pretioſiſſimus in ungves incidit. Maluit granum tritici ſtolidus, qvi unionis uſum neſciebat.

Qvid

Qvid ſui cum amaraco; iis dicimus, qvos bo- oblatis indignos judicamus. Qvadrat pro- blatis locutio in Gallum Gallinaceum, cui u- repertus idem fuit qvod ſui amaracus.

Indignis bona oblata nulli ſunt uſui, ut unio ſimeto repertus. Gallo Gallinaceo nullam litatem peperit.

Et bonis oblatis idem emolumentum cupiunt- ligni, qvod ex unione reperto & contempto jit Gallus Gallinaceus.

Tantum ex bonis oblatis commodi redunda- in indignos, qvantum utilitatis ex unionis re- rtione derivatum eſt in Gallum Gallinaceum tritici grano plus voluptatis capientem.

Non eſt, cur Fortuna indignis bona offerat: Iis i noſciunt; Imò pretioſa licet, contemnunt. pice ſtoliditatem Galli unionem inventum ſus- e deqve habentis, ac tritici grano ſe magis ob- ſtantis.

O cæcam fortunam iis bona offerentem, qvi digni non modo uſum neſciunt, ſed etiam pre- ioſiſſima nihili ducunt. Gallus repererat unio- em; repertum contempſit, & Fortunæ munifi- ntia ſe indigniſſimum judicavit.

V. *Ejusdem de Gallo Gallinaceo Fabula tra- ctatio fuſa, doctrinam Exordii loco ponens.*

Fortuna oculis orba, cæcoqvd impetu ruens indignos juxtà cum dignis bonorum ſuorum rticipes reddit, nec eorum tantum rationem abet, qvi felicitatem metuerunt, verum etiam os beneficiis afficit, qvi talia meritis ſuis unquam conſeqvuti ſunt. Digni dona ſibi

eola-

collata in pretio habent, & ad eos uſus adhibe
ad qvos deſtinata eſſe ſciunt: divitiis cum
nec prodigorum more eas profundunt, nec a
rorum ritu ferro incluſas cuſtodiunt, ſed med
critatem ſectantes liberali diſtributione ad u
neceſſarios conferunt: Ad honorum gradus
tiſſimos evecti ſuperbiâ non efferuntur, nec
miâ & ſordidâ humilitate ſeipſos deprimunt,
honoribus ſuis vitam conſentaneam ducunt; A
item bona, qvæ caſu felicitatis proſpero m
ſunt, in uſum neceſſarium ita redigunt, ut e
lumenti ſperati & optati compotes fiant. I
digni è contrario Fortunæ bonis ornati to
ordinem invertunt, & proverbiali locutioni, q
Sui cum amaraco, locum faciunt. Divitiis
tentes eas aut nimiâ profuſione prodigere ſole
aut tenaciſſimâ cuſtodiâ in arcis firmiſſimis ſer
re conſueverunt. In honorum locati ſolio ſupe
biâ tantâ inflantur, ut tandem ab ipsâ fortuna ta
torum honorum collationis pertæsâ de gra
ſuo deturbentur: Sordidi verò, & Epicuri
grege porci pari ratione honoribus utentur; q
porcus holoſericum amictum uſurpat: Re
qvas porro caſus fortunati largitiones etia
accipiant, perinde tamen eſt, ac ſi earundem pa
ticipes redditi non eſſent, utpote qvi fortu
bonis ornamenta debita attribuere neſciu
Exemplorum farraginem, hiſtoricorum ta
veterum, qvàm recentiorum monumenta abu
dè ſuppeditant, priorumqve, prudentiam & po
ſteriorum ſtoliditatem ſatis ſuperqve arguunt
Horum autem poſteriorum ſtultitia clariſſim
qvoqve lucescit ex lepidiſſimâ Æſopi Fabulâ d
Gallo Gallinaceo qvi unionis inventor indignu
ejusmodi hominum indignitatem graphicè de
pingit. Gallinaceum genus frumenti grani
libentiſſimè veſcitur, vitamqve iis ſuſtentans
eorum inqviſitioni ſedulam & ſtrenuam opera
im

ndere ſolet. Hinc fit, ut ſterqvilionorum
etorum acervos Gallorum, & Gallinarum
s freqventantes unguium ſuorum exercitio
rcorum erutorum inverſione,& disjectione
is potiantur, ac ubiqve in ſterqviliniis labo-
s conſpiciantur. Idem in more poſitum fuit
cuidam Gallinaceo admodum ſeni, qvi in
ſo ſuo gallinaceo tum uxoribus, & nume-
ſâ prole ex utriusqve ſexus liberis & nepo-
conſtante habitans, vicinus fuit eqvorum
roſorum ibidem in eqvili lato & amplo de-
um. Haud procul à ſtabulo fimetum ja-
, ex ſtercoribus eqvinis qvotidiè ex eqvili
m locum evectis, congeſtum, & hordei ac
granis abundans, qvod eqvis frumenti
a ea ſingulis diebus in pabulo exhiberen-
Solet autem plerumqve fieri, ut nonnulla
in eqvorum ſtomachis non concoqvantur,
tegra maneant, & cum ſtercoribus excreta
qvilino reponantur, qvibus & illa accedunt,
b eqvis, pabulo ſuo veſcentibus, ex præſe-
deturbat, ſtramini & ſtercoribus miſcen-
& in fimetum evehuntur. Hinc ſingulis
Gallus Senex totam ſuam deducebat fami-
, ut de victu neceſſario ſibi proſpicerent
es, ac frumenti granis indagandis labori ſe-
incumberent. Stercorum acervus iſte pro-
n ſpacium occupaverat, qvotidianiſqve
viliis, plurimis eqvis domicilium præbente,
tis ita accreverat, ut facilè toti Gallinarum,
allorum cohorti largam granorum copiam
eret. Tempore qvodam Gallus cum fami-
â more ſolito ſterqvilinium illud inviſerat,
ndiſqve, &, disjiciendis ſtercoribus occupa-
nus, tritici groni loco unionem offenderat
dore ſuo aciem oculorem præſtringentem.
irabatur qvidem fulgorem ex eo elucentem,
tium ejus grande eſſe ſibi perſvadebat: Sed
tamen

tamen moleſtiſſimè ferens, qvod ejus loc
ceum, aut hordeaceum granum non inv
his verbis indignationem ſuam prodebat:
te invento opus eſt mihi, qvi ex te null
ctum petere ſcio & ex frumenti granis
oblectamentum capio? Satius fuiſſe, u
deum, aut triticum, aut avenam, qvæ fru
mihi alimentum neceſſarium præbent, o
ſem; & tu in conſpectum meum, cui nul
eſſe potes, nunqvam prodiſſes. Mulier
chritudine & ſuperbiâ claratum uſui inſer
vel capita, vel manus, vel veſtes ipſarum
nas, eâqve de cauſâ ab hominibus in mag
tio haberis. Nos Galli & Gallinæ criſtis
mis noſtris ſatis ſuperqve exornatæ, ſuo
mento, qvo homines ornatos reddis,
egemus, omnemqve operam in hoc ſterqv
in frumenti granis indagandis & conqv
collocamus; & uniones non qværimus.
enim nec alimentum nec nutrimentum ſu
tibus generi noſtro neutiqvam opus eſt;
tantum rebus, qvæ corpus noſtrum aliment
ci nutriunt, reſtaurant, & ſuſtentant.
meto de ſordidum unionem reperio: In
to eodem te nemini noſtrum utilem re
His dictis unionem iterum ſtercoribus te
dagandisqve frumenti granis perrexit.

V. Eidem Fabulæ breviter tractata do
poſtpoſita.

GAllus Gallinaceus unionem inventum
ſpexit: Facere idem ſolent, qvibus ind
fortunæ bona offeruntur.

Galli Gallinacei unionem inventum ſuſqve
qvè habentis ſtoliditas, eorum arguit de
tiam, qvi bonis à fortunâ oblatis indigni,
tandem etiam ne minimam qvidem curam ger
Ga

Gallo Gallinaceo diſplicuit unio juventus, qvod uti non poſſet. Idem accidit, iis qvi fortunæ na oblata uſurpare neſciunt.

Gallum Gallinaceum voluptate non permul-bat repertus unio. Sic dignos gaudio non fundunt bona, qvæ ex fortunæ largiſſimo penu ipſos redundant.

Qvid tibi, ô Galle Gallinacee, potuiſſet pro-ſe inventus unio, qvem ad uſum adhibere ne-viſti? Et qvid indigno profunt bona, qvæ ad i-um ex Fortunæ promptuario ditiſſimo derivan-.

A Gallo Gallinaceo ſimetum eruente deſpica-ducebatur unio repertus, & Gallinaceo gene-inutilis. Ab indignis ludibrio habentur ea norum genera, qvæ liberalitas fortunæ cæca tributione diſpertitur.

Gallum Gallinaceum unionis repertorem & ntemptorem imitantur omnes illi, qvorum ignitas fortunæ bona nec æſtimare, nec uſur-e novit.

Unio repertus in ſimeto Gallum contempto-m habuit, qvemadmodum fortunæ bona indi-orum ludibrio expoſita ſunt.

Unionis ex ſimeto eruti precium & digni-tem ignorans Gallus, eundem contemptui buit, & mores indicavit eorum, qvos indignos rtuna, cæco impetu ſua diſpergens, muneri-s ſuis affecit.

Unioni reperto in ſimeto honorem, ac orna-entum conciliare neſciens Gallus, æmulos liqvit omnes indignos, qvi fortunæ muneri-s cumulati eorum dignitatem & uſum ne-unt.

Unionem erutum ex ſterqvilinio Gallus con-mpſit & docuit, indignis fortunæ munera idem e, qvod ſuibus amaracus.

In Unione reperto tantum emolumenti [illegible] dit Gallus Gallinaceus, qvantum commodi [illegible] rire ſolent indigni in bonis à fortuna ſibi ob[illegible]

Uniones Gallis ſunt inutiles, ut Galli [illegible] repertoris fabula docet, & monſtrat, fortun[illegible] ha in indignorum manibus fruſtra verſari.

Unionum apud Gallos nullum uſum eſſe [illegible] Ille ex Gallinaceo genere, qvi unionem in [illegible] inventum, & contemptum abjecit. Typu[illegible] indigni alicujus hominis, qvem fortuna [illegible] exornatum congruit proverbialis locutio: [illegible] eſt Simia, etiamſi aurea geſtet inſignia.

Unionibus non opus eſſe Gallinaceo g[illegible] docuit Gallinarum maritus contemptu u[illegible] in ſterqvilinio reperti. Fortunæ bonis ind[illegible] ſe eſſe docent ii, qvi maculam infamiæ iiſde[illegible] ceptis adſpergunt.

Uniones non eſt, cur Gallinæ qværant, cu[illegible] ſum maritus unum in fimeto repertum deſp[illegible] duxerit, & abjecerit: Pari ratione non eſt [illegible] Fortuna de diſtribuendis ſuis inter indignos [illegible] neribus laboret, cum eadem ab ipſis non [illegible] contemnantur, ſed etiam infamiæ maculis a[illegible] gantur.

Cum unionibus ſibi inutilibus Genus Gal[illegible] ceum non delectetur, qvendam ex fimo ungv[illegible] extractum Gallus abjecit, & fortunæ bona i[illegible] gnis utilitatem nullam afferre oſtendit.

Ut Gallum ex ſterqvilinio eruta pretioſa [illegible] garita voluptate non affecit; Ita etiam fort[illegible] bona indignis nec utilitatem nec voluptatem [illegible] riunt.

Ungvibus ſuis Gallus fimeti ſtercora [illegible] ciens in unionem ſibi inutilem incidit, & [illegible] dem ludibrio habuit: Eodem pacto indigni [illegible] tunæ bona offendentes, & ludibrio haben[illegible] eorum contemptu dignitatem ſuam palam [illegible] erunt.

...e Gallus unionem ſusqve deqve habuit: Ita ...m indigni fortunæ munera, & largitiones in... ...o contemptu excipiunt.

VI. *Eadem Fabula cum doctrina poſt-poſita, prolixiore ſermone Variata.*

VI. Variatio.

...Allinaceo generi largo ſobolis proventu familiam ſuam propaganti, & abundantiſſima ...genie luxurianti ſolemne eſt, diligentiſſima, accuratiſſima perveſtigatione ſimetorum & ſter...iliniorum acervos perſcrutari, & ungvibus ...multum negotii faceſſere. Eruunt autem, ...diſjiciunt cumulos ſimo & ſtramine in al... ...m exſtructos multoqve ſtramine, qvisqviliis ...qventibus ſurgentes, ut granorum hordei, ...enæ, tritici, & aliorum ſimilium inter ſtercora ...vina & vaccina latentium frumentorum com...tes fieri qveant. A jumentis enim comeſta, ...digeſtionem non ſubeuntia, per inteſtinorum ...nales integra devolvuntur, ac cum digeſtis ...imentis in ſtercora converſis exeunt, & ...ſimetorum foveas projiciuntur, ubi Gallis ...Gallinis ſumma contentione omnia eruenti...us, & perqvirentibus obvia fiunt, ſummaqve ...oluptate deglutiuntur. Cuidam Gallo Galli...aceo matutinis horis ſtercoribus ejusmodi e...uendis occupatiſſimo venit, ut ſingulari ſtudio ...visqvilias illas ungvibus ſuis modò ad dextrum, ...modò ad ſiniſtrum latus evertenti unio pretioſiſſi...mus ſeſe objiceret, qvi ſplendidiſſimo ſuo fulgore ...niuscujusqve oculos præſtringens inæſtimabile ...uum pretium apertè teſtabatur. Fortè amiſſus ...aliqva nobilium fœminarum in arce proxima ...abitantium, & cum qvisqviliis verriculo è con...lavi evictus projectusqve in ſimetum, in lo... ...o ſua præſentiâ indigniſſimo latere coactus fuit.

fuit. Inventus Gallum primò lætitia ſum
perfudit, ratum, hordeacea grana in acervum co
globata ſibi in ungves incidiſſe, prædæqve opi
ſe participem redditum eſſe. Gaudium in triſti
tiam mutavit accuratior inſpectio, monſtravit
unionem ſplendore ſuo coruſcantem, duritieq
vix ſaxo alicui cedentem, non eſſe rem illam,
qvâ qvamdiu tripudians Gallus fructum & uſum
lætitiæ ſuæ auctores, exſpectare poſſet. Event
inſperatus malè habuit Gallum ore aperto præ
inhiantē, & glocitando cantandoq; totam famil
in fimeto diſperſam, & indagandis frumenti gra
omni ſtudio & contentione incumbentem, ad
vocantem, ut prædæ oblatæ una ſecum partici
fieret. Accurrerant enim uxores Gallinæ
inſigni, & repentinâ excitatæ; Adproper
rant filii Galli juniores glocitatione patris te
vocati, Acceleraverant curſum filiæ Gallin
oblatæ parenti prædæ partem capturæ: Qvibu
Paterfamilias Gallus; En! inqvit, ab unione no
bis inutiliſſimo deceptus, & maximâ ſpe inflam
matus vos, chariſſimi, & chariſſimæ, cantu & glo
citatione meâ, ex ſubito gaudio enatâ, convoca
vi, ut prædæ oblatæ mecum participes redderem
ini. Globum ex hordeaceis aut aliis granis con
volutum inveniſſe me putabam, atqve ideò læti
ſummâ exultabam. Mundatum atqve ſtercorum
impuritate liberatum inſpiciens unionem cer
nemini noſtrum aliqvid utilitatis afferentem, id
ad mulieres pertinentem, qvæ corporibus ſuis e
jusdem ſplendore & pulchritudine ornatum qvæ
runt. Utinam ejus loco in frumenti grana in
cidiſſem, qvorum aſpectus longè majori volu
ptate nos permulcet, qvam præſentia ejusmodi
unionis, ex qvo nihil emolumenti ad nos pro
ciſci poteſt. His dictis ad ſolitam granorum in
qviſitionem familiam ſuam reverti jubet, ipſe re
verſus qvoqve ad opus ſolitum, ſi forſan granoru

con

geriem aliqvam oſtendere poſſet. Gallus
in vitæ humanæ theatrum nos deductos con-
plari jubet id hominum genus, in qvibus ex-
andis, & maximo bonorum ſuorum acervo
mulandis fortuna, per mortalium negotia cœ-
impetu ruens, omnem operam ludit, ac fruſtrà
orat. Qvamvis autem talpâ cœcior nil penſi
beat, ſive dignis munera ſua largiatur, ſive in-
nos in eorum poſſeſſione collocet; illi tamen
ices ſunt, qvod donis ſibi collatis uti ſciant;
verò infelices, qvi fortunæ bona in unum con-
re neſciunt. Imò cum Gallo, qvem æmu-
tur, ludibrio etiam excipiunt, ac ideò aptè ad-
dum cum bobus comparari poſſunt, qvibus ſi
ellas aut ephippia imponere qvis vellet, ean-
m, cum fortunâ, operam luderet.

I. Ejusdem Fabulæ variationes breviſſimæ, documentum præponentes, & ſubjungentes. VII. Variatio.

Indignis æqvè ac dignis fortunam dona ſua lar-
giri, docet Gallus Gallinaceus unionem in fi-
eto inventum ſpernens, & mores depingens e-
jusmodi hominum, à qvibus fortunæ largitas lu-
brio habetur.

Fortunæ largitiones rident indigni cum Gallo
Gallinaceo, qvi unionis in fimo reperti deſpectu
eram ejusmodi hominum indignitatem adum-
ravit.

Fortunæ muneribus indignos ſi cognoſcere cu-
is, Gallum Gallinaceum uniones in fimeto re-
erti contemptu celebrem contemplare, qvi ve-
m ejusmodi hominum indignitatem oculis ſuis
bjiciet.

Indignorum muneribus, qvæ à fortuna pro-
ſiſcuntur, imaginem vivis coloribus depingit
Gallus Gallinaceus unionis in fimeto repertâ

maceam convocate: Uxores, filii, filiæ, & nep-
tes curſu celerrimo advolare: Omnes gaudio &
lætitia exultare. Etenim ille acervum ex gran-
conglobatum ſe reperiſſe opinabatur: Famili-
granorũ inventorũ particeps fieri avebat. Rumpe-
batur gaudiũ ab unione nudo ſtercoribꝰ, ſplendo-
reqve oculos præſtringente. Tum Gallus; Dece-
pti omnes in rem incidimus noſtro generi inuti-
liſſimam. Qvid Gallis cum unione Gallinace-
generi nihil utilitatis afferente? Hordei, aven-
aut tritici grana plurimi ducimus; uniones no-
inutiles reſpuimus, & abjicimus. His dictis u-
nionem relinqvens abiit, & exemplum propoſuit
eorumq; qvi fortunæ bonis contemptis indignita-
tem ſuam loqvuntur. Indigni profecto, fortis pro-
ſperæ liberalitatem rident, eandemqve, infami-
macula conſpurcant, tantum abeſt, ut ad uſum
debitum gratâ mente adhibeant.

IX. Variatio.

IX. *Eadem Fabula partibus oratoriis tractata.*

Exordium à laude authorũ & commentationis fabulæ.

UT Philoſophi viri de hominum animis ad ſa-
ſapientiam ex ignorantia deducendis maxi-
mè ſoliciti præceptis ſalutaribus quidem, ſed ſe-
verioribus, & auſterioribus voti compotes reddi
ſtuduerunt: Ità è contrario fabularum fictores a-
pologis jucundiſſimis ſapientiæ documenta men-
tibus à ſeveritate, & auſteritate Philoſophorum
abhorrentibus inſinuare conati ſunt. Cuivis il-
lorum libros utiliſſimos, & ſcripta ſapientiſſima
lectionibus freqventibus evolventi ſeveritatis, &
auſteritatis indicia creberrima occurrent: horũ ve-
rò fabulas amœniſſimas legendo percurrenti ſua-
vitatis & jucunditatis ſigna freqventiſſima in con-
ſpectum prodibunt. Habent autem fictitia illa
commenta hoc proprium, ut doctrinas illas mul-
tum

auſteritatis continentes dulcedine qvâdã ab-
ant,&gratiſſimis figmentis, qvaſi ſeſamo ac pa-
ere conſperſas,rudiorum, & à ſapientia auſtera
orrentium mentibus propinent. Ea de cauſa
peritos&agreſtes animos facili negotio ſubeũt,
itiemq; illam, cui molliendæ auſteritas philo-
hica par non eſt, inſenſibili qvàdam ratione
ant, & à ruditate agreſti ad ſapientiæ ſemitam
exas mentes, in vitæ melioris orbitam redu-
nt. Qvamvis autem multi apologum fictio-
bus dediti laudem ſummam acqviſiverint, &
eo ſcriptionis genere præ cæteris excellue-
it, meo tamen judicio inter omnes elucet. Æ-
pus Phrygius ille fabulator celeberrimus, qvi
cundiſſimis, & amœniſſimis ſuis fabulis id con-
qvutus eſt, qvod ad rudiorum animos inſti-
endos, & ſapientiæ præceptis perpoliendos u-
cè reqviritur. Hominem omni genere erudi-
onis, perpolitum nihil eorum, qvæ ad abſolu-
m & perfectam ſapientiæ, & prudentiæ cogni-
onem pertinent, latuiſſe apparet ex fabulis e-
is lepidiſſimis pariter ac doctiſſimis, qvibus ſa-
ientiam & prudentiam ratione admirandâ igno-
intium mentibus inſinuat. Exemplo ſit feſti-
iſſima & jucundiſſima illa fabula de Gallo Galli-
aceo unionis repertore exprimente ſtolidiſſimã
ndignitatem eorum, qvi, licet infinitis à fortuna
nuneribus decorentur, eadem tamen, non di-
am, aſpernantur, ſed, qvod pejus eſt, turpiſſi-
nâ ignominiæ maculâ contaminant. Hujus e-
arratione & tractatione nervos ingenii mei qva-
escunqve impenſurus, à vobis, Auditores hu-
naniſſimi, obnixè contendo, ut benignâ auditio-
ie rudes meos conatus excipere, & aures veſtras
enevolas indoctæ meæ orationi commodare non
edignemini.

Propoſitio doctrinã ex fabula petendam continens.

Villam incolebat ruſticus ſplendidiſſimorum

bonorum poſſeſſione abundantiſſimus, q
montis radicem ſitu amœniſſimo collocata
torum ſeriem longam projiciebat, & eqvo
eqvarumqve, copiam ingentem nutrieb
ſtivo tempore, qvod paſcua florum pulcher
rum, ac graminis veridiſſimi tegumen
ſtire ſolet, eqvinum Genus prata noctu
terdiu pererrans herbis, ac gramine l
mo veſcebatur, pabuloqve jucundiſſimo
trem diſtendebat. Hyberni temporis frigo
gruente revertebatur ad eqvile ſpacioſum, &
reo cuidam adjunctam, in qvo avenâ, horde
tritico paſtum lautè habebatur. Evenire
plerumqve ſolet, ut eqvi cum fœno avenam
ticum aut hordeum comedentes ſæpius gra
tegra, & à ſtomacho non digeſta cum excre
tis excernant, aut etiam inter veſcendum e
ſepibus ſuis exturbent. Inde fit, ut ſtra
& ſtercoribus immixtum frumentum à ſt
riis everratur, & unà cum fimo in ſterqv
conjiciatur, eruendum poſteà Generi Ga
ceo, qvod in fimetis alimentum ſuum qv
conſvevit. Acervus fimi in altum congeſti
haud longè aberat ab eqvili, cujus modò me
nem fecimus, non tantùm ſtraminis & ſterc
copiam continens, ſed etiam avenaceorum
hordeaceorum granorum multitudinem.
eum qvotidie familiam ſuam copioſam de
bat Gallus Gallinaceus in horrei angulo ſp
ſiore domicilium ſuum habens, & ruſtico qvot
nis, præter Gallos, Gallinas, & pullos Gallin
ceos, haud exiguam ovorum abundantiam ſu
pedicans. Hic matutino qvodam tempore f
miliam ſuam Gallinaceam ſatis numeroſam
utpote qvæ uxoribus, filiis, filiabus, & n
potibus conſtabat plurimis, in fimetum de
xerat, ut eruendis frumenti granis tota coho
operam dans, nutrimenta conſveta more

li

quæreret. Cunctis ſtrenuam ſtercoribus terendis, & diſcutiendis operam navantibus, Paterfamilias in qvodam ſimeti angulo inſinenti labore ungves, ac roſtrum ſuum exercet, & accuratâ inſpectione ſtercora perluſtrat, ſi qvam granorum copiam offendere, ejusqve miliam ſuam participem reddere poſſet. Tam ſcitè cuncta ſtramina perſcrutanti, & diliter qvævis ſtercora ungvibus ac roſtro diſanti in conſpectum prodit conglobatum iddam, qvod ob duritiem qvidvis potius, qvam rcus eſſe videbatur. Gallus, hic tripudiare, udio exultare, ac glocitatione tenerâ, & frenti familiam totam acceſſere: Genus verò allinaceum omne Galli glocitatione excitam concurrere, roſtris hiantibus prædam inntam, & glocitando indicatam exſpectare. Omnibus præſentibus, cum corpus illud conglotum ſtercoribus nudaretur, ac mundum nitori no priſtino reſtitueretur, fulgor ac ſplendor x eo tantus egrediebatur, ut, totius generis allinacei oculis præſtrictis, unio eſſe tandem gnoſceretur. Spe inſigni Gallus dejectus, & e deceptum ægerrimè ferens, poſtqvam conſternato animo unionem diutius contemplatus fuiſſet, tandem hæc effatur: An non maximè dolendum eſt, rem eam nobis fortuitò caſu objici, cujus indagationi animum non intendimus, & qvæ nullo unqvam commodo beare nos poteſt? Hordei, avenæ, & tritici grana inveſtigamus, eorumqve loco in unionem incidimus, qvem ad uſum nullum adhibere ſcientes perinde eſt ac ſi nunqvam inveniſſemus. Aurum, argentum, uniones, gemmæ, & qvæcunqve alia hominum corporibus exornandis idonea ſunt, & ad munditiem, ornatumqve muliebrem potiſſimum pertinent, gallinaceo generi neqvicqvam proſunt. Nam cum galli & galli-

na

næ verſiculoribus plumis ſuperbiant, ornatu nullo egeant, nihil prius antiqviusqve habent, qvàm ut alimentis operâ ſedula undiqve conquiſitis & congeſtis famelicos ſuos ſtomachos ſatiant, frumentiqve granis, aliiqve ſimilibus nutrimentis ventres diſtendant. Ex unionibus ſiccisſimis, & duriſſimis, humoreqve omni nec ſuccum exſugere, nec qvicqvam nutrimenti, aut alimenti, qvo potiſſimum indigere ſolent, nanciſci poſſunt. Eqvidem, pretioſiſſime unio, te inveni, inventum ſtercoribus ... davi, nudatum unionem eſſe reperi, nec mihi, meis utilem. Utinam ad formoſiſſimæ alicujus virginis manus perveniſſes, ut auro rutilo inclutus faciem ejus pulcherrimam exornares, aut digito ejus nive candidiori aptatus cum ſuperbia ſuperbires. Utinam verò inter ſtercora, eo loco, ubi reconditus latitabas, & fimeti tectus impuritate obſcurus eras, granorum frumenti congeriem aliqvam offendiſſem, ut ſpe mea non fruſtratus gaudio exultarem, meamqve familiam totam voluptate & lætitia verâ perfunderem. Qvoniam igitur, mihi utilitatem nullam afferre potes, nec ego tibi honorem aut cultum ullum exhibere qveo, te in hoc fimeto inter ſtercora tamdiu relinqvam neceſſe eſt, donec in eorum manus pervenias, à qvibus honore & ornamento debito affici poſſis. His ſermonem finivit: & cum familia tota ad conſvetum indagationis laborem ſe recepit.

Unusqviſqve Galli hujus actionem ſtolidam accuratâ mentis lance perpendens, ab una parte felicis ſortis cœcitatem admirandam deprehendet, & ab altera parte plurimorum fortunæ donis cumulatorum indignitatem & ſtultitiam animadvertet. Sapientiſſimi Veteres fortunæ imaginem pictura admodum artificioſa exprimentes ejusdem naturam & proprietates veriſſi-

mas expreſſerunt. Virgo conchæ mari-inſiſtens, ac velum utraqve manu tenens Maris fluctus huc illuc volutatos vehitur. ns, aut ſinciput capillis longis, & circum em volitantibus exornatur: Occiput cal-a coma caret: Oculos qvidem velamento os pinxerunt; Alii planè oculis orbam erunt. Virgo hæc nuda corpus, capillata rtem, calva occiput, & qvandoqve terre-globo, nonnunqvam etiam rotæ impoſità as & eventûs ſignificat humanos, qvibus nec dentia præſidet, ſed qvaſi ſeqvioris ſexus in-nium rude, inconſtans, & volubile, qvod levi mento huc illuc impellitur, faciliqve negotio omnes partes flectitur. Humana negotia, ſi pexerimus, cuncta impetu plusqvàm cæco ri, ac ſurſum & deorſum volvi fatendum e-. Cum globo rotundô, aut rotâ vitam hu-nam haud abs re comparaverunt Veteres, andoqvidem, perinde ac in rotâ, mox ſupe-ora evadunt, qvæ in feriorem tenuêre locum, confeſtim inferioribus iterum cedunt, eodem anè pacto etiam in humanis rebus modò extol-ntur, qvi depreſſi jacebant, modò deprimuntur, ri elati ſuperbiebant. Unionem pretioſiſſi-um, qvem auro circundatum muliebris ſexus t capiti imponit, aut in digitis geſtat, Gal-s in fimeto fœtidiſſimo inter ſtercora putida perit. Qvi pulcherrimis fœminis ornamento ſe, faciemqve lacteo & purpureo colore tin-tam fulgore ſuo illuſtrare ſolebat, ipſe ſtercori-s putidiſſimis inqvinatus in fœtenti ſterqvili-io tandem invenitur. Idem plurimis homini-us contingere videmus, qvos in altiſſimo hono-um ſolio locatos fortunæ cæcitas momento ci-ius dejicit, & qvaſi in lutum & ſtercus præcipita-os, ad viliſſimam conditionē redigit, Dionyſium yrannum ſors cæca regno privavit, & Corinthum

abacta

abacta ferulam ac juventutis rectionem conc[illegible]
dit, ut pædotriba vilis indomitæ juventutis m[illegible]
tia & petulantia exagitaretur. Diomedis & Gl[illegible]
ci hæc erat permutatio; ab eqvis ad aſinos re[illegible]
depellens: Sic

Irus & eſt ubito, qvi modò Crœſus erat.

Agathocles ex figulo Siciliæ rex factus mel[illegible]
ſucceſſu fortunæ inconſtantiam expertus eſt, q[illegible]
egregiè notant hi verſiculi:

Si fortuna volet, fies de Rhetore Conſul;
Si volet hæc eadem, fies de Conſule Rhetor;

Nec mirum eſt, tanta rerum viciſſitudine indig[illegible]
juxtà cum dignis bona ejusmodi obtingere[illegible]
qvorum diſtributione cæca fortunæ inconſta[illegible]
crebrò peſſimè hallucinatur. Oculis enim o[illegible]
& viſu carenti perinde eſt, ſive generoſum eq[illegible]
ornamentis ſuis decoret, ſive aſino tardo & in[illegible]
ephippia ſua imponat. In hac fabula unio[illegible]
offert, ubi? in fimeto: Cui? Gallo: Unionem[illegible]
locum indigniſſimum detruſit, & indigniſſi[illegible]
objecit. Eodem pacto bonis ſuis pulcherrimis[illegible]
pretioſiſſimis ſæpè abutitur. Pulchritudine ex[illegible]
nat meretrices, qvæ eandem contemnunt, & pr[illegible]
ſtituunt: Avaris divitias largitur, qvi eaſdem[illegible]
uſum adhibere neſcientes vivunt, ac ſi Iro pau[illegible]
riores eſſent; Prodigis opulentiam donat, qvi[illegible]
cultates ſibi ab ejus liberalitate conceſſas miſer[illegible]
mè profundant. Stultos opibus cumulat, qvi[illegible]
ſtar aſini Iſidis ſimulachrum gerentis incedu[illegible]
Superbos honoribus extollit, qvi iis nimis el[illegible]
abutuntur & cadunt. Honorum contemptor[illegible]
exornare ſtudet, qvi honorari ſusqve deq; haben[illegible]
Aſinos tardiſſimos ad rerum & regnorum gub[illegible]
nacula admovet, qvi ſtupiditate & ignorantia ſ[illegible]
ſuam ac ſuorum ſalutem peſſundant. Exempl[illegible]
rum infinitam multitudinem hiſtoriæ tam veter[illegible]
qvàm recentes ſuppeditant, qvorum catalogu[illegible]
hic contexere temporis anguſtiâ prohibemur.

Cum

um igitur fortunæ, largitionibus eos indi-
s pronunciemus, qvi vel eas reſpuunt, & con-
unt, vel etiam earundem uſum ignorant,
tò qvis rogare poſſet, an ſortis proſperæ bo-
caduca, & inania tanti ſint, ut indignitas in
m contemptores cadere poſſit? Plures enim
oſophos ejusmodi poſſeſſiones à fortuna pro-
ts, & in earum numero poſitas, qvæ vanæ &
icæ cenſentur: ejuſdem ludibria appellaſſe,
ſua putaſſe manifeſtum cuiqve & perſpectum.

Biantis patriam Prienen ceperat hoſtis, &
ugientibus civibus qvisqve bonorum ſuorum
ſportaverat, qvæ potuerat, Philoſophus verò
aca illa bona relinqvens, & à qvodã interroga-
, cur idem, qvod cæteri, non faceret, reſpon-
: Omnia mea mecum porto. Crates Philo-
hus divitias, tanqvam onus ſibi moleſtiſſimum,
are abjecit. Honorum & divitiarum mirus
temptor Diogenes, cui dolium fuit domici-
. in tanti ſui palatii foramine ſedens, & ſolis
orem apricando captans, Alexandro Magno
lta & grandia pollicenti; Recede, dixit, & diſ-
ſendo redde mihi calorem, qvem corpus tuum
hi adimit. An propterea tantos Philoſophos
s indignos judicaret bonis illis, qvorum poſ-
ſione frui noluerunt? An cum Gallo unionem
temnente eosdem qvis compararet, ac ſtoli-
tatis arguere? Cuncta hæc à veritatis ſemitâ non
errare eqvidem, fateor, ſed hoc adjungo, Phi-
ſophos illos non propter uſum, ſed abuſum con-
ptui duxiſſe ea, qvibus ſe non indigere, nec
us habere autumabant. Imò ſi qvis ipſorum
tiones penitius inſpiciat, & ſub accuratioris exa-
inis incudem revocet, eosdem, in tali bonorum
rtunæ contemptu, honoris ac gloriæ aucupes
iſſe, ac honores contemnendo honorari voluiſ-
, manifeſto comperiet. In ſordido vivendi ge-
re gloriam qvæſivit Diogenes, & cuncta felici-

tas-

tatis munera contemnens contemptum ta
laudi ac gloriæ ſibi duxit. Idem cæteri fecer
quibus nil potius fuit, qvàm ut fortunam cum
nis ſuis ludibrio habentes Philoſophi ſapienti
mi audirentur, ac ſapientiæ titulo inſigniti i
mortalem nominis famam ſibi compararent.
his fabula noſtra non loqvitur, nec eosdem vi
lâ cenſoriâ notat, qvaſi eorum indigni eſſent,
non concupiſcunt, aut qvibus ſibi non opus e
arbitrantur.

Apologus eorum mores tantum graphico ſt
repræſentat, qvi fortunæ excœcatæ munera a
devoluta ad uſum debitum adhibere ignorant,
ex ignorantia non modo in contemptum ad
cunt, ſed etiam crebro infamiæ maculis turpi
mis inqvinant. Unio in locum fœtidum dej
ſus ea bona denotat, qvæ in turpes homine
cidentia, eorundem vitiis, ut hic ſtercorib
commaculantur. Gallus Gallinaceus unione
perto indignus, qvod ejus utilitatem ignor
in ſcenam producit ſui ſimiles homines, qvi Si
ſunt Simii, etiamſi aurea geſtent inſignia. Q
drat huc lepidiſſima de porco fabula, qvi ad co
vivium cum cæteris animalibus à Jove vocatu
lautitiis omnibus ſpretis, mox percunctatus e
an etiam vultures adeſſent? Agnoſcamus igi
ex artificioſiſſimo hoc commento, qvod nobis ſu
Galli Gallinacei ſtolidâ actione ob oculos po
amentiam eorum, qvi ob indignitatem ſuam bo
norum oblatorum participes reddi neqveunt, in
ſignem Fabulatoris noſtri Phrygii ſapientia
prudentiam, & eruditionem, in qvibus manifeſtan
dis, & hujus apologi enucleatione qvalicunqve
vobis, Auditores humaniſſimi, ſignificandis, dum
rudi Minerva operam navavi, vos autem benign
auditione ruditatem meam excipere dignati eſtis,
nihil aliudupereſt, qvàm ut vobis pro ſumma ve
ſtra benevolentia gratias qvàm maximas agam &
eandem graviſſimæ mentis memoria perpetua re
colam DIXI.

VARI-

VARIATIO QVADRUPLEX.

CHREIÆ VERBALIS VIRGILIANÆ.

LABOR IMPROBUS OMNIA VINCIT.

CHREIARUM TRACTATIO.

CHREIÆ TRACTANTUR

I. Exordio, *quod petitur à laude au-ctoris.*

II. Propoſitione, *quæ Chreiam propo-nit.*

III. Narratione, *quæ continet Chreiæ paraphraſin.*

IV. Contentione, *ſeu confirmatione & confutatione, quæ continet*

1. *Cauſam.* 2. *Contrarium.*

3. *Parabolam.* 4. *Exempla.*

5. *Teſtimonium.*

V. Epilogo, *ſeu concluſione aut peroratione.*

DISPOSITIO CHREIÆ VIRGILIANÆ;
Labor improbus omnia vincit.

I. Exordium. *Laus Virgilii.*

II. Propoſitio. *Ipſa Chreia.*

III. Narratio. *Paraphraſis Chreiæ.*

IV. Contentio.

rioſo ad omnium rerum præclariſſimar... gligentiam, & contemptum traducunt, ... impediunt, qvo minus magni qvid conſeq... aut eò penetrare contendant, qvò labo... ſtrio operam navantes perveniſſe vident. ... ignaviſſimo torpentes, & pigritiâ incredib... fluentes nulla honorum culmina conſce... & nullius eruditionis aut ſapientiæ deſide... grantes virtutum & prudentiæ contemptor... iſtunt, tantum abeſt, ut ſeriarum rerum ex... tione ullâ incitati labores ad magna promov... exantlare velint.

Parabola formicae & cicada. Elegantiſſimus apologus de formica & ... pulcherrimè laboris fructus utiliſſimos, ... damna perniciofiſſima ob oculos ponit. Fo... in futuram hyemem ſibi de rebus neceſſariis ... ſpectura, ſolicitudine providâ totam æſtate... bori impendit, ac ſolerti curâ frumentum, ... ſcam in cavernulam ſuam convehit, prudente... modum hyemis inſtantis penuriam & famem ... clinans. Iners vero cicada ſaltationibus ... indulgens, ac cantiunculis ſe delectans, dum ... & ſocordiâ torpet, hyberno tempore non h... unde vivat, & proinde famis acerbitate confic... Formicarum ſimillimi ſunt homines laborio... ſeduli, qvi laboribus juventutis aſſiduis ſene... inopiæ conſulunt, A cicadis verò planè non ... dunt otioſi laborum oſores, qvi juventutem ... terentes ſenectæ futuræ egeſtatem non præ... unt.

Omnium, qvæ diximus veritatem, & ce... dinem infinitis exemplis ſtabilire poſſemus ... per temporis anguſtias nobis integrum eſſet. ... num igitur, & alterum ſufficiat. Cicero, qvi ... ſuæ immortalis gloriam ad ſecula hæc noſtra p... pagavit, in medium prodiens loculentiſſimo ... exemplo teſtantur, ſe non ſine labore duriſſi... mo, non ſine ſudore moleſtiſſimo, non ſine mo-

leſtiis

[ill]ia graviſſimâ eâ facundiam conſeqvutum eſſe, [ut] omnes hactenus mortales in admirationem [in]credibilem rapuit, & in poſterum etiam eos, [qvi] poſtqvam futuri nobis ſuccedunt, ſummâ admira[tio]ne afficiet. Demoſthenes dicendi facultate & [glor]iâ inter oratores vix parem habens, ſolius la[bo]ris & indeſinentis ſtudii beneficio in oratoria [fac]ultate regnum adeptus eſt. Vitium lin[gu]æ, qvo laborans literam caninam modo debito [pr]onunciare, & ſono reqviſito formare non pote[rat], eaqve de cauſa ad oratorium munus planè in[ep]tus videbatur, ſoli exercitio laborioſo ita [co]mpeſcuit, & ſuparavit, ut ex ineptiſſimo ſer[mo]cinatore facundiſſimus orator evaſerit. Si [Vi]rgilium poëtarum principem qvis interrogaret, [qv]o pacto Heliconis jugum, Pindiqve verticem [su]peráſſet, & Poëtarum Coryphæus evaſiſſet, [hu]nc ſuam pulcherrimam Chreiam reſponſionis [lo]co regerens diceret: *Labor improbus omnia [v]incit.*

[E]xemplorum multitudini numero carenti in[nu]merabilis teſtimonium hujus pulcherrimæ ſen[te]ntiæ veritatem aſſerentium copia ne minimum [q]videm concedit. Ex numero infinito en pauca [lo]c omnium loco ſufficientia. Nihil tam diffi[ci]le eſt, qvin inqvirendo inveſtigari poſſit, inqvit [a]cutiſſimus & doctiſſimus ille Comicus Teren[ti]us, atqve ità apertè teſtatur, qvod omnia labo[ri]bus perfici qveant, qvandoqvidem omnis inqvi[ſi]tio, & inveſtigatio laborem, & ſudorem comi[te]s habet. In ejus ſententiam pedibus concedit Horatius Lyricorum Poëtarum ſummus dicens;

----- *Nil ſine magno*
Vita labore dedit mortalibus. Ubiqve de laboribus veriſſima aſſerenti adſtipulatur etiam Sulmonenſis Poëta verſibus his elegantiſſimis:

Ardua molimur, ſed nulla niſi ardua
Difficilis noſtra poſcitur arte labor.

Eodem ſpectat ſalium ridiculorum
Plautus,inqviens; Qvi è nuce nucleum e
frangat oportet nucem.

Epilogus. Qvare cum rationibus, argumentis
plis, atqve teſtimoniis firmis ſatis ſuper
monſtraverimus, & ob oculos poſuerim
tinui laboris efficaciam ac vires, & à
Poëta incomparabili didicerimus labo
probi victoriam, par eſt, ut doctrinam
cherrimam, & utiliſſimam edocti duo
& ſedulâ operâ effectui demus: prius eſt, ut
hum utiliſſima cuncta monſtrantem,
pulcherrimis, & utiliſſimis præceptis
exhibentem, ſententias jucundiſſimas
& ſaluberrimas docentem ſummo ſtudio
mus, ſummâ contentione ediſcamus. Po
eſt, ut labores nihil non efficientes, &
tus qvosvis ad fines optatos promoventes
ma diligentia ſectemur, & iis otium per
ſimum juxta ac turpiſſimum vitium poſthabe
& ceu peſtem abominabilem deteſtemur,
giamus.

II. *Variatio.*

Exordiũ: Laus Virgilii. NOn eſt, cur aliqvis in admirationem rap
qvod Virgilius Poëta ille Ethnicus hac
ætate in honore tanto habeatur, & tam dili
contentione à qvovis illorum, qvos bon
artium & diſciplinarum deſiderium rapit, no
ac interdiu teratur, ſi qvidem vir ille admira
ingenii dotibus & viribus pollens, & incred
eruditionis theſauro ditatus heroicis vers
conſcripſit admiratione digniſſimum illud op
ac diſtentum ſententiis infinitis, qvæ doctrin

vivend

endi ſaluberrimas cuivis ſuggerentes inſatia-
ſi lectionis fame qvemvis eruditorum laboran-
n explere nunqvam poſſunt, tantum abeſt, ut
i unqvam ſatietatem ac faſtidium pariant.
vamvis verò multitudo ejusmodi innumera
ud immeritò aliqvem anxium, atqve dubium
ddere poſſit, ut vel in ipſa oratione hærere
eat, & neſciat, qvænam in tantâ copiâ reliqvis
æferenda ſit; illa tamen præ cæteris omnibus
ihi maximè arriſit, qvà paucis qvidem, ſed ad-
odum ponderoſis, & gravibus verbis, qvidnam
deſinens labor efficere valeat, acutiſſimè Poëta
ocet, inqviens.

Labor improbus omnia vincit.

Qvorum verborum aurum & gemmas pretio-ſiſſimas dignitate, utilitate, & pretio longè ſupe-rantium hic eſt ſenſus, nimirum, laborem qvidem mortales duritie ſua vehementer premere, ac ne-mini non moleſtias ſummas, cruciatusqve haud exiguos exhibere, adeò ut haud mirum ſit, tot o-mni amabilis cultores, & amatores inveniri, qvi carne viperinâ cautius labores horreſcant: ſed tamen unicum medium, & unicam ac ſolam viam eſſe, cujus ductu mortalibus ad ſumma eniti lice-at, ac qvidvis, qvantumvis difficillimum efficere, & ad finem perducere integrum ſit. Qvandoqvi-dem verò nonniſi ſummis moleſtiis, ſummisqve difficultatibus eo perfungi ſoleamus, acutiſſimi ingenii Poëta ipſum jure ac merito improbum, id eſt magnum ac durum vocat, vel etiam nemini probabilem, qvippe qvo duriſſimo unusqvisqve libenter careret, ſi modo eodem carere poſſet. *Propoſitio cũ Chreia Narratio paraphraſin continens.*

Qvamqvam autem labor tanta duritie & aſpe-ritate præditus eſt, ut ob moleſtias & difficultates ſuas, qvibus mortales divexare ſolet, non in-juriâ ab unoqvoqve vehementer exhorreſcatur, & peſtis inſtar vitetur: Plurimi tamen morta- *Contentio. I. Cauſa.*

lium maximarum rerum deſiderio irreti
ad ſumma adſpirantes, cum videant, & pe
perto exploratoqve habeant, præter lab
rum & moleſtiarum viam nullam aliam
qvibus ſummo ſtudio inhiant, patefact
ſine ullo metu, ſine ulla formidine labores
haud dubitant, iis tolerandis, & exhau
tamdiu pergere ſtudent, donec iis acqviſiti
rum ſumma exſpectatione tenebantur, t
voti compotes redditi ad ſcopum præfix
veniant.

Contrà otium iners, ignaviſſimamqve
diam à laboris ſtudio, laborioſaqve cont
ne, omnes difficultates, & moleſtiarum
perrumpente longiſſimo intervallo abeſſe
negaverit, qvicunqve otioſæ & inertis vit
dio captus, & ſæcordis, omniumqve cur
expertis otii odio inflammatus, nihil prius
qviuſqve ducit, qvam ut animum ſu
ignaviæ detrimentoſæ cultu pernicioſo
ctum ad laboris utiliſſimi cupiditatem,
commodis ſuos cultores locupletantem, t
ferat. Qvid enim magni otium conſeq
Qvam eruditionem & prudentiam ignavia
ciſcitur? Qvarum divitiarum theſauris ſo
locupletatur? Ad qvæ culmina honorum
gnitatum negligentia evehitur? Certè nihil
rum eſt, qvod otio & ignaviæ dedito homini
tingere poſſit.

Apologus ab Æſopo ingenioſiſſimè conſ
cicadam, ait, hyberno tempore formicam
veniſſe, & ab illa frumenti qvid mutuo peti
ut famem, qva cruciabatur, exſtingvere & ſ
re poſſet. Formicam verò petitionem ipſi
negaſſe, atqve ipſam monuiſſe, ut eode
qvo æſtivis menſibus ſaltaſſet, pacto in nive
glacie tripudiaret, & cantillaret. Formic
hujus commento ingenioſiſſimus Fabulator ho-

mines

nes ſedulos, & induſtrios, laborum beneficio
i de neceſſariis proſpicientes, innuit, ac è con-
rio cicadam proponens otioſorum, & à labori-
s abhorrentium hominum naturam & proprie-
tem ſcitè depingit.

Si qvis eorum qvæ hactenus auditu veſtro hau- 4. Exem-
lis veritatem, & certitudinem in dubium vo- pla.
re vellet, eundem infinitis exemplis dubita-
one ſua liberare poſſemus niſi temporis angu-
æ nobis obſtarent. Potiſſimorum tamen uno
altero ipſi ſatisfaciemus. Reſpiciat labores il-
s duriſſimos, & ſtudium illud ardentiſſimum,
vibus Cicero omnium oratorum Latinorum
rinceps ad ſupremum Oratoriæ facultatis faſti-
ium ſublatus, tandem ſummum in Imperio Ro-
anæ dignitatis gradum, & poteſtatis locum ac-
viſivit. Conſideret contentionem indeſinen-
em, & perpetuam, cujus operâ Demoſthenes di-
endi facultatem omni admiratione ſuperiorem
deptus, illud in Eloqventia præſtitit, ad qvod
emo hactenus adſpirare auſus eſt. Contemple-
tur indefeſſum ſtudium, qvod Vatem Mantuanum
in Poëſios faſtigio locavit, & proprio exemplo di-
ctum ſuum confirmare juſſit.

Ut autem infinita exempla omnibus iis, qvæ
de labore improbo hujus Chreiæ illuſtrato nobis
in mentem revocavit, atqve in medium proferre
juſſit, fidem faciunt: Ita etiam innumerabilia te-
ſtimonia eorum certitudinem manifeſtant. Ex
innumerabilibus tamen unum & alterum produ-
xiſſe ſat erit. Primus, qvi cum noſtro Poëta fa-
cit, eſt Terentius, comœdiarum illarum elegan-
tiſſimarum autor, & inventor, qvi laborum
operâ qvidvis effectui dari poſſe, non inficiatur,
dum inqvit: Nihil tam difficile eſt, qvin inqvi-
rendo inveſtigari poſſit. Huic ſuccedit alter te-
ſtis luculentus Horatius, inter Lyricos Poëtas ſu-
premum locū obtinens, qvi idem ſuo teſtimonio

vis conantur, qvamvis duriſſimas, mo[...]
difficultates exhauriant, tandem aliq[...]
boribus defunctos earum rerum par[...]
compotes, qvibus ineffabili deſider[...]
Contentio. runt. Unusqvisqve enim, qvi rer[...]
1. Cauſa. marum cupiditate allectus, & pulch[...]
conſeqvendarum deſiderio invitatus [...]
earumqve acqvirendarum ſtudio max[...]
tur, nihil prius, nihil antiqvius duc[...]
ut ab occaſione tàm laudabili, tàm ſeg[...]
pulſus, & ſtimulatus, laborum tole[...]
beneficio & opera tandem ad optatum [...]
venire qveat, & illud nanciſcatur, q[...]
anxie, tàm ſolicitè, & tàm cupide appeti[...]
præcipuè & maximè eam ob cauſam, qv[...]
ratum & compertum habet, ſibi ejus ac[...]
facultatem nullam aliam datam, & c[...]
eſſe.

2. Contrarium. E conterario cum ignavia & ſocordia [...]
cioſiſſimis humano generi vitiis, qvæ [...]
à virtutum ſemitâ, & laborum cultu [...]
pariter atqve utili ad otium, libidines, [...]
ptates abducunt, & in omnis generis [...]
& miſerias deturpant, longè aliter com[...]
eſſe facile animadvertet, qvi æqvus ret[...]
mator laborum commoda & fructus, atq[...]
damna atqve incommoda accuratiore [...]
perveſtigavit. Dammoſiſſimam enim [...]
hanc accuratè cognoſcet, ac videbit, anim[...]
ingenioſiſſimam, & corporis vires vali[...]
deſidiæ & ignaviæ ſpiculis adeò confodi, [...]
nitus debilitatæ, & labefactatæ poſſeſſori[...]
omnem emergendi, & ad ſumma adſpirand[...]
tatem & copiam adimant.

3. Parabola. Proinde qvotiescunqve ingenioſiſſimi [...]
latoris Æſopi apologum de formica, & [...]
pulcherrimum accuratius meditor, conv[...]
tiore, & aptiore ſimilitudine homines [...]

ſtus, & contrà alios, qvi otio & ignavia tor-
nt, adumbrari non potuiſſe arbitror. Ho-
nes laboribus dediti, & tempus omne labo-
ſdo tranſigentes veræ ſunt formicæ; qvan-
qvidem, formicarum inſtar, æſtivo tempore,
eſt, in æſtatis ſuæ juvenilis vigore, de hy-
mo tempore, ſeu de ſenecta ſoliciti ſunt; cum
ontrario deſides & ignavi mortales cicadarum
re in diem vivant, & voluptatibus atqve libi-
ibus indulgentes haud magna, imò verò nul-
uturorum curâ angantur.

Omnium autem horum, qvæ hactenus nobis 4. *Exem-*
ho noſter propoſuit, certitudinem & verita- *pla.*
, ut adſtruamus, & ſtabiliamus, nihil pro-
o difficultatis occurrit, cum infinita exem-
ſe nobis offerant. Adeſt Cicero omnium
torum Latinorum anteſignanus, qvi labori
udio indefeſſo acceptum fert, qvod cæteris
ibus anteponatur; qvod eloqventiæ pa-
s audiatur; qvod etiamnum his ſeculis no-
s ultimis ab unoqvoqve colatur, & in honore
mo habeatur. Adeſt Demoſthenes Græcis
toribus omnibus palmam præripiens, qvi non
laboribus, non ſine ſudoribus ſe tantæ lau-
participem factum eſſe teſtatur, qvi mole-
s multis exantlatis, & ſtudio indefeſſo tanti
minis, tantæqve gloriæ poſſeſſorem ſe factum
e fatetur. Adeſt Virgilius hujus proprii ſui
ti teſtis, qvi Poëſios principatum perpetui ſtu-
, & indefeſſæ contentionis operâ ſe obtinuiſſe
n inficiatur.

Ex infinita exemplorum multitudine pauca 5. *Teſti-*
mporis anguſtiæ nos depromere juſſerunt: I- *monia.*
m in tanta teſtimoniorum copia, ut faciamus,
ſtulant. Dicti Virgiliani veritatem teſti-
onio ſuo firmat Terentius Comicorum Poë-
rum facile primus, qvi, Nihil, inqvit, tam
ficile eſt, qvin inqvirendo inveſtigari poſſit.

Huic ſe teſtem adjungit Horatius nomini... riæ palmam onibus Poëtis Lyricis præ... qvi, Nil, ait, ſine magno Vita labore dedit m... talibus. Utriqve adſtipulationem ſuam no... negat Ovidius optimorum Poëtarum ha... ſtremus, ex cujus cerebro doctiſſimo nati ſu... verſus doctiſſimi;

Ardua molimur; ſed nulla, niſi ardu...
cunt.
Difficilis noſtra poſcitur arte labor.

Atqve hæc vobis, auditores candidiſſimi, ... Chreiæ pulcherrimæ, pro ingenii mei mo... illuſtrandæ gratia proponere, atqve ex cu... cendi promptuario meo depromere viſum... Par eſt, ut Vobis, pro benigna veſtra attent... qvâ incultum & rudem ſermonem meum ex... re vobis placuit ſummas gratias agam, & ... phonis loco adjungam admonitionem ſal... mam, qvam Poëta hic noſter doctiſſimus ... inculcat, dicens; Laborem improbum o... vincere, nempè, ut deſidia fugata, & otio... Garamantas & Indos exterminato ſumma... boris, & contentionis rationem habeamus... conſideremus, nihil magni, nihil pulchri i... vita geri poſſe, niſi laborum moleſtiſſimo... opera, & auxilium accedat.

FINIS.

IN

INDEX

...tum & verborum in Progymnasmatis, & eorundem auctario contentorum locupletissimus.

...cipiter, & Luſcinia pag. 26
...pitris natura 27
...ja 214
...llis cum Hectore comparatio 288. mors 290
...polis 3.9
...am 337
...us Navius 93
...itis horti 202
...nis 31.34.35
...latio 377
...lter 378
...terii pœna 388
...us 289,293
...ta 324
...ina, Æginates 215, 292
...gyſthus 149
...mathia 272
...neas 248. ſeq.
...qvalitas morum 13
...ſchines 98
...ſculapius 219
...ſopi apologus 11
...ſopi fabulæ 10. laus 19
...abulatio 4
...geſilaus 244,52
...gricola & Ciconia 12
...grigentum 276
...jax 205
...lcibiades 307
...lcinoi ſylva 203,204
Alexander Magnus 50. 72. 179. 339. 309
Alexandriæ arx 331. 339
Alexandrinæ Bibliotheca 332
Alexis 77
Ambracia 214
Amicis qvid tribuendum 20
Amicitia 183
Amicitia ollaris 315
Amilcar 261. 280
Amor 283. 77. 120
Amoris furor 150
Amor turpis 175
Amphion 225
Amphipolis 274
Amplificandi exempla 253, 254, 259
Amplificatio 375.&c.
Amyntas 223
Anacharſis 49
Ἀνασχέσις 113
Ancus rex 109. &c.
Andromachen 115
Andromeda 340. &c.
Angelus Politianus 31
Anni à Conſulatu Ciceronis ad Chriſti natalem 132
Annibal 103, 25, 118, 259. ejus vituperatio 279. [...]

Ff 2 A... T...

Ἀντιπελαργεῖν 226
Antiope 320
Antipodes 118
Antiſthenes 54
S. Antonii habitatio 341
Apathia Stoicorum 7
Apes in ore Platonis 252
Apollinis Aves 17
Apollo 114, 118, 119
Delphicus 120, 121
Appolonius Tyæneus 10
Appii Cœci filia 185
Appius Claudius 24
Aqvila 17
Arbacula 261
Arces qvaſi arctrices 331
Archeſilaus 103
Archidamus 216
Architas Tarentinus 237
Argos 272
Aribarzanes 42
Arion 118. 121, ſeqq. 151 ſeqq.
Ariſtides 220, 367
Ariſtippus 367
Ariſtophanes ibid.
Ariſtoteles 150. 105
Arneus 99
Artaxerxes 107
Aſdruqal 253, 272
Aſtyages Medorum rex 219
Athenæ 193, 213, 214, 221
Atrica 214
Attici fabula
Attilius Regulus 220
Avaritia 185, 186, 377.
Avarus 185
Auctarium Progymnaſmatum.
Augendi ea, qvæ po... tem acciderunt, ra...
Auſpicia

B.

Babylon 154. Co... Semiramide
Bacchanalia
Baccha
Baſilius
Bellerophon
Bellona
Bias
Bomolochi
Bona animi corporis, ... næ 203. ſeqq. 70, 71, 7...
Bononienſis Academia
Bos pulcher
Bucephalus
Bulla homo
Buſyris

C.

CHænæus perrhæbu...
Cæſaris Commenta...
Cajus Cæſar Caligula
Cajus Terentius Varro
Cambyſes
Campana luxuria Anni...
Cannæ
Cancer ſophiſta
Capaneus
Cappadoces
Cappa tria peſſima
Carbunculus
Carpentani
Ca...

...eia 261
...hago 279
...ita 20
...αουσα 137
...lina 68, 297
... 374
...o Uticenſis 150
...όρξωμα 57
...όρθωσις 56
...ſarum locus 255
...opida 209
...tauri 294
...hegus 297
...rephon 70
...merion 337
...on 310
...pris 218
...eia cap. 3. p. 43. & ſeqq. Verbalis 44. ſeqq. Activa ... ſeqq. Mixta 45. ſeqq. Chreiæ Verbalis Virgilianæ variatio qvadruplex, 433. Prima 434. Secunda 438. Tertia 447. Qvarta 446. Chreiarum tractatio 433.
...ronographia χρονογραφία 337
...cada 436, 21, 440, 441
...cero 66
...ceronis & Demoſthenis comparatio 296
...ceronis mors 299
...ceronis oratio pro M. Marcello 258
...conia 226
...lices 9
...lices fabula 9
Cilicia 9
Circe 24, 124, 125
Cleanthes 105
Clementia 396
Q. Clodii hiſtoria 40
Clytemneſtra 249
Cocles 258
Codrus 83
Cœleſtis injuria 368
Cœleſtium injuriarum duo genera ibid.
Cœlibatus 371
Cœranus 255
Κόλασις 56
Commiſeratio 270
Comparatio c. X. p. 184. &c. qvæ res comparandæ 285 perſona, res 291
Conclusio 169
Concordia 4
Confirmatio cap. 6. p. 137. &c. qvid ſit 138. ejus capita 138
Confutatio 110. ſeqq.
Conjectura 170
Conjecturalis cauſa ibid.
Conſultado natura potentior 171. Contagioſa 95
Conſultatio 261. ſeq.
Continentia 367
Contumacia 183. ſeqq.
Contumax ibid.
Corcyra 214
Corcyræi 319
Corinthiorum lex 98
Coronæ victorum 369
Cortina 120
Cotys rex Thraciæ 50

Craſſus 345
Crates Thebanus, 55,103
Cratinus. 307
Cretenſes. 76
Crocodili lacrymæ, 187
Crotoniatæ. 9
Cteſias. 78
Cupido. 159
M. Curtius 84
Cyclops 221
Cyparus eqvus. 203
Cynarus rex 34
Cypria fabula 10
Cypros 19
Cyrhæi, 79
Cyrus rex 39, 222
Cyſſeis 319

D

DAphne 119, 114
Dardanus 290
Decii 84
Delphini 152 ſeq. 153
Delphinorum amor erga homines. 153, 154
Demetrius 70
Demochares, 257
Democratiæ 93
Democritus 365
Demoſthenes 7
Demoſthenis labores 56, 57 laus 221.ſeqq. mors 298
Demoſthenis, & Ciceronis Comparatio 296
Deorum filii 218. nomina 349
Deorum Antiqvorum m[illegible] moria. 3[illegible]
Deſcriptio cap. 12. pag. [illegible] qvæ res deſcribenda, [illegible]
Deſcriptionum ſpecies [illegible]
Perſonarum. [illegible]
Rerum 336 Temporum [illegible]
Locorum [illegible]
Deſcriptiones variæ [illegible]
Deſidia. [illegible]
Deſtructio, ſeu ſubver[illegible] 113. qvibus modis tra[illegible] tur, 113 Obſcurum, I[illegible] credibile, Impoſſibile, [illegible] conſeqvens, Indecor[illegible] Inutile.
Deuterologia. [illegible]
Dicendi genera 103,[illegible]
Dido, 148. ſeq[illegible]
Dii 218 qvibus donis placen[illegible] tur, [illegible]
Diogenes Cynicus. 9, [illegible] 53
Dionyſius 53.[illegible]
Dionyſius Halicarnaſ[illegible]
Divitiæ 101. &c. [illegible] 187. non ſunt ſummu[illegible] bonum 375,37[illegible]
Dives ad inopiam redact[illegible] 317 ſeq[illegible]
Dives in Evangelio. 1[illegible]
Divites. 9[illegible]
Divitiæ veræ. 2[illegible]
Divitiarum affectatio. 9[illegible]
Divitiarum mala. 10[illegible]
Doctrina. 4[illegible]

Domiti[illegible]

Domitius Afer. 90
Domus Reinhardi Hadamarei Iorchii Deſcriptio 342 ſeqq.
Dormiens 104
Δύσκολος 183

E.

Ebrietas 51, 175 ſeq.
Ebrius 175
Echetus 275
Eccleſiaſtes 63
Eetion 321
Ἐγκώμιον 193
Εἰκὼν 335
Ἐκόρασις 327
Ἔλεγχος 308
Eleutherea 77
Eloqventia 213. ejus encomion 225
Elpenorum porcum mutatus. 123. ſeqq. 157. ſeqq.
Encomion 203
Ἐνέργεια 334
Ἐννεακρουνος 340
Q. Ennius 59
Enthuſiaſmus 144
Eobanus Heſſus 63 60
Epaminondas 369
Epheſii 10
Epænus 201
Ephori 216
Epilepſia 179
Ἐπιμύθιον 4, 13
Eqveſtris faſtus 53
Ethnicorum liborum lectio 125. ſeq.
Ἦθος 420
Ethopeia cap. 11. pag. 300
Euclides 64
Eupolis 307
Euripides 76. 82, 378
Euripus 149
Euryſtheus 305, 316
Eudrapelus 103

F.

Q. FAbius Maximus 68
Fabula cap. 1. unde orta, qvod ſit. 4. ejus nomina. 4 Diviſiones 1, unde dicta, 5. Rationalis. Moralis, mixta, 4. Tractatio, 18, 22, 27, brevis. 13, 18, 21, 27, fuſior 13, 17, &c. Tractatio & Variatio 396. ſeqq. Definitio & ſpecies. 4 Fabula Lybica 10. Sybaritica 8, 10 Fabularum inventor. 6. uſus 5.
Facta laudandi 254. ſeqq. amplicandi ratio. 258
factio Barchina 279
Faſtus 54
Fata Troja 295
Fiqviontes 154
C. Favianus 284
Fons Piſiſtratidarum 340
Forma 180
Formica, & Cicada 4 21, 22, 407, 408, &c.
Fortitudo 221
Fortuna 94, 171, Indignis ſæpe bona offert 411. ſeqq.
C. Fundanius 244

G.

GAlenus 208
Gallus repertor unionis 405 ſeqq. Ejusdem fabulæ Variatio Prima 405 Secunda 407 Tertia 411 Quarta 413 Quinta 416 Sexta 419 Septima 421 Octava 423 . Nona 424
Gerhardus Noviomagus 313
Gladios cur gerant Magiſtratus 166
Glauce 325
Gloria virtutis umbra 26, 27
Γνώμη 169
Grandines 368
Gratitudo 276, 277
Gyaros Inſula 186
Gymnoſophiſta 50

H.

HAdmatriæ incendium 349
Hanno 281
Harpyja 27
Hebron 59
Hector 100. ſeqq. interfectus ab Achille 295, 306. ejus Genealogia 292
Hecula 277, 424
Helotes 51
Ἡρακλῆς 318
Heraclitus Philoſophus 50
Hercules 71, 80, 150, 248 316. ſeqq.
Hermandles 261
Hermodorus 16
Heredes Atticus 7
Herodotus 217
Heſio 27
Heſiodus 6, 26, 55, 68, 76
Heyperidum horti 20
Hieronymus 126, 12
Hippon Diarrhytus 15
Hiſpania 25
Hiſtoria 9
Homerus 72. ejus Ilias 6
Odyſſea 6
Hominis laudandi & vitupe-randi eadem ratio, 21
Hominis laus à bonis fortunæ, 203. ſeq. Corporis 2 ſeq. Animi 207. ſeqq. In tria tempora dividitur 212. Mortem ſecuta 216, 21
Hominum miſeria 96, 36
Homo 15
Homo bulla 9
Homo Thracius 7
Hereſtæ paries 3
Horatius Cocles 16
Hoſpitalitas 4
Hydra Sophiſtica, mulier. 80
Hymnus 20
Hypotheſis 36
Hzpotypoſis 33

I.

Jaſon 324
Icon 335
Idolopœia 301, 305
Ignavia 23
Ilias Homeri 7
Illyris 73
Imitatio 28
Improbatio 19

ncendiarii, Incenſores villarum & Urbium 157, 158
Joannes Scotus 130
Joſeph flens ruit ſuper faciem patris mortui 57
Irus 99
Iſæus 296
Iſocrates 46, 56
Iudas. 103
Julius Cæſar 390
Juno cur pronuba & Lucina 217
Juvenis deſidioſus 25, 26

L.

LAbor 4, 106, 406, 410, 411
Lacedæmonii 53, 76. 214, 229
Lacon 53
Lacones 50, 51
Laconum convivia 53
Lactantius 132
Ladon 119
Lanus fl. 230
Laomedon 277, 293
Lapithæ & eorum pugna 179
Lariſſæa 274
Latium 254
Latona 312
Laus, cap. VIII, pag. 198 &c. qvæ res laudandæ. ibid. & 201 qvibus modis perſonæ ibid.
Idus Moriæ 202 Qvartanæ, Therſitis, Hortorum, Eqvi, Bovis 203 Vitis, Oleæ. ibid.
Legislaus, c. XIV, pag. 384
389
Legis Confirmatio 391
Confutatio 391
Leo & vulpes 12
Lesbos 219
Leucoſia 24
Lex 384, 392, 389, 391
Æmylia 392
Cincia 391
Cornelia 98
Fuſia 391
Helvetiorum ebrietate 398
Julia 389
Licinia 392
Oppia 391
Roſcia 391
Sumtuaria 391
Talionis 391
Voconia 391
Liberalitas 133
Liberi parentes debent alere 395
Libya 255
Livius 256, 259
Locus Communis cap. 7. p. 159. seqq. qvid ſit. ibid. qvibus capitibus tractetur 163. qvid ſint loci communes 168, 169
Locus communis à Theſi differt. 364, 365
Lucanus 151
L. Lucæius 256
Lucina 217
Lucretia 150
Lucretius 151

Lupi, & paſtores 6, 7
Luſcinia devorata 26
Lyſcambea ſecta 240
Lyſimachus rex 62

M.

Macaria 84
Macedones 268
Macedonia ibid.
Magiſtratus officium 107
Magneſia 274
Majeſtas 205, 206.
Mali corvi, malum ovum 108
Mardonius Arimneſto-Spartiata 220
Marpurgenſis Academiæ Encomion 226
Marpurgi urbis deſcriptio 230
Mars 31, 35, 217
Matrimonii laus 359
Matrimonii mala 368
Matrimonii vituperatio 370
Mauſolus 247
Medea 323
Medicus & Ægrotus 11
Melampygi 29
Melanthius 99
Melicerta 152
Memoria 315, 316
Menander 250
Menander Rhetor ibid.
Menelaus 91
Menenins Agrippa 6
Menœtius rex 309
Mercurius 219
Metellus Numiticus 369
Mezentius 71
Mida 21
Mileſia Fabulæ 10
Mileſii ibid.
Miletum 155
Milo Apollonius 296
Mimneſia 305
Mithridates 398
Mixtæ fabulæ 13
Modeſtia 34[illegible]
Monarchia 95
Morales fabulæ 12
Mori bonum 81, 82, &c. 345.
Moroſitas 183. ſeqq.
Mors qvalis optanda 390
Petrus Moſellanus 167
Moſes 103
Mulier 392, 372
Mundi an multi ſint 365
Muſa 144
Muſica ibid.
Mus ruſticus & urbanus 18, 19.
Myrrha. 34

N.

Narratio cap. II. pag. 35, ejus accidentia 32, 35. Virtutes, ibid. Claritas, 33. Brevitas, 34. Probabilitas. ibid. Proprietas in verbis, 35. Genera, 32. δραματικὸν 33. ἐξηγητικὰ ἀπολογητικόν. Narratio Hiſtorica, 33. Civilis, ibid. In negotiis & perſonis poſita, 32
Narratio brevis ex oratione

Nar-

Narrationis Poëticæ tria genera 32
Naupactus 214
Neuplius 218
Neleus ibid.
Neptunus ibid.
Neſtor 218
Ninus 36
Niobe 303, 311
Non omnia poſſumus omnes 80
Numa Pompilius 75
Νεθεσιον 56
Nycteis 320

O.

OBediendum Deo 73
Obedientia 183
Obſes 273
Odyſſea 6
Officium 57
Olea 204
Oleades 206
Oligarchia 94
Olympici victores 239
M. Oppius 392
Oratores 32
Orpheus 225
Oſſa & Olympus 119
Oſtentatoris pecuniarum deſcriptio 335. ſeq.

P.

PÆdagogia 55
Pœones 273
Pagaſæ 274
Palamedes 218
Pallas 19
Pallene 274
Panegyris quid 58
Παράδειγμα 56
Παραίνεσις ibid.
Parentes honorandi 394
Paris 277
Parricidii pœna 397
Parthenope 24
Paſiphaë 246
Paſtor bonus 107
Πάθος 310
Patria loqvens 307
Patriæ amor 93, 94
Patroclus 309
Paulus Apoſtolus 133
Pauperes 97. 107
Paupertas 96, 101, 379, 102
Paupertas ignaviæ comes 23
Paupertas laudata. 98, 99, 100
Pecunia 92, 186
Pecuniæ corruptela 97
Pecuniæ obediunt omnia 63
Pelalgia 178
Peleus 292. 293
Palias 325
Pella 268, 269
Peloponneſus 214
Pericles 216
Petrus Moſellanus 17
Phalaridis vituperatio 276
Pheræ 275
Philippi Macedonum Regis laus 223. ſeqq. vituperatio 222. genealogia 273. ſeq. dictum 278. ſeq. mors 273. &c.

Philoſophia 130 ex quibus conſtet ibid.
Philo Academicus 296
Phocylides 68
Phœbades 120
Phœbus 120
Phormio 293
Phrygia 277
Phthia 292
Pietas in parentes 393
Phiſiſtraditarum fons 340
Plathæa 214
Plato 23,49, 52, 53, 66, 67 69,77, 104, 218.
Q. Plemminius 107
Poëta 144
Poëtarum nuptiæ 114, 119
Poëticæ narrationis tria genera. 32
Pompejus 338, 42
Pomponius Lætus 98
M. Porcis Catonis Cos oratio de fœdo Bachanalium ritu 134
Porci Acarnacei 157
Portunus 218
Portus deſcriptio 337
Potidæa 274
Præexercitamenta quatuordecim 5
Primitiæ 155
Πρόβολος 295
Procruſtes 276
Proſabulatio 4
Progymnaſmatum ſpecies 5
Προμύθιον 4
Proſopographia 335
Proſopopœia 301, 307
Providentia 369, 387
Prudentia 374
Ptolomæus Lagi filius, 10[illegible]
Puer furax 62
Pugnæ pedeſtres 336
Pulchritudo triplex 145
Punica fides 282, 283
Puniendi cauſæ tres 56, 57
Puteoli 154
Pylos 215
Pyramides 331
Pythagoras 52
Pythagorica litera 49
Pythia 119
Pythius 120
Python 119

R.

Rationales fabulæ 12
Refutatio 110, 117
Reinhardi Hadamarii domus 342
Reipublicæ ſtatus triplex 94
Res amplificandi ratio 150 ſeqq.
Rex avium Aquila 28
Rhetores 32
Romani cives 213
Roſa 32, 34, 35

S.

Sacrilegus 280. ſeq.
Saguntini 282. ſeq.
Samii 75
Sapiens 153
Sapientia 67
Sapientiæ laus 198, 218
Sapientes 198, 199
Satietas omnium rerum 78, 79
Saturnus 23

Sca-

Scarabæus 17
Scilurus Scytha 54
P. Scipio 25, 203
Senectus 367, 410
Senectus laudabilis 372
Senectus non eſt moleſta 373, &c.
Sententia cap. 4. pag. 85. unde dicta 85, 87. Exhortans, dehortans, ibid. Enuncians, ſimplex, compoſita, probabilis, vera, ſuperlata. 94. &c.
Sententiæ tractatio 85, 86
Sepulchrum divinum 27
Seriphius 216, 220
Serpentum deſcriptio 351
Simia 11
Sirenes 24, 25
Sobrietas 168
Socrates 62, 69, 81, 145, 153
Solon 389
Somnolentia 104
Somnolentus ibid.
Somnus nimius 69
Sophiſta 32
Sophocles 396
Σωφροσύνη 166, 167
Soſicrates 77
Sparta 229
Sphacteria 215
Stadium 347
Staphylus Syrrhenus 236
Stheneleides 216
Stilpo Megarenſis 70
Stoici 202
Stoicorum Apathia 7
Subverſio 113
Suſſenus 318
Sus 136, 137
Sybaris 8
Sybarita 8
Sybariticæ fabulæ ibid.
Sybarit9 mollities perdidit 9
Σύγκρισις 225
Syphax 100

T.

Tagus 261
Tanraſſis 311
Tarqvinii 109
Tarqvinius papaverum capita decutiens 51, 52.
L. Tarqvinius Lucumo 106, 107
Sextus Tarqvinius 109, 110
Taxiteles 56
Tellus loqvens 308
Temeritas 120
Temetum 164. ſeq.
Tempe 119
Temperantia 367
Temulentia 164, 165
Terentius Varro 68
Thebæ 273
Thebani ibid.
Themiſtocles 6. 115
Θεομαχεῖν qvid 27
Theodorus 63, 106
Theodoſii Imperatoris factum 257
Theognis 88, 96, 108
Thophraſtus 154
Theopompus 238
Therſites 205
Theſis cap. 13. p. 353, 359

Civiles

Civilis 365
Contemplativa 365, 385, 303
Theſios, & loci communis differentia 364
Theſprotis 337
Thetis 294. ſeq.
Thomas Aqvinas 130, 131
Thomyris regina 49, 345
Thraces 62, 63
Thracia 274
Thracius homo 7
Thraſius Eunomus. 222
Thucydides 212, 216, 337
Thucydidis laus 190. patria, majores &c. ibid.
Thyſbe 35. ſeqq.
Tiberius, Cæſar 106, 107
Τιμωρία 96
Toloſanum aurum 110
Topographia 337
Topotheſia ibid.
Trapezuntius 32
Triballi 273
Tripodes 120
Tripudium eqvorum 9
Trojæ conditores 292. fata 295, 296.
Tyberis 158
Tyrannicidarum præmia 170, 171
Tybeus 158
Tyrannis 170, 171
Tyrannidis affectator 163
Tyrannus 170. ſeq.

V.

VActei. 262. 263
M. Valer. Corv. 158
Valerius Publicula. 389
Veneris deſcriptio. 335
Venus. 10
Vigilantia. 100
Vinum 241, 157. In vino veritas. 179
Virgilius 75, 79, 81, 38, 150
Virginitas. 322, 323
Virtus labore comparatur 145
Vita humana. 98
Vites Thaſiæ. 303
Vituperatio, vituperium cap. 9. pag. 212
qvæ res, vituperandæ 264, &c.
Ulyſſes. 24, 99, 103, 158, 159
Vnus vir, nullus vir. 30
Voluptas. 14, 26
Voluptas & dolor. 15, 16
Urbes laudandi copioſa ratio. 247 à conditore 248. ſeq. ab aëris temperie 249 ſeqq. ab agris, fluminibus, publicis munitionibus, tectis ipſisqve civibus. 252. ſeqq. &c.
Urbes profugii 172
Urbis expugnatæ deſcriptio 336
Vulcanus 218

Vulgi

Vulgi perverſitas 52
Vulgus amicitiam utilitate probat 318
Vulpes & Erinaceus 11
Uxor an ducenda 359
non ducenda 360, 371

X.

XAntippus 279
Xenocrates 49

Z.

ZElotypus Mors 31
Zeno 292
Zoilus 244

FINIS.

THE BORROWER WILL BE CHARGED
OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT